HET MISSIEWERK

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT
VOOR
MISSIEWETENSCHAP

UITGEGEVEN DOOR
DE PRIESTERMISSIEBOND
IN NEDERLAND

onder hoofdredactie van
MGR. DR. ALPH. MULDERS
directeur van het Missiologisch Instituut
van de R.K. Universiteit
te Nijmegen

★

Zeven en dertigste jaargang
1958

ADMINISTRATIE:
Laan Copes van Cattenburch 127, 's-Gravenhage

DRUK EN EXPEDITIE:
Nederlandse Boekdruk Inrichting, N.V. 's-Hertogenbosch

DR. ALPH. MULDERS

BIJ DE MISSIE-ENCYCLIEK FIDEI DONUM

Evenals we zulks bij de missie-encycliek Evangelii Praecones hebben gedaan[1], willen we ook bij de missie-encycliek Fidei donum enkele aantekeningen maken, die wellicht dienstig kunnen zijn om de lezing van de tekst zelf te bevorderen.

AANLEIDING

Op 21 april 1957 (Pasen) publiceerde Z.H. Paus Pius XII een encycliek „over de toestand van de katholieke missies vooral in Afrika", die begint met de woorden Fidei donum (de gave van het geloof)[2].

Deze beginwoorden behelzen reeds een *program*. „De gave van het geloof, waarop God in Zijn milddadigheid onvergelijkelijke rijkdommen in de harten der gelovigen laat volgen, vraagt van ons, dat wij zonder ophouden de goddelijke Schenker daarvan de bewijzen van onze dankbaarheid brengen . . . Met hun missieijver derhalve, waardoor de vlam van de christelijke liefde wordt gevoed, kunnen de mensen, een zo grote weldaad indachtig, het beste de weldaad van God enigszins beantwoorden: immers, door zo de gave van het zelf reeds ontvangen geloof naar vermogen ook anderen mee te delen, bewijzen zij aan God in de hemel hun dankbaarheid". In deze woorden der encycliek menen we een gedachtengang te bespeuren, die ook paus Benedictus XV in zijn apostolisch schrijven Maximum illud (20 november 1919), „over de verspreiding van het katholieke geloof over de wereld", naar voren had gebracht.

Terwijl vroegere missie-encyclieken de missies in haar geheel als onderwerp behandelden, vraagt deze missie-encycliek bijzondere aandacht voor Afrika. De aanleiding hiertoe vormt de bijzondere toestand van de Kerk in Afrika, zoals de H. Vader zelf zegt: „Afrika, dat zich reeds tot de meer gecultiveerde beschaving van onze tijd en tot burgerlijke rijpheid omhoog werkt en dat in zulke moeilijke omstandigheden verkeert, als waarschijnlijk nooit in de annalen van zijn al zeer oude geschiedenis is opgetekend."

[1] H. M. 31 (1952) 31-39.

[2] De officiële tekst: „Litterae Encyclicae . . . de Catholicarum Missionum condicionibus praesertim in Africa", verscheen in de A.A.S. 49 (1957) 225-248. „Katholiek Archief" bracht weldra een Nederlandse vertaling (K.A. 12, 1957, 617-630), die met toestemming van de redactie werd overgenomen door ons tijdschrift. H.M. 36 (1957) 129-148.

INHOUD

WAT de inhoud van de encycliek betreft, maakt de officiële tekst een driedeling, zonder echter hierbij opschriften of nadere aanduidingen te bezigen.

In het eerste gedeelte schetst de paus in enkele trekken, die getuigen van nuchtere werkelijkheidszin, *de toestand van de Kerk in Afrika*.

„De heilzame *vooruitgang* die de Kerk in de laatste tientallen jaren in Afrika gelukkig heeft geboekt, is zeker voor de christengelovigen een reden tot blijdschap en gerechtvaardigde trots.” „Ten bewijze hiervan dienen de aldaar zeer in aantal toegenomen kerkelijke rechtsgebieden; de zeer grote groei van het aantal katholieken, dat nog van dag tot dag aanwast [1]; maar vooral de kerkelijke hiërarchie, die Wij tot grote troost van Ons hart in niet weinig landen canoniek hebben opgericht [2]; en evenzeer de reeds meerdere Afrikaanse priesters, die tot de bisschoppelijke waardigheid zijn verheven [3], in overeenstemming met het uiteindelijke doel van het missiewerk.”

Naast deze verblijdende resultaten vermeldt de encycliek echter ook de zeer *moeilijke omstandigheden*, waaronder de Kerk in Afrika tegenwoordig haar zending moet vervullen. Afrika is in gisting: „in feite ondergaan de meeste streken een zo zware sociale, economische en politieke evolutie, dat hiervan voor het grootste gedeelte schijnt af te hangen hoe de toekomst zal worden.”

In uitgebalanceerde formulering vermeldt de paus de spanningen, die er op politiek terrein bestaan en vermaant de koloniale mogendheden begrip te tonen voor de vrijheidswil van de Afrikaanse volken en aan hun zelfstandigheid geen hinderpalen in de weg te leggen; de Afrikanen van hun kant mogen nooit vergeten, dat zij hun vooruitgang aan Europa danken. Voor de oplossing van het probleem moge „eindelijk die vruchtdragende eensgezindheid van alle krachten heersen, welke aan beide kanten voor-

[1] Het aantal katholieken van Afrika in zijn geheel bedraagt thans ruim 23 miljoen; dat van de missiegebieden, die ressorteren onder de S. Congregatio de Propaganda Fide loopt naar de 19½ miljoen, met inbegrip van de doopleerlingen. Elf missiegebieden van Afrika tellen meer dan 10% katholieken, nl. Urundi 49%; Belgisch Congo 34%; Uganda 26%; Angola 25%; Madagascar 21%; Ruanda 20%; Togo 17%; Tanganyika 13%; Frans Kameroen 13%; Brits Centraal-Afrika 11%; Frans Equatoriaal-Afrika 10%.

[2] Achtereenvolgens werd de kerkelijke hiërarchie opgericht aan de Goudkust (Ghana) en Nigeria (1950), in de Zuid-Afrikaanse Unie (1951), in Brits Oost-Afrika, nl. Uganda, Kenya, Tanganyika (1953), in Rhodesië en Frans West-Afrika (1955).

[3] Twintig jaar geleden telde Afrika nog geen enkele inheemse bisschop, thans zijn er meer dan 20.

oordelen en geraaktheden uitsluit"; „door een blind *nationalisme* zouden zij kunnen worden gestort in chaos of slavernij".

Niet minder ernstig verheft de paus zijn stem tegen het *goddeloze materialisme*, waardoor de uitbreiding van het Evangelie in Afrika wordt belemmerd; hij schetst daarbij in grote lijnen de tactiek, welke het communisme volgt om Afrika aan zijn dictatuur te onderwerpen.

Verder spreekt de encycliek over „de religieuze levenswijzen van hen die weliswaar beweren de dienst van God te belijden, maar toch gemakkelijk veler harten naar een andere weg trekken en lokken, die niet van Jesus Christus is", en doelt hiermede op de wervingsactiviteit van de *Islam*, die reeds een zeer groot gedeelte van de Afrikaanse bevolking in zijn ban heeft en veel meer aanhangers wint dan de Katholieke Kerk.

Ten slotte waarschuwt de encycliek tegen „de bedriegelijke schijn van de zogenaamde *technische beschaving*." „Iedere aarzeling of uitstel is vol gevaren . . . de Afrikanen zijn gedurende deze laatste decennia zo veel in beschaving vooruitgegaan als de Westeuropese volkeren niet dan na meerdere eeuwen hebben bereikt."

In schrille tegenstelling tot de omvang van de missionaire taak staat het ontstellend *gebrek aan werkkrachten en middelen*. Indien het niet mocht gelukken binnen afzienbare tijd grote gebieden van Afrika missionair te bezetten, blijven deze voor altijd voor het ware geloof gesloten. In de reeds vroeger opgerichte missies staat de Kerk voor een zware taak: op- en uitbouw van het katholiek onderwijs, vorming van een leken-elite, bevordering van de pers, beïnvloeding van de publieke opinie, ontwikkeling van de katholieke actie enz. Weliswaar neemt de autochtone geestelijkheid in aantal toe; maar het zal nog geruime tijd duren, vooraleer deze het gehele werk kan overnemen. Trouwens de toename van het getal priesters houdt geen gelijke tred met de toename van het aantal katholieken.[1]

[1] In de jaren 1953-1956 liep het aantal katholieken in de Afrikaanse missiegebieden, die ressorteren onder de S. Congregatio de Propaganda Fide, van 13.791.000 op tot 16.598.000, d.w.z. een aanwas van 2.807.000 of 20%. Het getal priesters liep op van 9417 tot 10.818, een aanwas van 1407 of 15%.

De statistiek van de priesters, ingedeeld naar het land van hun herkomst, zag er in genoemde jaren als volgt uit:

Afrika	1443	1668	+ 245	Canada	312	366	+54
Frankrijk	1986	2210	+ 224	Groot Brittanje	341	356	+15
België	1794	2123	+ 329	Zwitserland	275	318	+43
Ierland	885	1080	+ 195	Verenigde Staten	173	206	+33
Nederland	1011	1064	+ 53	Spanje	134	176	+42
Italië	546	627	+ 81	Luxemburg	35	41	+ 6
Duitsland	376	451	+ 65	18 Andere landen	106	122	+16

De Kerk in Afrika geeft niet slechts reden tot blijdschap en trots, maar tevens tot bezorgdheid en zorg. Alleen grootscheepse medewerking van de gehele Katholieke Kerk kan hier uitkomst bieden. „Wat de Katholieke Kerk in Afrika overkomt, raakt niet slechts dat werelddeel, maar ook de andere volken die buiten zijn grenzen wonen. Daarom moet, op aandrang van de H. Stoel, vanuit alle delen van de Kerk de broederlijke hulp geboden worden waardoor aan de noden van de Katholieken wordt tegemoetgekomen". In het tweede gedeelte van de encycliek doet dan ook de paus een dogmatisch-gefundeerd en bewogen beroep op de bisschoppen van de gehele wereld. „Allernauwst met Christus verbonden en met Zijn plaatsbekleder op aarde, moet gij, Eerbiedwaardige Broeders, trachten te delen in die zorg om alle kerken, die op onze schouders drukt; gij, die de liefde van Christus dringt, moet u bewust zijn dat gij tezamen met ons de zware plicht hebt om het Evangelie te verbreiden en om de Kerk in de gehele wereld te vestigen, en moogt niets nalaten om te zorgen, dat onder geestelijkheid en volk de geest van gebed zich verspreide en de ijver om elkaar hulp te brengen, volgens de maat van de liefde van Christus". „Missiegeest en Katholieke geest is een en hetzelfde . . . Niets is meer vreemd aan de Kerk van Jesus Christus dan verdeeldheid; niets meer schadelijk voor haar leven dan het isolement, het toegekeerd zijn naar zichzelf in alle vormen van collectief egoïsme, die maken dat een afzonderlijke christelijke gemeenschap, welke dan ook, zich in zichzelf opsluit". Op dit dringend appel komen we aanstonds terug bij de bespreking van het karakteristieke dezer encycliek.

In het derde gedeelte behandelt de encycliek drie vormen van hulpverlening: gebed, geldelijke steun, missionarisroepingen.

Allereerst wenst de paus — en met name dit gedeelte van de encycliek moge men mediterenderwijze lezen — dat er voor deze intentie meer en vuriger tot God zal worden *gebeden*. Bepaalde tijden van het liturgisch jaar, o.a. de Advent, het feest van de Verschijning des Heren en Pinksteren, noden en nopen tot missiegebed. „Het beste gebed echter is dat, hetwelk door Christus Jesus, de Opperpriester, dagelijks aan God de Vader op de altaren gebracht wordt, bij de hernieuwing van het Allerheiligste Offer der Verlossing. Mogen daarom vooral in deze onze tijd, waarvan op vele plaatsen misschien de groei van de Kerk afhangt, zoveel mogelijk Eucharistische Offers aan God voor de missie worden opgedragen." „Ook al moeten de private gebeden van de gelovigen als volkomen wettig worden beschouwd, toch is het goed hen eraan te herinneren, waarop de viering

van het Offer des Altaars allereerst en uiteraard gericht is . . . tot heil van de gehele wereld."

Maar het gebed voor de missie zou niet oprecht zijn, als niet ieder het naar vermogen deed vergezeld gaan van *stoffelijke steun.* Grote waardering spreekt de H. Vader uit voor het soms ondankbaar werk van de pauselijke missiegenootschappen. ,,Hoe veel en uitstekend werk zou een missionaris, die door gebrek aan middelen in zijn apostolisch werk belemmerd wordt, niet kunnen doen met het geld, dat een of andere christen niet zelden besteedt aan vluchtig genot . . . Geeft derhalve iets van uw overvloed en soms zelfs van wat u zelf nodig hebt. En bedenkt dat van uw vrijgevigheid afhangt in welke mate de grenzen van de godsdienst worden uitgebreid; en dat de wereld een nieuw aanschijn zal krijgen als de liefde overwint."

Ten slotte smeekt de paus met bijzondere aandrang om *meer missionarissen.* ,,Om het land van Afrika zowel als andere landen te missioneren, heeft de Kerk herauten van het Evangelie nodig, en daarom doen Wij wederom een beroep op U, Eerbiedwaardige Broeders, om uit alle kracht volijverig hen te helpen, die gehoor gevend aan een goddelijke roeping — hetzij als priesters, hetzij als mannelijke of vrouwelijke religieuzen — taken in de missiearbeid op zich willen nemen." ,,Wanneer de mensen tot deze werkelijk katholieke ijver in het gezin, de scholen, de parochies, in de katholieke actie en in andere vrome verenigingen zijn opgevoed, zullen zij ongetwijfeld de Kerk haar bedienaren te hulp zenden, waaraan deze behoefte heeft om het woord Gods onder alle volkeren te verkondigen. En men moet niet vergeten, dat dit missievuur dat in uw bisdommen is ontstoken, een onderpand is voor godsdienstige opbloei en grotere vroomheid. En het zal niet kunnen gebeuren, dat een gemeenschap van christenen, die haar zonen en dochters aan de Kerk schenkt, ten onder gaat. Als derhalve het bovennatuurlijk leven in de liefde bestaat en door de bereidheid om zich te geven wordt versterkt, dan kan men niet ten onrechte beweren, dat de katholiciteit van een natie beoordeeld moet worden naar de lasten, die zij voor de missie uit eigen beweging op zich neemt en draagt."

Ook de bisdommen, die met een tekort aan priesters kampen, mogen deze smeekbede niet naast zich neerleggen. ,,Indien een arm bisdom een ander arm bisdom helpt, dan kan het er niet armer van worden, omdat God Zich niet in vrijgevigheid laat overtreffen."

Nog spreekt de paus van de zo verdienstelijke missionerende orden en congregaties, ,,die het aantal missionarissen niet kunnen vergroten, tenzij

de plaatselijke ordinarissen hun pogingen met welwillend begrip willen bejegenen".

Ook beveelt de H. Vader de bisschoppen de geestelijke verzorging aan van de jonge mannen uit Afrika en Azië, die ter voortzetting van hun studies tijdelijk in hun bisdommen verblijven.

„Een andere methode om te helpen bestaat hierin, dat de bisschoppen, ofschoon zij daarvoor offers moeten brengen, een of andere priester uit hun bisdom laten vertrekken, om voor een bepaalde tijd aan de plaatselijke ordinarissen van Afrika hulp te bieden. Zodoende bewijzen zij aan dezen een onvervangbare dienst, zowel voor de inplanting, op verstandige en bescheiden manier, van nieuwe en meer gespecialiseerde vormen van priesterlijk dienstwerk, als voor de aanvulling van de clerus van die bisdommen bij het onderwijs, godsdienstig en profaan, waaraan deze niet meer kan voldoen."

Na nog melding te hebben gemaakt van het doeltreffend werk van leken, „in volledige onderdanigheid aan de plaatselijke bisschop, die voor het apostolaat verantwoordelijk is, en in volmaakte samenwerking met de katholieken van Afrika, die de weldaad van deze broederlijke hulp begrijpen", besluit de H. Vader deze op een S.O.S. gelijkende oproep tot steun aan het missiewerk, vooral in Afrika, met het bemoedigend woord: „Steek van wal in volle zee!"

KARAKTERISTIEK

HET *karakteristieke* van de encycliek Fidei donum is dit, dat zij zich niet richt tot degenen, die onder de niet-christelijke volken werkzaam zijn, maar *tot degenen, die hen moeten helpen.* De missiebisschoppen ontvangen geen enkele vingerwijzing noch richtlijn om te trachten de vraagstukken, waarvoor de Evangelieverkondiging in Afrika hen plaatst, tot oplossing te brengen. Als hun apostolische verantwoordelijkheid wordt vermeld in de passage waar sprake is van de nog 85 miljoen heidenen in het zwarte werelddeel, geschiedt dit slechts om meer reliëf te geven aan de omvang en urgentie van de verantwoordelijkheid, die de bisschoppen der christelijke wereld delen met die van de missie-ordinarissen in Afrika.

Voorzeker is het niet de eerste maal dat de paus van zijn medebroeders in het episcopaat de verplichting in herinnering brengt om hem niet alleen de last te laten dragen van die universele zending ten opzichte van alle volken, die de bestaansreden van de Katholieke Kerk vormt. Reeds in 1892

heeft paus Leo XIII in zijn apostolisch schrijven Ad extremas een beroep gedaan op de bisschoppen van Europa en Amerika om de missies van Indië van geschikte seminaries te voorzien. Later hebben de pausen Benedictus XV, Pius XI en Pius XII in hun missie-encyclieken melding gemaakt van de edelmoedige hulp, die zij verwachtten van de bisschoppen in de christelijke landen. Maar thans wordt een stap verder gezet naar een meer levende saamhorigheid tussen de nieuwe en de reeds bestaande Kerken, en het zal tot de taak van de theologie behoren om deze nader te preciseren.

Als de encycliek Fidei donum de medewerking van de gehele Kerk aan het missiewerk beschrijft, vat zij deze, om zo te zeggen, organisch en hiërarchisch op. Zij richt zich tot de bisschoppen om hun persoonlijke verbondenheid met Christus, het Hoofd van het Mystieke Lichaam; met de Plaatsbekleder van Christus op aarde, aan wie de zorg voor de Evangelieverkondiging over de wereld is toevertrouwd; en met de universele Kerk, die over de aardbodem verspreid is. De bisschoppen worden genoemd „de eerste der ledematen van de Heer", „de meest eminente leden van de algemene Kerk"; „in hen zetelt de volheid van de apostolische waardigheid, die de hoogste waardigheid in de Kerk is"; zij zijn „als wettige opvolgers van de apostelen krachtens instelling en bevel van God tezamen met de andere bisschoppen verantwoordelijk voor de apostolische taak van de Kerk, volgens het woord van Christus tot Zijn apostelen: zoals de Vader Mij gezonden heeft, zo zend Ik u"; „uit hun harten moet daarom dat apostelvuur, door Jesus Christus op aarde gebracht, de harten van al onze kinderen ontvlammen en nieuwe ijver ontsteken voor het missiewerk van de Kerk over de gehele wereld."

Zoals vanzelf spreekt, valt deze verantwoordelijkheid van de bisschoppen op de eerste plaats terug op hun onmiddellijke medehelpers, de *priesters*: „sint providi cooperatores ordinis nostri". Niet ten onrechte vermeldt de encycliek in dit verband de Priestermissiebond, onlangs tot pauselijke organisatie verheven. Ongetwijfeld is de Priestermissiebond opgericht om de geestelijkheid te wijzen op haar verplichting de gelovigen bij het missiewerk zo goed mogelijk te betrekken; maar de Priestermissiebond is bij zijn werkzaamheid altijd uitgegaan van de overtuiging en edelmoedigheid van de priesters als priesters. Steun verlenen aan de universele uitbreiding van de Kerk is niet een van die taken, welke men aan anderen kan voorhouden zonder ze zelf in beoefening te brengen. Door aan te tonen, dat deze taak voortspruit uit de liefde van de bisschop, die de ziel is van zijn

apostolaat, wijst de encycliek tevens erop, dat de vervulling van hun missieplicht ook van de priesters ware liefde tot de Kerk en haar uitbreiding op aarde vereist.

Trouwens, bij de uiteenzetting der vormen van hulpverlening heeft de encycliek speciaal de geestelijkheid op het oog. Vooreerst spreekt zij over het inschakelen van seculiere priesters. „Er zijn immers meerdere bisdommen, die door Gods goedheid een zo groot aantal priesters bezitten dat zij in het geheel geen schade lijden, indien zij het verlies van enige priesters zouden ondervinden." Vervolgens herinnert de encycliek aan het bevorderen van missionaris-roepingen, waarbij natuurlijk aan de dienst doende geestelijkehid een voorname rol toekomt. Verder wekt zij de bisschoppen op om enkele geschikte en vrome priesters beschikbaar te stellen voor het apostolaat onder de Afrikaanse en Aziatische studenten. Eindelijk juicht de encycliek toe, dat de bisschoppen, ofschoon zij hiervoor offers moeten brengen, een of andere priester tijdelijk aan de missie afstaan.

Niemand is aan God meer dankbaarheid verschuldigd voor de onverdiende gave van het geloof dan de priester, die het „mysterium fidei" dagelijks als Offer mag opdragen. De encycliek „Fidei donum" is wel in staat het „quid retribuam Domino", dat iedere priester na zijn wijding heeft gestameld, opnieuw in zijn ziel te doen klinken.

Moge de begeesterende oproep van de paus bij iedere priester die weerklank vinden, welke God van hem, zijn persoonlijke omstandigheden in aanmerking genomen, verwacht. Dan zal tevens de wens van de encycliek in vervulling gaan: „God geve, dat ten gevolge van Onze vermaningen het missievuur dieper in de harten van de priesters doordringt en brandt en door hun werk alle christengelovigen in vlam zet!"

Nijmegen

MGR. CONSTANS KRAMER O.F.M.

DE VIERING VAN DE ZON- EN FEESTDAGEN IN DE MISSIE*

Evenals in Nederlandse zielzorgkringen vormt in die van missionarissen de viering van de zon- en feestdagen vaak het onderwerp van het gesprek. Ook voor hun ogen staat de idylle van beierende klokken over een rustend dorp en langs alle wegen toestromend kerkvolk. Ook zij zien het ideaal van de gemeenschap van kinderen Gods, geschaard rond het altaar van het Lam, „nos servi Tui et plebs Tua sancta". Maar voor hen ligt dit ver weg en achter veel problemen en zwaar werk. Mij oriënterend op het algemeen thema van deze bijeenkomst zal ik trachten hiervan iets weer te geven. U zult in mijn waardering van dingen en stelling van problemen wel de sporen vinden van een uitsluitend Chinese ondervinding. Mag ik mezelf troosten met de gedachte, dat een gehoor als hier aanwezig ook tegen de uitwisseling van wat particuliere ervaring geen bezwaar zal hebben?

Ik herinner me zo'n gesprek van jaren her in China. Zij hadden het over hun belevenissen en plannen met de Katholieke Actie. Toen werd aan een pastoor van een nieuw-christen parochie de vraag gesteld: „En jij, wat doe jij?" „Och man, — antwoordde deze met een geestige overdrijving — praat me niet van organisatie. Bij ons zijn wij pas aan het derde gebod, en daar zijn wij nog lang niet mee klaar." Inderdaad, wij moeten ons allereerst realiseren, dat de viering van de zon- en feestdagen ginds nog in de kinderschoenen staat. Er bestaan wel gevestigde vieringen. Maar ook deze moeten altijd weer in het leven van nieuwe mensen en gemeenschappen worden ingevoerd. En de tradities en usances zelf zijn meestal sterk afgestemd op het beginstadium van bekering, dragen vaak een provisorisch karakter en vragen om verdere evolutie. Zo wordt de missionaris dan ook nog *sterk bezig gehouden met het ontwerp van de viering*. De grote lijnen zijn vastgesteld door kerkelijke wetten. Maar voordat hij deze in een voor dit volk praktische en doelmatige vorm concreet vast kan leggen, is er nog veel te wikken en te wegen.

Hierbij zijn twee dingen van groot gewicht: nl. de bijzondere situatie van het terrein en het eigene in de functie van de viering in dit land en bij dit volk.

* Referaat op de Nederlandse Missiologische Week te Nijmegen, 3 mei 1957.

1. *De bijzondere situatie van het terrein*

De verplichting der viering grijpt dieper in het leven van de pas-bekeerde dan wij ons vaak bewust zijn. Ik heb dikwijls medelijden gehad, als ik hem zo onwennig in de kerk zag zitten. Van al wat daar te doen is begrijpt hij voorlopig maar weinig. In zijn heidendom heeft hij nooit gebedsbijeenkomsten gekend, tenminste in China niet en volgens mgr. De Clercq ook niet in Afrika [1]. En daar zal hij nu voortaan elke week een hele dag voor uit moeten trekken. Arme drommel die hij doorgaans is, moet hem dit economisch wel een dwaasheid voorkomen, temeer zolang hij nog van de ondervinding der christenen, dat zulks hem toch niet armer maakt, verstoken is. En zelfs moreel gezien zal het vaak nog strijden tegen zijn gemoed, dat hem wel zegt, dat werken goed is, maar niet werken . . .? Ik heb er gehad, die zich schaamden, na de kerkdienst niet naar het veld te gaan.

Hierbij dienen wij te bedenken, dat gewoonlijk de zon- en feestdagen nog niet ingegroeid zijn in het openbare leven van die landen. De christenen, een verspreide minderheid nog wel, staan dan ook apart met hun viering, die nergens in past en overal tegen opbotst. Als allen in daagse kleren lopen behoort er moed toe om op zijn zondags te verschijnen [2].

Deze wet nu, zo vreemd in verschijning naar buiten en in inhoud naar binnen, moet worden opgelegd aan mensen, die nog persoonlijke reminiscenties meedragen vooreerst aan de vrijheid van zulke binding en vervolgens aan de smaak van het voedsel, waar het heidendom eens hun geestelijke honger mee gestild heeft. Deze reminiscenties werken als de vleespotten van Egypte en stellen heel bijzondere eisen aan de bereiding van de spijzen, die de Kerk te bieden heeft.

Op zulk terrein moet gewoonlijk de viering worden opgebouwd. Als

[1] Mgr. A. de Clercq, Vic. Ap. Haut-Kasaï (Congo), Récueil d'Instructions Pastorales, 1949, p. 34: „La sanctification d'une journée consacrée au culte divin est, pour le Noir, quelque chose d'entièrement neuf; il ne trouve absolument rien de comparable dans aucun de ses usages . . . L'expérience prouve que nos chrétiens concoivent difficilement la gravité de l'obligation qui leur est faite de s'abstenir du travail et d'entendre la Messe". — Th. Ohm O.S.B., Asiëns Kritik am abendländischem Christentum, München, 1948, p. 117: „Auch unsere Gemeinschaftsfrömmigkeit entspricht nicht allen. In der nicht-christlichen Religionen des Ostens hat es bis in die jüngste Zeit hinein kaum Gemeinschaftsgottesdienste in unserem Sinn gegeben . . . Die meisten Tempel sind nicht einmal für gemeinschaftliche Külte geeignet".

[2] In de mohammedaanse landen kent men gebedstijden en ook een dag voor de cultus gereserveerd. Maar, waar deze op vrijdag gesteld is, wordt de complicatie er niet door verminderd.

fundament, waar de bouw op rusten moet, zal voorlopig niet veel sterkers te vinden zijn dan de enkele gebeden en de paar woorden catechismus, die deze mensen maar kennen. En voor de opbouw valt er de eerste tijd niet te denken aan imponerende tempels, rijke versiering, goede muziek of liturgische praal. Wat de missionaris bieden kan lijkt vaak het meest op wat de herders in Bethlehem vonden. Als dit nog kan worden geboden. Er zijn immers nog zoveel andere schapen, die ook beslag leggen op de herder.

2. *Het eigene in de functie van de viering*

De functie van de viering is natuurlijk in de Missie dezelfde als in de gehele Kerk. Maar toch springen daar enkele eigenheden bijzonder in het oog.

Psychologisch staat de *vervanging van de heidense feesten* sterk op de voorgrond. Door het verbod hiervan ontstaat een leegte, des te groter, naarmate wordt weggenomen uit het leven van een min-bedeelde. De Kerk mag bij dit verbod dan ook niet stilstaan. Het zou tot gevolg hebben, dat de lokkende muziek van de overkant des te sterker zou trekken. Als opvulling nu van deze leegte heeft onze viering een bijzondere taak.

Catechetisch behoren de missielanden tot de arme en onderontwikkelde gebieden. En deze achterstand is van dien aard, dat de scholen alleen hem niet in kunnen lopen. Ook bij de ouderen ligt de godsdienstkennis er maar dun bovenop en is zij sterk aan verbleking onderhevig. Hier helpt alleen een catechese, die allen bereikt en gestaag in de diepte dringt: een opgaaf, die de viering van de zon- en feestdagen geroepen is te vervullen.

Onder *pastoreel* opzicht vooral heeft de viering in de Missie een eigen functie en vormt zij voor de missionaris een goede bondgenoot. De overgang van donker naar licht geschiedt in het Rijk Gods niet door het omdraaien van een schakelaar. Bij nieuw-bekeerden mag men niet dadelijk de zuiverste motieven verwachten. Zij zullen aanvankelijk ook wel zondag komen vieren meer om het maal eten of het kleedje of de missionaris dan om O.L. Heer. Maar daar ervaren zij toch spoedig, dat het er om hogere dingen gaat. De sfeer zorgt voor het omstellen van hun motieven en de viering zelf voor het optrekken van hun geloofsleven. Verder leren zij door deze regelmatige bijeenkomsten elkander kennen. Dit leidt tot belangstelling voor, steun zoeken bij, vriendschap en huwelijken met christenen. Op deze bijeenkomsten leren zij niet alleen bidden, maar ook met elkander en voor elkander bidden. En zo groeit, langzaam en moeizaam, de gemeenschapszin van het volk Gods. Intussen heeft de afwezigheid van huis,

die de viering meebrengt, reeds haar vleugels beschermend uitgespreid over de observantie van het in het begin zo wankel staande gebod van de zondagsrust.

Wat men tenslotte op *liturgisch* gebied tot stand wil brengen, dat zal men vooral in de viering van de zon- en feestdagen moeten zoeken. Straks kom ik hierop terug. Nu zij alleen de functie geaccentueerd, die de viering in dit opzicht heeft.

Voordat wij nu verdere gedachten gaan ontwikkelen over de opbouw van de zondagsviering op zulk terrein en met deze eigen functie willen wij ons eerst afvragen, welke houding de missionaris ertegenover aan te nemen heeft.

3. *De houding van de missionaris tegenover de viering*

VOOREERST, hoe en in hoever moet hij *de verplichting urgeren*? Reeds eeuwen geeft de Kerk aan haar missionarissen de wijze raad mee, tegemoet te komen aan de eigenheden van de vreemde volken en culturen. De verplichting van de zon- en feestdagen past hier, zeker in het begin, werkelijk slecht in. Kan er nu sprake van zijn, dat zij deze wet niet, of althans in het begin niet urgeren? In China is hier inderdaad sprake van geweest. De eerste jezuïeten hebben geaarzeld om de verplichting bij hun nieuwe christenen in te voeren. Anderen kwamen hier tegenop en deze vonden steun bij de Congregatie der Propaganda. Maar het heeft jaren geduurd — de confusie van de ritenstrijd is hier wel mede oorzaak van — voordat Rome kwam tot de klare lijn, die nu wordt getrokken [1]. Deze verplicht de missionarissen, de wet in te voeren. Maar de Ordinarii krijgen een dubbele volmacht om erin te dispenseren, die zij ook aan hun priesters door kunnen geven: nl. krachtens de algemene wet van Can. 1245 en de speciale faculteit nr. 48 van de Facultates Apostolicae [2].

Ik krijg wel eens de indruk, dat sommigen het accommodatieprinciep voor een soort tovermiddel aanzien, waarmee de missionaris alle moeilijkheden, die de bekering van volken in de weg staan, kan en moet wegblazen.

[1] X. BÜRKLER S.M.B., Die Sonn- und Festtagsfeier in der Kath. Chinamission, 1942, p. 6 sqq.

[2] Can. 1245 p. 1: Non solum Ordinarii locorum, sed etiam parochi, in casibus singularibus iustaque de causa, possunt subiectos sibi singulos fideles singulasve familias, etiam extra teritorium, atque in suo territorio etiam peregrinos, a lege communi de observantia festorum . . . dispensare. — Fac. 48: Dispensandi cum catholicis pauperioribus ut serviliter laborare valeant diebus dominicis vel festis de praecepto, exceptis Paschate et Pentecoste, post tamen s. Missae auditionem si possit audiri; si vero non possit, recitatis precibus suppletivis.

Zulken worden er hier op attent gemaakt, dat hij behalve de klemmende raad tot aanpassing ook nog het kerkelijk wetboek mee krijgt naar zijn Missie.

In dit verband kan men zich echter afvragen, hoever het raadzaam is, van de dispensatie-volmacht gebruik te maken. Dit kan alleen ter plaatse en met inachtneming van persoonlijke omstandigheden worden uitgemaakt. Ik wil er alleen van zeggen, dat wij in China het voor een zegen hielden, als een nieuw-christen gemeente van begin af aan ertoe geleid werd, zich de zondagsviering eigen te maken, om de positieve waarden ervan en ook, omdat in dit stadium nog bereidheid bestaat tot het opnemen van nieuwe verplichtingen. De slappe observantie van het begin wordt spoedig gezien als een vrijheid en verdedigd als een recht, wat hardnekkige terugslag blijft uitoefenen op latere achting voor de wet. Volgens P. Beckmann deelde men in Afrika deze zienswijze [1]. Dit wil echter geen pleit zijn voor overdreven strengheid. De urgentie van de verplichting, ook met vaste hand, kan worden gecombineerd met zachtheid en liefde. De goddelijke Meester heeft ons dit duidelijk genoeg voorgedaan.

Ook *de interpretatie van de verplichting*, met name de omschrijving van de „excusatio a lege" en van „opera servilia", stelt eisen aan het beleid van de missionarissen. De afbakening volgens onze westerse begrippen van het „Magnum incommodum" en de „Nimia distantia" als redenen, die van de verplichting ontslaan, past vaak maar half op die van de missielanden. En in hoever blijven de wettelijk ontslagenen toch nog verplicht tot bijwoning van de oefeningen onder leiding van de catechist? [2] Wat het begrip „slafelijk werk" betreft wordt hier reeds naar een herziening van de interpretatie verlangd, die meer met het doel van de wet en de zienswijze van het volk overeenkomt. In de Missie ligt de verwerkelijking van dit doel nog anders als hier en gewoontes, die als norm van interpretatie kunnen dienen, bestaan er nog niet. Daarom suggereert Fath. De Reeper in een studie aan dit onderwerp gewijd [3], dat de bisschop in de Missie van

[1] J. Beckmann S.M.B., Die Katholische Kirche im neuen Afrika, 1947, Einsiedeln, p. 262.
[2] Fr. Rauscher W.P., Die Mitarbeit der einheimischen Laien am Apostolat in den Missionen der Weissen Väter, 1953, Münster, p. 254: „Darum wurde als endgültiges Kirchengesetz für das Vikariat Urundi der Beschlusz proklamiert: alle Christen sind unter schweren Sünde verpflichtet, dem Sonntagsgottesdienst beizuwohnen, die Christen die weniger als 7 km zur Station haben, auf der Station selbst, die übrigen in den ihnen zugewiesenen Aussenposten." — J. de Reeper M.H.F., The problem of sunday observance on the Missions, The Jurist, XV (1955) n. 2, p. 6: „But this attendance at a prayer meeting cannot be imposed under pain of sin."
[3] J. de Reeper, l.c.

bovenaf een gewoonte zal scheppen m.b.t. de onderhouding van deze wet, op de wijze waarop hier door het episcopaat de interpretatie van het relatieve vasten is omschreven: een regeling dan, meer geïnspireerd door het doel van de wet en de zienswijze van het volk. Hoe dan ook, een wijs beleid vordert, dat in de interpretatie van de wet in een bepaald gebied door allen één lijn wordt getrokken.

Geplaatst tegenover de plicht om deze wet te urgeren houde de missionaris zich voorbereid op *een moeizame pedagogische taak*. Deze zal begrip vragen voor de moeilijkheden en tact om ze te overwinnen. Het is een werk met „ups" en „downs". Succes kan vervliegen, maar inzinkingen ook opgetrokken worden. Zijn grote vijand is de ontmoediging.

De missionaris moet primitief en met armzalige middelen durven beginnen. Wie wachten wil totdat de perfectie kan worden geboden zal intussen alle goede wil om deze op te brengen vervlogen vinden. Hij moet geloven in het woord, dat een kinderhand gauw gevuld is; zich wachten voor het aanleggen van eigen normen; en vooral voor dat zekere dédain voor primitieve vormen. Ook onontwikkelde mensen zijn hier zeer gevoelig voor. Integendeel, van hem moge de bezieling uitgaan, die de diepe waarden van wat in dit schamele kleed gehuld is spreken doet. Zijn geloof in de zin, zijn overtuiging van de waarden, zijn begrip voor de functie van de zondagsviering moet haar tot leven wekken.

4. *De opbouw van de viering van de zon- en feestdagen*

In een algemene verhandeling als deze kan het natuurlijk niet de bedoeling zijn, voor de opbouw zelf van de viering van zon- en feestdagen gedetailleerde richtlijnen te geven. Maar de ondervinding met de oude viering van China heeft mij op bepaalde aspecten leren letten en het contact met de nieuwe strevingen in de Kerk naar bepaalde vernieuwingen doen verlangen, die het nuttig kan zijn, eens onder woorden te brengen.

Allereerst acht ik het van belang, dat de viering *positief wordt gesteld*: minder als wetmatige besnoeiing van vrijheden en meer als de vervulling van de in elke mens aanwezige cultische verlangens. Ik heb het nooit uit kunnen staan, dat onze catechisten zo exclusief oreerden van: „dit mogen wij niet en daar doen wij niet aan mee"; en in diezelfde lijn ook hun uitleg van de zondagsviering maar beperkten tot het verbod om te werken en de doodzonde voor wie de mis verzuimde. Bekering is meer dan de afbakening van een verboden terrein. Tonen wij toch het waarachtige

„land van belofte", dat zij openspreidt en dat ook onder cultisch opzicht „overvloeit van melk en honing". Wij nemen immers niet alleen, maar geven tegelijk.

Uit de aard van wat wij nemen is zonder meer duidelijk, dat hetgeen wij geven *aan moet spreken*. Onze viering van de zon- en feestdagen zal „anders" zijn als de vieringen van het heidendom. Wie zal zich hierover verwonderen bij intrede in het Rijk, waarin alles „nieuw" is? Onze viering moet een vervanging vormen voor hetgeen wij moesten ontnemen. Maar vervangen wil niet zeggen, dat men hetzelfde teruggeeft. Wel zal echter wat in de plaats gesteld wordt, wil het kunnen aanspreken, aangepast moeten zijn aan het cultusbegrip van deze mensen [1]. Hierbij zij echter verklaard, dat ook deze aanpassing het „anders" zijn van wat wij bieden niet uitsluit. Accommodatie is geen imitatie en aanpassing geen domweg nadoen.

Als het over vervanging gaat, zal niemand betwijfelen, dat wij met onze rijke geloofsinhoud, onze verheffing in de bovennatuur en onze cultus op dit hoge niveau werkelijk wel iets te bieden hebben. De grote vraag blijft echter, of wij aan de viering, die van deze rijkdom de uitdrukking is, de zuiver afgestemde vorm weten te geven, die deze volken aanspreekt.

Mgr. Van Bekkum vreest, „dat wat de bekeerden toegewezen krijgen, cultureel en cultisch ver achter staat bij de viering, die zij verlaten hebben: arm aan zang en handeling . . .; arm, vooral door verlies van de actieve deelneming; arm, door verlies van begrip, van beleving en bezit van het offer . . ." [2]. Het is moeilijk te zeggen of meer optimistische beschrijvingen van christelijke vieringen wel hetzelfde criterium aanleggen [3]. Wat wij in China gekend hebben, laat, dunkt me, zeker een gunstiger oordeel toe, al gaf het dan ook geen volle bevrediging.

De *Chinese zondagsviering* had — wel opzettelijk — een zeer uitgebreid program: nl. morgengebed, een kwart van de catechismus, heilige mis

[1] Mgr. W. van Bekkum S.V.D., De liturgische vernieuwing in dienst van de Missie, Kath. Arch. XI (1956) 1143 sqq.
[2] Mgr. van Bekkum S.V.D., Actuosa participatio in het apostolaat, Tijdschr. v. Liturgie, spec. nummer Missie en Liturgie, 1954, p. 26.
[3] Beckmann, l.c. 273: „Es waren besonders die Hochfeste des Kirchenjahres die mit ihrer glänzenden Prachtentfaltung, ihrer feierlichen Pontifikalamt und bei den Schwarzen so beliebten Prozessionen immer wieder von neuem die Begeisterung für die kath. Religion aufflammen liess."

met preek, communie en dankzegging, het Klein Officie van Maria en de rozenkrans, kruisweg en lof. Al deze oefeningen werden uitgevoerd door de gehele gemeenschap: gebeden nl. en gezongen in de Chinese taal. De teksten zijn vastgelegd in een door de bisschop goedgekeurd gebedenboek. De melodieën stammen van eeuwen her en leven voort door overlevering. Sommigen menen, dat zij werden meegebracht of gemaakt door Italiaanse paters; in onderdelen kan gregoriaanse en ook Chinese herkomst worden aangewezen. Ons volk was er sterk aan gehecht. Bidden en zingen wisselde af volgens overgeleverde regels: een vast schema voor elke oefening, eigen gebeden tot voorbereiding en viering van de grote feesten, een heel ceremonieel van staan en knielen en allerhand reverenties. Het leek op een compleet ritueel [1].

Aan het altaar werd strikt het algemeen ceremonieel van de Kerk gevolgd. De wet liet immers niet anders toe. Wel werd, althans buiten de steden, des zondags de H. Mis stil gelezen, omdat het volk liever — en beter! — de Chinese teksten zong, nl. het „Gebed bij het opgaan van het altaar", de plechtige offerzang na de consecratie en de gebeden voor en na de H. Communie. En in de uitvoering van het algemeen ceremonieel vond men toch nog veel, wat kennelijk door de smaak van dit volk was ingegeven: in het oude (inmiddels afgeschafte) gebruik om met gedekt hoofd de heilige mis op te dragen, in de scheiding van seksen (vaak met een schot door de kerk), in de versiering met banderolles en lampions, in de begeleiding met muziek van Chinese instrumenten, tot in de accentuering van de consecratie met allerlei knalwerk toe, en vooral in de plechtigheid en staatsie, waarmee alles werd omgeven.

Ik heb gezegd, dat wij werkelijk wel iets te bieden hebben. Welnu, dit was iets. Iets, waarin de eigen functie van de viering tot haar recht kwam. En iets dat aansprak. Het is niet mijn bedoeling om te idealiseren. Deze viering werd uitgevoerd door mensen. En zo was er ook niets, wat menselijk is, vreemd aan. Maar zij heeft zeker bijgedragen tot de ontwikkeling van het sterke geloofsleven, waar de Chinese Kerk in deze vervolgingstijd bewondering mee afdwingt [2].

Deze viering had echter een zwakke zijde, die er eigenlijk niet aan behoefde te zijn. Ik bedoel de afstand, die lag tussen altaar en kerk, het gebrek

[1] De Chinese vieringen, gebeden en zang lopen uiteen per regio. Er is een gelijke ontwikkeling in aan te wijzen, als die oorzaak geworden is van de differentiatie der oosterse liturgieën. Alleen bestaat er geen verschil in de diensten aan het altaar, omdat hierbij overal het algemeen ceremonieel gevolgd werd.

[2] X. Bürkler S.M.B., l.c. p. 68 sqq.

aan contact en directe samenspraak tussen priester en volk. Niet, dat het biddende volk aan de handeling van de priester geen aandacht schonk. Maar het was teveel: de priester een dienst en het volk een dienst.

Toen ik eens aan een Chinese priester naar de verklaring van deze afstand vroeg, verwees hij mij naar de verhouding van het Israëlitische volk tot het Heilige der Heiligen, waarin Jahveh Rex Israël woonde. De door confucianistische wijsheid zo sterk tot eerbiedige afstand van het hoger geplaatste opgevoede Chinezen voelden zich in deze verhouding thuis. Invloed heeft zeker ook gehad, dat dit gebeds-ceremonieel ontstaan is in- en bestemd voor een gemeenschap, die maar zelden een priester in haar midden had. Geen wonder, dat het sporen vertoont van een soort lekenceremonieel. Maar al is het te verklaren, wij zouden er, zeker in deze tijd van liturgische vernieuwing, toch niet in willen berusten.

De *liturgische vernieuwing* opent aantrekkelijke perspectieven voor de viering van de zon- en feestdagen in de Missie. Wij voelen, dat de volken van deze landen om „vaste spijzen" gaan vragen tot voeding van hun zieleleven. Als wij aan deze mensen met hun religieuze instelling, hun familiariteit met het bovenzinnelijke, hun zin voor riten en ceremonies eens de rijke inhoud van onze liturgische eredienst konden tonen! Als wij hen eens tot bewuste „actuosa participatio" konden opvoeren! Als zij zich eens mochten voelen „het koninklijk priestervolk", zoals het „per Ipsum et cum Ipso et in Ipso" treedt voor het aanschijn van God! Hoe zou dit niet de gedaante van onze viering veranderen! De meeste van deze mensen weten niet van deze weelde [1]. Zoals de drommen kijkers voor het hek van Buckingham Palace te Londen, zo staan zij aan de periferie van het paleis, waarin het liturgisch feest wordt gevierd. Maar zij horen niet buiten dit hek. Als wij hen eens naar binnen konden nodigen!

Ik laat uw gedachten maar een ogenblik in dit land van idealen. Velen, nog niet vertrouwd met de nieuwe strevingen naar een meer pastoreelgerichte vormgeving van de liturgie, zullen immers dadelijk opwerpen, dat dit ideële peil in de Missie onbereikbaar is. Wat doet men met een primitief kerkje en nog armoediger sacristie, zonder behoorlijk koor en acolieten! Wat wil men met zoveel kleine gemeenten en een pastoor, die

[1] Mgr. van Bekkum, l.c. Kath. Arch. XI (1956) 1139. — Tijdschr. v. Lit., l.c., p. 1. — Beckmann, l.c. p. 272 geeft voor Afrika een afwijkend oordeel: „Jeder, der einmal eine Schar von Hunderten von schwarzen Christen die Missa de Angelis oder eine andere Choralmesse singen hörte, muss zugeben, dass bezüglich liturgischer Erziehung auch in Afrika mehr geleistet wird als in vielen altchristlichem Gemeinden Europas".

steeds op tournee moet! En wat bouwt men op een paar woorden catechismus! Inderdaad, wie zich voorstelt om hier het hoogste te verwezenlijken, gaat een ontgoocheling tegemoet. Maar dit behoeft geen reden te zijn om niets te ondernemen. Ook in minder geëvolueerde gemeenschappen valt nog veel te bereiken. Dit hebben de eerste christen-eeuwen bewezen. De omstandigheden kunnen toen in vele opzichten niet gunstiger geweest zijn dan die, waarin nu de Missies verkeren. Maar de liturgie is erin tot leven gekomen.

Het eerste, wat dan gedaan moet worden, is, deze volken naar binnen te nodigen, hen daar wegwijs te maken en te doen deelnemen aan het feest. Maar dient hier niet aan vooraf te gaan, dat de Kerk haar liturgie gaat hervormen, aanpassen aan begrippen en vormen van deze volken, verstaanbaar maken voor deze mensen? Straks zal ik zeggen, dat wij wel wensen hebben in deze richting. Maar toch niet zo, dat wij op de vervulling hiervan zouden moeten wachten, voordat er iets kan worden gedaan. En ook niet zo, dat wij van de verhoopte hervormingen de verdwijning van alle moeilijkheden zouden verwachten. Ook de meest drastische vernieuwingen, die de H. Stoel terwille van de missielanden zou kunnen toestaan, zullen zich altijd op bijkomstigheden betrekken en uit de liturgie de geheimen en vormen, die geheimen uitdrukken, nooit weg kunnen nemen. Wij willen de liturgie nader brengen tot deze volken. Maar dan is er behalve het middel, dat de liturgie a.h.w. nadert of afdaalt tot hen — voor zover hier dan sprake van kan zijn —, nog het andere, dat zij tot de hoogte van de liturgie worden opgetrokken. Wat hiermee te bereiken valt, kunnen wij zien in onze Nederlandse kerken na enkele tientallen jaren van liturgische opvoeding.

Dit optrekken nu is, naar het mij voorkomt, het eerste, waarmee in de missielanden moet worden begonnen. Ik onderschat de moeilijkheid van de liturgie niet, maar wil haar ook niet overschatten. Er liggen enkele eenvoudige gedachten aan ten grondslag, die allen, en misschien wel bijzonder deze volken aanspreken[1]. Deze tot leven te wekken zal altijd de eerste

[1] Mgr. van Bekkum, l.c. Kath. Arch. XI (1956) 1140: „Ik moge eerst nog over de voorwaarden spreken, welke de volkeren in de Missie voor de christelijke eredienst meebrengen. Ze zijn veel gunstiger dan men gewoonlijk weet en toegeeft, want in zeer veel gevallen komen de pas-bekeerden ook nu nog uit een wereld van intensieve kultische vroomheid. De Missie kan op deze van nature kultische vroomheid . . . niet beter antwoorden dan met een juiste betekenis van de Liturgie . . ." — Drs. R. Dijker S.M.M., Liturgische aanpassing in de Missielanden, H.M. 35 (1956), p. 112: „En toch, waar zal men een terrein vinden voor liturgische initiatie als in de missielanden, die immers nog niet ten offer zijn gevallen aan de technificatie in materialistische zin als het Westen?".

stap van elke liturgische vernieuwing moeten zijn; en . . . blijven, ook na de hervorming, waarop wij hopen. Laat men dan ook met dit eerst en altijd nodige en nu dadelijk mogelijke beginnen.

Als hulpmiddel hierbij zou ik de eenvoudige teksten willen aanbevelen, zoals die in Nederland bij de misweken gebruikt worden[1], maar dan aangepast aan begrip en gedachtenwereld van dit volk. Vertalingen van de volledige liturgische teksten (missaals enz.) zijn nuttig, maar eerst nadat zulke boekjes grondig versleten zijn en voor een elite.

Een andere taak, waar men zich ook dadelijk toe zetten kan, is de invoering van een juist gekozen gemeenschaps-gebed en -zang. Als deze dienstbaar gemaakt worden aan het streven, waarover wij spreken, zal men er vanzelf op letten, dat het contact tussen altaar en kerk er levend bij blijve. Bij de keuze van de melodieën beginne men niet — zoals ik eens een missionaris in China zag doen — met in Europese zangbundels te zoeken, tenminste niet in een land, waar reeds eigen muziek haar bruikbaarheid heeft bewezen. De technische moeilijkheden zullen veel geringer worden, als men het gaat zoeken in de eenvoudige recitatieve melodieën, zoals in de Chinese Kerk reeds eeuwen worden gezongen. Deze kunnen van de stille heilige mis reeds een waar gemeenschapsfeest maken. En zij zouden zelfs, als de behoefte daaraan rijp is, bruikbaar zijn voor de zgn. Latijnse hoogmis met volkszang in de moedertaal, die door de H. Stoel ook voor de missielanden reeds wordt toegestaan.

Maar aangemoedigd door strevingen, die in de oude Moederkerk zich ontwikkelen en vooral door de sympathie, waarmede de H. Stoel deze tegemoet treedt, begint men in missiekringen aan de vervulling van meer ingrijpende wensen te denken, nl. aan *zekere hervorming of aanpassing van de liturgie*. Mgr. Van Bekkum is van deze wensen de prominente vertolker geworden op het liturgisch congres van Assisi[2].

Ieder zal het met me eens zijn, dat dit een terrein is, wat wij slechts met grote voorzichtigheid mogen betreden. Immers met het woord „hervorming der liturgie" grijpen wij boven onze competentie; en voor de term „aanpassing van de liturgie" moeten wij om heel goede verstaanders vragen[3]. Ik verheug me dan ook, een verklaring, als die P. Hofinger,

[1] O.a. Christus' offer in ons leven, PP. Franciscanen, Alverna, Gld.

[2] Lezing „De liturgische vernieuwing in dienst van de Missie", Kath. Arch. XI (1956) 1139-1150.

[3] DRS. R. DIJKER, l.c. 105-112.

de organisator van de missieconferentie van Assisi, in Hongkong aflegde, te kunnen vooropstellen: dat wij nl. niet geïnteresseerd zijn in een liturgische revolutie, niet streven naar liturgische vrijbuiterij of regionale autonomie, en niet tot eigen ritussen of zelfs afschaffing van het Latijn als liturgische taal willen komen, maar, de romeinse ritus behoudend, zouden willen maken, dat anderen haar beter verstaan en zich er meer in thuis voelen [1].

Bij de formulering van zulke wensen is het raadzaam, zijn oor oplettend in de inheemse Kerk te luisteren te leggen. Wij kunnen er wel voor voelen, de liturgie te begrijpen en langs verstandelijke weg door haar gegrepen te worden, in de kerk alles open te gooien en de mensen tot aan de voet van het altaar te voeren. Maar wat doen de Oosterse Kerken? Een oosterse christen zal zich misschien meer tot het mystieke aspect getrokken gevoelen en het heilige als geheim willen beleven [2].

P. Hofinger vat de wensen, die in de Missies leven, in drie punten samen:

1. Grotere vrijheid in het gebruik van de volkstaal, vooral bij de leerdienst van de mis en het toedienen van de sacramenten.
2. Vereenvoudiging van de misritus en sterker beklemtoning van de essentiële delen.
3. Meer aanpassende „conformitas" in plaats van strikte „uniformitas", waardoor het mogelijk wordt, dat de verschillende culturen hun eigen waardevolle elementen in de liturgie bewaren.

Al deze dingen niet voor een bepaald land, maar voor heel de Kerk.

„Het is volkomen duidelijk — verklaart hij dit laatste punt — dat het hier niet gaat, om ergens een nieuwe, van de Latijnse afwijkende ritus op te bouwen. Het enige, dat zou moeten in overweging genomen worden, zou hierin bestaan, . . . op ondergeschikte punten verschillende oplossingen open te laten, die dan, al naargelang de lokale omstandigheden, vrij gekozen kunnen worden". Als voorbeeld haalt hij de talrijke kus-ceremonies aan, die bij veel missievolken door andere betuigingen van eerbied zouden te vervangen zijn. En hij wijst erop, dat deze conformiteit met toelating van verschillende oplossingen in het nieuwe Duitse Rituale reeds wordt toegepast.

[1] Lezing Cath. Centre, Hongkong, nov. 1956, Sunday Examiner, 30 nov. 1956.

[2] Dr. A. Freitag S.V.D., Kerend Missiegetij, 1955, p. 111: „Het is wel merkwaardig, dat juist de buitenlandse missionarissen dikwijls zo fel voor het gebruik der inlandse taal opkomen, terwijl het inlandse episcopaat vaak genoeg de Romeinse liturgie en de Latijnse taal wil handhaven. Op de conferentie van Tokyo, Pasen 1951, waar Japanse bisschoppen en buitenlandse missie-oversten in gezamenlijk overleg vergaderd waren, kwam dit duidelijk tot uiting".

„Overigens — gaat hij voort — zou de aanpassing aan de eigen aard van het missievolk zich moeten beperken tot het aandeel van het volk. In de gebeden en riten van het meevierende volk heeft de Kerk niets tegen een groots opgevatte, ja zelfs gedurfde aanpassing, als de geest van de liturgie daarbij maar treffend tot uitdrukking komt". Hier vestigt hij de aandacht op de grote smaak en het fijne begrip, dat deze volken hebben, voor de uitdrukkingskracht van lichaamshouding en beweging. Deze zouden benut kunnen worden bij het vastleggen van het volksceremonieel voor de gemeenschappelijke godsdienstoefeningen [1].

De situatie van de missielanden vraagt ten slotte ook om een *viering van de zon- en feestdagen zonder priester.*

Ik prijs het streven van de missionaris, om op zon- en feestdagen zoveel mogelijk christenen rond de priester te verzamelen. De moeite, die dit van hun kant vraagt, wordt zichtbaar in de groei van hun godsdienstig leven beloond. Maar ondanks dit streven blijft het feit, dat velen — een groot deel van de parochie — 's zondags geen priester kunnen bereiken. Deze toestand is blijvend, althans voor jaren. Ook voor deze mensen geldt de zondagswet en ook in hun leven dient de viering haar functie te vervullen. De Missie laat de observantie dan ook niet aan het particulier initiatief over. Van China tot Afrika bestaan door de bisdommen voorgeschreven schemas van zondagsbijeenkomsten onder leiding van een catechist met gebed en catechismus als hoofdbestanddelen [2].

Het is een zware opgaaf, om deze bijeenkomsten tot leven en nog meer om ze op peil te brengen. Ik heb dan ook met dankbaarheid kennis genomen van een nieuw schema, ontworpen door P. Hofinger en Kellner, dat ernaar streeft om hierin verbetering te brengen. Het is onderscheiden in twee delen: een woorddienst, met lezing van het epistel en evangelie, catechese, afgesloten met de geloofsbelijdenis; en een gebedsdienst, waarin smeekbeden, dankgebeden, Sanctus en Pater noster en zelfs bepaalde commemoraties uit de mis-liturgie worden benut, afgewisseld door het zingen van liederen [3].

[1] J. HOFINGER S J., Aanpassing van de Liturgie in de missielanden. Lit. Tijdschr., spec. nummer Missie en Liturgie 1954, p. 16 sqq. — Dezelfde wensen vindt men uitvoeriger toegelicht in het zojuist verschenen boek: J. HOFINGER S.J.-KELLNER S.J., Liturgische Erneuerung in der Weltmission, Innsbrück, 1957, bijzonder p. 421-446.

[2] DR. RAUSCHER, l.c., p. 252 sqq.

[3] J. HOFINGER S.J. und J. KELLNER S.J., Der priesterlose Gemeindegottesdienst in den Missionen, Schriftenreihe N.Z.M.W. XIV. Door dezelfde auteurs later aangevuld in Liturgische Erneuerung in der Weltmission, p. 204-283.

Maar meer nog dan in het program schuilt het zwakke punt van deze bijeenkomsten in de leiding. Er zou op al die zgn. „buitenplaatsen" een man moeten staan met meer ontwikkeling en gezag. Maar aan zulke mensen ontbreekt het overal. En naarmate het program wordt vervolmaakt, zal er nog meer behoefte aan komen.

Nu er de laatste tijd meer wordt gedacht aan vernieuwing van de lagere wijdingen en zelfs het diaconaat als zelfstandig ambt, komen er ook vanuit de Missies wensen in deze richting [1]. De beslissing komt natuurlijk geheel toe aan de H. Stoel [2]. Maar door dit verlangen is wel zoveel nadruk gelegd op de leiding in de buitenplaatsen, dat de Missies dadelijk zouden moeten beginnen aan betere en meer liturgische scholing van de catechisten. Ter verhoging van hun gezag zou de bisschop hen reeds een speciale zending kunnen geven [3].

Iedere missionaris zal in deze uiteenzetting zijn eigen problemen terugvinden: in sommige onderdelen misschien tot klaarheid gebracht door de ervaring van elders; in andere met suggesties verrijkt, waar voor zijn gebied mogelijkheden in schuilen; in weer andere uitlopend op wensen, die vallen buiten zijn competentie. De verworven klaarheid moge worden benut; de gewekte suggesties nader uitgewerkt; en de wensen, die alleen door de H. Stoel kunnen worden vervuld, tegemoet getreden met de door de Fransen zo fijnzinnig geformuleerde houding van „patience active".

Katwijk a.d. Rijn

MGR. V. BEKKUM, l.c. 1149 sq. — HOFINGER—KELLNER, l.c. p. 13. — MGR. H. TILLEMANS M.S.C., Assistent zielzorgers in de Missie, Lit. Tijdschr., l.c., p. 56 sqq.

[2] In de toespraak van Z.H. Paus Pius XII tot de deelnemers aan het tweede wereldcongres voor het leken apostolaat (6-13 okt. 1957) zeide de H. Vader: „Wij weten, dat er tegenwoordig aan gedacht wordt om een diakonaat in te voeren in de geest van een kerkelijke functie, onafhankelijk van het priesterschap. Dat idee is, voor het ogenblik althans, nog niet rijp. Als het dit eens zou worden, zou dit geen andere wijziging brengen in hetgeen wij zoëven zeiden, dan dat dit diakonaat tezamen met het priesterschap, zijn plaats zou krijgen in de distincties, die Wij aangaven." Kath. Arch. 12(1957)1191.

[3] DR. RAUSCHER, l.c. p. 255.

M. VAN OSS C.I.C.M.

DE H. EUCHARISTIE IN DE MISSIONERING*

Er is mij gevraagd voor u een inleiding te geven over de H. Eucharistie in de missionering, en dit op praktische wijze, uitgaande van mijn ervaring als missionaris. Me baserend op mijn eigen ervaring zou ik u kunnen spreken over het probleem dat zich opdringt, wanneer men de eerste keer voor een volle kerk in China een stille mis begint, en de gelovigen de daarbij passende gezangen luidkeels inzetten, waarbij de priester moeite heeft de van buiten gekende gebeden tot een goed einde te brengen; over het probleem verder, dat hij aanvoelt, als hij, zoals men in China zegt, de mis thuisbezorgt bij veraf wonende christenen en hij zich voor altaar bedient van de kleerkast — die in alle huizen even hoog is — terwijl de aanwezigen knielend neerhurken op de bed-oven achter hem en in de tussenruimte; het probleem ook — maar hiervan heb ik weinig ervaring — van de juiste methode om Chinese bekeerlingen in te wijden in de leer en in het gebruik van de H. Eucharistie. Van een behandeling van deze Chinese problemen heb ik gemeend te moeten afzien. Ofschoon soortgelijke problemen ook in andere missielanden voorkomen — en al voel ik er zelf veel voor om China als het klassieke missieland te beschouwen —, toch zou ik geenszins de problemen van daar met die van andere missies willen vereenzelvigen en ik mag, in dit verband, ook hier wel waarschuwen tegen een zeer verspreide opvatting, dat alle missies nl. hetzelfde zouden zijn en de problemen overal identiek. Zelf heb ik het meegemaakt, dat men mij voor mijn vertrek naar dè missie de groeten meegaf voor iemand in Zuid-Afrika en dat een ander mij de goed-bedoelde raad meende te moeten geven om niet, zodra ik in de missie zou zijn aangekomen, direct naar de „wilden" te gaan, waarmee ik slechts wil zeggen, dat de missie *ut sic* niet bestaat, dat ze niet iets is, waar de wereld met krantenpapier is toegeplakt, maar dat er tal van landen zijn en nog veel talrijker volken met een welhaast onoverzienbare verscheidenheid van culturele en religieuze opvattingen en praktijken, waar de missionaris zijn weg moet zoeken.

Voor de vervulling van mijn moeilijke opdracht zal ik daarom niet te rade gaan bij mijn eigen kleine ervaring, maar als uitgangspunt nemen de richtlijnen, die de H. Paulus formuleerde naar aanleiding van zijn ervaring

* Inleiding gehouden op de Nederlandse Missiologische Week, 3 mei 1957.

bij de viering van de H. Eucharistie door zijn nieuwe christenen. We staan dan tevens op een degelijke basis. Paulus is immers, zoals kardinaal Costantini, destijds secretaris van de Propaganda Fide, zeide, de magister van de missiologie, en de missiepraktijk zal zich altijd door zijn beginselen moeten laten leiden[1].

Bij al zijn onderrichtingen ging Paulus uit van zijn centrale leer van de eenheid van allen in Christus en van de hieruit volgende eenheid van de christenen onderling. Tegelijk met zijn bekering had hij de openbaring van een speciale boodschap ontvangen voor de heidenen: ook zij waren geroepen om deel uit te maken van de nieuwe religieuze gemeenschap, het nieuwe volk, dat erfgenaam was geworden van de beloften aan Israël. Aan de Efeziërs (3, 13-14) schreef hij: „Maar thans, nu gij in Christus zijt, thans zijt gij nabij gekomen door Christus' bloed, gij die eertijds verre waart. Want hij is onze vrede, hij die beide groepen één heeft gemaakt, die de scheidsmuur — dat is de vijandschap — heeft weggebroken". Aan de Korinthiërs (1 Kor. 12, 13): „Allen toch, joden en heidenen, slaven en vrijen, allen zijn we in één geest tot één lichaam gedoopt, en allen zijn we met één geest gedrenkt". En aan de Galaten (3, 28): „Thans is er geen jood meer of heiden, geen slaaf en geen vrije, geen man en geen vrouw. Want allen zijt gij één in Christus Jesus". Eenzelfde leven in Christus, d.w.z. christelijk leven bezielde allen, allen beleden dezelfde leer en stonden onder hetzelfde gezag, met opheffing van de vroegere sociale en nationale tegenstellingen tussen joden en heidenen[2].

Meer dan tot het „rassenstolze" Athene voelde Paulus zich daarom aangetrokken tot het cosmopolitische Korinthe[3]. Hij had er bij zijn aankomst enige joden-christenen aangetroffen, maar reeds spoedig was het tot een breuk met de synagoge gekomen en hij zou zich, zo zeide hij, voortaan tot de heidenen keren (Handelingen 18, 6). Te Korinthe werd de eerste gemeente van christenen uit de heidenen gesticht. De volgelingen kwamen voort uit alle lagen van de grootstads-bevolking: er waren enige rijke kooplieden onder hen en bestuursambtenaren, enige ook van de handeldrijvende middenstand, maar merendeels waren het ambachtslieden, arme vrijgelatenen en vooral slaven, die er zeer velen te Korinthe waren. Het werd,

[1] C. Costantini, *Missionologiae hodiernae magister*, Collectanea Commissionis Synodalis (Peking) 9 (1936), 1001—1023 (vertaling); Gregor von Breda O.F.M. Cap., *Missionsmethodische Richtlinien nach den Schriften des Hl. Paulus*, in *Scientia Missionum Ancilla*, doctori Alphonso Mulders donum natalicium, Nijmegen/Utrecht 1953, 84-101.

[2] L. Cerfaux, *La théologie de l'église suivant Saint Paul*, Parijs 1942, [Unam Sanctam 10], p. 138.

[3] J. Holzner, *Paulus, ein Heldenleben im Dienste Christi*, Freiburg im Breisgau 1937², 201-217.

zegt Holzner[1], het meesterstuk van Paulus te Korinthe de tegenstellingen tussen deze groepen op sociaal, nationaal en zedelijk gebied te hebben overbrugd en joden, Grieken en Romeinen, Aziaten en Afrikanen tot één gemeente te hebben doen samengroeien. Vanuit Korinthe stond Paulus in contact met andere kerken; daar trad voor het eerst de katholieke eenheid naar buiten. Noch de religieuze ervaringen van de individuele christenen noch de vermenigvuldiging van de lokale kerken, zegt Cerfaux[2], hebben in deze tijd tot een scheuring geleid. Dit ideaal werd echter niet zonder strijd bereikt. Moest Paulus elders stelling nemen tegen particularistische tendensen van de joden-christenen, te Korinthe moest hij zich verweren tegen de anti-christelijke, nog heidense geest van zijn bekeerlingen. Hij deed dit in zijn eerste brief aan de Korinthiërs, welke vier jaar na zijn verblijf aldaar werd geschreven. Wat de Eucharistie betreft — en hiermee komen wij op ons eigenlijk onderwerp — kunnen wij zijn richtlijnen in drie punten samenvatten: Paulus leert, dat de viering van de Eucharistie de uitbeelding en de verwezenlijking moet zijn van de eenheid onder de christenen; hij bepaalt ook de houding van de christenen tegenover de heidense godsdiensten en wijst tenslotte op het verband van het deelnemen aan de Eucharistie en het beoefenen der kuisheid.

We zullen Paulus' standpunt kort uiteenzetten en daaraan enige beschouwingen vastknopen over missieproblemen van onze tijd.

Het was voor Paulus onuitstaanbaar, dat de onenigheid van de Korinthiërs en hun partijschappen — over het bestaan waarvan hij zich overigens niet verwonderde — naar buiten traden juist bij de liturgische bijeenkomsten. Aan het eucharistisch offermaal ging volgens toenmalig gebruik een liefdemaal vooraf, waarbij te Korinthe ,,zij die niets bezaten'' beschaamd werden. Tegenover deze particuliere maaltijden, waarbij het zo liefdeloos toeging, stelt hij het verhaal van de instelling der Eucharistie, welke essentieel een gemeenschappelijke maaltijd is, waaraan allen deelnemen. Een oude naam hiervoor was het ,,breken des broods''; het brood dat uit vele graankorrels is gemaakt en dat na de verdeling toch hetzelfde brood blijft. De eenheid die er moet heersen wordt ook benadrukt door de woorden van de instelling ,,deze kelk is een nieuw verbond in mijn bloed'', een nieuw verbond met een nieuw volk. De woorden ,,dit is mijn lichaam'', welke Paulus met de synoptici gemeen heeft, zijn, zegt Cerfaux, een specifiek christelijke uitdrukking geworden, die heenwijst naar het mystieke li-

[1] Holzner, a.w., p. 239.
[2] Cerfaux, a.w., p. 186.

chaam van Christus. Meer dan aan het doopsel is aan het avondmaal het idee verbonden van de eenheid onder de christenen, of liever van hun *communio*, die tegelijk liefde en eenheid beduidt, welke gevoelens op de voorgrond stonden in het onderricht van Jesus en die zo levendig waren in de praktijk van de primitieve kerk [1]. Door hun liefdeloos en onsociaal gedrag maakten de Korinthiërs zich onwaardig tot het nuttigen van het lichaam en bloed des Heren. Zij aten en dronken zich hun eigen oordeel.

Het idee van de eenheid door de Eucharistie zou traditioneel worden in de leer der Vaders en van de Middeleeuwen. Na het concilie van Trente echter — dat zelf deze leer nog had onderwezen —, raakte de praktische beleving ervan op de achtergrond, totdat Pius X in zijn apostolische constitutie over de Eucharistie haar weer naar voren zou brengen en de Eucharistie noemde „de wortel en het beginsel van de katholieke eenheid" [2]. In zijn encycliek *Mystici Corporis* wijst Pius XII erop, dat mede door het veelvuldiger ontvangen van de H. Communie velen er weer toe gebracht zijn „dieper door te dringen in de onnaspeurlijke rijkdommen van Christus, die in de Kerk bewaard worden" [3]. Hij zet de sociale betekenis van de sacramenten en de centrale plaats van de Eucharistie in het leven der Kerk uiteen en vertrouwt, dat wanneer zij die buiten de Kerk staan „de eenheid zullen bewonderen, waardoor alle mensen, van welke stam ze ook zijn, als in een broederbond verbonden worden, zich aangetrokken voelen om deel uit te maken van dezelfde eenheid en liefde" [4].

In het weer bewust worden van deze fundamentele leer van de eenheid en gelijkheid van alle mensen mogen we het providentiële antwoord zien van de Kerk op de behoeften van onze tijd [5]. In de huidige wereld is het

[1] CERFAUX, a.w., 213-228.

[2] H. DE LUBAC, *Corpus mysticum, l'eucharistie et l'église au Moyen Age*, Parijs 1949².

[3] Daarnaast noemt de paus als oorzaken van de vernieuwde belangstelling de liturgische beweging en de vuriger verering van het Allerheiligst Hart van Jesus (*Encycliek van Z.H. Pius XII . . over het mystieke lichaam en over de vereniging, die wij daarin bezitten met Christus*, Tipografia Poliglotta Vaticana, 1943, p. 5).

[4] ib. p. 4; uitvoeriger in de encycliek *Mediator Dei*. Zie ook H. DE LUBAC S.J., *Catholicisme, les aspects sociaux du dogme*. Parijs 1941².

[5] Enigszins anders wordt dit geformuleerd door M. LEDRUS S.J., *La doctrine missionnaire de S.S. Pie XI*, Nouvelle Revue Théologique, juni 1929, overdruk 45-58: „Nous assistons aujourd'hui, dans le domaine de la propagande catholique, non pas à une poussée fiévreuse d'activité ou de prosélytisme, mais à l'efflorescense d'un dogme qui n'avait pas encore sorti toute l'ampleur de la leçon pratique. Ce dogme est celui de l'universalité de l'Église. L'action pontificale marque un progrès dans l'intelligence de ce dogme; non pas précisément un progrès d'ordre spéculatif, mais une compréhension plus réaliste, qui s'est traduite en décisions libératrices, et en quelque sorte dans l'émancipation du zèle catholique. Sans doute, le pape anime notre zèle, mais avant tout il brise ses dernières entraves."

rassenvraagstuk wel het meest brandend probleem niet alleen in de binnenlandse politiek van de Verenigde Staten, van Zuid- en Noord-Afrika en andere landen, maar ook is het van kapitaal belang voor de internationale verhoudingen en in de missionering. Treedt thans de strijd tussen blanke en kleurling het scherpst op de voorgrond, talrijk zijn ook de wrijvingsvlakken van de kleurlingen onderling. Om de vrede onder de volken te bewaren hebben we in de eenheid van alle mensen in Christus een degelijker grondslag dan in de beginselverklaring van het handvest der Verenigde Naties over de rechten en de plichten van de mens en de burger in de geest van J. J. Rousseau. De toestand van de wereld is als het ware een uitdaging aan de christenen om de consequenties van hun leer te trekken en deze waar te maken in de praktijk. Wat de missionaris betreft, deze zal, evenmin als Paulus voor de grote sociale vragen van zijn tijd, de slavernij en de minderwaardige positie van de vrouw, een oplossing kon forceren, zijn taak op de eerste plaats moeten zien in het verkondigen van zijn boodschap van vrede en liefde en zo te trachten de mentaliteit in christelijke zin te beïnvloeden. Daarnaast moet hij in woorden en daden alle rassendiscriminatie vermijden. In onze tijd begint men er ook weer toe te komen om de Eucharistie te vieren als een gemeenschappelijke gedachtenismaaltijd. Het deelnemen aan een gemeenschappelijke maaltijd is voor ieder volk een blijk van gelijkwaardige behandeling. Zo vertelde me onlangs een missionaris uit Belgisch-Kongo, dat het na de wijding van een Kongolees priester de grote vraag was onder de mensen van de streek, of hun stamgenoot nu ook aan dezelfde tafel met de blanken zou mogen aanzitten. Daarom lijkt het mij in het algemeen niet wenselijk, dat er in dezelfde plaats aparte kerken zijn voor blanken en kleurlingen, of voor afzonderlijke groepen van kleurlingen, al moet men ook weer rekening houden met taalverschillen en de gezindheid van de bevolking, die om andere redenen tegen een samengaan van verschillende groepen is.

Ik denk hier ook aan de vroegere onmogelijkheid in China om mannen en vrouwen bijeen te doen komen in één kerkgebouw. De eerste jezuïeten lieten daarom alleen de mannen naar de kerk komen en gingen soms naar de huizen om de vrouwen de gelegenheid te geven de sacramenten te ontvangen. Later heeft men verschillende vormen van kerken uitgedacht, waarin mannen èn vrouwen konden samenkomen, zo echter, dat zij elkander niet konden zien. De nieuwe tijd heeft ook hierin meer vrijheid gebracht, niet altijd ten voordele van de openbare zedelijkheid. Maar wellicht is een dergelijke crisis nodig om tot normale verhoudingen te komen. Minder

wenselijk lijkt het mij ook aan blanken bevoorrechte plaatsen in de kerk te geven, zoals nogal gebeurde in kolonies. Dit zou vooral ergerlijk zijn in de grote industrie-centra van Afrika en Azië, waar de toekomst van deze werelddelen als in een smeltkroes wordt voorbereid. Om de eenheid van allen naar buiten te manifesteren zullen eucharistische congressen een gunstig effect kunnen hebben.

De missionaris zal er zijn christenen ook op wijzen, dat de H. Mis, die „voor het heil van de hele wereld" wordt opgedragen, op zich een apostolische daad is, waarin Jesus Christus de hele mensheid aan zijn Vader aanbiedt [1]. Het mede-offeren in de Mis zal daarom gevolgd moeten worden door het naar vermogen inzetten van zijn eigen persoon voor het geestelijk welzijn van zijn naaste. Zoals Schmidlin in 1912 op het eucharistisch congres te Wenen zeide, is de Eucharistie door haar universaliteit een wekroep tot de christenheid om mede te werken aan de uitbreiding van het geloof [2]. Het is zeker niet toevallig, dat de herleving van de eucharistische devotie sedert vijftig jaar gepaard is gegaan met de opkomst van de moderne missiebeweging. Een apostolische ziel, zei Pius XI, is een eucharistische ziel [3].

Te Korinthe werd Paulus ook geconfronteerd met de mysterie-godsdiensten, die een antwoord trachtten te geven op de grote levensvragen en in geheimzinnige bijeenkomsten hun volgelingen in contact wilden brengen met de godheid door op mythen teruggaande offerdiensten en door uitspraken van begenadigden. Als Paulus hierop in zijn brief reageert, beroept hij zich op hetzelfde beginsel van de eenheid der christenen door de Eucharistie: „En daarom, mijn geliefden, vlucht de afgoderij! . . . Is de kelk der zegening, die wij zegenen, geen deelgenootschap aan het Bloed van Christus; is het brood, dat wij breken, geen deelgenootschap aan het Lichaam van Christus? Omdat het één brood is, daarom zijn wij, hoe talrijk ook,

[1] H. Denis, *Eucharistie et apostolat*, Église Vivante 7 (1955) 334-346.

[2] J. Schmidlin, *Die Eucharistie als Missionsappell an die Christenheit*, Zeitschrift für Missionswissenschaft 3 (1913) 1-11. De toen nog jonge „Altmeister der katholischen Missionswissenschaft" wees daarin reeds op het verband van eucharistische beweging en missiebeweging. In het ideaal van de dagelijkse communie, en dit in alle streken, „kulminiert nach ihrer neuesten Orientierung die Weltreligion und mit ihr zugleich die Weltkultur" (p. 3)

[3] Aangehaald in Holzner, a.w., p. 302; Holzner geeft in zijn voorwoord vier bewegingen als kenmerken van het huidige katholicisme: liturgie, eucharistie, missie en bijbel, waarvan de twee laatste „sich an Pauli Persönlichkeit entzünden".

één lichaam; want allen hebben wij deel aan het éne Brood" . . . (en verder) ,,Gij kunt de kelk des Heren niet drinken en de kelk der duivels. Gij kunt geen deel hebben aan de Tafel des Heren en aan de tafel der duivels. Of zouden wij de Heer soms willen uitdagen? Zijn wij soms sterker dan Hij?" (1 Kor. 10, 14-22). Het is de eerste taak van de missionaris de kennis en de liefde van de ware God te brengen en daarom tenminste onrechtstreeks te strijden tegen de afgoderij. Maar hij kan zijn volgelingen tevens in contact met de Godheid brengen — een veel verhevener contact dan zij vroeger voorgaven te hebben met hun goden — door het ontvangen van het Lichaam en Bloed des Heren in het onbloedig offer der H. Mis.

Uitvoerig gaat Paulus in op de vraag, of het de christenen geoorloofd is gebruik te maken van de in tempels geofferde spijzen. Op het concilie van Jerusalem was hierover het besluit gevallen, dat de christenen zich van deze spijzen moesten onthouden. Te Korinthe werd dit wederom een brandende vraag, vooral voor de armere christenen, omdat deze offerspijzen goedkoop op de markt verkocht werden en allen wel eens door heidense vrienden werden uitgenodigd op een maaltijd, waar dergelijke spijzen werden opgediend. In dit opzicht neemt Paulus een heel breed standpunt in — wel sterk in tegenstelling met zijn vroegere farizeïsche opvattingen — en zegt, dat men zich niet hoeft af te vragen, vanwaar het vlees afkomstig is. Bij het gebruik ervan moet men alleen letten op het gebod van de naastenliefde: ,,Niemand zoeke zijn eigen belang, maar dat van de naaste" en dat men daarom ergernis moet vermijden. Het is wel onnodig te zeggen, dat ook deze richtlijn van groot belang is voor de missielanden, b.v. voor Japan [1], waar het offervlees aan de ingang van de tempels verkocht wordt, en voor China, waar de christenen bij condoléancebezoeken dikwijls spijzen worden voorgezet, die eerst voor het plankje van de overledene zijn aangeboden.

We kunnen ons hier ook de vraag stellen, of en in hoeverre de missionaris bij de inwijding van zijn bekeerlingen in leer en praktijk van de Eucharistie kan aansluiten bij hun vroegere opvattingen over offers en of hij iets van hun rituele gebruiken kan overnemen, m.a.w. hoe ver mag of moet hij gaan bij de religieuze aanpassing? Hier zij eerst opgemerkt, dat een *disciplina arcani*, letterlijk tucht van het geheim of der geheimhouding, krachtens welke de catechumenen in de oude Kerk van de 3e tot de 5e eeuw slechts het eerste gedeelte (het leergedeelte) van de Mis bijwoonden en de verklaring van de Mis eerst na het doopsel werd gegeven,

[1] Volgens HOLZNER, a.w., p. 299.

in de moderne missionering niet meer algemeen in gebruik is. De *Monita* van de Propaganda Fide van 1669 schrijven zelfs, met verwijzing naar het *Rituale Romanum*, uitdrukkelijk voor dat na de doop de H. Communie niet mag worden uitgesteld en zij achten geen reden aanwezig voor een *disciplina arcani*[1]. In de meeste missies wonen de catechumen, die het schoolcatechumenaat volgen, dagelijks de Mis bij, terwijl zij, die daarbuiten onderricht worden, ook zonder restrictie naar de kerk kunnen komen. Dit is op vele plaatsen dikwijls een eerste kennismaking met de godsdienst. Het gebeurt dan echter wel, dat een catechumeen zich ongemerkt bij de christenen aansluit en de H. Communie ontvangt.

Wat nu de religieuze aanpassing aangaat, daarmee raken we een zeer epineus probleem. De kerkelijke voorschriften betreffende de aanpassing zijn vervat in de grote instructie van de Propaganda Fide van 1659 aan de eerste apostolische vicarissen[2]. Krachtens deze moet de missionaris het goede en het schone in het te bekeren volk waarderen en diens gebruiken, mits deze niet allerduidelijkst in strijd zijn met geloof en goede zeden, in ere houden. In de praktijk echter zijn de levensuitingen van de meeste volken zo sterk doortrokken van hun religieuze opvattingen, dat het moeilijk is de religieuze van de burgerlijke (of profane) te onderscheiden. De discussies van de missionarissen in het Verre Oosten over de feitelijkheid van het wel- of niet religieus karakter van sommige opvattingen en gebruiken noemt men de ritenstrijd. Een princiep ter beoordeling van dit karakter geeft een instructie van de Propaganda van 1939. Deze begint met de woorden: ,,Het is volkomen duidelijk, dat sommige ceremoniën in het Oosten, ofschoon zij vroeger met heidense riten verbonden waren, door de verandering van de zeden en van de mentaliteit in de loop der eeuwen thans nog slechts een burgerlijke betekenis hebben, nl. van piëteit voor de overledenen, van vaderlandsliefde en van wellevendheid tegenover

[1] ,,Quia vero iis differri non debet Sacra Communio, ut in Rituali Romano praescribitur, licet Sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum ex secretioribus mysteriis sit, quae olim juxta monita Sanctorum Patrum, ac traditionem non passim Catechumenis aperiebantur, gravissimis de causis, quas hactenus hisce in terris locum habere non deprehendimus, nisi aliquid gravius obstet; non videtur post baptismum differenda illarum rerum instructio, quae scriri necessario debent ad dignam tanti Sacramenti susceptionem. Docebuntur ergo Catechumeni sub Panis et Vini specie vere Christum contineri . . . (*Monita ad Missionarios S. Congregationis de Propaganda Fide*, Editio IV, Rome 1886, p. 168).

[2] Zeer onvolledig in *Collectanea S. Congregationis de Propaganda Fide*, I, (Rome 1907), 42—43; Volledig, volgens archiefstukken van de Missions-Etrangères de Paris, gepubliceerd als aanhangsel in H. Chappoulie, *Rome et les missions d'Indochine au XVIIe siècle*, I (Parijs 1943), 392-402.

medemensen"[1]. Uit dit principe — overgenomen uit de etnologie — volgt, dat men bij het vaststellen van de betekenis van huidige opvattingen en gebruiken niet moet uitgaan van hun oorsprong, maar van de zin, die er door de mensen *hic et nunc* aan wordt gegeven. Zo zijn we thans in China, Japan en in mindere mate in India getuige van een verburgerlijking of laïcisering van het heidendom, zoals dat gedurende de 4e en 5e eeuw in Europa heeft plaats gehad.

Uit het bovenstaande principe — al of niet verbondenheid van gebruiken met heidense opvattingen — zou men geneigd zijn de conclusie te trekken, dat niets van het heidens religieuze kan worden overgenomen, en toch zal wel niemand kunnen volhouden, dat alles in de heidense godsdiensten moet worden afgekeurd en dat deze slechts verwording en degeneratie zouden betekenen. Voor sommige godsdiensten kan men zelfs bewondering hebben, althans in hun bloeiperiode, en meerdere missionarissen in China zijn van mening, dat daar vele eenvoudigen van harte, die los staan van alle filosofische invloed, tot welke sekte zij in naam ook behoren, „door de sluiers van hun cultus heen", de ware God vereren en dat zij een betrekkelijk hoogstaand zedelijk leven leiden[2]. Van andere streken zullen anderen hetzelfde kunnen getuigen. Maar men idealisere ook weer niet het heidendom. Als men voor ogen houdt wat Paulus hierover vanuit Korinthe schreef aan de Romeinen, komt men wellicht tot de meest juiste appreciatie. In de overtuiging echter dat God zich niet onbetuigd heeft gelaten bij de heidenen, hebben de missionarissen steeds getracht de godsidee van hun volk te achterhalen, dit in christelijke zin te interpreteren, en het te verrijken, en in hun prediking te gebruiken. Ook sommige voorschriften op zedelijk gebied werden door hen zonder meer overgenomen. Op deze weg was Paulus hen voorgegaan. In zijn beroemde rede op de Areopaag wees hij — wel over de hoofden van de filosofen heen — op de „onbekende God", die kenbaar was uit zijn werken in de natuur en uit het getuigenis van het geweten. Maar voor de prediking van zijn eigenlijke boodschap ondervond hij ook meteen de ontoereikendheid van een dergelijke argumentering. Zodra hij begon te spreken over de eigenlijke christelijke waarden, bekering, oordeel en verrijzenis, zonder nog de naam van Jesus en zijn kruisdood genoemd te hebben, trokken de meesten onge-

[1] Tekst met commentaar van P. Charles S.J. in Nouvelle Revue Théologique 67 (1940-1945), 207-210.

[2] L. Wieger S.J., *Histoire des croyances religieuses et des opinions philosophiques en Chine depuis l'origine jusqu'à nos jours,* (Hien-hien 1917), p. 508; deze tekst werd slechts gedeeltelijk opgenomen in de derde uitgave van dit werk in 1927.

lovig van hem weg. Ontmoedigd verliet Paulus daarop Athene en ging naar Korinthe, waar hij, zoals hij zelf schrijft, begon te preken „niet met macht van woord en wijsheid . . . en ik was besloten onder u niets te kennen dan Jesus Christus, en Dien gekruisigd . . . opdat uw geloof niet zou rusten op wijsheid van mensen, maar op Gods kracht (1 Cor. 2, 1-5; zie ook ib. 1, 19-21).

Deze praktijk, nl. voor de verkondiging van de heilsleer en speciaal van de Eucharistie uitsluitend uit te gaan van de expliciete woord-openbaring van God, zou ik willen adviseren, hoe ouderwets en onmodern dit ook moge klinken. Dit is de praktijk geweest van de missionarissen in de loop der eeuwen. In dezelfde geest als Paulus hebben de vaders de offers der heidenen steeds beschouwd als „abominationes", opgedragen aan de duivel, wijl de *idola* slechts waanvoorstellingen zijn. In de weinige teksten, waar een vergelijking wordt gemaakt tussen het offer van Christus en de heidense mysteriën, wordt erop gewezen, dat deze laatste een nabootsing zijn van de christelijke [1]. Een praktische richtlijn voor het onderricht van catechumenen geeft ons Daniël van Wincester in zijn brief aan de H. Bonifacius; het is een van de weinige documenten van de Middeleeuwen over het onderricht van catechumenen. „Slechts nu en dan," zegt hij, „moeten we vergelijkingen instellen tussen de superstities van de heidenen en onze dogma's, en we moeten dat als het ware zijdelings doen (et quasi a latere tangendae), zodat zij daardoor niet verbitterd worden, maar eer beschaamd en opdat ze niet zouden menen, dat hun religieuze gebruiken ons onbekend zijn" [2]. Ook in de nieuwe tijd zijn de missionarissen bij hun prediking van de geloofsmysteries niet uitgegaan van de gebruiken bij de heidenen. De kenner van de Mexicaanse pre-columbiaanse godsdienst, Bern. de Sahagun O.F.M., achtte het verkeerd zich hierop te baseren voor de

[1] Justinus, Apologia Ia, 66, in fine; Tertullianus, De praescriptione haeret., 40; zie verder J. QUASTEN, *Monumenta eucharistica et liturgica vetustissima*, I-VII, Bonn 1935/37. W. GOOSSENS, *Les origines de l'Eucharistie Sacrement et Sacrifice*, Gembloux/Parijs 1931: „Remontent-ils [= les trois aspects rituels de l'Eucharistie] au Seigneur, aux apôtres, ou à la piété syncrétiste des milieux gréco-romains dans lesquels le Christianisme naissant se répandit avec le plus de succès?" (p. XII). Deze referenties danken wij aan VICTOR C. DE CLERCQ C.I.C.M., de schrijver van *Ossius of Cordova. A contribution to the history of the constantinian Period*, Washington D.C. 1954.

[2] „Haec et similia multa alia, quae nunc enumerare longum est, non quasi insultando vel irritando eos, sed placide ac magna objicere moderatione debes, et per intervalla, nostris, id est christianis, hujusmodi comparandae sunt dogmatibus superstitiones, et quasi a latere tangendae, quatenus magis confusi quam exasperati pagani erubescant, pro tam absurdis opinionibus, et ne nos latere eorem nefarios ritus ac fabulas aestiment" (De hele brief van Daniel in M. TANGL, *S. Bonifatii et Lulli epistolae* (Berlijn 1916), 38-41).

verklaring van de christelijke mysteries[1] en als de beroemde aanpasser Matteo Ricci een overzicht heeft gegeven van de Chinese godsdiensten — op het einde van zijn leven geschreven —, vangt hij de beschrijving van de missionering aan met zeer harde woorden voor het heidendom[2].

Dit alles echter wil niet zeggen, dat de missionaris niet op de hoogte moet zijn van de religieuze opvattingen en gebruiken van zijn volk. Hij moet deze zelfs goed kennen en er rekening mee houden bij zijn onderricht. Als voorbeeld in dit opzicht zou ik willen noemen L. Wieger S.J., die na enige jaren actief missieleven in opdracht van zijn oversten talrijke boeken heeft geschreven over de geschiedenis van China. Als besluit van zijn samenvattend werk over de godsdienstige opvattingen en de filosofische opinies schrijft hij: „In alle geval moet de bekering nooit worden ondernomen, noch voor geletterden noch voor ongeletterden, bij wijze van controverse of weerlegging. Laten zien, dat men de zwakheden van hun godsdienstige opvattingen kent, vernedert de heidenen en kwetst ze. Het is beter de schijn te geven, dat men deze helemaal niet kent en men moet er ook geen toespelingen op maken. Begin met te zeggen: ziehier wat ik geloof. En zet vervolgens het katholieke dogma uiteen in al zijn eenvoud, als geopenbaard vanaf het begin en voor allen bestemd. Dat gaat recht naar de zielen van goede wil en brengt niemand in verlegenheid”[3].

Onze godsdienst is een historische godsdienst of liever een historisch heilsgebeuren van God uit. De mythen echter zijn een eerste vorm van filosofie en trachten van de mens uit een verklaring te geven van de kosmos en van alles wat daarin is. Als men vergelijkingen gaat maken en toevallige, uiterlijke overeenkomsten benadrukt, bestaat bij cultuurvolken het grote gevaar voor syncretisme. Ik denk hier aan het *tsj' a poe two* (het verschilt niet veel), dat de Chinezen in de mond hebben, als zij een uiteenzetting horen van de katholieke godsdienst of een onderdeel ervan en deze zo maar

[1] R. Ricard, *La „conquête spirituelle” du Mexique, essai sur l'apostolat et les méthodes missionnaires des ordres mendiants en Nouvelle Espagne de 1523/24 à 1572*, (Parijs 1933), p. 49 vv., p. 335 vv.

[2] „Contra questo mostro della idolatria sinica, di che parlassimo nel fine dell'altro libro, più fiero con i suoi tre capi che quello del Hidra lirnea, che tanti migliana de anni pacificamente tirannizzava e mandava sotterra nell'abisso dell'inferno tanti milioni di anime, si mosse la nostra Compagnia di Giesù, conforme al suo instituto, a far guerra . . .” — P. M. D'Elia S.J., *Fonti Ricciane* . . ., I, (Rome 1942), p. 135; Wij halen deze lange tekst aan voor hen die menen, dat Ricci in zijn aanpassing zo ver zou zijn gegaan, dat hij als het ware een bondgenootschap had gesloten met de Chinese godsdiensten. Wij willen er niet mee zeggen, dat hij het goede hierin niet wist te waarderen.

[3] Wieger, a.w., p. 700; ook deze tekst is in de uitgave van 1927 weggelaten.

gelijkstellen met hun mythen en hun legenden van verschijningen enz. Eenvoudigen zullen door het wakker roepen van reminiscenties uit hun heidense tijd gemakkelijk van de wijs gebracht worden. Ook hier blijkt Paulus de juiste weg te hebben gewezen, toen hij de H. Eucharistie begon uit te leggen met de woorden: „Want ik heb van de Heer ontvangen, wat ik u ook heb overgeleverd . . ." (I Kor. 11, 23 v.). De boodschap zuiver en verstaanbaar doorgeven, dat is de taak van de missionaris. Om de filosofie te kerstenen zullen er later hopelijk ter plaatse Thomassen opstaan, maar men vergete niet, dat de H. Thomas van Aquino eerst leefde in de 13e eeuw na Christus [1].

Een derde richtlijn, welke Paulus ons geeft over de H. Eucharistie, staat in verband met zijn strijd tegen de ontucht. Toen hij ons in de Romeinenbrief het beeld van het heidendom gaf, had hij, zoals we reeds zeiden, de toestand in Korinthe voor ogen. Hij schrok er niet voor terug om tegen ontuchtige christenen harde maatregelen te nemen en in een speciaal geval zelfs de excommunicatie toe te passen. (I Kor. 5, 1-13). Bij zijn vermaning schrijft hij verder — let weer op de theologische bewijsvoering [2]: „ . . . Het lichaam daarentegen is niet voor de ontucht, maar het behoort aan de Heer, en de Heer aan het lichaam. God heeft de Heer opgewekt, en hij zal ons ook doen verrijzen door zijn kracht. Weet gij niet, dat uw lichamen ledematen zijn van Christus? Zal ik ze dan doen ophouden ledematen van Christus te zijn, om er ledematen ener deerne van te maken? Dat nooit! . . . Hij die de Heer aanhangt is één geest met Hem" (I Kor. 6, 13-17). Volgens de exegese van Cerfaux wijst Paulus hier op de vereniging met de persoonlijke Christus in de Eucharistie [3].

Is van een kant de toenmalige toestand in Korinthe een vingerwijzing voor de missionaris om niet de moed te verliezen, van de andere kant zal hij door Paulus' voorbeeld tevens aangespoord worden om steeds te werken aan de verwezenlijking van zijn ideaal: de zedelijke verheffing van zijn geestelijke kinderen [4]. Speciaal zal hij daarom het offerkarakter van het christelijk leven moeten doen uitkomen. Zijn wij immers in het doopsel

[1] Zeer instructief zijn in dit opzicht de werken van Fernand van Steenbergen over de invloed van Aristoteles op de westerse filosofie van de Middeleeuwen. Een poging om de Afrikaanse cultuurgoederen in het christendom te „integreren" kan men zien in het verzamelwerk *Des prêtres noirs s'interrogent* [Rencontres 47] Parijs 1956.

[2] Hierop wijst A. F. Wijers, *De paasbrief van Sint Paulus* (*I Cor.*), De Bazuin, 20 april 1957, p. 20.

[3] Cerfaux, a.w., 222-224.

[4] Holzner, a.w., p. 306.

met Christus gestorven aan de zonde, telkens als wij het Lichaam des Heren nuttigen, verkondigen wij de dood des Heren, totdat Hij komt (I Kor. 11, 26). Dit mede-offeren met Christus, waardoor men Gods grootheid erkent en zijn eigen ontoereikendheid, zal de overgave van de persoon levendig houden. Het zal de nieuwe christenen eveneens behoeden voor een magische houding bij het ontvangen van de H. Communie. De missionaris zal echter steeds overtuigd moeten blijven van de noodzakelijkheid om slechts eisen te stellen, die rekening houden met de capaciteiten en de zwakheden van zijn gelovigen. De strijd in de 16e eeuw over de geschiktheid van de Indianen van Amerika tot het ontvangen van de H. Communie en van het priesterschap hebben noodlottige gevolgen gehad voor de ontwikkeling van het godsdienstig en kerkelijk leven in deze landen [1]. De tijd is gelukkig voorbij, dat het aantal paasbiechten aanzienlijk hoger was dan dat van de paascommunies. Ook voor de missielanden hebben de maatregelen van de H. Pius X heilzame gevolgen gehad. Om slechts één voorbeeld te noemen. In Sjanghai vormde de eucharistisch opgevoede jeugd het bolwerk van verzet tegen communistische infiltratie en juist onder deze jeugd heerste, volgens ooggetuigen, het intense verlangen naar een beter begrip van de leer van het Mystieke Lichaam van Christus, en dat in de tijd, dat de communisten de Kerk in China trachtten te nationaliseren [2].

Tenslotte nog een woord over de liturgische hervorming in de missie. Op het congres van Assisië zijn ook hierover wensen naar voren gebracht. Wat de Mis betreft, zou het gebruik van de volkstaal voor het leergedeelte even wenselijk zijn als in onze landen. De moeilijkheden zijn dáár echter

[1] Zie R. Streit O.M.I., *Bibliotheca Missionum, I. Grundlegender und allgemeiner Teil* (Munster 1916), Sachverzeichnis s.v. *Eucharistie und Indianer*. Eenzelfde terughoudendheid had men voor het wijden van inheemse priesters: J. Specker S.M.B., *Der einheimische Klerus in Spanisch-Amerika im 16. Jahrhundert* (Festschrift L. Kilger O.S.B., Schöneck-Beckenried 1950), 73-97; Ricard, a.w., 260-281; op de toestand in deze gebieden schijnen mij vooral de woorden van Benedictus XV in *Maximum Illud* te duiden: „at, post hanc instantiam Pontificum, dolendum est, regiones esse, in quas abhinc pluribus saeculis catholica Fides illata sit, atque ubi tamen clerum indigenam, nisi deterioris notae, non reperias: item populos esse nonnullos, mature Evangelii luce illustratos, qui ex barbaria ad eum jam humanitatis gradum emerserunt, ut in omni civilium artium varietate praestantes viros habeant, quique, cum multa jam saecula salutari Evangelii Ecclesiaeque virtute sint affecti, tamen adhuc nec Episcopos, a quibus regerentur, nec sacerdotes, quorum disciplina civibus imperitaret, efferre potuerint. Apparet igitur mancam mendosamque esse rationem ad hunc diem alicubi usitatam in educando clero qui se ad Missiones applicet . . ." (A.A.S. 11 (1919), 445-446).

[2] J. Lefeuvre S.J., *Les enfants dans la ville, chronique de la vie chrétienne à Shanghai 1949-1955*, Parijs 1956², p. 99 vv.

veel groter, omdat een christelijk vocabularium op vele plaatsen nog moet worden gevormd. In dit opzicht ook heeft de missie van China een rijke ervaring! In 1615 werd op verzoek van enige jezuïeten voor het celebreren van de Mis en het toedienen van de sacramenten het gebruik van de letterkundige taal toegestaan met het doel — niet om de liturgie te populariseren — maar om ouderlingen tot priester te kunnen wijden, daar er voor de oprichting van seminaries allerlei moeilijkheden in de weg stonden. Van het privilege werd echter geen gebruik gemaakt, ook omdat andere jezuïeten de Chinese taal met haar erfelijk belast religieus en filosofisch verleden niet geschikt achtten om de christelijke begrippen adequaat weer te geven. Er werd echter wel een rijke religieuse literatuur geschapen, welke echter thans om haar letterkundige vorm archaïsch aandoet en welke door de gewone gelovige niet begrepen wordt. Wellicht zal de radicale afschaffing van de oude letterkundige taal door de communisten en de vereenvoudiging van de geschreven taal een van de diensten zijn die het communisme aan de Kerk in China zal hebben bewezen. Een gunstige factor lijkt mij ook de boven reeds genoemde laïcisering van het heidendom, waardoor het mogelijk wordt vele woorden van heidense oorsprong in het christelijk vocabularium op te nemen om daarin een nieuwe inhoud te krijgen.

Wat het offergedeelte van de Mis betreft, en speciaal de Canon, zou ik voorstander ervan zijn, dat deze de vorm behoude van de Romeinse liturgie — met alle respect voor de historisch gegroeide oosterse liturgieën — en dat daarvoor het Latijn blijft gehandhaafd, ook omdat daardoor de eenheid van het katholicisme in zijn voornaamste cultus-daad naar buiten gemanifesteerd wordt.

Als besluit van deze gebrekkige inleiding zou ik de jongeren onder u nog een herinnering uit eigen ervaring willen meegeven. Bij mijn vertrek naar de missie besloot onze professor van dogmatiek, pater Aloys Janssens z.g., zijn afscheidsspeech tot onze klas met de woorden — die helemaal liggen in de lijn van de H. Paulus —: „Preekt het katholiek geloof en niet uw eigen kleine particuliere devoties".

Nijmegen

DR. J. WILS

EEN NIEUWE SYNTHESE DER AUSTRALISCHE TAALWETENSCHAP?

NIET alleen geografisch hebben de Australische talen steeds enigszins excentrisch gelegen in de talenwereld, hetzelfde geldt ook in strikt wetenschappelijke zin. Het aantal medewerkers op dit terrein is altijd beperkt geweest, en het materiaal waarvan zij moesten uitgaan bleef gebrekkig, kwalitatief zowel als wat de omvang aangaat. Als Fr. Müller in 1882 het tweede deel van zijn Grundrisz der Sprachwissenschaft schrijft, is L. E. Threskeld's boek over het awabakal (1850), vrijwel de voornaamste bron waarop hij zijn overzicht kan baseren [1]. En ziet men af van het minder betekenende werk van J. Matthew (1899) en R. H. Matthews (1901, 1904), dan is er in de grond tot aan de dertiger jaren slechts eens een diepere samenvatting van de gehele Australische taalwetenschap gegeven, nl. in de beide werken van W. Schmidt: Die Gliederung der australischen Sprachen (1919; van tevoren reeds gepubliceerd in Anthropos VII-XIV; 1912-'19) en Die Personalpronomina der australischen Sprachen (1919) [2]. Helaas vormen deze beide laatste studies zeker geen hoogtepunt in W. Schmidt's overigens zo geniale en veelbetekende linguïstische werk. De moeilijkheid ligt vooral in de gevolgde methode. In het eerste boek, zo valt te vrezen, wordt de auteur — wellicht onbewust — mede door etnologische preoccupaties bepaald, hoewel hij, zuiver formeel gezien, de taalkundige feiten natuurlijk apart behandelt vóór de ethnologica worden aangehaald. (Men zie ook zijn latere boek over Die Sprachfamilien und Sprachenkreise der Erde, 1926, 155-160.) Het Australische taalkundige materiaal moet voor hem in zekere zin dienen om de etnologische Kulturkreislehre te steunen, en komt aldus in zijn zelfstandigheid — als een „ordo sui generis", om met de Saussure te spreken — te kort. En wat het boek over de pronomina aangaat, hier is W. Schmidt bij zijn taalkundige synthese blijkbaar de dupe geworden van een scheve filosofische reminiscentie. Zonder nader bewijs of commentaar worden de pronomina personalia voortdurend door hen als de kern en de wortel van het gehele pronominale

[1] A.h.w., Bd. I, Einführung, 85, noot 1.

[2] Zie ook W. SCHMIDT's boek *Die Tasmanischen Sprachen*, 1952, dat onder auspiciën van het Comité International Permanent de Linguistes, Comité d'Enquête Linguistique, uitgegeven is.

vormenstelsel beschouwd. Volgens het aristotelisch-scholastische wereldbeeld dient het menselijk „ik" immers als de eerste grondpijler van het menselijk bestaan en de menselijke persoonlijkheid te worden beschouwd. Hoe dit alles nu ook filosofisch precies moge zijn — men weet hoe de opvattingen op dit punt in de laatste tientallen van jaren aanmerkelijk zijn veranderd —, taalkundig gesproken liggen de feiten in dit opzicht in ieder geval geheel anders. In de verschillende taalgroepen der wereld vertoont het pronominale systeem telkens weer een andere structuur. Er zijn b.v. talen waarin in het geheel geen, of althans bijna geen personalia in de zuivere vorm voorkomen. En in weer andere groepen stellen de personalia duidelijk een secundair ontwikkelingsprodukt voor. Geval voor geval dient m.a.w. eerst apart te worden ontleed; iedere pronominale categorie behoort eerst naar haar eigen aard nader te worden geanalyseerd vóór men tot een meer omvattende synthese kan overgaan[1].

In 1925 komt er echter een aanmerkelijke verandering in het tot nu toe ietwat brokkelige en weinig methodische beeld der Australische taalwetenschap. In dat jaar weet de Australian National Research Council nl. fondsen te verwerven voor de oprichting van een leerstoel voor antropologie, aan de universiteit te Sydney, waarbij zowel de taalkunde alsook de fysische en de sociale antropologie in het leerprogram werden opgenomen. Speciaal geschoolde en getrainde krachten nemen aldus ook voor een goed deel het veldonderzoek over van de zendelingen en de missionarissen, die de talenstudie steeds naast hun vele andere werk hadden moeten bedrijven. Met name de stichting van een Australische „branch" der Amerikaanse Summer School of Linguistics, enige jaren later, werkt eveneens stimulerend. De resultaten van de „field research" werden veelal in het nieuwe tijdschrift Oceania (sinds 1930) opgenomen. Men overdrijft niet met te zeggen, dat er in de laatste tientallen van jaren in de Australische taalkunde met figuren als A. Capell, T. G. H. Strehlow, R. F. Fortune, H. Nekes, H. K. J. Cowan, de zendeling E. A. Worms en de missionaris P. Drabbe, iets als een „new deal" is aangebroken. De vooruitgang is zeer aanzienlijk en beslissend.

En thans is er naast Oceania, dat zijn algemeen-antropologisch karakter zal behouden, zelfs een nieuwe speciale serie Oceania Linguistic Monographs geopend, die onder redactie van A. Capell en S. Wurm zal staan,

[1] Een voorbeeld van een dergelijke methode bij J. Wils, *Het passieve werkwoord in de Indonesische talen*, Verhandelingen van het Koninkl. Instituut voor taal-, land- en volkenkunde, deel XII, 's Gravenhage 1952; 6-19.

en waarvan het eerste nummer A new approach to australian linguistics, Handbook of australian Languages, Part I, door A. Capell (1956), ingeleid door prof. A. P. Elkin (Sydney), voor ons ligt. Het is over dit laatste werk, dat zeer algemene en methodologisch bijzonder gewichtige aspecten biedt, dat wij hier een ogenblik zouden willen spreken.

Capell heeft zijn studie als A new approach to australian linguistics gekarakteriseerd. Men kan deze term minstens in een dubbele zin verstaan. Niet alleen heeft de auteur begrijpelijkerwijze systematisch ook rekening gehouden met al het nieuwe materiaal, dat er in de laatste tientallen van jaren over de Australische talen bekend geworden is, en dat voor een goed deel van zijn eigen veldonderzoek afkomstig is, hij heeft dit tevens volgens een geheel andere methode behandeld en geanalyseerd dan tot nu toe gebruikelijk was. Een theoretisch methodoloog van professie is Capell niet, en nergens geeft hij dus een samenvattend overzicht van de beginselen die hem bij zijn werkwijze hebben geleid; men kan hem echter veilig een aanhanger noemen van de zgn. Londense of inductieve school, die door M. Guthrie wordt geleid [1]. Het voornaamste gevolg is, dat begrippen als „taalvergelijking" en „reconstructie" in dit werk een geheel andere zin verkrijgen, dan b.v. bij de studie der Indogermaanse talen of der bantutalen. De reconstructie sluit voor Capell blijkbaar geen enkel historisch perspectief in; zelfs etnografische gegevens, zoals b.v. de opgemerkte leenwoorden, krijgen slechts secundair een plaats in zijn synthese. Praktisch verloopt de redenering steeds in twee fasen. Eerst wordt geconstateerd welke vormen in elk der afzonderlijke talen, over het gehele continent verspreid, voorkomen. En daarop volgt dan in tweede instantie de simpele en pragmatische constatering: „Welnu, onder al deze patronen zijn deze en die vormen constant. Ze komen overal voor in beginsel, en worden daarom als elementen van het „common australian (CA)" beschouwd. Capell's eigen formulering van dit laatste begrip geeft de gang van zaken scherp weer: "By 'Common Australian' (CA) is meant a certain group of words and constructions that are found throughout Australia, with varying frequency and clarity in different parts. They are "common" to practically all areas (though not to all languages) but may or may not be "original" — that cannot be proved. All put together these common elements would not constitute a "language" as a practical instrument of communication;

[1] Zie ook A. Capell, *The linguistic position of South-Eastern Papuan*, Sydney 1943, (thesis). Voor het genealogisch beginsel M. Guthrie, *The classification of bantu languages*, Oxford University Press, London 1948.

they would not even provide a code for emergencies. All that can be gathered is a group of common elements, classifiable under the headings of phonetics, morphology and vocabulary. Syntactic tendencies may be indicated but hardly a common syntax"(3).

De taalvergelijking is steeds dè grote methodologische „crux" geweest der algemene taalwetenschap. Talen zijn nu eenmaal geen grootheden, waarvan men onmiddellijk weet hoe men deze precies naast elkander kan leggen, tenzij men zich — zeer oppervlakkig — enkel tot de studie der zuivere morfologie zou beperken. In de negentiende eeuw hebben zich op dit punt daarom geleidelijk aan, bij het helderder worden der inzichten, in de Indogermanistiek zeer belangrijke wijzigingen voltrokken. Bij de studie van de zgn. primitieve talen, waarmede de missionaris regelmatig te maken krijgt, keren mutatis mutandis dezelfde problemen terug, enkel in een veel moeilijker vorm. Van een historisch perspectief is hier, minstens in eerste instantie, geen sprake, en wat men van de weinige geografische indicia moet denken, is evenmin duidelijk. Zo blijft er inderdaad voorlopig, naar het recept van Guthrie en Capell, niets anders over dan enkel het constateren van de aanwezige, steeds weer terugkerende formele identiteiten. Wat men van hun gedachtengang verder ook moge denken, ze is in ieder geval zakelijk en geheel „open"; d.w.z. dat ieder kritisch lezer op elk moment kan weten op welke feiten de conclusies steunen, en wat deze dus waard zijn. W. Schmidt stond er in zijn tijd natuurlijk geheel anders voor. Juist door de cultuur-historische oriëntatie van zijn onderzoek ontdekte hij in de verschillende bestudeerde talen en talengroepen steeds allerlei „lagen". Het historisch perspectief was voor hem als met de toegepaste methode vanzelf en ineens gegeven. En aldus kreeg ook zijn synthese een veel meer reëel en alomvattend aanzien. De vraag is natuurlijk alleen, in hoeverre het geoorloofd is, in een taalkundige studie, direct of indirect, ook extra-linguistica te betrekken. Verduistert of verwart het gevolgde nevenspoor aldus niet de grote hoofdlijn der zuiver taalkundige gegevens, waarom het toch tenslotte te doen is?

Methodologische vragen reiken diep en zijn allesomvattend. Met het bovenstaande is daarom nog niet genoeg gezegd. Niet alleen de theoretische concepties waarvan Capell uitgaat worden door de aard van zijn werkwijze bepaald, zoals werd uiteengezet; hetzelfde geldt ook van de gehele opbouw van zijn boek, ja van de concrete en praktische resultaten waartoe hij komt. We zullen beide punten tegelijk behandelen.

Voor wie goed toeziet, is Capell overigens zijn eigen beginselen niet

in alle onderdelen trouw gebleven. Denkt men de inductief-pragmatische methode, zoals die zojuist beschreven is, immers consequent tot het einde door, dan zou men voor een samenvattend boek een tweedelige opzet verwachten. In het eerste deel zouden de klank- en vormleer, de syntaxis en het vocabularium van elk der afzonderlijke talen of talengroepen apart geanalyseerd dienen te worden, waarna dan in een tweede deel a.h.w. de stand van de rekening kon worden opgemaákt, d.w.z. vastgesteld welke vormen en vormprocédés nu de facto aan alle Australische talen gemeenschappelijk zijn. In werkelijkheid handelt Capell echter slechts ten dele volgens dit redelijk en natuurlijk program. Midden in zijn betoog — het bloed kruipt ook in methodologicis nu eenmaal soms waar het niet meer gaan kan — vlecht hij opeens een algemeen-structurele beschouwing over de twee grote hoofddelen van de Australische taalgroep in. In beginsel wordt de zuiver inductieve lijn hier dus verlaten, en door een aprioristisch-theoretische vervangen. Men kan de gang van zaken verstaan, zonder anderzijds blind te zijn voor de nadelen die aldus voor de uiteindelijke synthese kunnen verrijzen.

Wat de vocalen aangaat, komt Capell op plausibele gronden voor het „common australian" tot een zeer eenvoudig triangulair systeem *i-a-u*. De tussen-vocalen *e* en *o*, en de variëteiten daarvan, behoren z.i. alle tot de latere ontwikkeling. Ook het oorspronkelijk consonantenstelsel is weer simpel. Capell gaat in dit opzicht zelfs verder dan Guiart in zijn overzicht destijds in het Franse verzamelwerk Les langues du monde[2], 1947, door het onderscheid tussen de stemloze en de stemhebbende explosivae als niet „common australian" te beschouwen[1]. Ook spiranten, sibilanten en aspiratae kende z.i. de te reconstrueren oervorm niet, of nagenoeg niet. Daartegenover heeft zich snel secundair in de afzonderlijke talen een vrij rijk stelsel van retroflexe en palatale klanken ontwikkeld. De woord-auslaut, dat wil dus zeggen het punt dat W. Schmidt zo scherp geanalyseerd heeft en waaraan hij zulke vèrreikende conclusies heeft verbonden[2], kon aanvankelijk zowel vocalisch als consonantisch zijn. Het woordaccent viel waarschijnlijk op de paenultima. Alles bijeengenomen, ontstaat op deze wijze een klankstelsel, dat vrij sterk aan dat van de Tasmanische dialecten herinnert. Speciaal met bepaalde, marginale Australische talen is de overeenkomst zeer groot. Toch wijst Capell enige vorm van oerverwantschap af, aangezien het vocabularium in beide gebieden zo sterk uiteenloopt (7).

[1] A. Meillet - M. Cohen, a.h.w., 693.
[2] W. Schmidt, *Die Sprachfamilien und Sprachenkreise der Erde*, Heidelberg 1926, 295-314.

Capell's beschouwingen bereiken ongetwijfeld hun dieptepunt in het middendeel van zijn boek, d.i. waar hij de vergelijkende typologie der Australische talen behandelt en daarbij tracht tot een redelijke en evenwichtige oplossing van alle rijzende vragen te komen. Geen wonder dus ook, dat juist bij deze passage alle voordelen maar ook alle nadelen van de door hem gevolgde methode duidelijk naar voren komen! Hoe men de zaken immers ook wendt of keert, de term „Australische talen" die hierboven reeds meerdere malen gebruikt is, blijft tenslotte niets anders dan een zekere verzamelnaam, die enkel geografisch een duidelijk bepaalde zin heeft. In werkelijkheid omvat het continent in totaal niet minder dan tien of twaalf sterk uiteenlopende linguïstische typen. En de vraag is nu maar, hoe men deze constellatie zal opvatten en verklaren? Is er enkel sprake van een oorspronkelijke eenheid, die zich secundair verder heeft ontwikkeld? Of liggen hier misschien meerdere wortels dooreen, die elk een geheel andere oorsprong hebben? De oudere opvattingen, zoals b.v. die van Curr (1886), Matthew (1899), Trombetti (1905, 1922), Gatti (1907-'09). A. L. Kroeber (1923) e.a., zijn steeds unitaristisch gekleurd geweest. Alleen W. Schmidt wijst op de belangrijke streng van vijf of zes isoglossen, die de noordelijke Australische talen (York, Arnhemsland, Kimberley, met insluiting — althans op een aantal punten — van het aranda) van de zuidelijke verwanten scheidt. Zijn taalkaart berust daarom op een duidelijke tweedeling [1]. De zuidelijke talen, en met name de zgn. Victoriagroep, stellen volgens hem het oudste stratum voor; de noordelijke groepen, die onderling weer sterk van elkander verschillen, zijn jonger, en vertonen naar alle waarschijnlijkheid een zekere papua-invloed.

Bijzonder interessant is het nu te volgen, hoe Capell van zijn kant het vraagstuk der Australische typologieën benadert. Vanuit de moderne stand der gegevens ziet hij duidelijk in, dat het hier in de grond over drie, nauw samenhangende problemen gaat. Daar zijn vooreerst de zgn. prefigerende talen, die vooral in Arnhemsland en de Kimberleys voorkomen, en waarin de subjects- en objectstekens aan de verbale stam worden voorgevoegd. En daartegenover staan dan de suffigerende talen, die met name in het zuiden worden gesproken. Vervolgens is er de tegenstelling tussen een incorporerend en een niet-incorporerend type, die goeddeels geografisch en zakelijk met de voorgaande oppositie samenvalt. En tenslotte staan er dan ook nog klassificerende en niet-klassificerende talen tegenover elkaar. Het aantal verschillende klassen, dat door de vergelijking kan worden

[1] W. SCHMIDT, *Die Sprachfamilien und Sprachenkreise der Erde*, op. cit., Atlas, Karte IV.

achterhaald, beloopt niet minder dan twaalf. Het grootste aantal actueel voorkomende klassen is echter negen (Groote Eylandt).

Capell's grondidee is nu, dat er in het „common australian" op al dergelijke punten oorspronkelijk principieel vrijheid van ordening bestond, maar dat er zich later, met name wat de woordorde en de klassificatie betreft, langzamerhand een reeks van bindende voorschriften ontwikkelde. In het noorden werd daarbij de voorkeur gegeven aan de prefigering en aan een multiple klassificatie, die aan het bantutype van Afrika herinnert, maar in het zuiden aan de suffigering en eenvoudiger vormen van klassificatie volgens een tweeledig genusprincipe. Het kernidee bij deze redenering is dus zeer eenvoudig, maar men ziet; en — wat beslissend is voor de gehele synthese — de contemporaine differentiatie der talen betreft enkel zekere ephemere en secundaire feiten. Voor het praktische bewijs van zijn stelling heeft Capell het daarom ook niet bijzonder moeilijk. Het zijn uiteraard vooral allerlei overgangstalen, waarin prefigering en suffigering naast elkander voorkomen, waarop hij zich beroept. Voor de verbale ordening valt de keuze vooral op het narrinyeri (= yäräldé, aan de beneden-Murray in Zuid-Australië), en voor de klassificatie op het larragia (Arnhemsland, ten zuiden van Darwin). Voor verdere technische bijzonderheden, die hier niet nader besproken kunnen worden, zij verwezen naar het oorspronkelijke werk; pag. 26-49.

De vraag is verder nu maar, of Capell's grondhypothese, in haar geheel genomen, een plausibele indruk maakt? Kan men het bij nadere studie eens zijn met de beschreven gedachtengang, of niet? Naar onze indruk blijft hier tenslotte helaas een aanmerkelijke speelruimte over. De gronden zijn minstens tweeërlei. Het eerste argument is, dat het vage en vloeiende, bijna zou men zeggen protoplasma-achtige karakter van het „common australian", zoals hij dit voorstelt, in de talenwereld wel een zeer ongewoon type betekent. De structuur der zgn. primitieve talen is gewoonlijk integendeel juist bijzonder vast. De opposities zijn strak geïntegreerd, en vormen een gesloten stelsel. Capell is op dit punt duidelijk beïnvloed door de Amerikaan G. K. Zipf, dien hij ook citeert, en die getracht heeft biologisch-evolutionistische principepen in de taalontwikkeling in te voegen [1]. Het biologische begrip „ontwikkeling" is echter van geheel andere aard dan dat waaraan de beoefenaars der cultuurwetenschappen behoefte hebben.

[1] G. K. Zipf, *Psycho-Biology of Language*, London 1936; zie ook diens later werk Human behavior and the principle of least effort. An introduction to human ecology; Cambridge (Mass.), 1949.

De beslissende factoren liggen in beide gevallen geheel anders. Niet enkel een vaag menselijk „soortinstinct" geeft leiding bij de taalevolutie, maar de taalgemeenschap zelf, die telkens weer andere vormen aanneemt, en die vrij-interpreterend en excentrisch tegenover de wereld staat. Natuurlijk zijn er in de talenwereld ook overgangsgevallen, zoals het narrinyeri en het wadaman (Delamere district, ten zuiden van Darwin), waarin de suffigerings-techniek van de verbale persoonstekens bezig is over te gaan naar de prefigering. Aan de realiteit van dit laatste historische proces twijfelt niemand. Maar de dubbele affigering, resp. de vrijheid daarvan, is dan slechts een vluchtig moment in de taalgeschiedenis, en het valt niet aan te raden zich daarop te beroepen, wanneer het over meer algemene problemen gaat[1].

Een tweede punt betreft de klemmende vraag, of Capell bij zijn studie der afzonderlijke talen de noodzakelijke inductie ook wel ver genoeg heeft doorgezet vóór hij tot de bredere vergelijking en de constructie van een „common australian" overging. Thans beperkt zijn comparatie zich goeddeels ófwel tot de morfologische aanduiding ófwel de algemene vormprocédés (prefigering : suffigering; multiple : dualistische klassificatie). Zijn de categorieën waarover het hier gaat, en waarop de studie zich moet richten, daarmede echter wel voldoende diep geraakt? Zo spreekt Capell voortdurend b.v. wel van subjects- en objectstekens, op grond van de Europese vertaling, in de bijna honderd en vijftig talen, die het Australische continent telt. De moeilijkheid is echter, of er in al deze gevallen steeds wel in juist dezelfde zin van „subjecten" en „objecten" kan gesproken worden? Er komen in de talenwereld minstens vijf of zes totaal verschillende typen van „subjecten" en „objecten" voor. Er zijn zelfs talen waarin men, althans in de zin der Indo-europese talen, in het geheel niet van „subjecten" of „objecten" kan spreken. De aard der Europese vertalingen zegt in zulke omstandigheden natuurlijk niets. De goede methode eist ongetwijfeld, dat men aldus eerst elk der bestudeerde talen afzonderlijk naar de eigen bouw en de eigen structuur nagaat. En pas daarna kan men beslissen, of — en zo ja, hoe precies — een bredere comparatie mogelijk is. De ervaring op andere, niet-onverwante terreinen heeft daarenboven geleerd, dat de grammaticale karakteristieken van een taal geen losse en onverbonden grootheden voorstellen, maar zeer nauw en harmonisch bij elkander aansluiten. Ze vormen a.h.w. zekere totaliteiten en vaste groepen. Ook na Capell's „New approach" is het m.i. daarom allerminst uitgesloten,

[1] J. Wils, *Het passieve werkwoord in de Indonesische talen;* op. cit., 35–45.

dat W. Schmidt, wat de algemene typologie der Australische talen aangaat, toch dieper heeft gezien. Een tweedeling blijft hier, voorlopig minstens, aanvaardbaar, en wetenschappelijk verantwoord. De beslissing, alsook de nadere uitwerking, zal uiteraard aan het latere onderzoek voorbehouden moeten blijven. Capell's studie berust zonder twijfel op een veel rijker materiaal dan rond 1920 bereikbaar was; zij heeft ook de gezichtspunten voor de analyse aanmerkelijk verbreed. De gewenste zekerheid blijft, op methodologische gronden, in verschillende onderdelen echter uit. De diepere grond daarvan is, dat Capell, ook nu hij met zuiver synchroon materiaal te werken had, wellicht te zeer onder de indruk gekomen is van bepaalde, moderne Angelsaksische taaltheorieën, die in de grond onmiskenbaar een zeker materialistisch en biologisch-behavioristisch stempel dragen.

Bij de studie der morfologica (50-66) en de woordenschat (67-95), waar de vergelijking meer volgens de traditionele, minder problematische banen kan verlopen, is Capell's oogst aan resultaten van veel hoger niveau en ook veel rijker dan bij de typologie. Het aantal vormtekens dat aan alle Australische taalgroepen, of aan bepaalde ondergroepen gemeenschappelijk is, blijkt veel groter en ruimer verspreid te zijn dan men wel wist. Het „common australian" vocabulaire omvat naast pronominale en substantivische elementen ook verba, zonder dat men dit anderzijds als een zekere gesloten eenheid zou kunnen beschouwen, die een „linguïstische paleontologie" mogelijk zou maken, zoals de neogrammatici die wel voor de Indogermaanse talen hebben beproefd.

Alles bijeengenomen, ziet Capell's reconstructiekaart, die in de plaats van W. Schmidt's overzicht zou moeten komen, er a.v. uit:

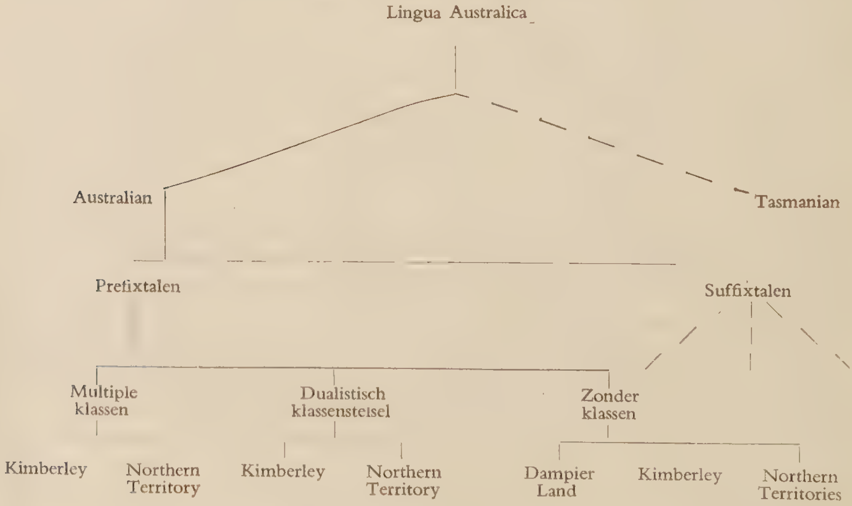

De onderverdeling der suffixtalen, die nog onzeker is, werd met stippellijnen aangeduid.

Nijmegen

DRS. R. DIJKER S.M.M.

HET DIACONAAT IN DE HIËRARCHIE

Onder de problemen, welke zich in elke missie bijna met de dag vermeerderen — problemen van allerlei aard — neemt het probleem van de nijpende priesternood in verreweg de meeste gebieden de eerste plaats in.

Waar overal in de missies de katholieken in aantal toenemen, waar dus het Laos Theou — het Volk Gods — in omvang groeit, daar loopt de verhouding tussen gelovigen en aantal beschikbare priesters steeds verder uit elkaar. Bovendien stijgt met het aantal gelovigen ook het werk, dat een geregelde zielzorg meebrengt. In de gebieden van Afrika en in verscheidene Aziatische gebieden mag men zonder overdrijving deze situatie kritiek noemen.

De oplossing van een dergelijke situatie slechts aan de Voorzienigheid overlaten zonder enige pogingen van onze kant om tot een gerede oplossing te geraken zou gelijk staan met een zeker fatalisme. Aan de oplossing van dit probleem moeten we zelf medewerken met een toeleg en zorg, alsof ze uitsluitend van onszelf afhangt.

Tegen de achtergrond van deze problematiek kunnen we dan ook de missionair-pastorele bewogenheid verstaan, waarmee mgr. W. van Bekkum s.v.d., apost. vicaris van Ruteng (Flores), een votum formuleerde op de vergadering van missionarissen, welke het internationaal congres van liturgische zielzorg te Assisi voorafging: „Inferiores Ecclesiae munera et officia instaurentur in forma, quae hodiernis conditionibus est adaptata ... Etiam diaconatus restitutio — sine obligatione coelibatus — pro communitatibus sacerdote carentibus (praedicatio verbi, distributio s. Communionis) deliberetur et examinetur".

Laten we dit artikel wijden aan bedoelde deliberatio et examen.

In een recent artikel heeft P. J. Hofinger s.j. de verschillende argumenten pro et contra voor de instauratie van het diaconaat weergegeven[1]. Samenvattend geeft Hofinger als voordelen aan:

a. Het diaconaat is van nut bij een overvloedig aantal communicanten onder de mis, waar de hulp van andere priesters niet beschikbaar is;

[1] J. Hofinger S.J. „*Ist in der Mission ein eigener Stand der Diakone anzustreben?*", ZMR 41 (1957) 201-12.

b. De uitreiking der H. Communie op de buitenposten;
c. De viering van de zondag op de buitenposten met prediking en Communie-ritus;
d. De winst aan cultische waarde van een viering der HH. Geheimen door priester met diaken;
e. Plechtige kinderdoop, huwelijk en christelijke begrafenis op de buitenposten;
f. De verkondiging van het woord Gods door een gewijde en gezonden bedienaar;
g. Overname van de caritatieve en sociaal-economische bezigheden, die op de priester te veel beslag leggen.

Mogen we in het kort de opgesomde voordelen op hun mérites beoordelen. Het eerst opgesomde is zeker niet het zwaarst wegende en kan dan ook geen doorslag geven. Echter, in verbinding met de andere biedt het toch de gelegenheid, de christenen op de juiste manier aan de Eucharistie te laten deelnemen zonder aan de uitreiking der H. Communie al te veel tijd te moeten spenderen. — De overige voordelen hebben betrekking op de buitenposten, behalve sub d. en g., welke op alle posten betrekking hebben. — Het heeft zeker een grote waarde, dat met de vestiging van een diaken op een post, zo'n buitenstatie tot een diaconie wordt verheven. Het heeft dan een cultisch centrum, waar dan ook de H. Eucharistie wordt bewaard en vereerd. De doop van de kinderen uit katholieke ouders behoeft nu niet uitgesteld te worden totdat eindelijk eens de priester komt of, zoals het in sommige gebieden schijnt plaats te vinden: de kinderen van katholieke ouders behoeven niet meer privatim door een daartoe aangestelde leek gedoopt te worden. Dat het woord Gods door een daartoe gewijde bedienaar krachtens zijn zending verkondigd wordt kan slechts de prediking ten goede komen. In de viering van de Eucharistie zal eindelijk ook recht gedaan kunnen worden aan de luister, waarmee het Offer omgeven dient te worden. Niet alleen zal deze altijd plechtig kunnen geschieden door priester met assistentie van zijn diaken — zoals in de oosterse ritussen en zoals onlangs gelukkig weer hersteld in de Romeinse ritus van de Ordo hebdomadae sanctae — maar de diaken, uit het kerkvolk zelf geroepen en gewijd, zal de man zijn, die het volk in de cultus christianus inleidt. Met een herstel van het diaconaat zal de cultus van de Kerk veel spoediger bodem-eigen worden in het missievolk en wel zonder de kunstgrepen, waarmee soms al te voortvarende ‚adaptisten' zo graag schermen.

Tegenover de voordelen geeft Hofinger ook de bedenkingen weer, die bij vele missionarissen zullen opkomen:

a. „Heute verheiratete Diakone, morgen verheiratete Priester". — We mogen hier voorbijgaan aan een opmerking, welke Hofinger hierbij doet aansluiten en wel, dat het celibaat voor de inheemse priesters vaak een zwaarder offer betekent dan voor de gemiddelde priester in Europa. — Wel mogen we uit deze ervaring de gevolgtrekking maken, dat het hiërarchisch ambt van diaken daarom meer zekerheid zou kunnen bieden aan iemand, die zich niet opgewassen zou menen tegen de lasten van het celibaat, dan de zwaardere last van het priesterschap. Tot nu toe, in de huidige kerkdiscipline, is voor zo iemand geen plaats in de hiërarchie, hoe apostolisch hij overigens moge zijn ingesteld. Het herstel van het diaconaat zou hierbij voor de kerk een winst kunnen betekenen aan krachten, die anders in de hiërarchia ordinis geen plaats kunnen vinden;
b. Toelating van gehuwde diakens zou vermindering van priesterroepingen meebrengen.

   Hierop antwoordt Hofinger, dat de seminaristen, die zich niet opgewassen voelen tegen de offers van het celibaat, als diaken een grote hulp voor de Kerk kunnen betekenen, waar ze als priester misschien slechts last en ergernis zouden hebben bereid. — Mogelijk, dat hier en daar door een te overhaaste uitvoering van het bevel in ‚Maximum illud' gegeven te weinig aandacht werd besteed aan keuze en vorming van de kandidaten voor het priesterschap. Verscheiden missiebisschoppen hebben dan ook besloten, hun kandidaten na de wijding tot diaken, ter probatie in de praktijk te zenden.

   Hierbij zou ik, wat de bedoelde vermindering van het aantal priesterroepingen betreft, willen opmerken, dat bij het herstel van het diaconaat, de priesters van heel wat taken ontlast zullen worden en dus zullen vrijkomen voor hun eigenlijk geestelijke arbeid. Deze gesupponeerde vermindering van het aantal priesterroepingen brengt dan ook niet per se mee een vermindering van het priestereffectief.

   Bovendien zullen we juist in het door en door-christelijke gezin van de diaken een opbloei voor het priesterlijke en het religieuze leven onder zijn kinderen mogen verwachten. De geschiedenis van de Kerk leert dit duidelijk.

Het spreekt vanzelf, dat de verwezenlijking van het diaconaat in de

voorgestelde vorm uitsluitend afhangt van het hoogste Kerkelijk Gezag.

Volgens het Canoniek Recht bestaat de hiërarchie ratione ordinis uit bisschoppen, priesters en ,ministri' en wel ,,ex divina institutione".[1] Ministri betekent en is de vertaling van het Griekse diakonos. In de Latijnse Kerk beantwoordt de facto het ambt van minister niet meer aan een zending in de Kerk. Waar het diaconaat nog als hiërarchisch ambt bestaat, wordt het bekleed door priesters (kardinaal-diakens) of zelfs door titulair-bisschoppen, zoals in sommige diocesen het daar bestaande ambt van aartsdiaken behalve door priesters ook wel door tit. bisschoppen wordt bekleed. In de Latijnse ritus is het diaconaat afgezwakt tot een rituele stap naar het priesterschap. Een hiërarchische functie, welke een missio canonica veronderstelt[2] heeft de diaken in de Latijnse Kerk niet meer. — Zou het echter zo gek zijn, om de aspirant-priesters na het diaconaat de praktijk in te zenden, voorzien van een missio canonica, om dan als lid van de hiërarchie hun ambt uit te oefenen[3]? De diaken zou kennis maken met bepaalde levensgebieden, die hem als diaken tot terrein van zielzorg toevallen in de sociale en economische sectoren; de priester zou hierdoor meer vrij komen voor zijn eigen spirituele taak en de diaken zelf zal voor zijn toekomstig priesterleven een ervaring hebben opgedaan, welke de priesteropleiding van nu hem niet schenkt.

Het gaat er dan ook niet om, het diaconaat hersteld te zien alleen als uitkomst voor de priesternood in de missies. Wel moge deze nood de aandacht op deze mogelijkheid hebben gevestigd, maar het diaconaat zal ook in de gevestigde Kerk van ruime betekenis kunnen zijn, om die taken van charitas en christelijk-sociale voorzieningen op zich te nemen, welke de krachten van de priester teveel onttrekken aan het eigenlijke ministerium sacrum. Welke taken hierbij aan de beroepsdiakens en welke aan de diakens-priesterkandidaten worden toevertrouwd behoeft hier niet nader aan een beschouwing te worden onderworpen.

Het verdient zelfs aanbeveling, dat het diaconaat vernieuwd worde vanuit de gevestigde Kerk. En wel om het vertrouwen te winnen van de missionarissen als blijkt dat het diaconaat zegenrijk werkt in de gevestigde Kerk alsook om deze instauratie niet te doen aanvoelen als een noodmaatregel voor de Missie. Immers als een herstel van het diaconaat als

[1] cn. 108, par. 3. — De recent gepubliceerde canones voor de Kerken van Oosterse ritussen spreken nog duidelijker geformuleerd: ,,Ex divina institutione ecclesiastica hierarchia ordinis constat Episcopis, presbyteris et ministris . . ." cn. 38, par. 3 AAS 49, 448.

[2] cn. 109.

[3] cfr. supra de praktijk van sommige missiebisschoppen t.a.v. hun diakens.

kerkelijk ambt enkel als zodanig zou worden beschouwd, doet men tekort aan de eerbied voor een zo hoog kerkelijk ambt en wordt een gezonde integratie van het diaconaat in het kerkelijk ministerium verhinderd. „Man sollte in der Heimat nicht den Eindruck aufkommen lassen, als ob das Anliegen einer zeitgemässen Erneuerung des Weihediakonates vor allem ein missionarisches Anliegen sei, bei dessen Verwirklichung die Mission die Initiative ergreifen sollte. Vielmehr glauben wir, dasz in der Heimat die Verhältnisse für eine Verwirklichung, wenigstens zunächst, günstiger liegen. Doch kann eine entsprechend vorbereitete Übertragung auf die Mission von groszem Segen sein"[1].

Hoe dit herstel van het diaconaat te verwezenlijken?

ZOALS reeds eerder gezegd hangt dit herstel enkel en alleen van de soevereine wil van de Opperherder af.

Echter zal een eventuele verwezenlijking altijd gradatim plaats vinden via de lagere wijdingen. Of de prima tonsura, die haar historisch verworven plaats heeft in de Latijnse Kerk, de enige ritus moet zijn, om een gelovige in de missielanden bij de geestelijkheid in te schrijven[2] waag ik hier te betwijfelen. Mogelijk zou men zich hiertoe beter kunnen inspireren op de gewijde ritus gebruikelijk in de Kerken van de Oosterse ritussen[3].

Bij een zodanige graduele, dus langzame integratie van de diverse ambten in het hiërarchische leven van de Kerk kan het niet anders of de Kerk vestigt zich veel krachtiger dan tot nu toe met haar wortels in de ziel en de cultuur van een volk. Vanaf het ostiariaat tot en met het subdiaconaat zal het volk in zijn geheel in de leiding van de eredienst betrokken worden en zo vanzelf tot verantwoordelijkheid groeien.

Na volbrachte proeftijd en gebleken bekwaamheid voor een hogere taak zal de subdiaken geroepen kunnen worden tot het ambt van diaken.

Van alle kanten stijgen sinds jaar en dag de klachten op dat het instituut van de katechisten aan het kwijnen is. — Wat scheelt eraan? — Het heeft geen glans meer voor de katechisten. Eigenlijk heeft het dit nooit gehad. Het instituut is een erfenis uit de tijd, dat de missie — ook cultureel — alles voor het zeggen had. In dienst staan van de missionaris was reeds een hele — maatschappelijke wel te verstaan — eer en positie. Het karige loon nam je er dan op de koop toe bij. Er heeft waarlijk geen splendor aan dit

[1] HOFINGER t.a.p. 211.
[2] C.J.C. cn. 111, par. 2.
[3] Can. Or. 45.

ambt gezeten. Mutantur homines. De missievolken worden zich bewust en komen tot de ontdekking dat binnen hun eigen maatschappij door de gewijzigde verhoudingen, hetzij politiek, hetzij enkel nog maar sociaal en economisch — maar overal zijn zich die verhoudingen aan het wijzigen — dat door die gewijzigde verhoudingen zij grotere kansen maken in de civiele maatschappij met een behoorlijk salaris dan in de kerkelijke, waar de grote nood niet tot een evenredige salariëring kan reiken. — Hierover verder uit te weiden heeft in dit artikel geen zin; men moge dit als algemeen erkend verschijnsel — en dus „teken" — aanvaarden.

Daarom zal het instituut van katechisten gradatim moeten worden omgevormd tot een hiërarchisch wijdingsambt zoals hierboven uiteengezet.

Vanzelf dienen dan ook de eisen veel en veel hoger te liggen dan tot nu toe het geval was. Zij moeten allen, na een middelbare opleiding een hogere vorming aan een daartoe speciaal in het leven te roepen instituut doormaken. Dit instituut zou regionaal kunnen worden opgezet, zoals de meeste groot-seminaria in de missielanden. Hun worde buiten de breeduitgemeten godsdienstige scholing en vorming ook de christelijke maatschappijleer en de christelijke beginselen van economie bijgebracht. Een vierjarige opleiding aan zo'n instituut na een middelbare school zou dunkt me ruim kunnen voorzien, wat de toekomstige kerkelijke ambtsdragers in de praktijk nodig hebben.

Moge dit artikel, dat mede bedoeld is om een der vota van het missionair convent van Assisi in brede kring van missionarissen bekendheid te geven, een vruchtbare aandacht voor deze mogelijkheid scheppen. Reflexies en suggesties worden ongetwijfeld door de hoofdredacteur van H.M. gaarne ontvangen ter eventuele publikatie om de belangstelling positief geladen te houden.

Bika (Kalimantan Barat)

Adressen van de medewerkers aan deze aflevering:

Mgr. Prof. Dr. Alph. Mulders, Sterreschansweg 45, Nijmegen.

Z.H. Exc. Mgr. Constans Kramer O.F.M., missiecollege St.-Willibrord, Katwijk a.d. Rijn.

Pater M. van Oss C.I.C.M., Missiehuis Bisschop Hamer, Nijmegen.

Prof. Dr. J. Wils, Huygensweg 4, Nijmegen.

Pater Drs. R. Dijker S.M.M., Bika (Kalimantas Barat, Indonesia).

Miscellanea

Pater H. Geurtjens M.S.C. † – Op 22 december 1957 overleed te Tilburg op ruim 82-jarige leeftijd de bekende PATER H. GEURTJENS M.S.C.

Tezamen met p. dr. M. Neyens zeilde pater H. Geurtjens in 1903 uit naar de Kei-eilanden, de eerste Nederlandse Missionarissen van het H. Hart, die naar een eigen missiegebied vertrokken. Hij werkte er dertien jaar en daarna nog bijna vijf jaar op de Tanimbar-eilanden. Na achttien jaar zware missiearbeid genoot hij een jaar verlof in Nederland, om vervolgens te vertrekken naar Nieuw-Guinea, waarover pater Vertenten juist zijn noodkreet de wereld had ingezonden.

Intussen had pater Geurtjens zich niet alleen een rasecht missionaris getoond, maar zich tevens ontpopt als een verdienstelijk schrijver op volkenkundig en taalkundig gebied. We noemen onder de voornaamste geschriften van deze autodidact: Uit een vreemde wereld (1921); Spraakleer en Woordenlijst der Keieesche taal (1921); Keieesche legenden (1924); Marindineesch-Nederlands Woordenboek (1933); Onder Kaja-Kaja's van Zuid Nieuw-Guinea (1934); Op zoek naar Oermenschen (1936); Zijn plaats onder de zon (1941), enz.

Sinds pater Geurtjens in 1932 definitief was gerepatrieerd, hield hij talrijke lezingen, schreef populaire artikelen en leidde o.a. de eerste Missiologische Week, die in 1937 in Nederland werd gehouden.

In 1936 aanvaardde hij de benoeming tot conservator van het Nederlands Volkenkundig Missiemuseum te Tilburg. Met bewonderenswaardige vitaliteit, algehele toewijding en kennis van zaken heeft hij zich van deze taak gekweten, terwijl het nijpend gebrek aan ruimte zijn strijdbaar karakter jarenlang op een harde proef heeft gesteld.

God verlene aan deze rusteloze zwoeger, wiens werk ook door de burgerlijke autoriteiten werd gewaardeerd (in 1925 ridder, in 1950 officier in de Orde van Oranje Nassau), de eeuwige rust. R.I.P.

Jubilerende missieverenigingen – In de loop van 1956 en 1957 werd op drie van de Nederlandse bisschoppelijke Groot-Seminariën het veertigjarig en op een het zestigjarig bestaan van de missievereniging St.-Franciscus Xaverius gevierd. Terecht hebben de jubilerende missieverenigingen aan haar jubilea aandacht besteed.

Op 21 november 1896 nam prof. dr. W. Bauduin, directeur van de Mariacongregatie in het Groot-Seminarie te *Roermond*, op instigatie van de studenten, het initiatief om te komen tot de oprichting van het Liefdewerk ter ondersteuning van de Nederlandse missionarissen. Op 25 november 1956 vond te Roermond de feestelijke herdenking van het zestigjarig jubileum der — later aldus genoemde — Missievereniging St.-Franciscus Xaverius plaats.

Wat *Warmond* betreft, hechtte Z.H. Exc. Mgr. Callier op 17 juli 1916 zijn bisschoppelijke goedkeuring aan het aldaar opgerichte Liefdewerk St.-Franciscus Xaverius, waarvan hij op 19 februari 1917 de statuten goedkeurde. Het 40e jaaroverzicht van de — later aldus genoemde — missievereniging St.-Franciscus Xaverius op het

Theologicum te Warmond, waar het jubileum op 3 oktober 1956 feestelijk werd herdacht, put uit notulen en kronieken van deze veertig jaren een indrukwekkend getuigenis van volhardende missie-ijver.

Te *Rijsenburg* richtte prof. dr. J. Smit op 14 mei 1917 de missievereniging St.-Franciscus Xaverius op, waarbij hij o.a. zeide: ,,Voor iedere priester is missiekunde een beroepsplicht, waarvoor hij zich, evenals voor zijn andere beroepsplichten, moet voorbereiden". Het jaarverslag (1956-1957) van deze missievereniging beperkt zich tot een boeiend overzicht van haar rijk geschakeerde activiteiten in het veertigste jaar.

Als officiële oprichtingsdatum van de missievereniging St. Franciscus Xaverius te *Hoeven* geldt 1 november 1917. Feit is echter, dat reeds onder de Paasvakantie van 1917 afgevaardigden van de seminariën Roermond, Haaren, Hoeven en Rijsenburg in het missiehuis aan de Bredaseweg te Tilburg hun eerste inter-seminariale missievergadering hielden en het feu sacré der kort daarna door mgr.Hermus en prof. dr. J. Smit ingeluide missieactie der priesters hielpen aanblazen. Het keurig-verzorgde feestnummer van de missievereniging St.-Franciscus Xaverius te Hoeven wilde bij haar achtste lustrum, dat op 3 december 1957 luisterrijk werd gevierd, het verleden en heden belichten en laten zien, hoe dit doorwerkte onder hen en door hen, die de vereniging als priester verlieten.

De wisselende werkzaamheden van de jubilerende missievereniging vertonen een tweevoudig aspect, waarvan het een meer stoffelijk en het ander meer geestelijk is. Ofschoon dit laatste, gelegen op godsdienstig en wetenschappelijk gebied, het voornaamste is, mag men echter het materiële werk, veelsoortig en succesvol, allerminst onderschatten; van de andere kant zou er m.i. aanleiding zijn geweest om in de jubileum-uitgaven over de prestaties op wetenschappelijk gebied meer concrete gegevens te verstrekken.

Gaarne voegen we onze goede wensen alsnog bij die, welke de jubilerende missieverenigingen ongetwijfeld zullen hebben bereikt: vivant, crescant, floreant.

Apostolic Approach – Als ,,Volume two" van de reeks ,,Apostolic Approach" verscheen het verslag van de ,,Second Inter-Diocesan Conference of Priests" (21-26 May 1957) en van de ,,First Session for Nuns: Catholic Summer School" (29 May–9 June 1957) te Pachmarhi, Madhya Pradesh, India gehouden. Dit ,,Souvenir" werd verzorgd door Rev. Fr. Victor Rocha, Arch-bishop's House, Nagpur I en gedrukt door Wilfr. Maciel at ,,pushpa", 46 Kingsway, Nagpur I.

Commissie voor christelijke Indische kunst – De ,,Catholic Bishop's Conference of India" heeft een ,,commissie voor christelijke Indische kunst" ingesteld, onder voorzitterschap van mgr. J. Malenfant O.F.M.Cap., apost. prefect van Gorakhpur.

Dusun-taal – Rev. Father A. Antonissen M.H.F., die gedurende een kwarteeuw onder de Dusun (Noord-Borneo) heeft gewerkt en reeds in die taal een gebedenboek, een catechismus en een Leven van Jesus Christus heeft uitgegeven, is gereed gekomen met de eerste Dusun-grammatica en het eerste Dusun-woordenboek. De uitgave hiervan is verzekerd door de Australische regering in het kader van het Colomboplan.

Apostolisch Vicaris van Atambua – Als opvolger van mgr. J. Pessers S.V.D., die om gezondheidsredenen ontslag uit zijn ambt had gevraagd, werd benoemd de Z.E. Pater Th. van den Tillaart S.V.D., die sinds 1937 op Timor werkzaam is geweest, sinds 1954 als regionaal overste.

Apostolisch Prefect van Kenge. — Tot titularis van de onlangs in Belgisch Kongo opgerichte apostolische prefectuur van Kenge werd de hoogeerw. pater J. van de Heijden S.V.D. benoemd. De Nederlandse pater van der Heijden ontving in 1931 de priesterwijding, was enkele jaren assistent-generaal van zijn Congregatie en verblijft sinds 1951 in de Kongo als overste van de missie Kenge, die de missionarissen van het Goddelijk Woord van de jezuïeten hebben overgenomen.

Pater dr. André van den Eerenbeemt. — Op 11 januari 1958 overleed in Guatemala (Centraal-Amerika) pater dr. André van den Eerenbeemt, missionaris van Scheut, in de leeftijd van 45 jaar. De overledene werd geboren te 's-Hertogenbosch, was in 1937 priester gewijd en in 1945 aan de R.K. Universiteit van Nijmegen gepromoveerd op een missiologisch proefschrift, getiteld: ,,De Missieactie in Nederland (± 1600-1940)". In 1946 werd deze harde werker naar de missie van Ninghia (China) gezonden, vanwaar hij enkele jaren later, onder druk van het communistisch regime, moest repatriëren. In 1956 door zijn overheid aangewezen om in het aan priesters zo arme Guatemala priesterlijk dienstwerk te gaan verrichten, zette hij zich ook hier met al zijn energie in. Als medewerker van ons tijdschrift publiceerde hij nog in 1957 een artikel: ,,Gelovig en niet kerks". R.I.P.

Boekbespreking

P. DR. LAURENZ KILGER O.S.B. u.a.: *Die Neuheit des Lebens als Ziel und Frucht der Weltmission.* Missionsstudienwoche 1956. 287 S. Münster i. W 1957.

In dit bescheiden boek, bezorgd door de onvermoeide ijver van p. dr. L. Kilger O.S.B., die ook een ,,woord vooraf" schreef (blz. 2-3), ligt het verslag van de Missionsstudienwoche te Würzburg (21-25 mei 1956) in zgn. Photodruck voor ons. Het algemeen onderwerp van deze missiologische week luidde: Die Neuheit des Lebens als Ziel und Frucht der Weltmission.

Na een programmatische inleiding van de voorzitter, prof. dr. Thomas Ohm O.S.B. over ,,Weltmission und Neuheit des Lebens" (blz. 6-14) volgen de referaten van de inleiders: prof. dr. J. Hasenfuss, ,,Das Christentum als neue Botschaft und Lehre (blz. 15-31); dr. E. Neuhäusler, Die Wende vom Alten zum Neuen in der Bekehrung (blz. 32-81); dr. Aug. Fröschle-Firmann, Das neue innere Verhältnis zum Gott (blz. 82-100); Prälat prof. dr. J. Pascher, Der neue Gottesdienst (blz. 101-111); P. Fr. Eichinger S.V.D., Eine neue Aufgabe: die Betreuung überseeischer Stu-

denten in Deutschland (blz. 113-118); dr. Bern. Häring CssR., Die Neuheit des sittlichen Lebens (blz. 124-132); p. dr. Joh. Schütte S.V.D., Die neue Gemeinschaft. Das neue soziale Leben als Ziel und Frucht der Mission (blz. 134-153); dr. Thaddäus Hang, Die geistige Situation im heutigen China und die Möglichkeiten des Christentums (blz. 154-174); prof. P. Abd-el-Jalil, Gibt es neue Methoden in der Islammission? (blz. 175-195); Frau dr. Schlüter-Hermkes, Unesco und Mission (blz. 198-207); prof. dr. R. Mohr, Die Neuheit der Kultur (blz. 208-228); F. dr. Walbert Bühlmann O.F.M.Cap., Die Neuheit des Lebens im Ausdruck der Sprache (blz. 229-246); prof. dr. Urban Rapp O.S.B., Die Neuheit auf dem Gebiete der Kunst (blz. 249-265); P. dr. Benno Biermann O.P., Nova et Vetera (blz. 267-284). Hier en daar wordt ook met een enkel woord vermeld, waarover de hierbij aansluitende discussie liep.

Bij nadere bestudering van de verschillende referaten blijkt, dat niet alle zich strikt hebben gehouden aan opzet en bedoeling, zoals de organisatie zich deze had gedacht; dit neemt niet weg, dat men hier voortreffelijke en inspirerende studies aantreft, die toegewijde aandacht verdienen van degenen, die in de missiearbeid belang stellen.

Over het nut van dergelijke studiebijeenkomsten heeft trouwens de toenmalige bisschop van Würzburg, Z.H. Exc. mgr. dr. Julius Döpfner, sindsdien verplaatst naar de zetel van Berlijn, in zijn toespraak tot het congres (blz. 196-198) bemoedigende woorden gesproken, waarvan ik mij veroorloof een paar zinnen aan te halen: ,,Ich möchte aber auch, und ich tue das sehr überzeugt, die Theoretiker, die stillen Arbeiter und Denker der Missionswissenschaft nicht vergessen. Sie leisten eine Aufgabe, wo der Heroismus nicht sehr sichtbar wird, die aber, das beweisen ja solche Studienwochen, als die stille und grundlegende Arbeit für eine gesegnete, zeitaufgeschlossene, den Maszstäben des Evangeliums angepaszte Missionsarbeit unerläszlich ist.''

Het verslagboek is voor DM. 9,— verkrijgbaar bij Prälat Joh. Solzbacher, Schatzmeister des Internationalen Instituts für missionswissenschaftliche Forschungen, Stephanstrasze 35, Aachen. Tolle, lege.

Nijmegen A.M.

Arnulf Camps O.F.M., *Jerome Xavier S.J. and the Muslims of the Mogul Empire.* Controversial works and missionary activity. Nouvelle Revue de Science Missionnaire, Schöneck-Beckenried, Switserland, Supplementa VI, 1957, XVII, 260 bld.

Men heeft aan vroegere missionarissen onder Muslims dikwijls het verwijt gericht, dat zij te apologetisch en te weinig irenisch de Islam tegemoet traden. Er zijn desondanks perioden aan te wijzen in de missiegeschiedenis der Kerk welke getuigen van een activiteit en van missionaire mogelijkheden ook onder Muslims, welke ons ongelooflijk voorkomen. Een van deze perioden is zeker de activiteit der Jezuïeten aan het hof der Moguls in India. Zij mogen in hun direct contact en in de door Akbar dikwijls geënsceneerde disputen te fel zijn geweest, zeker ook is dat zij met een bewonderenswaardig doorzicht, met ongelooflijke energie en een fijne zin voor aanpassingsvermogen, met een handvol mensen als zij waren, een missionaire activiteit hebben ontplooid, die nog steeds de bewondering van een ieder gaande maakt en die ongetwijfeld de hedendaagse roep doet verstommen, dat nu pas

eindelijk de juiste inzichten voor missionaire activiteit duidelijk zouden zijn geworden. Het is de grote verdienste van deze studie van pater Camps, dat hij de achtergronden van deze activiteit duidelijk in het licht plaatst; dat hij laat zien hoe door volhardende studie niets werd nagelaten opdat de missionarissen de gedachtegang van het te bekeren volk konden peilen en doorzien; en hoe alle mogelijkheden werden afgewogen met een scherpe zin voor aanpassing en met totale overgave van zichzelf.

Niet alleen als studie over missionaire activiteiten in een Muslimland — in dit geval was het een Muslimland waar de gezagsdragers godsdienstvrijheid voorstonden — maar ook als methode van missieaanpassing onder Muslims is deze studie zeer geslaagd. De beste bron, waaruit wij tot nu toe de voortvarende en effectieve missiearbeid van de grote neef van de H. Franciscus Xaverius en van de andere Jezuïeten in het Mogulrijk van Akbar en Jahângîr kenden, was het boek van Maclagan ,,The Jesuits and the Great Mogul'' (London, 1932). Het werk van Maclagan wordt door deze studie niet alleen aangevuld met nieuwe gegevens, met moeite en speurderszin opgediept uit de archieven van Rome en elders, het wordt niet alleen verrijkt en betreffende menig punt in beter perspectief geplaatst, maar ook naar andere en speciaal Islamkundige en missionaire inzichten verdiept. In dit verband noemen wij dan bijzonder de uitgebreide studie van het bronnenmateriaal. Vervolgens de duidelijke analyse van het grote werk van controvers, Xavier's ,,Fuente de Vida'', die inzicht biedt in de waardebepaling van de irenische en scherpzinnige methode, waarmede de grote missionaris zowel Muslims als rationalisten tegemoet trad, dit alles gezien tegen de achtergrond van de religieuze situatie in het rijk van Akbar, welke de schrijver in het tweede hoofdstuk helder uiteenzet. Wat wij hierbij zouden kunnen wensen, is, dat de schrijver ook de andere werken van Xavier vollediger bestudeerd had.

Naast de grote lof, die dit boek zeer zeker toekomt, moeten wij echter ook wijzen op desiderata. Vooreerst zou de schrijver de situatie waarin Akbar zich bevond scherper hebben kunnen laten uitkomen door de beschrijving te geven van de politieke constellatie ten opzichte van de andere Muslimstaten. De voortdurende druk die op hem werd uitgeoefend van de kant zowel van het Shi'itische Perzië als van het sunnitische koninkrijk van de Deccan, welke druk zijn Mogultrots aanrandde, was het, die hem gemakkelijk deed overhellen naar het onafhankelijke rationalisme van zijn Dîn-i Ilâhî, en kenmerkte zijn Infallibility Decree als een sterk politiek gekleurde maatregel. Vervolgens zou een duidelijker inzicht in de strevingen van de ulamâ's en hun fanatieke Islamtheologie het geweldig revolutionair karakter van de houding van Akbar scherper hebben doen uitkomen. In het algemeen had de schrijver, dunkt ons, een grotere plaats moeten inruimen voor de theologische stromingen van de Islam zelf. De theologische inzichten van de schrijver wat betreft het Godsbegrip van het Christendom en van de Islamtheologie in tegenstelling tot die van de Koran (pag. 89) zouden door een scherpere analyse aan de leer van Xavier, zoals deze ze uiteenzette in de Fuente de Vida, nog groter reliëf en dieper inzicht in de Muslimsituatie, hebben gegeven. Een paar kleine aanmerkingen die wij hier nog willen maken is, dat op pag. 66 noot 1 in plaats van Dabistan II, Dabistan III moet staan, en dat de schrijver in zijn zucht naar een duidelijke opzet wat te veel in herhalingen vervalt.

Onze grootste moeilijkheid echter ligt in het Engels, waarin deze dissertatie is gepubliceerd; dit engels is, jammer genoeg, weinig aantrekkelijk vanwege de vele fouten, onduidelijkheden en de aperte hollandismen, die te veelvuldig zijn om ze hier op te noemen. Hierdoor wordt van dit kundige, anderszins zo sympathieke werk de glans der aantrekkelijkheid gedoofd.

Maastricht J. J. HOUBEN S.J.

DR. HERMAN WOUTERS en HUGO RAES: *Verhalen uit de Stille Zuidzee*. Met een voorrede van J. VANDIEST. Uitgeversmij. A. Manteau, Brussel-Den Haag, z.j. (1957); f 9,50 geb.

De mythen, legenden en volksverhalen uit de Stille Zuidzee vindt men gewoonlijk enkel verspreid in speciale werken, tijdschriften en bijzondere overzichten. Men denke aan de recente studies van Burrows (Uvea), Zwinge (Nieuw Brittannië) en Stimson (Tuamotu). De beide Belgische onderzoekers, dr. Herman Wouters en Hugo Raes, hebben er dus zeker goed aan gedaan dit alles in een karakteristieke keuze samen te vatten. In hun opzet zijn zij voortreffelijk geslaagd. Door hun samenwerking is een fraai, helder en artistiek boek ontstaan, dat alle belangstellenden gemakkelijk, en toch anderzijds zeer diep, een indruk kan geven van de bestudeerde literaire cultuur.

Van elk der in aanmerking komende eilanden worden enkele specimina opgenomen. Daar is de kosmologische verhalencyclus van Tahiti (een bijzonder interessant geheel!), en verder een zeer poëtische scheppingsmythe van de Tuamotu eilanden; vervolgens een aantal legenden, die rond een „culture hero", of een andere opvallende figuur zijn samengeweven (Tahiti, de Markiezen eilanden, Tonga); verder enige meer historische of sociologisch georiënteerde verhalen, zoals die over de eerste ontmoeting der Polynesiërs met de blanken (Puka-Puka) of het verboden huwelijk tussen de verschillende, zeer aristocratische standsgroepen (Tahiti); en tenslotte de gewone serie van etiologische motieven, spotverhalen, lofliederen op de natuur, klaagzangen en voorouderlegenden. Men overdrijft niet met te zeggen, dat de gehele polynesische cultuur aldus in beginsel present wordt gesteld. De typische eigenaardigheden van deze eilandbewoners komen voortreffelijk uit. Religieus en sociaal, geografisch en literair zijn er allerlei opvallende trekken. Een kaart vergezelt het geheel, terwijl ook een korte schets over de migraties der verschillende Zuidzeevolken gegeven wordt.

De inleiding van dr. H. Wouters (7-16), de door hem gegeven kortere Inleidingen bij elk der afzonderlijke hoofdstukken, als ook de Nota's (155-173) die aan het slot zijn toegevoegd, dienen bij dit alles kritisch te worden gelezen. De auteur spreekt gaarne over de „esoterische" betekenis, die bepaalde literaire gegeven gekregen hebben. De gebruikte term stamt uit de naturalistische opvatting der primitieve mythologie, zoals die vooral in de negentiende eeuw gebruikelijk was. Het nieuwere onderzoek heeft op dit punt echter wel meer voorzichtigheid en een meer kritische beschouwing gebracht. En of de Polynesiërs inderdaad wel met de Indo-europeanen verwant zijn? Zekere algemene overeenstemmingen in het hier onderzochte materiaal vormen daarvoor toch wel geen sluitend bewijs.

Nijmegen J. WILS

A. DE ROP M.S.C.: *De gesproken woordkunst van de Nkundó.* Annalen van het Koninklijk Museum van Belgisch-Congo, Tervueren (België); reeks in 8°; Wetenschappen van de Mens; Linguistiek, deel 13; Tdervueren 1956.

Er zijn voorzeker weinig Afrikaanse volkeren, waarbij de studie van de literaire volkskunst zo ver en zo diep gevorderd is, als bij de Nkundó van het centrale Kongobekken. En de missionarissen vooral hebben daarbij een zéér werkzaam aandeel gehad. Daar zijn verzamelingen (gepubliceerd en ongepubliceerd) en analysen van P. A. de Witte, mgr. E. van Goethem, P. Vertenten, Mr. Engels, en vooral ook van P. G. Hulstaert, P. E. Boelaert, en P. A. de Rop zelf (,,Rechtspraakfabels van de Nkundó'' Tervueren 1954). Verscheidene typen van liederen zijn ook op de plaat opgenomen. Zo verzamelde P. J. de Knop M.S.C. een aantal marsliederen, *ifano*-liedjes en *bongoli*-liedjes. Een Duitse confrater, P. W. Tegethoff M.S.C., koos deze zelfs als basis voor zijn dissertatie, waarin de mogelijke aanpassing van de inheemse ritmische vormen aan de eisen der kerkmuziek besproken werd (,,Vokalmusik der Nkundó-Mongo im Blickfeld kirchenmusikalischer Anpassung'').

In het hier besproken werk, oorspronkelijk een etnologische licentiaatsthese te Leuven, poogt dr. de Rop niet meer en niet minder dan een overzicht te geven van de stand van dit gehele onderzoek, en vooral ook zich in de methodologische grondslagen daarvan te verdiepen. En verder is er — men zou bijna zeggen: natuurlijk, gezien de enorme voorraad van het materiaal, waarover zijn confraters beschikken — ook een aantal teksten die voor het eerst gepubliceerd worden. Met name P G. Hulstaert M.S.C., de begaafde en onvermoeide onderzoeker van de Nkundó-Mongo, aan wie de Afrikaanse taalkunde en de Afrikaanse etnologie zoveel te danken heeft, heeft bij dit alles de behulpzame hand geboden. Men staat aldus voor een voortreffelijke publikatie, die duidelijk de vooruitgang van de wetenschap op al deze punten markeert. En men overdrijft niet met te zeggen, dat de grootste waarde allereerst ligt in de kritische en voorzichtige wijze, waarop de auteur zijn begrippen en categorieën heeft gehanteerd.

De eerste grote vraag waarvoor dr. de Rop kwam te staan, was natuurlijk zijn stof, de basis van zijn studie, scherp en helder te omschrijven. Hij neemt de grenzen daarbij — en wel terecht — ietwat ruimer dan zijn promotor, prof. van Bulck S.J., destijds gedaan had in zijn bekende studie ,,Gesproken woordkunst in Afrika met toepassing op de Bakongo'', Artes Africanae, 1936. Had P. van Bulck, onder invloed van P. M. Jousse's ,,Le style oral rythmique et mnémotechnique'' (1925), nu twintig jaar geleden immers vooral de nadruk gelegd op het ritmisch karakter van de primitieve woordkunst, P. de Rop toont, met de feiten in de hand duidelijk aan, dat er ook niet-ritmische primitieve vormen bestaan, die vooral van verhalende, maar ook wel van lyrische en dramatische aard zijn. Toch kan men in dergelijke gevallen van een zekere ,,gebonden'' stijl spreken. De kenmerken zijn enkel minder scherp en systematisch gestiliseerd dan b.v. in de liederen pleegt te geschieden (15-22).

Ook in de onderverdeling der verschillende literaire genres gaat dr. de Rop eigen wegen. Het functionele element b.v., dat bij prof. van Bulck zeer zwaar weegt, emendeert hij totaal, om zich puur op de ,,gewone'' literaire karakteristieken te baseren. Alleen ,,vorm'' en ,,inhoud'' der inheemse literatuurprodukten tellen mee. Het gevolg is dat, in totaal genomen, dr. de Rop's beschrijving der Nkundó-litera-

tuur geheel volgens de traditionele lijnen verloopt. Hij onderscheidt achtereenvolgens epische, dramatische en lyrische vormen. Het Afrikaanse materiaal komt aldus zeer dicht bij het Europese te staan, en wordt daarmee als onmiddellijk vergelijkbaar, ook al liggen de diepere accenten natuurlijk veelal enigszins anders.

Bij de behandeling der afzonderlijke categorieën legt dr. de Rop voor het epische genre uiteraard vooral de nadruk op het grote verhaal over Lianja, de legendarische held van de Nnkundó-Mongo. De grondgedachte van Lianja is zeer oud en gemeen goed van vrijwel alle bantustammen. Voor de verklaring denkt hij aan historische gebeurtenissen, met name aan de geleidelijke en moeizame overgang der stammen van de oostelijke savannen naar het meer westelijk gelegen bos. Ook de trekken van een „culture hero", zoals die in de Amerikaanse literatuur, en later ook door A. van Deursen (1931) en Tegnaecus Harry (1950) zijn uitgewerkt, zijn hier echter onmiskenbaar (50-54).

In een volgend uitvoerig hoofdstuk (58-85) verdedigt de auteur — opnieuw min of meer polemiserend met prof. Van Bulck — met kracht de zelfstandigheid der lyrische inspiratie bij de negers, al zal deze term uiteraard niet in de westerse zin moeten worden verstaan. Tussen de individuele reactie van de dichter en de sociale functie van zijn uiting bestaat niet de minste tegenspraak, zoals een aantal fraaie teksten metterdaad duidelijk aantonen.

In het laatste gedeelte van zijn boek bespreekt dr. de Rop tenslotte een aantal verspreide vormen van de gesproken woordkunst der Nkundó. Telkens gaat een kritische bespreking en een karakteristiek van het gekozen genre vooraf aan een serie uitgekozen teksten, die met de passende toontekens voorzien, worden afgedrukt. Zo komen successievelijk de gesproken woordkunst in de godsdienstuitingen en de magie ter sprake; verder die in het rechtswezen, de spreekwoorden, geschiedkundige verhalen, de fabels van verschillende type, de etiologische literatuur en tenslotte de zeer uitgebreide serie dierensprookjes, die men vroeger wel voor de enige vorm van de inheemse literatuur hield (112-263). Een waardevolle bibliografie sluit het geheel af.

Alles bijeengenomen — het zij herhaald — een zeer waardevolle publikatie, waarmee men de auteur èn zijn promotor slechts geluk kan wensen. Moge ook de andere gegevens over de Nkundó-literatuur, die thans nog in portefeuille zijn, spoedig gepubliceerd kunnen worden!

Nijmegen J. WILS

J. DANIÉLOU S.J., *Les manuscrits de la Mer Morte et les Origines du Christianisme.* Paris 1957, Editions de l'Orante. In 8vo, 123 blz.

De bekende Franse Jezuïet Daniélou, wiens speciaal studieterrein de oorsprong van het Christendom is, heeft zich sinds enkele jaren ook beziggehouden met de sinds 1947 nabij de Dode Zee ontdekte handschriften. In Frankrijk heeft de Parijse professor A. Dupont-Sommer hierover een indrukwekkende reeks publikaties het licht doen zien, waarbij hij in sterke mate de afhankelijkheid van het Christendom ten opzichte der Joodse secte aan wie de gevonden teksten hebben toebehoord heeft willen aantonen. Hiertegen is algemeen verzet gerezen en Daniélou tracht nu in

zijn jongste boekje te laten zien in hoever Dupont-Sommer gelijk heeft en in hoever niet. Hij komt hierbij tot conclusies die langzamerhand gemeengoed der onderzoekers zijn geworden en die in het algemeen hierop neerkomen, dat er een aantal verrassende parallellen tussen de geschriften van de Dode Zee en die van het Nieuwe Testament zijn, die echter niet in het minst wettigen de oorspronkelijkheid van het Christendom in twijfel te trekken.

De geschriften ,,der Dode Zee'' hebben waarschijnlijk toebehoord aan de secte der Essenen. De niet met name genoemde ,,Leraar der gerechtigheid'' die hierin een rol speelt, wordt door Dupont-Sommer en vele anderen als de stichter der Essenen beschouwd. Dupont-Sommer is verder gegaaan en heeft in hem de Goddelijke Messias der Essenen gezien, wiens leer en optreden volkomen parallel aan dat van Jesus van Nazareth zou hebben gelopen, op zulk een wijze dat de oorspronkelijkheid van Jesus' optreden en leer daardoor in het geding wordt gebracht. Latere vondsten hebben bewezen dat de Essenen de komst van de Messias (zelfs van twee) verwachtten, nadat hun ,,Leraar'' reeds was gestorven, zodat hij zeker hun Messias niet is geweest. De opgang die D.-S.' geschriften in Frankrijk hebben gemaakt, dwingt Daniélou lang bij de these van D.-S. stil te staan, ook al is deze reeds lang onhoudbaar gebleken. Alhoewel de Leraar zeker geen Messias is geweest, ziet Daniélou toch in hem een groot man en dit vooral omdat hij van God de openbaring zou hebben ontvangen dat de door de profeten aangekondigde tijd van de ware Messias op handen was. ,,Or cette prophétie s'est vérifiée exacte, ce qui est stupéfiant'' (blz. 79). M.i. is deze conclusie van Daniélou ,,stupéfiant''. De Leraar heeft geleefd in de 21ste eeuw vóór Christus, in een tijd dat vele Joden vol waren van messiaanse verwachtingen. Dat de Leraar evenals vele anderen dacht dat de Messias nu spoedig zou komen om zijn volk uit de ellende te verlossen is noch bij hem, noch in het algemeen genomen iets bijzonders, daar het messiaanse heil de eeuwen door zo is voorgesteld en beschreven als was het spoedig op handen. Aan de Dode Zee wist men bovendien dat het einde van alle dingen wel eens langer op zich zou kunnen laten wachten als men verlangde, gelijk blijkt uit een passage van de Habacuccommentaar. Er is dus niets wat er op wijst dat de Leraar persoonlijk ware goddelijke openbaringen heeft ontvangen, zodat hij op deze wijze een voorloper en een wegbereider van Jesus Christus zou zijn geweest.

Er staat in het boekje nog allerlei dat reeds door geleerden in uitvoerige technische studies naar voren is gebracht, maar dat nog niet algemeen als bewezen geldt, zoals b.v. de hypothese dat de Brief aan de Hebreeën aan Esseense priesters zou zijn geschreven, of dat de apocriefe (Griekse) tekst van de Testamenten der XII Patriarchen het werk van een bekeerde Esseen zou zijn. In het voor brede kringen bestemde boekje van Daniélou komt dit niet voldoende uit. Voor het overige, en met de ook in de in vorige alinea gemaakt restrictie, kan het boekje hartelijk worden aanbevolen want er staat veel goeds en behartenswaardigs in.

Nijmegen J. VAN DER PLOEG O.P.

JOH. HOFINGER S.J.: *The art of teaching christian doctrine.* University of Notre Dame Press, Notre Dame, India, 1957. Library of Congress Card Number 57-11224. 278 blz.

De auteur van dit boek heeft door zijn vele publikaties en spreekbeurten op con-

gressen over missionaire katechese en liturgie zich zo'n bekendheid verworven, dat het bijna overbodig lijkt dit boek nog bij de lezers te introduceren. Deze katechetiek is de vrucht van de Summer-sessions in katechese, welke P. Hofinger vele malen in de United States heeft gegeven. Het eerste hoofdstuk (Our task) geeft een duidelijke uiteenzetting over de geheel eigen taak van de katecheet; het omschrijft het doel en het centrale thema van de verkondiging; en tenslotte bespreekt de schr. hoe de initiatie in het christelijk mysterie kan geschieden door Bijbel, Liturgie en Katechismus. Het tweede hoofdstuk (The structure of our Message) behandelt uitvoerig het probleem van de ordening van de katechetische leerstof. Het derde hoofdstuk (The essential content of our Message) is een theoretisch toelichting op de drie delen van de katechismus: Geloofsbelijdenis, Sacramenten en Zedenleer. Het vierde hoofdstuk (The Heralds of Christ. – Their personality and formation) bespreekt de eigen „spiritualiteit" en de vorming van de katecheten. Een Appendix geeft voorbeelden uit de nieuwe Duitse en Franse katechismus.

Uit heel dit werk spreekt een echt priesterlijke bezorgdheid voor een verantwoorde inhoud van het katechetisch onderricht en het is een waardevolle poging om het geloofsonderricht te bevrijden van het intellectualistisch en rationalistisch karakter der laatste eeuwen. Bijzonder prijzen wij de nadruk, welke de auteur legt op het christocentrisch karakter van het godsdienstonderwijs. Dit boek is een duidelijke weerklank van „Die Frohbotschaft" van prof. J. Jungmann, de vereerde leermeester van P. Hofinger.

Wij zijn er van overtuigd dat deze katechetiek een zeer geschikt handboek zal kunnen vormen op seminaria en kweekscholen. Maar het behoeft een aanvulling. Schr. bespreekt niet de concrete *didactiek* en *methodiek*, doch behandelt hoofdzakelijk de *inhoud* van de leerstof, en dan alleen die van de katechismus. „And we shall be more concerned with the message itself than with the methods of its proclamation. We shall study particularly the basic questions of the kyrugmatic renewel: what are we to teach; what are the essential doctrines" (p. 8).

Hoewel wij met de auteur overtuigd zijn van de belangrijkheid van een *dogmatische* vernieuwing, toch hadden wij ook graag de belangrijke *godsdienst-pedagogische* en *methodische vragen* behandeld gezien: b.v. éénvormig godsdienstonderricht, waarin bijbel, liturgie en katechismus één organisch geheel vormen; de aanpassing van de leerstof aan de verschillende leeftijden; de mogelijkheden van zelfwerkzaamheid der leerlingen; individualiseren en interioriseren; gebedspedagogie; gewetensvorming; katechetische celebratie etc. Deze problemen zouden waarschijnlijk aan de orde gekomen zijn, wanneer ook de belangrijke stromingen in de Franse katechese in het boek waren opgenomen.

Nijmegen H.H.

Conspectus Missionum Ordinis Fratrum Minorum jussu Revmi P. Augustini Sepinski Ministri-Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum compositus. 414 pag. Secretariatus Missionum O.F.M., Romae 1957.

Sinds het verschijnen van de vorige Conspectus Missionum Ordinis Fratrum Minorum was ongeveer een kwarteeuw verstreken, zodat het gewenst leek een nieuwe uitgave het licht te doen zien.

Nadat de archivaris van het missiesecretariaat der Minderbroeders te Rome,

p. Camillus Paris, naarstig nieuwe bouwstoffen uit de aanwezige documenten had verzameld, hebben p. Gregorius Mensaert en p. Fortunatus Margiotti de beschikbare gegevens, die een tijdsbestek van zeven eeuwen omspannen, kort en zakelijk te boek gesteld. Zij hebben deze summiere overzichten, die vooral de nieuwere ontwikkeling weerspiegelen, over vijf hoofdstukken verdeeld: Missiones Fratrum Minorum in Europa (blz. 3-24), in Africa (blz. 25-82), in Asia (blz. 83-288), in America (blz. 289-394), in Oceania (blz. 395-414). Merkwaardigerwijze werden de aan de Minderbroeders toevertrouwde missiegebieden op Java, Flores en Nieuw-Guinea in dit laatste hoofdstuk ondergebracht.

Voor de beoefenaars van de missiegeschiedenis biedt dit boek met zijn chronologische, geografische en statistische gegevens welkom en kostbaar materiaal.

Nijmegen A.M.

J. A. JUNGMANN S.J.: *De Eredienst van de Katholieke Kerk* tegen de achtergrond van haar geschiedenis verklaard. Nederl. vertaling van drs. Gerlach Laudy O. Praem. 371 blz. J. J. Romen en Zonen, Roermond 1957.

Om een boek als het bovenstaande, waarvan intussen een tweede uitgave verscheen, te kunnen schrijven moet men een meester zijn in het vak, in casu de liturgiewetenschap; dit is dan ook prof. dr. J. A. Jungmann S.J. uit Innsbruck, met name in geschiedkundig opzicht.

In negen ongelijke hoofdstukken — het boek biedt een bijzondere aanleiding om ze hier te vermelden — handelt Schr. achtereenvolgens over: elementaire begrippen (blz. 1-11); geschiedenis (blz. 12-47); liturgische wetgeving (blz. 48-52); bestanddelen van de liturgie (blz. 53-83); Gods huis en de inrichting ervan (blz. 84-107); de sacramentele handelingen I (blz. 108-131); de sacramentele handelingen II. De H. Mis (blz. 132-220); de kerkelijke getijden (blz. 221-263); het kerkelijk jaar (blz. 264-352).

Terwijl Schr. in het uitvoerige hoofdstuk over de H. Mis een overzichtelijke samenvatting geeft van zijn beroemd geworden boek „Missarum Sollemnia", bieden de laatste twee hoofdstukken nieuwe en betrouwbare overzichten van de kerkelijke getijden en het kerkelijk jaar. Overal geeft Schr. blijk van volkomen beheersing der stof; hij maakt ons vertrouwd met de theologische en geschiedkundige achtergrond van de huidige liturgie, terwijl zijn vrijmoedige visie ons inzicht verschaft in de betrekkelijkheid van haar liturgische vormgeving.

In de Nederlandse vertaling, die hier en daar sporen van haastwerk vertoont, heeft de Norbertijn Gerlach Laudy tevens de na de eerste Duitse uitgave verschenen hervormingsdecreten verwerkt; overigens hebben we voor de vertaling veel lof, echter met deze reserve, dat de vertaler merkwaardigerwijze verzuimd heeft een inhoudsopgave aan het boek toe te voegen. De uitgever publiceerde dit compendium van de liturgie — ook door hetgeen tussen de regels te lezen valt is het eigenlijk meer dan dat — in een handig formaat.

Nijmegen A.M.

DR. B. NAAYKENS: *Slechts één ding is noodzakelijk.* 5e druk. 517 blz. Nederland's Boekhuis, Tilburg 1957.

De opzet van deze „eenvoudige beschouwingen en richtlijnen op de weg naar

volmaaktheid voor priester en leek" — zoals de ondertitel ze bescheiden noemt — is: de vooraf zonder rechtstreekse onderlinge afhankelijkheid geschreven hoofdstukken werden in een enigszins stijgende rangorde geschikt, zodat ze bij een geleidelijke overweging kunnen helpen.

De bedoeling is, dat men deze uiteenzettingen langzaam leest en herleest. Omdat zij primair gericht zijn op het persoonlijk contact met God, op de eigen geestelijke ontwikkeling (zonder andere aspecten in het geestelijk leven te willen uitsluiten), herhalen ze dikwijls wat daarvoor speciaal noodzakelijk is: besef van eigen onvolmaaktheid, zelfcontrole, verloochening, liefde tot God, gebed, daadwerkelijke liefde tot de evenmens. In allerlei toonaarden keert dit thema terug en de lezers van ,,Ons geestelijk Leven" en van het ,,Tijdschrift voor geestelijk leven" zullen bij de lectuur van dit boek hier en daar wel reeds bekende gedachten van de schrijver ontmoeten.

Deze bundel overwegingen, in uiterst verzorgde taal geschreven, veronderstelt geen brede eruditie, wèl diepere belangstelling en de bereidheid het ideaal der zelfheiliging ernstig na te streven.

Wie dit keurig-uitgegeven boek, dat in korte tijd reeds herhaaldelijk herdrukt moest worden, met aandacht leest, geraakt ongetwijfeld onder de indruk van dit bezielend getuigenis voor het enig noodzakelijke; hij zal bovendien in de consequente absoluutheid, waarmede dit ideaal wordt voorgedragen, een glans ontwaren van de innerlijke vrede, die de strengheid van de eisen als het ware paradoxaal verzacht.

Nijmegen A.M.

P. Aloysius Verhoeven O.C.S.O.: *God en Wij: een.* 230 blz. Rotterdam z.j.

Met bovenstaand boek heeft Schr., wel bekend aan de velen, die ooit in de Cisterciënser-Abdij ,,Maria Toevlucht" te Zundert dagen van geestelijke afzondering hebben doorgebracht, zijn trilogie van godsdienstige boeken voltooid. Na een gelukkig debuut met treffende ,,*Gedachten van een Monnik*", volgde een tweede boek, waarvan de enigszins verrassende titel: ,,*Wij en God*" scheen te preluderen op nog een vervolg, hetwelk thans voor ons ligt onder de titel: ,,*God en wij: een*".

Schr. maakt een driedeling van de door hem behandelde stof, nl. het feit van onze ening met God; ontwrichting aan onze eenheid met God; versteviging en groei van onze ening met God. Hij put de aan deze punten gewijde beschouwingen uit de H. Schrift en de leer van de H.H. Vaders en verwerkt een en ander op de hem eigen wijze: helder, zakelijk en ernstig. Toch veroorlooft hij zich van tijd tot tijd wel een grapje, zoals in het hoofdstuk over de retraite: ,,een gezellig samenzijn, hinderlijk onderbroken door de vervelende preken van een brave pater".

Wie geen diepgaande bespiegeling noch moderne beschouwingswijze noch monumentale stijl zoekt, doch overtuigende voorstelling van zaken omtrent het wezenlijke van de grote geloofswaarheden, die ons leven moeten richten en stuwen, kan bij dit keurig-uitgegeven boek terecht; met een aandachtige lezing, bij wijze van overweging, zal men zichzelf ongetwijfeld verrijken.

Nijmegen A.M.

DR. ALPH. MULDERS

ROMEINSE DOCUMENTEN EN BESTUURSMAATREGELEN BETREFFENDE DE MISSIE UIT HET JAAR 1957

In onze jaarlijkse bijdrage tot de missiografie, welke thans voor de zevende maal verschijnt, hebben we wederom op de eerste plaats een chronologische lijst samengesteld van officiële documenten van Rome betreffende de missie uit het jaar 1957, ingedeeld in verschillende categorieën; we voegen hieraan telkens de vindplaats in de Acta Apostolicae Sedis toe.

In verband met het feit, dat dit „Commentarium officiale" de documenten gewoonlijk pas geruimte tijd na datum en niet in chronologische volgorde publiceert, werden in deze lijst ook nog enkele documenten uit het vorig jaar opgenomen, voor zover deze nl. de vorige maal (H.M. 1957, blz. 66-74) nog niet konden worden vermeld of waarvoor althans nog niet naar de A.A.S. kon worden verwezen.

Op de tweede plaats geven we een overzicht van de oprichting, resp. afsplitsing van nieuwe kerkelijke territoria, van de verheffing van bepaalde missiegebieden tot een hogere rang, van de benoemingen van kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders (apostolische internuntii, delegaten, vicarissen, prefecten, administratoren enz.) van de naamsveranderingen en grenswijzigingen der missiegebieden, enz.

Terwijl de meeste door ons gebezigde afkortingen bekend verondersteld mogen worden, vermelden we hier nog de betekenis van enkele minder bekende: C.M.F. = Missionarissen Zonen van het Onbevlekt Hart van Maria (Claretijnen); C.R. = Congregatie der Verrijzenis; F.S.C.J. = Zonen van het H. Hart van Jesus; M.S.F.S. = Missionarissen van de H. Franciscus van Sales; S.S.C. = Sociëteit van de H. Columbanus voor de Chinese missies; S.X. = Sociëteit van de H. Franciscus Xaverius voor buitenlandse missiën.

LITTERAE ENCYCLICAE

21 Aprilis 1957. — *Fidei donum:* de Catholicarum Missionum condicionibus praesertim in Africa. A.A.S. 49 (1957) 225-248.

CONSTITUTIONES APOSTOLICAE

25 Junii 1956. – Daloaënsis (Gagnoaënsis). *Sanctissimum.* – E dioecesi Daloaënsi quaedam regiones detrahuntur, quibus nova quaedam dioecesis constituitur, „Gagnoaënsis" appellanda. A.A.S. 49 (1957) 113.

3 Augusti 1956. – Patnensis (De Bhagalpur). *Etsi hoc tempore.* – A Patnensi dioecesi, in India, quaedam separantur territoria, e quibus nova efficitur apostolica praefectura „de Bhagalpur". A.A.S. 49 (1957) 119.

11 Novembris 1956. – Samaraiensis. *Summo gaudio.* – Apostolica Praefectura Samaraiensis ad gradum Apostolici Vicariatus perducitur, nomine ac finibus immutatis. A.A.S. 49 (1957) 264.

11 Novembris 1956. – De Aitape (Aitapensis). *Laetissime semper.* – Apostolica Praefectura de Aitape ad gradum evehitur Apostolici Vicariatus, „Aitapensis" nomine. A.A.S. 49 (1957) 266.

14 Novembris 1956. – Maroquiensis (Tingitanae). *Qui, Deo disponente.* – Apostolicus Vicariatus Maroquiensis ad gradum Archidioecesis evehitur, „Tingitanae" appellandae. A.A.S. 49 (1957) 336.

19 Decembris 1956. – Garuensis (Palaënsis). *Qui Christo.* – A Garuensi dioecesi, in Africa Aequatoriali Gallica, quoddam distrahitur territorium, ex quo nova conditur Apostolica Praefectura „Palaënsis". A.A.S. 49 (1957) 391.

21 Januarii 1957. - Chongiuensis. *In apostolica.* - Apostolica Praefectura Chongiuensis in Corea, ad dignitatem perducitur Apostolici Vicariatus, A.A.S. 49 (1957) 398.

21 Januarii 1957. - Kvangiuensis. *Nil gratius.* - Apostolica Praefectura Kvangiuensis ad gradum perducitur Vicariatus Apostolici, servatis nomine finibusque. A.A.S. 49 (1957) 704.

21 Januarii 1957. – Dakarensis – Ziguinchorensis (Kaolackensis). *Firmissa ubertatis.* – Quaedam e Dakarensi Archidioecesi Dioecesique Ziguinchorensi districta territoria in novae formam rediguntur Apostolicae Praefecturae, „Kaolachensis" nuncupandae. A.A.S. 49 (1957) 706.

21 Januarii 1957. – Taikuensis (Pusanensis). *Quandoquidem novas.* – Ab Apostolico Vicariatu Taikuensi, in Corea Meridionali, quaedam territoria detrahuntur, quibus novus Vicariatus constituitur, „Pusanensis" appellandus. A.A.S. 49 (1957) 708.

15 Februarii 1957. – Umtaliensis. *Quod Christus Jesus.* – Apostolica Praefectura Umtaliensis ad gradum dioecesis extollitur eodem nomine iisdemque finibus servatis. A.A.S. 49 (1957) 710.

8 Aprilis 1957. – Arcis Delphini (Tulearensis). *Cum id ob temporum.* – Ex dioecesi Arcis Delphini, in Insula Madagascaria, quaedam occidentalis territorii pars distrahitur, qua nova efficitur dioecesis „Tulearensis" nuncupanda. A.A.S. 49 (1957) 945.

8 Aprilis 1957. – Arcis Delphini (Farafanganensis). *Sacratissima verba.* – Detractis aliquot territoriis a dioecesi, Arcis Delphini, nova dioecesis constituitur „Farafanganensis" appellanda. A.A.S. 49 (1957) 947.

24 Junii 1957. – Bathurstensis in Gambia. *Qui regimen.* – Apostolica Praefectura Bathurstensis ad dignitatem dioecesis evehitur. A.A.S. 50 (1958) 105.

24 Junii 1957. – Bikoroënsis. *Cum noverimus.* – Apostolica Praefectura Bikoroënsis ad gradum Apostolici Vicariatus evehitur, nomine ac finibus servatis. A.A.S. 50 (1958) 107.

5 Julii 1957. – Quinhonensis – Saigonensis (Nhatrangensis). *Crescit laetissimo.* – A Vicariatibus Apostolicis Quinhonensi et Saigonensi quaedam territoria detrahuntur, quibus novus conditur Apostolicus Vicariatus „Nhatrangensis" appellandus. A.A.S. 50 (1958) 109.

5 Julii 1957. – Rabaulensis (Kaviengensis). *Cum apostolicum.* – Ab Apostolico Vicariatu Rabaulensi quaedam territoria distrahuntur, quibus novus Vicariatus Apostolicus „Kaviengensis" constituitur. A.A.S. 50 (1958) 111.

LITTERAE APOSTOLICAE

25 Januarii 1957. – *Regnum Mariae.* – Beata Virgo Maria, „Domina Nostra Arabiae" appellata, coelestis apud Deum Patrona declaratur Vicariatus Apostolici Kuvaitensis. A.A.S. 49 (1957) 894.

9 Maii 1957. – *Laeta fructuum copia.* – Internuntiatura Apostolica in Imperio Aethiopico erigitur. A.A.S. 49 (1957) 823.

24 Augusti 1957. – *Expedit et Romanorum.* – Apostolica Delegatio nomine Thailandensis erigitur, ejusdem territorio et jurisdictione ab Apostolica Delegatione Indosinensi sejunctis. A.A.S. 49 (1957) 897.

CONVENTIO

8 Decembris 1957. – Conventio inter Apostolicam Sedem et Bolivianam Rempublicam de Missionalibus rebus. A.A.S. 50 (1958) 68-81.

DECRETA S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE

9 Augusti 1956. – *Mwanzaën. – Maswaën.* (*Shinyangaën*). – Decretum de finium et nominis mutatione. A.A.S. 49 (1957) 371.

22 Martii 1957. – *Insularum Tonga et Niue.* – Decretum de novo Vicariatus Apostolici titulo. A.A.S. 49 (1957) 752.

4 Aprilis 1957. – *De Kontum – Thakhekensis.* – Decretum de finium immutatione. A.A.S. 49 (1957) 752.

13 Julii 1957. – *Confinioris Californiae.* (F. Tigiuanaënsis). – Decretum. Vicariatus Apostolicus Confinioris Californiae deinceps „Tigiuanaënsis" appellabitur. A.A.S. 49 (1957) 974.

19 Septembris 1957. – *De Akyab* (*Promensis*). – Decretum. Praefectura Apostolica de Akyab, mutata sede, „Promensis" appellabitur, A.A.S. 50 (1958) 104.

29 Junii 1957. – *Cuttacken – Visakhapatnamen.* – Decretum de finium Dioecesium mutatione. A.A.S. 50 (1958) 117.

DECRETA S. CONGREGATIONIS DE SEMINARIIS ET STUDIORUM UNIVERSITATIBUS

4 Novembris 1956. Decretum. Facultas Sacrae Theologiae in catholica Universitate Tokyensi, „Sophia" nuncupata, canonice erigitur jureque augetur academicos gradus conferendi. A.A.S. 49 (1957) 219.

25 Aprilis 1957. Decretum. Catholica Studiorum Universitas „Lovanium" in Urbe Leopoldopolitana (Léopoldville) Africanae Congolensis ditionis canonice erigitur, inclusa Sacrae Theologiae Facultate. A.A.S. 49 (1957) 638.

Op 8 december 1957 kwam een *overeenkomst over missieaangelegenheden* tot stand tussen de H. Stoel en de republiek Bolivia, welke op 1 februari 1958 geratificeerd werd.

Onder de organisatorische maatregelen, welke in 1957 door de S. Congregatio de Propaganda Fide werden getroffen of althans voorbereid — verschillende immers van de te nemen maatregelen geschieden niet door decreten van de Propaganda, maar krijgen haar beslag door apostolische constituties of brieven — noemen we op de eerste plaats de oprichting, resp. afsplitsing van *nieuwe kerkelijke territoria* in de gebieden, welke aan de rechtsmacht van de Propaganda zijn onderworpen.

Apostolische delegatuur. Op 24 augustus 1957 werd een apostolische delegatuur voor Thailand opgericht met residentie te Bangkok, afgesplitst van de apostolische delegatuur van Indo-China. In afwachting van de benoeming van een apost. delegaat werd mgr. J. Gordon, oud-auditeur van de apostolische internuntiatuur van India, als zaakgelastigde aangewezen.

Op 27 november 1957 werd het schiereiland Malakka afgescheiden van de apostolische internuntiatuur van India en toegevoegd aan de zoëven genoemde apostolische delegatuur, die voortaan zal heten: apostolische delegatuur van Thailand en van het schiereiland Malakka.

Bisdommen: op 8 april 1957 werden op Madagascar twee nieuwe bisdommen opgericht, beide afgesplitst van het bisdom Fort Dauphin, nl. Tulear, toevertrouwd aan de Sociëteit der Augustijnen van de Assumptie, en Farafangana, toevertrouwd aan de Lazaristen.

Apostolische vicariaten: op 24 juni 1957 werd het apost. vicariaat Nhatrang opgericht, afgesplitst van de apost. vicariaten van Quinhon en Saigon en toevertrouwd aan de Missions Etrangères van Parijs; op 5 juli 1957 werd het apost. vicariaat van Quinhon, tot dusver toevertrouwd aan de Missions Etrangères van Parijs, toevertrouwd aan de seculiere clerus van Vietnam. Op 5 juli 1957 werd het apost. vicariaat van Kavieng (Bismarck-archipel) opgericht, afgesplitst van het apost. vicariaat van Rabaul, en toevertrouwd aan de M.S.C.

Apostolische prefecturen: op 21 januari 1957 Kaolack (Senegal), afgesplitst van het aartsbisdom Dakar en het bisdom Ziguinchor en toevertrouwd aan de M.S.C.; op 5 juli 1957 Kenge (Belg. Congo), afgesplitst van de apost. vicariaten Kikwit en Kisantu en toevertrouwd aan het Gezelschap van het Goddelijk Woord; op 13 juli 1957 La Paz in Beneden

Californië (Mexico) en toevertrouwd aan de Zonen van het H. Hart van Jesus (Afrikaanse Missiën van Verona).

Tot de rang van bisdom werden *verheven :* op 24 juni 1957 werd de apost. prefectuur van Bathurst (Gambië,West-Afrika) verheven tot de rang van bisdom, dat rechtstreeks afhangt van de H. Stoel; het nieuwe bisdom blijft toevertrouwd aan de Congregatie van de H. Geest; op 5 juli 1957 werd het apost. vicariaat Musoma (Br. Oost-Afrika) verheven tot suffragaan-bisdom van de metropolitane zetel van Tabora, blijft toevertrouwd aan de Vreemde Missiën van Maryknoll; op 16 december 1957 werd het apost. vicariaat Urawa (Japan) tot bisdom verheven.

Tot apostolisch vicariaat werden *verheven* de apostolische prefecturen: op 21 januari 1957 de apost. prefectuur Chonju (Korea), die blijft toevertrouwd aan de seculiere clerus van Korea; de apost. prefectuur Kwangju (Korea), die blijft toevertrouwd aan de Sociëteit van de H. Columbanus voor de Chinese missies; op 15 februari 1957 de apost. prefectuur Umtali (Zuid-Rhodesië); deze blijft toevertrouwd aan de Carmelieten van de oude observantie; op 24 juni 1957 de apost. prefectuur Bikoro (Belg. Congo), blijft toevertrouwd aan de Lazaristen; op 14 november 1957 de apost. prefectuur Esmeraldas (Ecuador), toevertrouwd aan de Zonen van het H. Hart van Jesus.

Behalve van de reeds genoemde kerkelijke ressorten werden bij decreet van de Propaganda nog de volgende *namen veranderd*: op 4 januari 1957 werd de naam van het apost. vicariaat Schipperseilanden veranderd in: van de eilanden Samoa en Tokelau (Oceanië); op 22 maart 1957 werd de naam van het apost. vicariaat Tongo veranderd in Tonga en Nioué; op 3 mei 1957 werd de naam van het bisdom Maswa (Tanganyika) gewijzigd in Shinyanga; op 13 juli 1957 werd de naam van het apost. vicariaat Beneden Californië veranderd in Tijuana (Mexico); op 19 september 1957 werd de naam van de apost. prefectuur Akejab (Bisma) veranderd in Prome.

Ook hadden er verschillende *grenswijzigingen* plaats: op 4 april 1957 werden de grenzen tussen het apost. vicariaat Kontum (Vietnam) en de apost. prefectuur Thakhek (Laos) gewijzigd; op 8 april 1957 werden de grenzen tussen de bisdommen Morondava en Fianarantsoa gewijzigd; op

3 mei 1957 werden de grenzen gewijzigd tussen de bisdommen Mwanza en Maswa (Tanganyika); op 21 juni 1957 werden de grenzen gewijzigd tussen de bisdommen Cuttack en Visakhapatnam (India); op 8 november 1957 werden de grenzen tussen het apost. vicariaat Djakarta en het apost. vicariaat Sukabumi gewijzigd met dien verstande, dat het burgerlijk district Bogor onder laatstgenoemd vicariaat kwam te ressorteren.

Volgens de statistiek van 30 juni 1957 ressorteerden onder de jurisdictie van de S. Congregatio de Propaganda Fide 690 kerkelijke gebieden en wel 285 in Azië, 220 in Afrika, 86 in Oceanië, 80 in Amerika en 19 in Europa. Onder deze kerkelijke gebieden telde men 78 aartsbisdommen, 292 bisdommen, 6 abdijen „nullius", 197 apostolische vicariaten, 114 apostolische prefecturen en 3 zelfstandige missiegebieden (missiones „sui juris").

Met betrekking tot het kerkelijk bestuur in de missiegebieden hadden de volgende *benoemingen* plaats.

Op 15 december 1956 werd Z.H. Exc. Mgr. L. Raimondi, tit.-aartsbisschop van Tarsus, benoemd tot apostolisch delegaat in Mexico.

Op 11 januari 1957 werd Z.H. Exc. Mgr. Silvo Oddi, tit.-aartsbisschop van Mezembria, benoemd tot apostolisch internuntius in Egypte.

Op 14 januari 1957 werd Z.H. Exc. Mgr. Jos. Sensi, tit.-aartsbisschop van Sardi, benoemd tot apostolisch delegaat in Jerusalem en Palestina (Israël, Jordanië, Cyprus).

Op 14 februari 1957 werd Z.H. Exc. Mgr. James R. Knox, tit.-aartsbisschop van Melitene, benoemd tot apostolisch internuntius in India.

Op 26 juni 1957 werd mgr. Gaston Mojaisky-Perrelli benoemd tot apostolisch delegaat voor Oost-Afrika en Brits-West-Afrika.

Op 10 december 1957 werd mgr. Egano Righi Lambertini benoemd tot apost. delegaat van Korea, zonder bisschoppelijke wijding.

Tot *bisschop* werden benoemd: op 14 januari 1957 R.P. Charles Gachet C.M.F. tot bisschop van het onlangs opgerichte bisdom Castries (Br. Antillen); R.P. Jacobus (Justinus) Field O.P. tot bisschop van St. Georges eiland Grenada (Br. Antillen); op 26 januari 1957 R.P. Eug. Butler C.S.SP. tot bisschop van Mombasa en Zanzibar; R.D. Joannes Kwao Amuzu Aggey, wereldgeestelijke, tot tit.-bisschop van Sigo en hulpbisschop van mgr. L. Taylor, aartsbisschop van Lagos (Nigeria); op 15 februari 1957 R.P. Daniel R. Lamont O.Carm. tot bisschop van Umtali (Zuid Rhodesië);

R.D. Joan. Anyogu, wereldgeestelijke, tot tit.-bisschop van Magnesia bij Meandrum en hulpbisschop van mgr. Ch. Heerey, aartsb. van Onitsha; R.D. Jac. Gleeson tot tit.-bisschop van Sesta en hulpbisschop van mgr. Matth. Beovich, aartsb. van Adelaïde (Australië); op 7 maart 1957 R.D. John Kodwo Amissah, wereldgeestelijke, tot tit.-bisschop van Bencenna en hulpbisschop van mgr. W. Th. Porter S.M.A., aartsbisschop van Cape Coast (Ghana); op 15 maart 1957 mgr. Alanus Le Breton S.M.M., tot dusver bisschop van Tamatave (Madagascar), tot tit.-bisschop van Salona; op 1 april 1957 mgr. Th. Hughes S.M.A., tot dusver bisschop van Ondo (Nigeria), tot tit.-bisschop van Latopolitana; op 12 april 1957 R.P. Gabr. Champagne W.P. tot bisschop van Tamale (Goudkust); mgr. Ger. Bertrand W.P., tot dusver bisschop van Tamale, tot bisschop van het onlangs opgerichte bisdom Navrongo (Goudkust); R.P. H. (Bernardinus) Hoffmann O.F.M.Cap. tot bisschop van het onlangs opgerichte bisdom Djibouti (Fr. Somaliland); op 5 juli 1957 R.P. J. J. Rudin S.M.M. tot bisschop van het pas opgerichte bisdom van Musoma (Br. Oost-Afrika); op 5 juli 1957 mgr. Thomas Mongo, tit.-bisschop van Botriana, tot bisschop van Douala (Fr. Kameroen); op 8 november 1957 mgr. Ansc. Sevrin, bisschop van Raigarh-Ambikapur, tot tit.-bisschop van Mossina; op 14 november 1957 R.P. Jules Puset S.M.M. tot bisschop van Tamatave (Madagascar); op 22 november 1957 mgr. J. van Sambeek W.P., bisschop van Kigoma, tot tit.-bisschop van Tracula; op 25 november 1957 R.D. Reg. J. Delargey, wereldpriester, tot tit.-bisschop van Irina en hulpbisschop van Z.H. Exc. Mgr. J. Liston, aartsb. van Auckland (Nieuw-Zeeland); op 24 december 1957 R.D. L. Satoshi Nagae, wereldpriester, tot bisschop van Urawa (Japan); op 24 december 1957 R.P. Mich. J. Moloney C.S.Sp. tot bisschop van Bathurst in Gambië (West-Afrika); op 24 december 1957 R.P. Cam. Chilouet C.M. tot bisschop van Farafangana (Madagascar); op 24 december 1957 R.P. Paul Dalmais S.J. tot bisschop van Fort-Lamy (Fr. Equat. Afrika).

Op 3 januari 1957 werd Z.H. Exc. Mgr. G. de Jonghe d'Ardoye, tit.-aartsb. van Mistia, oud-internuntius in Egypte, benoemd tot assistent-bisschop bij de pauselijke troon; idem op 11 januari 1957 Z.H. Exc. Mgr. M. Lucas, tit.-aartsb. van Aduli, oud-internuntius in India; idem op 11 maart 1957 Z.H. Exc. Mgr. A. van der Veen Zeppenfeldt, tit.-bisschop van Acolla en oud-apost. vicaris van Curaçao.

Tot *apostolisch vicaris* werden benoemd: op 26 januari 1957 R.D. Joannes Choi, wereldgeestelijke, tot tit.-bisschop van Fussalo en apost. vicaris van

het onlangs opgerichte apost. vicariaat Pusan (Korea); R.D. Barth. Kim, tot dusver apost. prefect van Chonjiu (Korea), tot tit.-bisschop van Agbia en apost. vicaris van het onlangs opgerichte apost. vicariaat van dezelfde naam; R.P. Arnold Henry S.S.C. tot tit.-bisschop van Coridala en apost. vicaris van het onlangs opgerichte apost. vicariaat Kwangu; R.P. Rud. Koppman O.M.I. tot tit.-bisschop van Dalisande in Pamphilië en coadjutor met recht van opvolging van mgr. Jos. Gotthardt, apost. vicaris van Windhoek (Z.W. Afrika); R.P. Ludovicus (Valerianus) Arroyo O.F.M. tot tit.-bisschop van Gomfi en apost. vicaris van Requena (Peru); op 12 april 1957 R.P. Joan. Frijns C.S.Sp. tot tit.-bisschop van Ariasse en apost. vicaris van het onlangs opgerichte apost. vicariaat Kindoe (Belg. Kongo); op 5 juli 1957 R.P. Alfred M. Stemper M.S.C. tot tit.-bisschop van Eleuteropolis in Palestina en apost. vicaris van het pas opgerichte apost. vicariaat Kavieng (Bismarck-archipel); op 5 juli 1957 werd mgr. M. Piquet M.E.P., tit.-bisschop van Eriza en tot dusver apost. vicaris van Quinhon, overgeplaatst naar het pas opgerichte apost. vicariaat Nhatrang; op 13 juli 1957 R.P. J. M. (Herculanus) van der Burgt O.F.M. Cap. tot tit.-bisschop van Abila in Palestina en apost. vicaris van Pontianak (Borneo, Indonesië); op 1 oktober 1957 volgde mgr. Knut Ansgar Nelson O.S.B., tot dusver coadjutor van de apost. vicaris van Zweden, mgr. J. E. Müller op; hij is de eerste Scandinavische bisschop van Zweden sinds de Reformatie; op 14 november 1957 R.P. Th. M. van den Tillaart S.V.D. tot tit.-bisschop van Mulia en apost. vicaris van Atambua (Timor); op 14 november 1957 R.P. Ang. Barbisotti F.S.C.J. tot tit.-bisschop van Cauno en apost. vicaris van Esmeraldas (Ecuador); op 24 december 1957 R.P. Cam. Vandekerckhove C.M. tot tit.-bisschop van Sufetula en apost. vicaris van Bikoro (Belg. Congo).

Bij decreet van de S. Congr. de Prop. Fide werden „ad suum beneplacitum" tot *apostolisch prefect* benoemd: op 4 januari 1957 R.P. Robert Chopard-Lallier S.M.A. tot apost. prefect van Tarakou (Dahomey); op 11 januari 1957 R.P. Evaristus van Rengen, Josefiet van Geerardsbergen, tot apost. prefect van de onlangs opgerichte apost. prefectuur van Mweka (Belg. Congo); op 29 maart 1957 R.P. Theoph. Cadoux M.S.C. tot apost. prefect van de onlangs opgerichte apost. prefectuur Kavlack (Senegal); op 3 mei 1957 R.P. Honoré Jouneaux O.M.I. tot apost. prefect van de onlangs opgerichte apost. prefectuur Pala (Kameroen); op 6 december 1957 R.P. J. van der Heyden S.V.D. tot apost. prefect van de onlangs opgerichte apost. prefectuur Kenge (Belg Congo).

Tot *administrator apostolicus* werd benoemd: op 5 juli 1957 mgr. P. M.

Pham Ngoc-Chi, tit.-bisschop van Sozopolis in Haenimonte en apost. vicaris van Buichu (Vietnam), tot administrator apostolicus „ad nutum Sanctae Sedis" van het apost. vicariaat van Quinhon; op 13 juli 1957 R.P. M. O'Connor S.J. tot administrator apostolicus van het bisdom Belize (Br. Honduras); op 15 november 1957 mgr. G. de Milleville C.S.Sp., aartsb. van Conakry, tot admin. apost. van de apost. prefectuur Kankan (Fr. Guinea); op 22 november 1957 mgr. J. van Sambeek W.P., oud-bisschop van Kigoma, tot administr. apost. van Kigoma; op 29 november 1957 R.P. Michel Canonne tot administr. apost. van het bisdom Tulear (Madagascar).

Tot *prelaat van een praelatura nullius* werd benoemd: op 21 januari 1957 R.P. Joannes Wiesen S.V.D. tot prelaat van de praelatura nullius van de Allerh. Menswording en Boven-Parana

Bij decreet van de Propaganda werden benoemd tot *nationaal voorzitter van de Pauselijke Priestermissiebond*: op 4 februari 1957 Z.H. Exc. Mgr. W. Godfrey, aartsbisschop van Westminster, voor Engeland; op 1 maart 1957 Z.H. Exc. Mgr. Raph. Ing. Arias Blanco, aartsbisschop van Caracas en Santiago, voor Venezuela; op 18 maart 1957 Z.H. Exc. Mgr. L. Lommel, bisschop van Luxemburg, voor Luxemburg.

Tot *nationaal directeur van het Pauselijk Genootschap van de Voortplanting des Geloofs en van het St. Petrus Liefdewerk*: op 2 januari 1957 mgr. S. Beltrami te Novara voor Italië; op 25 februari 1957 Z.H. Exc. Mgr. N. A. La Brie, tit.-bisschop van Ilta, voor de Franse sector in Canada.

Bij decreet van de Propaganda werden benoemd tot *rector van een Seminarie*: op 5 april 1957 R.P. John Wood S.J. tot rector van het regionaal Seminarie van Hongkong; op 8 juli 1967 R.P. Anselmus Moons O.F.M. tot rector van het regionaal Seminarie van Lahore voor West-Pakistan; op 19 juli 1957 R.P. Etienne van den Bosch W.P. tot rector van het regionaal Seminarie van Katigondo (Uganda); op 19 juli 1957 R.P. P. Boutry W.P. tot rector van het regionaal seminarie van Nyakibanda (Ruanda); op 26 augustus 1957 R.P. Eug. Verhaart C.I.C.M. tot rector van het interdiocesaan seminarie van Kabroe (Luluaburg) in Belg. Congo; op 20 september 1957 R.P. Nic. Roggen S.J. tot rector van het interdiocesaan seminarie van Tokyo (Japan); op 20 september 1957 R.P. Alcide Laplante P.S.S. tot rector van het interdiocesaan seminarie van Fukuoka (Japan); op 5 oktober 1957 R.P. Oswin Magrath O.P. tot rector van het regionaal seminarie St. Petrus van Pevensey te Durban (Zuid-Afrika).

Nijmegen

DR. ED. LOFFELD C.S.SP.

TUSSEN TWEE POLEN

Afrikaanse indrukken en ervaringen

I

DAR ES SALAM, Oudejaarsavond 1956. De armen van het hoge kruis op de toren van de kathedraal verwelkomen bemanning en passagiers van de zeeschepen die in de donkere wereldhaven liggen te flonkeren. Tussen gelovige Afrikanen, Europeanen en Indiërs vind ik nog een plaatsje in deze kerk. Een baardige kapucijn heft het Te Deum aan. En terwijl de klanken van de wereldhymne de ruimte vullen denk ik aan St.-Paulus' woord: „Maar het *geloof* vormt de grondslag voor datgene waarop wij hopen . . ."

Heilig-Hart-Feest, 28 juni 1957. Een wereldhaven aan de andere kant van het continent: *Dakar*. Zwarte gezichten zijn opgeheven naar de predikant die spreekt over de liefde van de Verlosser. De bisschop is aanwezig in het koor en ik heb de eer zijn troonassistent te zijn. Drie uur later ronken de motoren van een constellation en bij het instappen voor de thuisvlucht zegt mij, na een korte conversatie, een onbekende oude heer: „Het is goed dat u deze reis gemaakt hebt. Men heeft niet genoeg *gezien*: hier ligt het uitgangspunt van alle menselijke problemen."

Dat zijn dan de twee polen van een reis van 200 dagen, tussen de 12e graad zuiderbreedte [1] en de 14e noorderbreedte: 25.000 kilometer kris kras door de Bantou-gordel van het veelbesproken continent [2]

* * *

Er zijn nog twee andere polen.

„Hoe meer ik nadacht over het werk van zending en missie", schrijft Richard Wright, „hoe meer ik mij daarover verbaasde. Zij hadden, daartoe gedreven door hun eigen neurotische drang, zich vergrepen aan een volledige levensfilosofie van een bevolking welke zij vernietigd hadden zonder dat zij daarvoor iets in de plaats hadden gesteld, zonder zelfs enig benul te hebben van wat zij hadden gedaan . . . Zij hadden verzuimd die

[1] Van Dar es Salam reisden we in zuidwestelijke richting tot Lobito.

[2] Daarvan werden, voornamelijk van steunpunt tot steunpunt aan de Westkust, 10.000 km per vliegtuig afgelegd.

tot het christendom bekeerde heidenen in hun gemeenschap op te nemen . . .”[1] — „Schadelijker voor de Afrikaanse persoonlijkheid dan het godsdienstonderwijs op *zichzelf* was misschien de vreemde, neurotische geaardheid van de missionaris . . . Er zijn weinig of geen werkelijk onafhankelijke persoonlijkheden voortgekomen uit de nerveuse geestelijke leiding van deze missionarissen die, uit gevoelens van rassenonderscheid welke zij zelfs met behulp van de godsdienst niet konden overbruggen, zich nooit werkelijk met de bevolking konden vereenzelvigen . . . De missionaris en de zendeling willen „redden”, hetgeen wil zeggen hervormen naar *zijn* eigen beeld; maar het is de Afrikaan niet die hij wil trachten te redden; dat is hijzelf, zijn gevoel van niet te behoren tot de wereld waarin hij geboren werd . . .”[2] — En verder: „Eeuwenlang hadden missionarissen en zendelingen van de westerse wereld gepoogd verandering te brengen in de geestelijke gewoonten van deze mensen, en zij hadden gefaald. Maar hadden zij het werkelijk geprobeerd?”[3] — Ten slotte wordt geponeerd, dat Afrika zijn bevrijding niet moet verwachten van „Het op de zenuwen werkend, zweverig gepruts van missie en zending.”[4]

Een andere Afrika-reiziger schrijft over „de onbeschaafde moderne penetratie . . . die Afrika onherroepelijk veranderen zal, die Afrika verpesten zal . . . Hier is een grote en zeer moeilijke taak voor Europa en Amerika weggelegd, een taak waaraan momenteel in hoofdzaak alleen de missionarissen en zendelingen werken . . . Afgezien van het feit, dat de zendelingen met hun geloof hun best doen om de negers te bevrijden van de verlammende angst voor geesten en toverij, voor moord en vergif, die ook nú nog voor een belangrijk deel hun leven beheerst en vergalt, mogen we niet vergeten, dat de niet meer te stuiten invasie van blanken, Indiërs en Arabieren het leven in Afrika grondig aan het wijzigen is . . .”[5] — „Zonder twijfel is gemeenschapszin, sociaal gevoel, eerbied voor de evenmens in alle mogelijke vormen het belangrijkste wat de ontwakende zwarte zal ontberen. Afgezien van het directe geloof zijn de Tien Geboden van het christendom de enige richtsnoeren, die naar dit ververwijderde doel leiden en zijn de missionarissen de eersten die dit doel, onverbreekbaar

[1] Richard Wright, „Black power”; Ned. vertaling, „Zwarte kracht”, A. W. Sijthoff, Leiden 1956, blz. 141.
[2] t.a.p., blz. 146.
[3] t.a.p., blz. 225.
[4] t.a.p., blz. 303.
[5] Dr. A. Melchior, „Schoonheid en bijgeloof in Oost-Afrika”, N.V. Drukkerij de Spaarnestad, Haarlem, 1950, blz. 117.

aan hun godsdienstijver verbonden, werkelijk met hart en ziel hebben nagestreefd. Ik heb de missionarissen nu enige maanden in hun dagelijks werk, in hun dagelijkse omgang met de negers bezig gezien. Nogmaals, hun geloof deel ik niet, maar hun arbeid en hun geloof in de medemensen, in de zwarte zo goed als in de blanke en de bruine, acht ik boven alle twijfel en alle lof verheven . . . Hun kijk op de wereld is breder en milder dan van menige grootsteedse Europeaan . . ."[1] — ,,praat me niet meer van zemelende zendelingen . . . Ga eerst zelf kijken, al zijt ge net zo'n ongelovige als ik nog steeds ben, en bewonder dan hen en hun werk."[2]

Dat zijn dus weer twee polen, geen geografische ditmaal, maar ideologische. De visies van twee ongelovigen die allebei een studiereis hebben gemaakt door een deel van Afrika: Richard Wright door het westelijk Goudkustgebied (Ghana), Doctor Melchior door het oostelijk Tanganyika. — De missie faalt . . . De missie slaagt. — De missionaris is een prutser. De missionaris is een nuchtere realist, die Afrika wil en kan bevrijden.

***

Tussen de geografische polen Dar es Salam — Dakar, resp. in Engels Tanganyika en Frans West-Afrika, lag een afmattende, maar interessante tournee. Behalve de genoemde werden enige andere grote centra bezocht, waar Afrika het hevigst in gisting is en waar over zijn lot beslist wordt: Albertville en vooral Léopoldville in Belgisch Congo; Nova Lisboa en Luanda in Portugees Angola; Pointe-Noire, Brazzaville, Bangui en Libreville in Frans Equatoriaal Afrika; Yaoundé en Douala in de ,,Staat onder voogdij" Cameroun; Cotonou in Dahomey. In die steden hebben we Europese gebouwen bezichtigd en boulevards bewandeld en zijn we via obscure binnenwegjes op visite geweest in negerhutten die er, in schril contrast met de ,,blanke" wijken, wand aan wand opeengepakt liggen. — Maar, in auto's van verschillend allooi cake-walkend over modderwegen of voortstuivend over betere laterietbanen, zijn we ook ver doorgedrongen in de binnenlanden. Daar hebben we gepraat met geletterden en analfabeten, in hun stenen huisjes of in hun hutten van gedroogde modder, onder een schaduwrijke mangoboom of in de maneschijn. We zijn verschenen op volkse danspartijen en hebben zelfs getracht het tam-tamgeroffel over te nemen (met het teleurstellend resultaat dat na enige slagen

[1] t.a.p., blz. 118.
[2] t.a.p., blz. 119.

de ritmische bewegingen volslagen in de war liepen). Gewapend met een vervaarlijke bamboestok zijn we de kronkelpaadjes opgegaan van het Afrikaanse oerwoud, op zoek naar Pygmeeënnederzettingen en daar hebben we, in en om de onvoorstelbaar-primitieve hutten, vertoefd tot het moment dat een oude dwerg zonder omhaal zei: ,,Kwenda mission", ga terug naar de missie, 't is mooi geweest. We zijn dus in contact geweest met de beschaving van het moderne Afrika, van de laagste tot de hoogste, van fetisch tot uranium, om de titel van een boek te gebruiken. In het oostelijk Ulugurugebergte zag ik een Romeinse doctor naar buiten bukken uit de donkere ouderlijke hut, op de voet gevolgd door een vader en moeder uit het tijdperk van Abraham . . .

De Afrikanen zelf hebben onze meeste belangstelling gehad: van de zwarte man in de pori of brousse of bush of jungle, tot de Afrikaanse eerste Minister en chirurg. Van de Pygmee tot de Afrikaanse rechter, procureur generaal, journalist, leraar, onderwijzer, weerkundige, ambtenaar. We hebben gepraat met kinderen, arbeiders, technici, klerken, huis- en hutmoeders, stamhoofden, districtschefs, chauffeurs, misdienaars, verplegers en verpleegsters, studenten, sociale werkers. En dat alles: katholiek (praktiserend of niet), protestants, heidens, mohammedaans of niets. — Om ze alleen maar te noemen naar hun ,,vaderland" volgens de Europese politieke indelingen, en afgezien van de vele stammen waarin die min of meer kunstmatige groeperingen uiteenvallen (en volgens welke sommige Afrikanen ze willen hergroeperen): Ugandezen, Tanganyika-bewoners, Zanzibarieten, Belgisch-, Frans- en Portugees-Kongolezen, Angolezen, Oubangezen, Kameroenezen, Gabonieten, Nigerianen, Dahomeeërs, Togolezen, Ghanezen, Ivorianen en Senegalezen. Na de nodige voorstudie hebben we getracht, meer existentieel door te dringen in hun ideeënwereld, hun gebruiken en levenswijze geobserveerd, naar toestanden geïnformeerd op godsdienstig, cultureel, sociaal, politiek en economisch gebied, kennis genomen van kranten en manifesten . . .

Op de tweede plaats zijn we in voortdurend contact geweest met degenen die van Godswege geroepen zijn om deze cultuurgroepen te veredelen en te kerstenen, zowel uit ,,het Westen" als uit Afrika zelf afkomstig. We waren te gast bij seculiere Priesters, zwart en blank, Witte Paters, Nederlandse, Belgische, Franse, Portugese, Ierse, Zwitserse Paters van de H. Geest, bij Italiaanse Kapucijnen, Vlaamse Franciscanen, Portugese Benedictijnen, Belgische Scheutisten, Jezuïeten en Kruisheren, Paters van de Afrikaanse Missiën. Verder hadden we individueel contact met

Dominicanen, Marianisten en Maristen, Missionarissen van Milaan en van Verona, Libanese Maronieten, Redemptoristen, Missionarissen van het H. Hart, Mill-Hillers.

Zo mocht ik 24 Europese Missie-Prelaten ontmoeten; vier Afrikaanse Bisschoppen interviewen, in Belgisch Congo, Kameroen en Dahomey. Verder had ik contact met 50 Afrikaanse en 500 Westerse Priesters, 400 Europese en 225 Afrikaanse Zusters, 100 Europese en Canadese Broeders en een twintigtal Afrikaanse. Ten slotte hier en daar met leke-missionarissen en overal met blanke bestuursambtenaren, onderwijskrachten, zakenlieden enz.

Gebieden onder Engelse, Belgische, Portugese en Franse invloed werden doorkruist. Kerkelijk gezien, hielden we ons op in een gedeelte van de Apostolische Delegatie Mombasa en bezochten we de Delegaties zelf van Belgisch Afrika in Léopoldville (mgr. Bruniera) en van heel Frans Afrika in Dakar (mgr. Lefebvre); ten slotte ook het uitgestrekte Angola, dat ressorteert onder de Congregatie voor Buitengewone Kerkelijke Aangelegenheden (en dat daarom zo dikwijls vergeten wordt in de missiografische overzichten en beschouwingen). — In al deze gebieden zagen we 26 diocesen, bezochten we 133 missiestaties, 62 huizen van Europese Zusters en 10 van Broeders; 34 communiteiten van Afrikaanse Zusters en 1 van Broeders. Verder 7 groot- en 14 klein-seminaria (diocesaan of interdiocesaan), een goede 100 scholen (van kleuterschool tot en met universiteit), een vijftigtal charitatieve en een twintigtal sociale centra. — De uitgestrektheid en het homogeen karakter van dit vitale netwerk maakt wel indruk op de reiziger, te meer omdat het gedragen wordt door eenheid van geloof en geloofsbeleving. Dit netwerk omspant het zwarte werelddeel over alle culturele, tribale, politieke en geografische barrières heen. Zou de groeiende Kerk dan niet in staat zijn Afrika werkelijk samen te binden??

Dat was dus onze *informatiebasis*. We hebben Afrika niet overvlogen in de zetel van een constellation, al hebben we van daaruit de tegenstelling gezien tussen de ongerepte natuur van dit continent en de hokjes-indeling van de Europese landerijen. Van de transcontinentale trein Dar es Salam-Lobito (4366 km) gebruik makend, zijn we telkens langdurig uitgestapt voor trips in noordelijke en zuidelijke richting; een gelegenheidsauto of een gezellig Afrikaans hobbelbusje diende dan om ons sneller naar de jungle te brengen, naar het volle leven van de grotere en kleine stadjes, dorpen en nederzettingen.

De geografische en demografische basis tussen de twee polen was breed, erg breed. Zelfs de oude dr. Albert Schweitzer, die ik sprak in Lambarene, was er een beetje jaloers op. Maar hij voegde er peinzend bij: ,,Aber ich kenne Afrika in der Tiefe . . ." Van dit laatste gemis ben ik me bewust, zoals wel iedere Afrikareiziger die zijn gezond verstand gebruikt. Er zijn zelfs veel missionarissen die dit gemis tot hun dood blijven voelen . . . — Hier komt nog bij, dat aandacht en studie het hele terrein der missionering moest bestrijken, in al zijn bovennatuurlijke aspecten en wereldlijke raakvlakken. Een missioloog kan dan al voorbereid zijn door jarenlange missietheologische, missiehistorische, missie-rechtelijke, missiografische en missiemethodologische studie; hij kan zich onder langdurige universitaire leiding bewogen hebben op het gebied der culturele antropologie, der godsdienst- en taalwetenschap, speciaal met betrekking tot de ,,primitieven": toch kan hij vóór of na een oriëntatiereis niet de pretentie hebben *concrete* missiemethoden te ontwerpen of te beoordelen, die zo moeten variëren van streek tot streek. Het eeuwig misverstand is, dat men hem dit ofwel verwijt (soms terecht), of het van hem verwacht (tevergeefs). Hij kan alleen ideeën naar voren brengen, gebaseerd op vergelijking, op informatie en eigen reflexie, die de missionarissen wellicht van dienst kunnen zijn: te meer omdat de meesten onder hen niet over vergelijkings- en studiemateriaal beschikken, evenmin over tijd en lust. Verder kan een ,,bereisd" missioloog ook wat meer bijdragen tot de opleiding van de toekomstige missionarissen en tot de missionaire vorming en voorlichting van het ,,thuisfront".

Dat is dus de licht- en schaduwzijde van een betrekkelijk korte missiologische reis. Het missiologisch oogpunt is in ieder geval *totaal* en daardoor het enige van waaruit men de missionering kan en mag benaderen en zeer voorzichtig beoordelen. Wie een oordeel velt over ,,Afrika" op basis van een verblijf in Tanganyika of Angola, of liever na een verblijf in een of ander gebiedje van die intern nog zo gedifferentieerde streken, die oordeelt over ,,Europa" na een reisje door Nederland; ook al kan men wijzen op enige gemeenschappelijke trekken van de Bantou-Afrikanen, resp. van de Europeanen, is de basis toch wat smal. — Zo ook, wie over de missionering oordeelt op basis van een louter-etnologisch onderzoek, ook al betrekt hij heel het continent in deze studie: hij heeft zich bewust oogkleppen aangemeten en kan dus de hele horizon niet overzien. En wie door de sociografie alleen een exemplarische missie-situatie tot stand wil brengen is bijziend (de kwaal van de specialisten?) en ziet zijn hulpmiddel als

hoofdelement, zijn uil als een valk. — Abstract gezegd: wie een in wezen bovennatuurlijk object (ook al is dit met het natuurlijke verweven) in zijn totaliteit tracht te benaderen vanuit een natuurlijke wetenschap, staat gelijk met iemand die de heiligmakende genade wil vangen onder het oculair van een microscoop, of die de Geest Gods zoekt vanuit de koepel van een sterrenwacht.

De missionering is in wezen de voortzetting van de zending van Gods Zoon, niet meer en niet minder. Ze beoogt de totale opbouw van een bovennatuurlijke Instelling, naar uiterlijk maar vooral innerlijk aspect. Een opbouw die zich voltrekt door de soms grijpbare krachten der genade, waarbij echter ook menselijke krachtsontplooiing en menselijke reflexie onontbeerlijk zijn. Toch voltrekt zich die opbouw volgens eigen wetmatigheid, voor de wetenschappers ondoorzichtig. Het eerste vereiste is, dat de helpende mens het juiste standpunt inneemt, d.w.z. het theologische, gespecialiseerd in het missiologische, daarbij dan verder integrerend de kostbare en onmisbare gegevens der etnologie, der sociografie, van de taal- en godsdienstwetenschap, en ook de *feitelijke* plaatselijke politieke, economische en sociale situatie in zijn visie betrekkend.[1] — En dan zal de heilige Geest, „spelend op de wereldbol", nòg waaien waar Hij wil, zonder dat iemand met zekerheid kan voorspellen, en nog minder decreteren, waarvandaan Hij komt en waarheen Hij gaat . . .

* * *

En nu de ideologische polen. Vanuit welke beginpunt gaven Wright en Melchior hun oordelen af, of welke optiek is eigen zelfs aan gelovige critici, die zich op hun voorbeeld bewegen tussen deze twee diametraal tegengestelde oordeelvellingen? We bedoelen nu vooral: hun generaliserende kritiek op de houding en al dan niet zegenrijke invloed van de missionarissen zoals ze feitelijk zijn.

Let wel, dat Wright, zoals ook John Gunther[2], blind is voor de noodzakelijke integratie van het christendom in de Afrikaanse culturen; dat Wright bovendien de missionarissen persoonlijk als neurotici beschouwt: „vriendelijk maar onpersoonlijk, vertrouwd doch uit de hoogte, bevreesd maar toch zich op een voetstuk stellend . . ."[3] Wie de godsdienst zelf als

[1] Zie in ons artikel, „La raison d'être de la missiologie", blz. 7—14 („Scientia, Missionum ancilla", Donum nataliciuin Mulders, Dekker & v. d. Vegt, Nijmegen 1953).

[2] JOHN GUNTHER, „Inside Africa"; Ned. vertaling, „Afrika in de branding", F. G. Kroonder, Bussum 1956. Zie het „Besluit", blz. 791—799.

[3] „Zwarte kracht", blz. 146.

een neurotisch verschijnsel beschouwt en bovendien met geen enkele missionaris in persoonlijk contact blijkt geweest te zijn, hoeft niet zo erg au sérieux te worden genomen. — Melchior daarentegen heeft vele missionarissen meegemaakt; en al is zijn oordeel niet alles-omvattend omdat hij het christendom beschouwt als een stuk menselijke cultuur, vanuit antropologisch en speciaal medisch oogpunt komt hij toch tot conclusies die ook een gelovige onderschrijven kan.

Kan de gelovige ze onvoorwaardelijk onderschrijven? Kan ik, na zoveel contacten, de missionarissen zonder onderscheid op het voetstuk plaatsen? Ik heb ze in alle delen van Bantou-Afrika onopvallend geobserveerd, dikwijls meer dan de hen omringende melaatsen, schoolkinderen, legionairs van Maria, wegwerkers, onderwijzers en andere gelovigen. Wij moeten de romance doorbreken, door Chateaubriand in de mode gebracht, aangaande de heroën die niet alleen vaarwel zeggen aan hun familiaal, cultureel, kerkelijk en vaderlands milieu, maar die dan ook verder een ideaal leven leiden van sublieme zelfopoffering en zelfwegcijfering en die ook perfect weten waar ze heen willen en er in nauwe samenwerking en teamgeest naar streven. Dit alles is een mythe, zoals ook „*de* Missie" een mythe is, levend in de fantasie van het thuisfront en meer ontsproten aan de algemene sympathie en de afstand dan aan de veelgeroemde Hollandse nuchterheid. Zo vragen ook de zwarten in Afrika: „hoe is 't bij jullie in Europa?" Op de gelijkluidende vraag van een „Europeaan" met betrekking tot het Afrikaanse continent kan men alleen antwoorden: „warm"; en zelfs dat gaat niet op voor alle streken en seizoenen, zelfs in de equatoriale gebieden.

Zo is er ook niet *de* missionaris, tenzij in abstracte vorm. Er *zijn* missionarissen van velerlei snit en kleur, van variërende geestelijke begenadiging, intellectuele vorming en praktische bekwaamheid, van sterk genuanceerde spirituele instelling en openheid voor àndere menselijke waarden en culturen, met verschil in westerse gezindheid en nationaal chauvinisme. Er is gradatie tussen de houding van de missionarissen tegenover de Afrikaanse mens, van respect en hoogachting en vriendschap via gewone menselijke beleefdheid tot althans schijnbare afzijdigheid, hooghartigheid en onbewust gemanifesteerd superioriteitsgevoel, om niet te spreken van in de jaren gegroeide negrofobie. Er is ongeveinsde sympathie en begrip voor de Afrikaan en bereidheid tot loyale medewerking bij zijn nog wankele schreden naar zelfbestemming, maar men speurt ook reactionaire scepsis, met het neerbuigende schouderklopje, later gevolgd door knipoogjes van

de missionarissen en blanken onder elkaar. Er is zoveel verschil . . . Wie in *de* missionaris een heilige ziet, of ook alleen maar een Übermensch, leeft weer in de mythologische sfeer. En wie een missioneringssysteem ontwerpt, gebaseerd op die irreële veronderstelling, doet een slag in de ruimte, zoals ook hij die de missionarissen beoordeelt en veroordeelt omdat ze feitelijk geen heiligen noch Übermenschen zijn, of die een missioneringssysteem veroordeelt omdat het rekening houdt met de onvolkomenheid van de noodzakelijke uitvoerders. — Het ideaal moet gehandhaafd blijven en worde steeds voorgehouden, maar bij de middelmaat moet men zich kunnen neerleggen: ook de Verlosser zal dit wel verdisconteerd hebben in Zijn algemene heilseconomie en Zijn concreet heilsplan. Hij heeft voorzien, dat er missionarissen zouden zijn die in zekere mate „slaagden", en anderen die tot op zekere hoogte of zelfs radikaal zouden falen, met alle nuances die daar tussen liggen.

Maar zou men toch niet een ruwe schets kunnen ontwerpen van de Bantou-Missionaris als zodanig? Welke is zijn feitelijke zijnswijze op het bovennatuurlijk vlak? Hoe staat hij psychologisch tegenover de Afrikaan? Welke houding neemt hij aan tegenover de plaatselijke culturen en waar staat hij in de huidige Afrikaanse evolutie?

De eerste vraag is *de* kapitale. Aan de vraag: „hoe werken de missionarissen, resp. hoe moeten ze werken?", gaat de vraag vooraf: „hoe moeten ze zijn en hoe zijn ze?" Welk doorleefd bewustzijn heeft de missionaris van zijn persoonlijke verhouding tot de levende Persoon van zijn Opdrachtgever en van zijn persoonlijke plaats bij de voltrekking van de door Hem geformuleerde Zending? De missionaris is primair de ministeriële uitvoerder en voortzetter van de zending van Gods Zoon in de „volheid der tijden". Zoals de Vader Mij gezonden heeft, *zo* zend Ik u. De opdrachtgever is dezelfde, de inhoud van de opdracht is dezelfde, de voortdurende levensgemeenschap met de Vader is dezelfde. Deze grondhouding veronderstelt een voortdurend zich losmaken uit de puur-menselijke sfeer en een bewuste openheid voor het Goddelijke, een zich ter beschikking stellen van de H. Geest, als instrument. Wie nu de missionaris wil beoordelen, moet hem zien in zijn totaliteit en niet alleen van zijn kleinmenselijke zijde; daarbij moet hij er zich van bewust zijn, dat hij ook aan Gods eer kan raken. Wie hem een prutser wil noemen moet allereerst de vraag stellen naar zijn grondhouding en wie iets van de missionering wil weten kan aan deze vraag niet voorbijgaan, hoe zelden ze ook publiek gesteld wordt.

Dikwijls heeft men de indruk dat bij enquêtes over zielzorgproblemen het meest wezenlijke niet in de vraag-kolommen voorzien is. Voor de missionering is dit niet het geval: in hoofdstuk IV van het vijfjaarlijks verslag aan de Propaganda wordt niet alleen gevraagd naar getallen, maar ook naar de kwaliteit der missionarissen: zielenijver, godsvrucht, levenswijze, trouw aan het *ontvangen* van de Sacramenten en aan de retraites, aan de religieuze kledij, al dan niet zachtmoedige houding tegenover de christenen, onderlinge eensgezindheid, trouw aan de kloostergeloften . . . En dan wordt verder nog gevraagd naar eventuele laksheid en nietsdoenerij, naar ongehoorzaamheid, schraapzucht, onmatigheid, naar politieke en wereldlijke bemoeienissen . . . [1] — „Evangelii praecones", de Missie-Encycliek die speciaal tot de missionarissen zelf is gericht, herinnert hen er aan, voordat hun nieuwe methodologische richtlijnen worden gegeven, dat zij door Goddelijke ingeving zijn geroepen, hun leven aan God hebben gewijd, alleen Christus voor ogen moeten houden, zich bewust moeten blijven dat zij Diens gevolmachtigden zijn en die van Zijn Kerk: non militantes secundum carnem, niet opererend naar de eisen en wetten van puurschepsellijke ondernemingen. [2]

Van de bovennatuurlijke grondhouding van de missionaris zal feitelijk verreweg het succes afhangen, hoezeer sommigen ook, en niet zonder reden, het volle pond (of meer dan het volle pond) geven aan houdingen op ander gebied. In een nog intens-heidens milieu moet de missionaris de levende demonstratie zijn van het christendom dat hij predikt. De harde eis, functioneel door zijn opdracht gesteld, is dat hij model moet staan, zowel bij zijn publiek optreden als in zijn privé-gedragingen. De abstracte prediking maakt weinig indruk, vooral op primitieve mensen: zij moeten *voorbeelden* hebben, en andere dan die van de missionaris zelf zijn er over het algemeen *niet*, nog niet, tenzij dat van de een of andere zeer sporadische „blanke" of dat van uitzonderlijke Afrikanen. Tijdens de K.R.O.-uitzending van 7 januari 1958 over de ontmoeting van de Kerk met nieuwe volkeren zei dan ook de ongelovige Melchior: „De missionarissen zijn er voor uitgezonden om door hun *voorbeeld*, en dat is hetgeen mij het belangrijkste toelijkt, door hun voorbeeld deze onontwikkelde mensen 'n idee te geven van het Westen, dat zonder twijfel tot op zekere hoogte voor hen ook doorslaggevend moet zijn." Vervang hier „het Westen" door „het Christendom" en iedere missioloog zal de bewering onderschrij-

[1] A. A. S. XIV (1922), blz. 291—292.
[2] A.A.S. XXXXIII (1951), blz. 506.

ven, ook al vergeet hij niet de sacramentele genadewerking. Bij Gerard Walschap komt de zwarte katechist, moordenaar en opruier, pas tot radicale ommekeer als hij neerkijkt op de missiezuster die haar leven voor hem waagde: „Onder zijn gesloten oogleden aanschouwde Theotimus het ware christendom.” [1]

Dit uiterlijke voorbeeld *kan* niet gegeven worden tenzij het gedragen wordt door de innerlijke religiositeit van de missionaris, een religiositeit die onmiddellijk de zeer religieus-ingestelde Afrikaan aanspreekt: van huis uit leeft hij in „het numineuze”. Een jaar geleden stond ik met ’n oude missie-bisschop (meer dan 40 jaar tropen) te praten op de binnenplaats van een Statie, in ’t hartje van Afrika. Overdadig hard roepend (hij was zelf half doof van de kinine) zwaaide hij met z’n rechterarm naar de imposante gebouwen: een patershuis, een bisschopsresidentie, een klooster voor blanke zusters en een prachtig huis voor de „Bikira’s” (maagden, Afrikaanse zusters), een behoorlijke kerk, een seminarie, een schoolcomplex voor drieduizend kinderen, huishoudschool, kweekschool, lagere scholen . . . „Ziet u die gebouwen? Geen greintje indruk maakt dat op de zwarten . . . Eeuwen zullen nog nodig zijn om hen te bekeren, maar pater Libermann heeft gelijk: „Dit Afrikaanse volk zal niet bekeerd worden door de inspanning van handige en bekwame missionarissen; het wordt alleen gered door de heiligheid en het offer van zijn paters . . .”

Elders, ditmaal enige graden boven de evenaar, hoorde en zag ik een missionaris het rozenhoedje voorbidden, op een bidstoel in het koor van een volle kerk. Dit was *bidden;* de zwarten wriemelden dan ook niet door elkaar, maar ze baden mee. — Een pater, alweer meer dan duizend kilometer verder, organiseerde soms boetetochten. Na afloop ging hij niet in een luie stoel liggen met een pijp en een illustratie (hoezeer dat ook nodig kan zijn) en nog minder liet hij een sluitingssouper opdienen voor de confraters: hij bleef meeboeten met zijn mensen. Die missionaris had niet de naam de snuggerste te zijn, maar wel getuigde men van zijn diepgaande religieuze invloed, groter dan die van een collega die u de hele avond kon boeien met een referaat over de oeropvattingen en traditionele gebruiken van zijn volkje.

De zwarte voelt de devotie aan, of de missionaris nu de H. Mis leest, de sacramenten toedient, katechese geeft of zich beweegt op het terrein van de organisaties. De katechese, hoe aangepast ook aan de moderne eisen, zal tòch minder invloèd hebben dan de persoonlijke bezieling van

[1] GERARD WALSCHAP, „Oproer in Congo”, Elsevier, Amsterdam-Brussel 1953, blz. 232.

de katecheet. Dikwijls zal het moeilijk zijn uiting te geven aan innerlijke eerbied, wanneer het Offer wordt gecelebreerd onder de wuivende palmen en van de vele heidense toeschouwers nu juist niet de „actuosa participatio" kan verwacht worden; of wanneer men in één ruk enige honderden volwassenen, of nog erger evenzovele kinderen te dopen heeft, met alle haast en te midden van een onbeschrijfelijke herrie; of wanneer de paters van Palmzondag tot Pasen in de biechtstoel zitten . . . of in enige weken enige honderden nederzettingen moeten „afdoen". Maar wat weegt het zwaarst: de „efficiency" of de opvoeding tot een reëel bovennatuurlijk leven?

Hier ligt, wat de orde der praktijk betreft, het kernprobleem van de missionering. Volledig kan het eerst opgelost worden wanneer het *aantal* missionarissen aan redelijke eisen zal beantwoorden. De eerste aanzet tot een oplossing ligt echter in hun manier van *zijn*. Over een pater, die met een slee van een wagen kwam aanrijden, zei een wijze Afrikaan: deze pater hééft iets, maar pater die en die *is* iets.

Nu heeft niemand het recht de missionarissen te veroordelen op grond van hun menselijke onvolkomenheden. Maar de feitelijke beschrijving zal toch moeten beginnen met de vraag of zij althans ernstig blijven streven naar het persoonlijk ideaal dat Christus en Zijn Kerk hun voortdurend voorhouden. Wie de leider van een geestelijk werk, b.v. van een seminarie, „de ideale man" daarvoor noemt (zoals ik las in een katholiek dagblad van juli 1957), uitsluitend op grond van zijn „bescheidenheid, tactvol optreden, arbeidzaamheid en sportiviteit": die trekt een in wezen geestelijk bouwsel op vanuit een erg vlottende bodem . . .

Bij veel variatie in geestelijk gehalte kan de vraag naar de *feitelijke* missiesituatie in deze nauwelijks beantwoord worden. Overigens lijkt het niet oirbaar, een enquête te laten doordringen in het zieleleven van mensen die zich oprecht aan de zaak Gods wijden en die over het algemeen zelf de eersten zijn om hun tekortkomingen en ontoereikendheid te erkennen. Zei mij niet een oude missionaris: „Afrika bekeert zich ondanks de missionarissen"? Laat ik alleen dit zeggen: in onze landen leeft nog de opvatting dat in „de rimboe" van Afrika het leven is losgeslagen uit de vele hokjes van Europa. Wat het wereldlijk vlak betreft, meent men dat er gereden kan worden zonder rijbewijs, dat de grenzen tussen de gebieden gepasseerd kunnen worden zonder douane-, politie- en gezondheidscontrole, dat men op eigen houtje zo maar scholen kan openen en ziekenhuizen stichten, enz. enz. Vraag maar eens aan de missionarissen die „op

de bon" zijn gezet door een zwarte politieman, of die geregeld inspecteurs zien verschijnen voor dit en voor dat. Of vraag mijzelf, waarom ik twee weken in een uithoek van de Belgische Congo op een visum voor Portugees Angola heb zitten wachten; waarom ik een serie nieuwe formaliteiten te vervullen had toen ik, met enige weken tussenpoze, voor de tweede maal een kijkje wilde gaan nemen in Belgisch Congo; waarom ik de laagste tot de hoogste instantie moest aflopen om van het Franse Cameroun even naar het eveneens Franse Gaboen over te wippen; waarom ik mij in Lagos, hoofdstad van Engels Nigeria, moest beperken tot een trip over het vliegveld? — Maar hoe is het met de *geestelijke*, uitgebalanceerde klerikale praktijken, kloostergebruiken, voorschriften en taboe's, die de priesters in Europa worden bijgebracht, tot bescherming van hun persoonlijk leven?

In een bekende Instructie van de Propaganda staat te lezen, niet alleen dat de missionarissen de christelijke volmaaktheid moeten beoefenen en volgens de *geest* van hun professie moeten leven, en dat dit de eerste zorg moet zijn van hun Overheid; maar tot hun voornaamste bemoeiingen hoort het ook, de missionarissen hun eigen kloosterregel te doen onderhouden. Bij dit laatste wordt echter de beperking gevoegd: „in zover de apostolische werkzaamheden dit toelaten". [1] — Feitelijk heb ik ervaren, dat de missionarissen, afgezien van incidentele omstandigheden waarin de onmiddellijke apostolische actie *moet* voorgaan, het bewustzijn hebben dat juist de trouw aan de regel-observanties zowel hun eigen geestelijke persoonlijkheid tegen de voortdurende heidense invloed beveiligt als ook de vruchtbaarheid van hun apostolaat waarborgt. En waar, onder sommige groeperingen, de „actie", de „besogne" die hen overrompelt en meesleept, steeds gaat vóór de persoonlijke verdieping, daar hapert iets aan hun vroegere vorming, en daar hapert veel aan hun huidig apostolaat . . .

Over het algemeen zien we de missionarissen hun gemeenschappelijke jaarlijkse retraite houden, zich voor enige dagen losscheurend uit het opeengehoopte werk; in sommige centra zoals Bertoua in Cameroun en Silva Porto in Angola werden zelfs ruime huizen gebouwd voor dit doel. — Stichtend was het, in een bisschopshuis van Tanganyika een Afrikaanse bediende dagelijks op bepaalde momenten bij de klok te zien postvatten, precies als een bellezuster in een Europees kloostertje, en op de seconde af trok hij dan aan de grote bel om de paters op te roepen voor een gemeen-

[1] A.A.S. XXII (1930), blz. 114.

schappelijke gebedsoefening. Een missionaris maakte ik mee, die uren lang door de modder had gelaveerd en er tenslotte met zijn autootje in was blijven steken, en die nu onder het cabinelichtje rustig zijn brevier bad, terwijl achter ons twee leeuwen zich lieten horen . . . — Maar als de dagtaak te overbelast is? Wel, dan staan de werkers vroeg op om eerst te zorgen voor morgengebed, meditatie en H. Mis. In een hoofdstatie kwam een vriendelijke missionaris om vijf vóór half vijf kloppen, het „laudetur Jesus Christus" murmelend. Na 'n tocht van 750 kilometer mochten we echter wel voor 'n keer wat „uitslapen". Wat later kon een reizend missioloog de bedekte réprimande van een missieprelaat ten hoogste appreciëren: „dat komt niet eens meer naar de kerk", bromde hij na 't avondgebed. Hij kon niet weten, dat twee missionarissen na een tocht van honderden kilometers plotseling in de kamer van de gast waren verschenen, zodat door het kleppende „klokje van gehoorzaamheid" heen was gepraat. En welke kniesoor zou er de joviale Vlaamse franciscaan om kapittelen, dat hij voor 'n keer de avondaanbidding liet vervangen door een potteken bier, toen na een postloos tijdperk ineens op 't heilig moment een hele zak brieven en kranten op de veranda werd leeggeschud? —Wat de klerikale kledij betreft, waarover het vijfjaarlijks verslag een vraag stelt: in de Belgische, Portugese en Franse gebieden van Afrika draagt de missionaris habitueel, ook op reis, zijn toog, of die nu wit (in zover mogelijk), bruin, grijs of zwart is. In vele delen van Engels Oost-Afrika ziet men ze ook in „civiel" en kunnen de Afrikanen ze daarin goed onderscheiden van „de blanken". Hier en daar zag ik ze ook in gewoon colbert verschijnen, ongetwijfeld „praktisch", maar niet per se passend en wenselijk voor de geestelijke staat . . .

Dezelfde stichtende indruk van het „quasi-monachaal" leven der missionarissen deed de reizende Franse kanunnik M. Garail op.[1] Ik zie mezelf nog met twee Witte Paters een „stoet" vormen van de refter naar de kapel, hardop het miserere biddend. Dat was in Dar es Salam. Aan de andere pool, Dakar, maakte ik het mee, dat een spiritijnse overste aan tafel in vriendelijk-omhulde bewoordingen aan een missionaris vroeg, waarom hij zo juist niet in de huiskapel had kunnen zijn voor het avondbezoek aan het H. Sacrament . . . Dat zijn dingen, die vertrouwen geven in de religieuze toekomst van Afrika.

Ook als de missionaris dagen lang op zichzelf is aangewezen, bij het

[1] Chanoine M. Garail, „Réflexions après un tour d'Afrique noire", in: „Mission de l'Eglise" (Orgaan van de Franse P.M.B.), février 1957, blz. 6.

rondreizen door de heidens-christelijke nederzettingen, ook dan gaat hij niet te werk als een wildeman. Menige tocht heb ik meegemaakt en menigmaal kreeg ik het verzoek van de chaufferende pater om het rozenhoedje voor te bidden, of zag ik hem in de stilte van een hutkapel neerknielen op een van de boomstammen die wij hier in Europa kerkbanken noemen.

Neen, we hoeven niet ongerust te zijn over de persoon van de missionaris, al blijft het waar dat hij het persoonlijk moeilijk kan hebben. Zó moeilijk, dat de gebedsintentie van het „thuisfront" op de eerste plaats zijn persoon moet gelden, zijn volharding, zijn trouw aan God en christendom, aan het priesterlijk en apostolisch ideaal.

Laat ik hier nog aan toevoegen, dat ik overal getroffen ben door het feit dat de missionarissen, die overrompeld worden door een zeer kwetsbare christenheid, die overal ondergedompeld zijn in een nog zeer vitaal en soms agressief heidendom; die in sommige streken staan voor de muur van de Islam of het wazige gordijn van het overal infiltrerende of methodisch opererende communisme; dat missionarissen, wier initiatieven altijd weer afstuiten op financiële bezwaren en personeelskwesties, of die zich afvragen welke houding aan te nemen in de verbijsterend snelle culturele, sociale en politieke ontwikkeling: dat die missionarissen stuk voor stuk tòch weer iedere dag met goed humeur en apostolisch élan begroeten, alsof voor zonsondergang de victorie in zicht was . . . Dit kan in individuele gevallen wel gebaseerd zijn op natuurlijke gronden, maar als algemeen fenomeen lijkt het me alleen zijn verklaring te vinden in het bewustzijn van de geloofsverkondigers dat eigenlijk een Ander het werk doet en dat die „Andere" de eerste „verantwoordelijkheid" draagt. En voor de rest buiten ze dan hun eigen menselijke mogelijkheden uit zonder zich te verliezen in steriele beschouwingen en verlammende irreële piekerpartijen over „hoe het zou kunnen zijn", zonder zich blind te staren op schuivende lawines en bruisende stroomversnellingen. Voor onvermijdelijke menselijke depressies (ik heb ze zien opkomen en verdwijnen) zijn dan tenslotte de gezellige recreaties goed en de niet al te zeer gespatieerde vakanties. — Wat het laatste betreft, vraagt men zich wel eens af, of men in sommige kringen niet al te ideëel blijft steken in de missionaris-opvatting van vroegere tijden, toen zijn vertrek, bij de uiterst moeilijke intercontinentale verkeersmogelijkheden, haast noodzakelijkerwijze een levensoffer betekende, een heengaan voor altijd. Het kan voor de missionaris ook geestelijk en psychisch van groot belang zijn, dat dit vertrek op gezette tijden door een thuisreis gevolgd wordt.

Een volgende keer moeten nog meer vragen beantwoord worden: boven hebben we ze al gesteld.

Laten we nu, wat de grondhouding van de missionaris betreft, besluiten met een oordeel dat in deze toch het meeste „pondus" heeft, ook al houdt men rekening met de panegyrische tendens van een Encycliek.

„De activiteit en de ijver, die de missionarissen aan de dag leggen zowel in de landen, die reeds door het licht van het Evangelie worden bestraald, als bij de volkeren voor wie dit licht nog niet is opgegaan, hebben zulk een kracht, intensiteit en omvang bereikt, als nog wel nooit in de geschiedenis van de katholieke missies is vermeld." [1]

„De heilzame vooruitgang die de Kerk in de laatste tientallen jaren in Afrika gelukkig heeft geboekt, is zeker voor de katholieken een reden tot blijdschap en gerechtvaardigde trots . . . Deze schitterende resultaten hebben de verschillende categorieën van missionarissen — priesters, broeders, zusters, helpers uit de lekenstand — niet kunnen bereiken zonder onophoudelijke inspanning, en zonder ontelbare tegenslagen op te vangen waarvan niet de mens, maar God alleen de hevigheid kent. Gaarne wensen Wij hun allen gezamenlijk en ieder afzonderlijk geluk en brengen Wij hun op deze plaats Onze dank, omdat de Kerk reden te over heeft zich in God te beroemen op haar missionarissen, die hetzij in Afrika of waar ze maar kunnen de hun gestelde taak vervullen." [2]

Staande tussen de twee ideologische polen, tussen de bekladders en de bewonderaars van de missionarissen, en na hen tussen twee ver uiteenliggende geografische polen geobserveerd te hebben, lijkt het ons niet twijfelachtig in welke richting de waarheid te zoeken is . . .

De latere vraag naar het *Geloof* van hun jonge christengroepen, zal wel onze opvatting bevestigen: ex fructibus eorum cognoscetis eos.

Gemert

[1] Encycliek „Evangelii praecones", A.A.S. XXXXIII (1951), blz. 498.
[2] Encycliek „Fidei donum", A.A.S. XXXXIX (1957), blz. 227, 228.

H. HERMANS C.M.

LEKENAPOSTOLAAT IN DE MISSIE

Het Maria Legioen in Tientsin

„HET eigenlijke doel waarvoor jullie het Maria Legioen in China hebt opgericht, is om de Volksregering te bestrijden," schreeuwde mij de ondervrager toe, toen ik in 1951 opgesloten zat in het „Oord voor gewetensonderzoek", Ho pei lu 51, Tientsin.

Reeds verschillende maanden hadden de communisten hun methodes op mij beproefd, om mij te „herscheppen tot een nieuw mens", maar goddank had ik toen nog voldoende kracht om vol te houden, dat het eigenlijke doel van het Maria Legioen niets anders was dan de verbreiding van het geloof.

Waarom waren de communisten zozeer gebeten op het Maria Legioen? Waarom was, na hun actie tegen de buitenlandse missionarissen, het Maria Legioen hun eerste mikpunt? Waarom was deze nog jonge organisatie nu ineens de grootste vijand, in hun kranten gelijkgesteld met vijanden als „de imperialisten", „de contra-revolutionairen"? 99% van de Chinezen hadden nooit gehoord van deze organisatie en nu ineens stond zij met grote koppen vermeld in het Volksdagblad (de Pravda) van Peking. En de andere kranten volgden trouw dit voorbeeld.

Het Maria Legioen heeft in China een kort maar glorieus hoofdstuk geschreven over de mogelijkheid, ik zou willen zeggen, over de noodzakelijkheid van het lekenapostolaat in de missie. En meteen is dat een hoofdstuk van heldenmoed der leken van een jonge Kerk in een psychologisch en wetenschappelijk verantwoorde geloofsvervolging. Een hoofdstuk, dat nog niet afgeschreven is, want niet het minst dank zij de lekenapostelen is de Volksregering van Mao tse tung er nu, na negen jaar dictatuur, nog niet in geslaagd de Katholieke Kerk tot meelopen te dwingen.

De officiële strijd der communisten tegen het Maria Legioen in China werd door hen ingezet in Tientsin, de grote havenstad in het noorden, op een (voor China) betrekkelijk kleine afstand van de hoofdstad Peking. Sinds 1946 was ik aan het bisdom Tientsin verbonden, heb daar met het Legioen samengewerkt en het is daarom, dat in deze bladzijden bijna uitsluitend sprake zal zijn van het Legioen in Tientsin. Toch meen ik dat men na lezing zich een tamelijk juist beeld zal kunnen vormen van de geschiedenis en de activiteiten van het Maria Legioen over heel China.

Het Maria Legioen was een zeer jonge organisatie in China, pas in 1948 werd zij opgericht. De eigenlijke promotor in China was de pauselijke internuntius mgr. Ant. Riberi. Hij had het werk en de resultaten van het Legioen gezien in Afrika, toen hij daar apostolisch legaat was. En hij heeft het Maria Legioen genoemd: „Het wonder van de moderne tijd". Toen hij in december 1946 in China aankwam, was het voor hem duidelijk, dat de missie van China behoefte had aan een vorm van lekenapostolaat, waardoor de leken de priesters zouden helpen bij de uitbreiding van het geloof en ook klaar zouden worden gemaakt, om de priesters in het behouden van het geloof zelfs te vervangen. Met grote voortvarendheid werkte hij aan de verwezenlijking van zijn plannen. Vanuit Ierland ontbood hij pater A. McGrath (Columban father), die in de bakermat van het Legioen, in Dublin, de werkwijze van het Legioen had leren kennen, daarna als missionaris in Hupeh (China) persoonlijk reeds enkele groepen van het Maria Legioen had opgericht en geleid. Nu was hij weer in Ierland om het Legioen verder te bestuderen. Hij was wel de meest geschikte man om de organisatie van het Legioen in China op te bouwen. Hij kende China en, wat voornamer was, hij sprak de Chinese taal. Hij kende ook de organisatie en de practische werkwijze van het Legioen en was er een enthousiast voorstander van.

In 1948 arriveerde father McGrath in China. De eerste plaats waar hij het Legioen oprichtte was Shanghai. Enkele maanden later was hij in Peking en begin oktober van hetzelfde jaar leidde hij bij ons in Tientsin de eerste vergaderingen van verschillende presidia welke hij met de hulp van de missionarissen van Tientsin gevormd had. Father McGrath ging onvermoeid verder en volgens de communistische pers had hij op het einde van 1949 reeds 28 curiae en meer dan 400 presidia persoonlijk opgericht over heel China.

Datzelfde jaar verscheen de handleiding van het Maria Legioen in een Chinese vertaling. Zij was van de hand van Ch'en chih min, secretaris van de internuntius. De uitgave was verzorgd door het Centraal Katholiek Bureau van Shanghai. De naam van het Maria Legioen, die tot nu toe „Sheng Mu yü shih t'uan" = de keizerlijke garde van de Moeder Gods, was geweest, werd door dit handboek voor heel China veranderd in „Sheng Mu chiün" = Leger van de Moeder Gods.[1]

[1] Later was men bang dat deze naam, door zijn krijgshaftige klank, argwaan zou wekken bij het communistische regime. Toen werd „Sheng Mu chiün" veranderd in „Sheng Mu ts'e ai ch'i tao hui" = Gebedsvereniging van de Moeder van barmhartigheid. Dit was de oorspronkelijke naam van het Legioen, toen het in 1921 in Dublin gesticht werd.

In 1950 werd in Shanghai, Peking en Tientsin een senatus opgericht, om verdere uitbreiding van het Legioen nog sterker te stuwen en om een zekere controle mogelijk te maken over de enorme uitgestrektheid van China. Iedere senatus zorgde voor de organisatie van het Legioen in tientallen bisdommen.

Met verwondering hebben de meeste missionarissen van China de enorm snelle groei van het Legioen gadegeslagen. Het was iets wat zij niet verwacht hadden. De meesten werden ook zeker eerder meegesleurd, dan dat zij er enthousiaste voorvechters van waren. In Tientsin zei mgr. de Vienne, toen hem de toestemming werd gevraagd om het Legioen in zijn bisdom op te richten: ,,Och, wij hebben al zoveel organisaties geprobeerd. Telkens loopt het uit op een politieke beweging of een handelszaakje." Een ervaring van vijftig jaar China sprak uit deze woorden bij een man, die toch elk voorstel tot vernieuwing der missie-methodes met beide handen aangreep.

Father McGrath klopte aan bij een pastoor, klopte nog eens . . . geen gehoor. Toch was er enig leven ergens diep in het huis te bespeuren. Hij hield vol en tenslotte ging de deur open. De pastoor bleek bekend met de bedoeling van McGrath, want hij zei: ,,Neen, ik heb geen tijd, ik ben in de dingen van mijn Vader." (Hij bad zijn brevier). — ,,Juist goed," antwoordde father McGrath, ,,ik kom met een aanbeveling van uw Moeder" . . . Zelfs voor deze aanbeveling bezweek de pastoor niet.

Gelukkig was de leider van het Legioen in Tientsin, pater G. Beunen c.m. ruim opgewassen tegen dit aanvankelijk gebrek aan enthousiasme.

Gedurende de korte aanwezigheid van father McGrath werden een zestal presidia opgericht, sommige in de parochies, de meeste echter onder de studenten van de middelbare scholen en van de universiteit. Enkele hiervan bleken niet levensvatbaar, maar daarvoor in de plaats werden weer nieuwe opgericht. In december 1948 had de oprichting plaats van de eerste curia, terwijl barricaden van zandzakken dwars over de straten lagen, als een voorbereiding op de dreigende aanval der communistische legers. Als geestelijke leider, directeur, werd door de bisschop pater G. Beunen benoemd. Als bestuursleden werden vier ijverige leken gekozen, die allen leraar of student waren. Er was een fundament gelegd, dat stevig genoeg bleek in de komende storm en dat een overdadige groei wist op te vangen.

Een maand later reeds werd de stad Tientsin, nà een omsingeling van enkele dagen en na een korte beschieting, door de communisten veroverd.

De hele bevolking leefde in schrik. Men had de huizen dichtgemetseld. Ook de leden van het Legioen deelden even in de algemene onzekerheid. Maar terwijl de soldaten van de rode legers nog de laatste nesten van tegenstand opruimden, werden toch de vergaderingen reeds hervat. En terwijl het gevaar voor de godsdienst groter werd en ook dichter tot ons naderde, werden de leden talrijker en vuriger. Wij stonden zelf verbaasd, hoe het Legioen zich over de stad uitbreidde, grotendeels door de werfkracht der leden zelf, soms in zo'n snel tempo, dat het moeilijk was om de organisatie van al die groepen bij te houden. Herfst 1950, nauwelijks twee jaar na de eerste oprichting, was het getal presidia in de stad uitgebreid tot vijfenzeventig. Normaal splitsten wij een presidium zo gauw het aantal leden tegen de vijftien liep, om zo de groei van het Legioen en de organisatie van vele aspiranten makkelijker op te vangen. Het gemiddelde aantal leden der presidia was dus niet zo hoog, maar alles samen was het toch een groep van meer dan duizend lekenapostelen, die het missiewerk van de ruim vijftig priesters in Tientsin, meer dan verdubbelden.

Deze vijfenzestig presidia waren verdeeld over zes curiae. Sommige van deze curiae waren gevormd volgens het beroep der leden, andere grotendeels volgens de plaats waar zij woonden in deze grote stad. Zo telde de eerste curia, die meteen senatus was voor noord-oost China, een twaalftal presidia, waarvan de leden allen leraren waren of studenten aan de middelbare jongens- of meisjesscholen of aan de universiteit. De zesde curia was de grootste. Zij omvatte een vijftiental jeugdpresidia, allemaal jongens en meisjes van de hoogste klassen der lagere school en de lagere klassen der middelbare school. De andere curiae hadden meestal een plaatselijk karakter en vielen samen met de presidia van een of meer parochies.

De acies-bijeenkomst, waarbij de leden hun belofte vernieuwen, was in 1949 in de kapel van de zusters en deze kapel was vol. In 1950 was diezelfde plechtigheid in de grote kathedraal en toen was de kathedraal even vol als op de hoge feestdagen. Want bij de acies-bijeenkomst zijn ook de biddende leden van het Legioen aanwezig en deze waren er in Tientsin meer dan zesduizend.

Vast en zeker zijn de moeilijke en voor het geloof gevaarlijke omstandigheden, voor een gedeelte oorzaak van deze snelle uitbreiding van het Legioen, maar toch geloof ik niet dat een psychologische uitleg hier alles kan verklaren. Want van de andere kant zagen wij toch ook hoe tientallen catechumenen zich terugtrokken terstond na de komst der communisten.

Zij voorzagen in ieder geval nadelen voor zichzelf, wanneer zij zich bonden aan een kerk, die nu wel gepaaid werd met vrijheid van godsdienst (grote opschriften op de muur tegenover de kathedraal verkondigden dit), maar die op het platteland toch overal vervolgd was geworden. De katholieken wisten ook zeer goed dat zij alleen maar materieel nadeel zouden kunnen hebben, indien zij zich verdedigers van die kerk maakten. Het was uit echte overtuiging en uit een grote liefde voor hun geloof, gesteund door de genade welke in tijden van vervolging wel zeer overvloedig moet zijn, dat onze christenen zich zo onverwacht talrijk aaneensloten om die kerk te verdedigen.

Zoals de curiae waren ook de presidia te onderscheiden in groepen gevormd volgens het beroep der leden en andere volgens de plaats waar zij de parochiepriesters hielpen in de zielzorg en de verbreiding van het geloof. Zo waren er in Tientsin presidia van studenten en van leraren, die meestal ook nog aparte groepen vormden volgens hun eigen school, soms ook van meerdere openbare scholen samengevoegd. Dit was een zeer groot voordeel voor onderlinge steun van de legionairen en ook voor het verdelen der werkzaamheden; eveneens voor het bereiken van sommige gemeenschappelijke resultaten.

Op dezelfde manier waren er groepen van alleen arbeiders of arbeidsters, van verpleegsters en werksters in het ziekenhuis, van mannelijke werkkrachten in het ziekenhuis. Deze groepen konden dan soms resultaten bereiken, gelijkend op de milieu-invloed, welke wij in Nederland ook trachten te bereiken door de bedrijfskernen.

De jeugdpresidia die nogal talrijk waren, vormden vaak een groter probleem dan de groepen van boven de achttien. Meestal ook vroegen zij veel meer van de bezielende leiding van de directeur. Volgens mij lag de oorzaak wel voornamelijk in het feit, dat men voor deze groepen veel moeilijker een geschikt werkobject kon vinden. En het tot ijver prikkelend werkobject was altijd toch wel de psychologisch meest onmisbare steun voor de bloei van het presidium. In Tientsin echter waren wij bijna genoodzaakt om tot jeugdpresidia van het Maria Legioen onze toevlucht te nemen. Onze jeugdorganisaties van Verkennerij en Gidsen waren immers door het heersende regime onmogelijk geworden, in godsdienstonderwijs kon op de meeste scholen niet meer voorzien worden. Toen was het Maria Legioen het beste middel om de jonge christenen tenminste eenmaal per week rond de priester samen te brengen. Maar het ideaal bleef om ook aan deze kinderen een echte opdracht van apostolaatswerk

mee te geven en zelfs hier waren de resultaten boven alle verwachting. Al spelende brachten deze kleine legionairen hun katholieke kameraadjes naar de catechismuslessen, sloten vriendschap met degenen, die van thuis uit geen steun hadden in de geloofsbeleving, hielpen hun heidense kameraden bij de studie en verhinderden zo soms de invloed der communisten op deze kinderen.

Het werkobject, aangepast aan de persoon èn toch niet al te gemakkelijk bij de uitvoering, bleek van het allergrootste belang te zijn ook voor de presidia in Tientsin. Trouwens het is juist dóór het apostolaatswerk dat de persoonlijke heiligheid in het Legioen bereikt moet worden. En goddank, hadden wij in deze enorme stad van 2.000.000 inwoners, waar de katholieken maar één procent uitmaakten, een ruime keuze in werkobjecten. Ook dit is natuurlijk een van de oorzaken, waarom het Legioen in China tot een zo grote vurigheid en heldhaftigheid is uitgegroeid.

Een groot deel van de opdrachten waren gericht op heidenen. De studenten-legionairen sloten vriendschap met diegenen onder hun heidense kameraden, die een zekere toenadering tot de katholieke godsdienst toonden. Of die soms alleen maar door hun moreel leven of door hun persoonlijkheid speciaal geschikt leken om zich tot onze godsdienst te bekeren. Het was vooral door hun persoonlijke omgang en invloed, dat zij er dan in slaagden, om deze jonge heidenen met de priester in contact te brengen en in hen het verlangen naar de godsdienst op te wekken. Samen met hen gingen zij de kerk bezoeken en de liturgische plechtigheden bijwonen. Hielpen hen om de ijver gedurende het lange catechumenaat er in te houden. Waren meestal ook de gelukkige peter of meter bij het doopsel en bleven ook na het doopsel zich verantwoordelijk voelen voor deze jonge katholieken wanneer zij hen inleidden in de praktijk van een godsdienstig leven. Zo deden het de studenten, zo deden het ook de legionairen die meer in parochieverband werkten en die vaak met hele families van heidenen in aanraking kwamen. In zo'n geval waren zij het ook vaak, die het beperkte geloofsonderricht aan de kleine kinderen gaven en die de pasbekeerde moeder op zondagmorgen in het gezin vervingen, om haar gelegenheid te geven naar de kerk te gaan. Deze lekenapostelen waren soms in staat om moeilijkheden op te lossen, welke voor een priester vaak onoplosbaar zouden lijken. Eens deed zich het geval voor, dat de moeder van een pas bekeerde student ook katholiek wilde worden. Maar zij was de tweede vrouw van een rijke heiden. Toevallig was er in mijn presidium voor vrouwen een oudere dame, die ook tweede vrouw was

van zo'n rijke heiden en die nu alleen woonde met haar eigen kinderen. die allen gedoopt waren. Vroeger was zij lid geweest van de keizerlijke hofhouding in Peking en zij had nog veel van de hoge beschaving aan het hof bewaard. Zij en haar hele huishouden sloten vriendschap met de bovengenoemde catechumene en in een onverwacht korte tijd wist zij alle moeilijkheden op te lossen. De catechumene kon in alle gerustheid en ook met uitsluiting van alle ergernis gedoopt worden.

Op deze manier kwamen wij op het einde van het jaar 1950 tot een totaal van meer dan 1400 doopsels van heidenen, als resultaat van het werk der legionairen. Misschien lijkt dit getal niet groot voor een stad met 2.000.000 ongelovigen, maar men moet niet vergeten, dat het gebeurde in een jaar waarin de communisten met alle mogelijke propaganda en dwang hun dictatuur vestigden. Het was dus alles behalve aantrekkelijk om katholiek te worden.

Voor de nazorg van de pas gedoopten, welke soms erg moeilijk maar toch onmisbaar is, werd het Legioen rechtstreeks ingezet. Indien mogelijk werden deze neofieten als leden van het Legioen in een voor hen geschikt presidium opgenomen. Zij waren na korte tijd soms de meest vurige apostelen, die eerder tot voorzichtigheid moesten worden aangespoord dan wel tot ijver. Een van mijn presidia voor jongens van de middelbare school bestond zo voornamelijk uit nieuw bekeerden. Als een groep vrienden bespraken zij samen het aanleren van de praktijk, het opgenomen worden in de gemeenschap der oude christenen, het overwinnen van de tegenstand in eigen familie. Zij waren het vaak, die met apostolische ijver werkten aan de bekering van heel hun familie en daardoor ook zelf weer sterker in het geloof bevestigd werden.

Behalve bovengenoemde werkopdrachten, die vaak een zichtbaar resultaat hadden, werd er door het Maria Legioen in Tientsin ook veel gedaan voor het verspreiden van literatuur over godsdienst en kerk. Dit werd ons mogelijk gemaakt, vooral door de vele en uitermate geschikte uitgaven, in de vorm van brochures en kleine boekwerken, verzorgd door het Centraal Katholiek Bureau van Shanghai. Voor een lage prijs konden wij deze drukwerken in grote hoeveelheden krijgen en dan werden zij door de leden van het Legioen onder de heidenen verspreid.[1]

[1] Catholic Central Bureau, in Shanghai opgericht in 1947 onder auspiciën van MGR. RIBERI. Deze organisatie stond in dienst van de Chinese Hiërarchie voor het ontwerpen, stimuleren en bezielen van missiemethodes en religieuze propaganda. Door de C.C.B. hebben namen als FRED. MC. GUIRE, JAMES WALSH, G. PRÉVOST, SHEN SHIH HSIEN, FRANC. LEGRAND, A. MCGRATH etc. voor elke China-missionaris een dierbare klank.

Door de senatus van het Legioen in Tientsin was een bibliotheek opgericht, de H. Maria Bibliotheek. Deze had verschillende duizenden Chinese boeken en boekjes met een katholieke strekking. In zeer korte tijd had men deze boeken bij elkaar weten te brengen. Toen de hoofdbibliotheek voldoende voorzien was, werden in de verschillende parochies onderafdelingen opgericht, die zelf een aantal boeken bezaten, maar ook boeken van de hoofd-bibliotheek betrokken. Voornamelijk werd hiervan gebruik gemaakt door de katholieken zelf, maar ook voor vele heidenen waren deze boeken de meest geschikte middelen om met de katholieke godsdienst kennis te maken.

De C.C.B. bezorgde ons affiches en brochures voor een kerstactie, uitnodigingen aan niet-katholieken voor het volgen van een schriftelijke cursus. De legionairen zorgden voor de verspreiding. Wonderlijk hoe al deze acties enkele jaren eerder grotendeels mislukt zouden zijn, omdat toen de missionaris er praktisch alleen voor stond, en hoe nu met deze lekenapostelen, het materiaal zelden voldoende was.

Bovenstaande kan misschien een klein beeld geven van het apostolaatswerk, dat het Maria Legioen in Tientsin ondernam om aan de heidenen de blijde boodschap te brengen. De twee jaar welke de communisten ons gelaten hebben, waren wel erg kort. Maar ik meen dat in normale tijden er nog veel meer mogelijkheden geweest zouden zijn om ook grotere groepen te bereiken bij de verkondiging.

Tot nu toe werden de scholen gebruikt om een gunstige invloed uit te oefenen op de publieke opinie. Maar de resultaten in feitelijke bekeringen waren toch niet evenredig aan de onkosten. Pater Beunen was begonnen met een dormitorium voor meisjesstudenten van middelbare scholen en van de universiteit. Aan zulke dormitoria bestaat in de grote steden van China beslist behoefte. Vooral ook omdat vele jongeren van het platteland alleen in de stad hoger onderwijs kunnen volgen. De leidsters van het dormitorium van pater Beunen waren tevens leidsters van het Maria Legioen en ook vele meisjes die daar woonden waren lid van het Legioen. Bij het dormitorium was de bibliotheek, waren ook mogelijkheden tot ontspanning, tot het nemen van bijlessen, b.v. in Europese talen. Dat waren allemaal dingen waar het hart van de moderne Chinese jeugd naar uitging. Het was niet moeilijk voor de legionairen om daar iedere woensdag een groep van tachtig meisjes bij elkaar te brengen en dan gaf een missionaris godsdienstonderricht. Met zulke dormitoria in de buurt van de talrijke openbare scholen, zouden wij wellicht meer kunnen bereiken dan met

eigen katholieke scholen, waar wij strikt gebonden waren aan het a-godsdienstige staatsprogram.

Een dergelijke vorm van dormitorium was ook in gebruik voor jongens van middelbare scholen, die allen een leidende functie in het Maria Legioen hadden. Het was een genot om daar samen met hen het maisbrood te eten, plannen te maken voor de activiteiten van het Legioen, het doopfeest te vieren van onze eigen bekeerlingen en hen door godsdienstonderwijs en beleving, sterk te maken tegen het vergif der dagelijkse lessen op school over materialisme. Ook hier is de ondervinding te kort geweest, om te zien hoe grotere groepen van heidense studenten beïnvloed zouden kunnen worden. Spoedig werd dit dormitorium streng bewaakt en bespied door de communisten en hebben we de jongens moeten verspreiden om hen aan geen onnodig gevaar bloot te stellen.

Tot nu toe spraken we over de werkopdrachten waarin het Legioen zich voornamelijk richtte tot de heidenen. Niet minder talrijke opdrachten waren er gericht op katholieken, die speciale hulp op godsdienstig gebied nodig hadden. Bij het zoeken naar een beter bestaan of ook wel op hun vlucht voor de communisten, waren in de welvarende handelsstad Tientsin zeer vele katholieken van het platteland terecht gekomen. Sommigen vestigden zich dan dicht bij een kerk, waar zich katholieke enclaves gevormd hadden. Deze mensen werden dan in de gemeenschap der parochie opgenomen. Maar er waren er ook niet weinigen, die vreemd in deze stad aankwamen en dan tussen de heidenen verloren liepen, en vaak voor de kerk verloren gingen. Ook onder de nieuw bekeerden waren er die door gebrek aan nazorg weer ongemerkt terugvielen in de massa der heidenen. Onder deze mensen heeft het Maria Legioen een zeer groot werk verricht en zeer veel mensen terug gebracht naar de praktijk. Wij allen hebben in die twee jaar een veel grotere vurigheid kunnen constateren bij onze christenen dan de jaren ervoor. Zeker, ook de aanwezigheid van het gevaar in de vorm van het communisme heeft tot het stijgen van de vurigheid bijgedragen, maar het Maria Legioen heeft hierin een groot aandeel gehad.

In de zomer van 1950 begon een der jonge missionarissen een nieuwe parochie, ergens midden in de stad. De communisten waren toen reeds meer dan een jaar aan de macht. De status animarum van dat parochietje heb ik gezien. In augustus '50 had hij 400 heilige communies, in december van hetzelfde jaar waren het er 900 en drie maanden later, in maart '51 waren het er 1300. En zo was het over de hele stad.

De studenten deden dit werk van geloofsbezieling temidden van hun kameraden, maar de voornaamste taak lag hier bij de parochiële presidia. Meestal waren het ook deze laatste, die begonnen met een cartotheek aan te leggen van alle christenen die tot de verschillende parochies behoorden. Zo kreeg ook de pastoor een betere kijk op de toestand van zijn parochie en kon hij, vóór de vergaderingen van het Legioen, de werkopdrachten makkelijker met de voorzitter van het presidium voorbereiden.

Voor dit apostolaat onder de katholieke families, waren in China de praesidia van oudere dames buitengewoon succesvol, omdat daar de oudere moeders een heel speciaal overwicht hebben in alle zaken, die het gezin betreffen. Meer dan een jaar heb ik met zo'n presidium van oudere vrouwen samengewerkt in de parochie van de kathedraal. De ruzies die zij oplosten in jonge gezinnen, de kinderen die door hun toedoen gedoopt werden, de zieken die zij lieten bedienen, de gezinnen die zij weer terugbrachten tot de praktijk, de huwelijken die zij in orde brachten, waren zo talrijk dat men met bewondering naar hun verslag luisterde.

Ook hebben wij gedurende deze periode in China geconstateerd, dat mensen die tot dan toe hun godsdienst in stilte beleefd hadden en in de gemeenschap der christenen nooit op de voorgrond waren getreden, zich nu ontpopten als de beste apostelen. Meestal waren zij te verkiezen, zelfs boven degenen die in alle mogelijke organisaties altijd de leiding hadden gegeven. Door het Maria Legioen kwam een andere groep christenen in actie, die men voor andere organisaties nooit zou hebben kunnen aanwerven. En misschien was dat wel juist omdat het werk van het Legioen in het verborgene gebeurde en dat de vroegere leiders een zekere uiterlijkheid niet meer konden vermijden.

Alle missionarissen hebben gedurende deze jaren in China gezien hoe de goede katholieken vurig werden, de lauwe goed en de niet praktiserende weer terugkeerden tot de praktijk. Het was voor ons, jonge missionarissen, heerlijk werken temidden van deze steeds groeiende vurigheid en samen met deze lekenapostelen, die met een diep geloof zichzelf en de medechristenen voorbereidden op de komende strijd.

Nog geen half jaar na de oprichting van het Maria Legioen in Tientsin, werd deze stad door de communisten veroverd. Onmiddellijk begon het nieuwe regime de inwoners der stad, vooral de jeugd der middelbare scholen, door hun propaganda te bewerken. Ons eerste treffen met de communisten als vijanden van de godsdienst, had dan ook plaats op de

katholieke scholen. Zij wilden daar de invloed van de Kerk door de invloed van het Marxisme vervangen en de katholieke leiders door partijmensen. Op de lesrooster werd als voornaamste vak, als „ta k'o", de politiek ingelast en onder de studenten kreeg de Communistische Jeugd Bond de rol van organisator. Aan de katholieke studenten, die lid waren van het Legioen en aan de katholieke leraren is het te danken, dat onze katholieke scholen het langste van alle particuliere scholen weerstand hebben geboden aan de communistische infiltratie. Op de Hsi K'ai-middelbare school bijvoorbeeld wisten de legionairen, die toch een kleine minderheid vormden onder de 250 heidense leerlingen, gedurende twee jaar de invloed der Kerk te beschermen. De communisten hadden daar volgens hun revolutionaire methode, de leiding der school overgegeven aan een comité van studenten. Onze legionairen wisten zich echter door goede kameraadschap zo populair te maken, dat zij als lid van dit studenten-comité gekozen werden; zes van de zeven bestuursleden waren katholiek. Met de eigen wapenen der communisten schakelden zij zo de invloed van het regime uit. De bond der communistische jeugd kreeg geen voet aan de grond. De bijeenkomsten voor het godsdienstonderricht en zelfs de vergaderingen van het Legioen, werden nog steeds in de gebouwen der school gehouden. De brochures met de katholieke leer, ook in zover zij afweek van het communisme, werden door de heidense studenten trouw gelezen. En op de grote vergaderingen in de stad werden over onze school steeds gunstige rapporten uitgebracht door de leden van ons comité. De bedoelde klassenstrijd brak niet uit. Terwijl de leraren en de directeur machteloos waren, werd het bestuur der school overgelaten aan het Maria Legioen. Behalve in de Hsi K'ai-school, trachtten ook de legionairen der andere middelbare scholen (er waren er zes in Tientsin) eenzelfde tactiek toe te passen. Tenslotte moesten wij natuurlijk voor de overmacht zwichten, maar wij hebben zo toch de tijd gekregen om onze katholieke leerlingen beter voor te bereiden op de gevaren voor hun geloof en de leden van het Legioen werden in de strijd steeds meer gesterkt in hun overtuiging.

In juli 1949 bereikte ons vanuit Rome een decreet, dat alle samenwerking met de communisten verbood. Wij hadden reeds eerder daarvoor een program opgesteld maar deze bevestiging had toch het grote voordeel dat één lijn getrokken werd over heel China en dat ook wijzelf sterker stonden. Door een vergadering van priesters samen met mgr. de Vienne werd in Tientsin het toetreden tot de communistische partij, tot de communistische jeugdorganisatie en andere groeperingen verboden. Het be-

zoeken van de revolutionaire hogeschool in Peking, van de school der veiligheidspolitie en van andere scholen werd eveneens op straffe van weigering der sacramenten verboden. Communistische lectuur mocht niet gelezen worden enz. Weer waren het de leden van het Maria Legioen die deze bepalingen aan de christenen bekend maakten en de zwakke broeders aanspoorden om zich daaraan te houden. Vaak was dit zeer gevaarlijk werk, want sommige christenen werden door de communisten aangelokt, andere zelfs met bedreigingen gedwongen om met hen samen te werken. En wanneer de legionairen er niet in slaagden om deze mensen te overtuigen, werden zij dikwijls zelf bij de politie aangeklaagd, ,,dat zij de politiek van de regering saboteerden". Toch hebben de studenten-legionairen volgens de rode pers vele ,,misdaden" op hun geweten: ,,Op bevel van sommige Franse en Hollandse duivels moesten de leden van het Maria Legioen in de scholen de activiteiten bespieden van de partijleden, van de leden der Nieuw Democratische Jeugd en van de progressieven. Ook moesten zij de progressieve leraren en studenten vernederen, de achterlijke studenten overhalen om katholiek te worden en lid van het Maria Legioen. Meer dan honderd soorten van brochures hebben zij laten drukken, allemaal met bedriegelijke inhoud."[1]

Voor de arbeiders-presidia was deze taak om nl. samenwerking van de katholieken met het regime te voorkomen, zo mogelijk nog moeilijker. Want het waren vanzelfsprekend de arbeiders, die het allermeest begunstigd werden en die ook het sterkst blootgesteld waren aan de rode propaganda. Een lid van het Legioen, Chang . . ., was voorman in een staatsbedrijf. Om zijn baan te behouden, moest hij een politieke cursus van enkele maanden volgen in Peking. Hij was zelf zozeer overtuigd van het gevaar waaraan hij zijn geloof blootstelde, dat hij bij de bisschop de toestemming en de zegen kwam vragen. Een maand later kwam hij terug, hij had enkele dagen verlof. Terwijl hij bij mij zat, huilde hij als een kind. Zijn geloof was hevig op de proef gesteld en hij was zwak geweest onder de aandrang van de talrijke medecursisten. Hij had toegegeven in zaken, die beledigend waren voor de godsdienst. Met de vaste wil om niet meer te vallen, vertrok hij weer naar Peking. Dat heeft hij dan ook niet gedaan, want toen de andere cursisten geslaagd waren ,,in politieke betrouwbaarheid", werd Chang nog enkele weken vastgehouden om hem het gevaarlijke van zijn situatie beter te doen beseffen en hem alsnog te dwingen ,,zijn kop voor het Volk te buigen". Chang bleef trouw aan zijn overtui-

[1] Kwang Yang, 1 sept. 1951 Blz. 8. (Kwang Yang is een tijdschrift, dat twee keer per maand wordt uitgegeven door het Comité der Kerkhervorming van Tientsin.)

ging en daarom werd hij ontslagen. „Nu ben ik brodeloos maar toch gelukkig", verzekerde hij me.

Toch was dit alles slechts een begin van de strijd die het regime van Peking tegen de katholieke Kerk in China gevoerd heeft. De echte strijd begon in de herfst van 1950, toen de regering, bij monde van enkele door chantage gedwongen katholieken ofwel van afvalligen, de hervorming van de Katholieke Kerk eiste. Deze hervorming moest hierin bestaan, dat de Kerk zich onafhankelijk zou maken van het imperialisme en wel onafhankelijk in financiën (geen geld meer uit het buitenland), onafhankelijk in de verspreiding (geen missionarissen uit het buitenland) en onafhankelijk in bestuur (los van Rome??). Deze „beweging", zo zeiden de communisten, kwam voort uit liefde voor het vaderland. Wie niet meedeed had geen liefde voor het vaderland. Veel gemener was dat zij er aan toevoegden, dat deze actie ook voortsproot uit liefde voor de Kerk; wie niet meedeed was een slecht katholiek. Zij, communisten, moesten de Kerk in bescherming nemen tegen de imperialisten, zij moesten haar zuiveren van het imperialisme, beweerden zij.

Hoe verlammend dit kan werken heb ik ervaren gedurende de eerste dagen van mijn gevangenis. Daar werd mij de overtuiging opgedrongen, dat ik niet gearresteerd was, omdat ik de Kerk verdedigd had. Ik moest niet denken dat ik martelaar was, maar ik zat hier juist omdat ik de Kerk bezoedeld had, omdat ik de Kerk misbruikt had voor imperialistische doeleinden.

Nu, in 1958, zijn de communisten een stap verder in de bestrijding der Kerk, maar de manier van voorstellen blijft dezelfde. Nu wordt het Vatikaan beschuldigd de Kerk te „bezoedelen", omdat het Vatikaan het kerkelijk recht niet eerbiedigt.[1]

Deze psychologisch uitgekiende manier van voorstellen maakte ook in 1951 ons verzet tegen de opgedrongen kerkhervorming veel moeilijker. Terwijl wij toch voorzagen dat in de bedoeling der communisten deze hervorming tot een schisma moest voeren. De enkele katholieken, die zich door de regering lieten gebruiken als gangmakers van deze beweging, beweerden dat zij de redders waren van de Kerk, dat zij handelden uit liefde voor de Kerk. En de trouwe katholieken die zich tegen deze hervorming bleven verzetten, werden niet alleen uitgemaakt voor onvaderlandslievend, maar ook als slechte gelovigen en als „loophonden der im-

[1] Zie: Agentia I. Fides van 8 maart 1958, over de vergadering van de patriottische kerk in Paoting.

perialisten". Bij al hun moeilijke strijd mochten ook onze legionairen niet de vreugde smaken te strijden voor het geloof. Maar ondanks deze moeilijkheden heeft het Maria Legioen zich zeer heldhaftig gedragen en zich zeer invloedrijk getoond. De communisten kwamen in ieder geval tot de conclusie, dat eerst het Legioen moest vernietigd worden, voordat die beweging der drie onafhankelijkheden slagen kon. Zoals een ambtenaar van de Volksregering zei: „Het Legioen van Maria is gevaarlijker dan een leger van woeste rovers. De rovers kunnen we zien, wij kunnen er jacht op maken, hen boeien en neerschieten. Het Legioen is een geestelijke macht. We kunnen ze niet zien om ze neer te schieten"[1].

Wat had het Legioen dan gedaan? Niets anders dan de ruggegraat gevormd van het verzet der katholieken tegen die kerkhervorming. Haar leden weigerden het manifest der kerkhervorming te ondertekenen en zij spoorden de andere christenen aan dit ook niet te doen. Zij weigerden om de Europese priesters aan te klagen en wisten de andere gelovigen over te halen hun voorbeeld te volgen. De richtlijnen van mgr. de Vienne, waarvoor alle christenen een grote verering hadden, werden door de leden van het Maria Legioen verspreid. Zo kwam het dat de beweging der drie onafhankelijkheden, ondanks de enorme politieke druk, geen vooruitgang maakte.

Toen besloten de communisten het Maria Legioen eerst uit de weg te ruimen. De geheime politie verplichtte leden van het Legioen om spionnage uit te oefenen binnen het Legioen. Zelfs werd aan sommige mensen opgedragen met die bedoeling lid te worden van het Legioen. Alleen op die manier konden zij zich vrijkopen van de gevangenis. Een onderwijzeres Ly . . ., wier man reeds geëxecuteerd was, heeft zich hiervoor laten gebruiken. Later is zij een der provocateurs geweest, welke de communisten gebruikten om mijn „misdaden" uit te lokken.

In maart 1951 verschenen de eerste artikelen in de krant, verkondigend dat het Maria Legioen een reactionaire organisatie was. Wij schorsten toen onze vergaderingen, om de leden niet aan gevaar bloot te stellen, waardoor zij verhinderd zouden zijn om individueel verder te werken. In juli werd het Legioen in Tientsin door de regering der stad opgeheven en moesten alle leden zich bij de regering gaan afmelden. Volgens de rode pers was „de politiek van de Volksregering tegenover het Maria Legioen" als volgt: „De hoofdmisdadigers worden ter dood gebracht. De bestuursleden van het Legioen moeten zich terstond doen inschrijven bij de plaatselijke regering. Zij moeten de lijsten met namen en alle papieren afgeven,

[1] China Missionary Bulletin, 1952 No. 4, Blz. 649.

hun reactionaire activiteiten bekennen en beterschap beloven. Dan zullen zij met lankmoedigheid behandeld worden. De gewone legionairen hoeven zich slechts te laten inschrijven, te verklaren dat zij uittreden en hun activiteiten staken."[1]

Deze maatregelen van Tientsin werden spoedig in de andere steden van China overgenomen.

Hoe hevig de tegenstand van het Legioen ook nu was, kan men lezen in het boek van J. Lefeuvre, ,,Les Enfants dans la Ville", waarin de heldenmoed van de legionairen in Shanghai beschreven wordt:

,,Toute la ville était mobilisée pour faire pression sur quelques centaines de légionnaires, harcelée de tous côtés par la radio, la presse, les affiches, les banderolles, les expositions, les réunions etc. Un nombre incalculable de fonctionnaires étaient affectés à cette tâche particulière d'attendre les légionnaires repentants et de leur ouvrir les bras, quand, suivant l'expression consacrée, ,,ils rentreraient dans le sein amant de la patrie" . . . Chaque légionnaire était soumis à un siège continuel, à l'école ou dans son quartier . . . En dehors de quelques opportunistes qui avaient ,,changé de côté" avant l'attaque, les légionnaires refusèrent de s'enregistrer et de signer un texte qui déclarait la Légion ,,organisation réactionnaire" . . . . La population paienne elle-même sympathisait avec cette poignée de jeunes gens sans défense, qui ,les premiers, osaient prendre le risque de ne pas se renier."

Of in Tientsin de tegenstand van de grote massa der leden ook zo heldhaftig is geweest, weet ik niet. In juni was ik reeds gevangen genomen, maar enige berichten over de leiders van het Legioen in Tientsin zijn mij bekend. De aanklachtenvergaderingen tegen deze leiders en de artikelen over hun veroordeling, geven ons voldoende materiaal om hun heldenmoed te bewonderen.

De voorzitter van de eerste curia (en dus ook van de senatus), Teng hwa kwang, die hoogleraar was aan de Chin Ku-universiteit, werd zeer vaak bij de politie geroepen. Telkens weigerde hij om het Legioen als reactionair te erkennen. Ook na de opheffing van het Legioen bleef hij de andere legionairen aansporen niet voor de druk van de regering te wijken. Teng hwa kwang werd in juli 1951 gevangen genomen en veroordeeld tot zeven jaar.

De vice president was Tai sin kwang, een jong student van de universiteit, een nieuw bekeerde, wiens ouders nog niet gedoopt waren. Ook hij heeft tot het einde volgehouden in zijn verzet en vele studenten weerhouden om gedweeë meelopers te worden. Hij werd gevangen genomen in augustus 1951 èn veroordeeld tot drie jaar heropvoeding. Een Russisch celgenoot van hem, die later naar mijn cel werd over-

[1] Kwang Yang, 1 dec. 1951, Blz. 33.

gebracht, vertelde mij dat Tai ook in de gevangenis trouw bleef aan zijn geloof.

Degene die voor het Maria Legioen in Tientsin, samen met pater Beunen het ijverigste heeft gewerkt is vast en zeker de secretaresse van de eerste curia, Hsiao yung hsin. Zij was gegradueerde van de Fu jen-universiteit van Peking. Vanaf het begin heeft zij een groot aandeel gehad in de uitbreiding, de organisatie en de bezieling van het Legioen in Tientsin. Ook in noord-oost China en in de provincie Shantung heeft zij vele presidia en curiae opgericht onder de moeilijkste omstandigheden. Zij reisde dan in het uniform der communistische kaderleden.

Toen het Legioen reactionair verklaard werd in Tientsin en wij afzagen van bijeenkomsten, richtte zij geheime presidia op, waarvan de leden elkaar niet kenden, alleen de voorzitter was aan de afzonderlijke leden bekend. Zij hadden geen vergaderingen.

Tegenover de communisten nam zij de volle verantwoordelijkheid voor het Legioen op zich en toen zij later een kans had om naar Hongkong te ontkomen, bleef zij, want anders „zullen de andere leidsters in mijn plaats gearresteerd worden", zeide ze. Einde augustus 1951 werd ook zij gevangen genomen en veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar.

In de gevangenis werd zij het meest van allen getreiterd en toch was zij degene, die door naastenliefde ver uitstak boven al de andere vrouwen in haar cel. Nog eens werd haar aangeboden de vrijheid te herkrijgen, indien zij de priesters aanklaagde. Zij weigerde. Dit jaar is het zevende van haar gevangenschap.

Yang Jang c.m. was directeur van de tweede curia. Na verschillende keren te zijn afgeranseld op het politiebureau zonder dat men zijn verzet kon breken, werd hij gevangengenomen en veroordeeld tot vijf jaar. Nog vele andere leden van het Legioen, priesters en leken, zijn achtergebleven in dat „Oord voor gewetensonderzoek", toen ik in juni 1954 voor eeuwig uit China verbannen werd.

Bij de opheffing van het Maria Legioen hebben de communisten een tekst aangehaald uit het handboek van het Legioen: „Het algemene doel van het Legioen is: het rijk der zonde vernietigen, de fundamenten van dat rijk opbreken, en op de puinhopen Christus' standaard planten."[1] Zie je wel, zeiden de communisten, met dat „rijk der zonde" bedoelen jullie ons. Jullie doel is om ons te vernietigen."

[1] Sheng Mu chiün, Handboek van het Maria Legioen, Blz. 116, aangehaald door het Volksdagblad (Jen Min Jih Pao).

Graag willen wij toegeven dat zij deze keer juist gezien hebben en dat zij behoren tot het „rijk der zonde", maar dan volgt daar ook uit, dat al hun aanklachten en al hun verwensingen tegen het Legioen, feitelijk een loflied zijn op dat Legioen en op het lekenapostolaat in China. Zo bijvoorbeeld deze aanklacht: „Het Maria Legioen is een internationale, anti-sovjet, anti-communistische, volksvijandige, fascistische, geheime, reactionaire organisatie, welke zich onder de dekmantel van onze katholieke missie verbergt".[1] Welk eén haat spreekt daaruit tegen deze organisatie van enkele duizenden eenvoudige mensen, met alleen de rozenkrans en hun zielenijver als wapenen. Het regime moet toch wel ondervonden hebben dat deze groep tegen hen was opgewassen, zowel in straffe organisatie als in edelmoedigheid en overgave aan een ideaal. Misschien meer dan de communisten zelf waren deze mensen bereid hun vrijheid en hun leven te geven. Luisteren we slechts naar de woorden van Nieh kuo ping, welke hij sprak bij de oprichting van het comité der kerkhervorming in Tientsin: „Wij moeten hier ook het Maria Legioen vermelden. Vooral die ene, tot de dood bereide, hardnekkige groep van het Legioen blijft blijmoedig aan de zijde van de vijand staan. De schade, welke zij toebrengt aan de beweging der drie onafhankelijkheden is enorm groot. Ofschoon op het ogenblik de reactionaire stroming tegen ons voorbij is, de massa's zich wenden tot de beweging der drie onafhankelijkheden en de „tot de dood bereide, hardnekkige" groep alleen staat, weigeren deze nog altijd met vastbeslotenheid om het manifest te ondertekenen. Schaamteloos durven zij in alle rust zeggen: Het hoofd kan men ons afslaan, maar onze handtekening zullen wij niet geven".[2]

Het Maria Legioen is werkelijk ook in China „het wonder van de moderne tijd". De snelle uitbreiding, de buitengewone werkkracht, de enorme invloed op het geheel der christenen, de heldenmoed der leden, „hardnekkig tot de dood bereid", het doorzetten van de strijd door de individuele leden, ook nu nog na negen jaar dictatuur, dat alles doet ons vol bewondering het hoofd buigen voor het diepe geloof, dat de oude missionarissen ginds gebracht hebben en voor de overvloedige stroom van genade, welke God geeft aan deze jonge christenheid.

Helden-Panningen

[1] Manifest van het comité der kerkhervorming in Tientsin, in Dagblad van Tientsin 29 juli, 1951.
[2] Officiële rede van Nieh kuo ping bij de oprichting van het comité der kerkhervorming in Tientsin, in Progressief Dagblad (van Tientsin) 8 april 1951.

P. DR. ANASTASIUS O.F.M.CAP.

DE FACULTATE CELEBRANDI SUPER LINTEO

Om de verhevenheid van het H. Misoffer zowel gelovigen als priester bewust te maken heeft de Kerk van oudsher nauwkeurige richtlijnen voor het opdragen ervan gegeven. Een van deze bepalingen is, dat de H. Mis op een geconsacreerd altaar moet worden opgedragen (can. 822, par. 1). De Codex kent echter twee altaren. Op de eerste plaats het „altare fixum seu immobile". Dit wordt in can. 1197, par. 1, n. 1 als volgt omschreven: „mensa superior una cum stipitibus per modum unius cum eadem consecratis". Het woord fixum of immobile moet dus relatief verstaan worden. Het heeft nl. betrekking op de verbondenheid van het altaarblad en onderbouw, echter niet op die van altaar en vloer[1]. Behalve het vaststaand of onbeweegbaar altaar wordt nog vermeld het „altare mobile seu portatile", hetgeen tweevoudig kan zijn, nl. de „petra sacra, quae sola consecratur", ofwel de „petra sacra cum stipite, qui tamen non fuit una cum eadem consecratus" (can. 1197, par. 1, n. 2). Wanneer dus volgens can. 822, par. 1 het H. Misoffer op een geconsacreerd altaar moet worden opgedragen, voldoet men aan dit voorschrift, wanneer of het gehele altaar of alleen de altaarsteen geconsacreerd is.

Het is vanzelfsprekend, dat in missiegebieden het altare mobile van meer belang is dan het altare immobile. De missionaris komt immers op zijn dienstreis vaak op plaatsen, waar geen kerk of kapel is opgericht. In zo'n geval zal hij zich moeten behelpen met een altaarsteen, die hijzelf meebrengt. Daarvoor heeft hij echter een speciale faculteit nodig, omdat de Codex uitdrukkelijk bepaalt, dat de H. Mis in een kerk of kapel moet opgedragen worden (can. 822, par. 1). Hiervan kan de plaatselijke Ordinaris slechts om een billijke reden in een of ander uitzonderlijk geval dispenseren (can. 822, par. 4). Deze speciale faculteit om *habitualiter* op een draagbaar altaar te celebreren kunnen de Missie-Ordinarissen hun missionarissen verlenen krachtens de Apostolische Faculteiten. Want hiervan luidt de vierde: „Permittendi ut Missa celebrari possit, in casu necessitatis, super altari portatili . . .". De conditie „in geval van noodzakelijkheid", die aan

[1] In wijdere zin wordt een altaar „vaststaand" genoemd, wanneer het een vaste plaats heeft in de kerk. Zulk een altaar wordt vereist „ad lucrandas indulgentias altaris privilegiati". In dit geval behoeft niet het gehele altaar geconsacreerd te zijn. Ook is niet nodig, dat de altaarsteen „onbeweegbaar" is. Cfr. Matthaeus A. Coronata, O.F.M.Cap., *De locis et temporibus sacris*, Augustae Taurinorum 1922, n. 99, p. 101.

het gebruik van de faculteit verbonden is, moet volgens het algemeen gevoelen van de commentatoren verstaan worden als ,,wanneer anders de H. Mis niet kan gelezen worden'' [1]. Zodoende kan ook de private devotie van een priester reeds als een voldoende reden voor het gebruik van deze faculteit beschouwd worden.

In bepaalde omstandigheden kan het echter bezwaarlijk zijn om steeds een altaarsteen met zich mee te nemen. Het schijnt dat men vroeger reeds de Propaganda heeft geïnterpelleerd, of het niet mogelijk was zonder altaarsteen te celebreren. De Congregatie antwoordde echter de 2de september 1870, dat de H. Stoel niet gewoon was zo'n faculteit te verlenen [2]. Helemaal juist was dit antwoord niet, daar in de Oosterse Kerk al sinds eeuwen het gebruik bestond om in plaats van de altaarsteen het antimensium te gebruiken. Dit is een zijden of linnen doek, waarop aan een van de hoeken een zakje is genaaid, dat relieken van heiligen bevat. Vaak zijn er afbeeldingen, symbolen of teksten op aangebracht. In zijn Constitutie ,,Imposito Nobis'' van 29 maart 1751 verleende Benedictus XIV aan de priesters van de Latijnse ritus in Wit Rusland de faculteit om voor hun gelovigen op de antimensia van de Ruthenen te celebreren [3]. Ditzelfde bevestigde hij opnieuw in zijn encycliek ,,Allatae sunt'' van 26 juli 1755 [4]. Dezelfde faculteit werd echter tot twee maal toe geweigerd aan de priesters van de Latijnse ritus, die celebreerden in de kerken van de grieks-katholieken [5].

De Codex, in can. 823, par. 2, nam deze afwijzende houding over. Zij bepaalde dat de priesters bij gebrek aan een altaar van de eigen ritus mochten celebreren op het altaar van een andere katholieke ritus, maar niet op de antimensia van de Grieken.

Tijdens de Mexicaanse kerkvervolging werd het indult verleend om i.p.v. een altaarsteen gewijde doeken te gebruiken [6]. Dit was gedurende lange

[1] Zie Peeters H., O.F.M., *Facultates quas Ordinarii et Missionarii habere solent cum brevi commentario*, ed. 2, Mechliniae 1950, p. 54; De Reeper J., M.H.F., *A Missionary Companion, Commentary on the Apostolic Faculties*, ed. 2, Dublin 1950, p. 31; Vromant G., C.I.C.M., *Facultates Apostolicae*, ed. 3, Paris 1947, n. 36, p. 32.

[2] ,,Ex litteris S.C. de Prop. Fide ad Superiorem Missionum Malabariensium'', 2 sept. 1780, in *Codicis Iuris Canonici Fontes*, dl. VII, n. 4583.

[3] *Ibid.*, dl. II, n. 410.

[4] *Ibid.*, dl. II, n. 434.

[5] ,,Responsum S.C.S.Off.'', 7 juni 1726, *ibid.*, dl. IV, n. 786; Benedictus XIV, Const. *Etsi Pastoralis*, 26 mei 1742, ibid., dl. I, n. 328.

[6] Matthaeus a Coronata, *Interpretatio Authentica*, Augustae Taurinorum-Romae 1940, onder can. 818, n. 7, p. 185.

tijd de enige uitzondering na het promulgeren van de Codex. Het H. Officie verbood de 3de mei 1941 nog uitdrukkelijk aan de legeraalmoezeniers om het antimensium te gebruiken. Pius XII echter stond hun de 3de mei 1942 toe, dat zij gedurende oorlog „loco petrae sacrae velo utantur, in quo Sacrae authenticae Reliquiae, tuto inclusae, asservantur, uti apud catholicos ritus orientalis mos est"[1].

Geïnspireerd door deze mildere houding van de H. Stoel vroeg de Congregatie tot Voortplanting van het Geloof voor de haar onderhorige missionarissen eenzelfde indult aan als tijdens de oorlog de legeraalmoezeniers verleend was. De Riten-Congregatie gaf hierop het volgende antwoord:

Quot et quales difficultates missionales sacerdotes experiantur in sui officii muneribus adimplendis, praesertim vero in celebratione sacrosancti sacrificii Missae, omnibus compertum est. Ut autem hisce difficultatibus aliquo saltem modo obvium fiat, nonnullae a Sancta Sede dispensationes et facultates missionalibus sunt concessae, quibus, servata ea quae, uti par est, sanctissimo Sacramento reverentia debetur, sacerdotes Missam litare possint iis etiam in circumstantiis et adiunctis, quae ordinariae celebrationi obstarent. Nunc vero, *instante Sacra Congregatione de Propaganda Fida*, Sacra Rituum Congregatio, prae oculis habens difficultatem quam secum fert portatilium altarium translatio, quae ex lapide confici debent, de speciali gratia, facto verbo cum Sanctissimo, in iis regionibus ubi viarum et curruum desit copia, benigne indulget ut loco illarum lapidum substituatur aliquod linteum ex lino vel cannabe confectum, et ab Episcopo benedictum, in quo reconditae sint Sanctorum Reliquiae ab eodem Episcopo recognitae; super quo sacerdotes missionales sacrosanctum Missae sacrificium celebrare valeant, iis tantum in casibus, et onerata eorum conscientia, in quibus aut nulla ecclesia vel oratorium sive publicum sive privatum exstet, et valde incommodum sit lapideum altare secum in itinere transferre, aut in promptu habere. Contrariis non obstantibus quibuscumque etiam speciali mentione dignis. Die 12 martii 1947.

Carolus Card. Salotti
S.R.C. Praefectus

A. Carinci
Archiep. Seleuciensis Secret.

Tegelijkertijd werd er de volgende wijdingsformule met korte inleiding aan toegevoegd:

Pontifex, postquam aliquas authenticas Reliquias sanctorum Martyrum recognoverit, eas in parvo quodam lineo sacculo includit, qui in angulo dextero

[1] *Verordnungsblatt des kath. Feldbischofs der Wehrmacht* 6 (1942), n. 43, p. 22; geciteerd bij Scheuermann A., O.F.M., *Das Indult des lateinischen Antimensiums*, in *Missionswissenschaft und Religionsw.* 1949 S. 220—224.

lintei benedicendi assuatur, deinde linteum benedicit, dicens:

V. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

R. Qui fecit caelum et terram.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus. Maiestatem tuam, Domine, humiliter imploramus ut linteum hoc ad suscipienda populi munera praeparatum, per nostra humilitatis servitium bene † dicere, sancti † ficare et conse † crare digneris: ut super eo sanctum sacrificium Tibi offerre valeamus, ad honorem beatissimae Virginis Mariae, et N.N., quorum reliquiae in eo reposuimus, et ómnium Sanctorum; et praesta, ut per haec sacrosancta mysteria vincula peccatorum nostrorum absolvantur, maculae deleantur, veniae impetrentur, gratiae acquirantur, quatenus una cum Sanctis et Electis tuis vitam percipere mereamur aeternam. Per eundem Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

Et aspergit illud aqua benedicta [1].

Deze faculteit, welke de *Prop. Fide* op aanvraag van de *Missie-Ordinaris* verleent, kan thans ook door de *Generale Oversten* van Orden en Congregaties verkregen worden van de *Congr. der Religieuzen* voor die missionarissen, die werkzaam zijn in gebieden, welke niet aan de Prop. Fide zijn onderworpen. De Religieuzen-Congregatie verleende het volgende rescript:

Vigore specialium facultatum a Ss. Domino Nostro concessarum, S. Congregatio Negotiis Religiosorum Sodalium praeposita, benigne indulget ut Orator, in iis regionibus ubi viarum et curruum deest copia, sacerdotibus missionariis sibi subditis facultatem concedere valeat substituendi loco Altaris portatilis seu petrae sacrae aliquod linteum ex lino vel cannabe confectum et ab Episcopo benedictum, in quo reconditae sint Sanctorum Reliquiae ab eodem Episcopo recognitae, super quo iidem sacerdotes missionarii sacrosanctum Missae sacrificium celebrare queant, iis tantum in casibus et onerata eorum conscientia, in quibus aut nulla ecclesia vel oratorium sive publicum sive privatum exstet, et valde incommodum sit lapideum Altare secum in itinere transferre aut in promptu habere. Servatis de cetero servandis iuxta Rubricas, praesertim quoad tobaleas et corporale.

Praesentibus valituris ad triennium.

Contrariis quibuslibet non obstantibus.

Datum Romae, die 8 februarii 1955 [2].

[1] PAVENTI X., *De antimensio latino*, in *Eph. iur .can.* 3 (1947), 247—254; de wijdingsformule kan thans ook gevonden worden in het nieuwe *Rit. Rom.*, Tit. IX, Cap. IX, n. 21.

[2] Cfr. *Comm. pro Relig. et Miss.* 34 (1955), 289. De Oosterse Congr. verleent tegenwoordig de faculteit aan zijn eigen onderdanen, ook wanneer zij tot de Latijnse ritus behoren. Gewoonlijk staat de Congr. van het Consistorie het gebruik niet toe; een uitzondering werd o.a. gemaakt voor Diamantina in Brasilië.

In verband met het praktisch gebruik van het linteum is op te merken, dat het gemaakt moet zijn van linnen of hennep. Men mag dus niet zoals voor het Oosterse antimensium zijde gebruiken. Wat de grootte betreft kan men zich houden aan de normen, die in can. 1198, par. 3 voor die van de altaarsteen zijn gegeven. Het moet dus minstens de hostie en het grootste deel van de kelk kunnen bevatten.

Zowel in het rescript van de Prop. Fide als in dat van de Congr. der Religieuzen wordt gezegd, dat de relieken als echt erkend moeten zijn door de bisschop. Toch moet men dit niet strikt verstaan. Vroeger konden inderdaad Apostolische Prefecten en andere Missie-Ordinarissen, die geen bisschop waren, zonder speciale volmacht relieken niet als echt erkennen [1]. Maar in de Codex wordt deze faculteit ipso iure geschonken aan plaatselijke Ordinarissen (can. 1283, par. 1). Omdat volgens can. 198 ook Apostolische Prefecten hieronder vallen, komt deze volmacht dus ook aan hen toe. Hetzelfde geldt van de Superior Missionis sui iuris, omdat deze volgens schrijven van de Prop. Fide Congregatie dezelfde machten heeft als de Apostolische Prefect [2]. De Vicaris-Generaal kan dit zonder aparte volmacht niet (can. 1283, par. 2). Dus ook niet de Vicarius Delegatus, die met hem gelijkgesteld is [3]. Het is niet zeker volgens sommige auteurs, of de Ordinaris elke priester kan delegeren. We menen echter, dat op deze kwestie bevestigend kan geantwoord worden. Het gaat immers in dit geval over een potestas iurisdictionis ordinaria, welke volgens de normen van het recht gedelegeerd kan worden [4].

De rescripten, waarin de faculteit om op een antimensium te celebreren wordt toegestaan, alsmede ook het wijdingsformulier van het antimensium vermelden uitdrukkelijk, dat het antimensium door een bisschop gewijd moet worden. Hieruit concludeert Paventi: ,,. . . Praefecti Apostolici et Superiores ecclesiastici missionis sui iuris, cum non sunt charactere episcopali exornati, facultate benedicendi non gaudent, nisi acceperint peculiare indultum'' [5]. Ditzelfde houdt ook Scheuermann: ,,Dieses lateinische Antimensium kann nur von einem Bischof geweiht werden, nicht also von den Missionsoberhirten ohne bischöflichen Charakter, auszer sie hätten

[1] Vermeersch A., S.I., *Vicarii Apostolici et Praefecti Apostolici munus, potestas et speciales obligationes*, in *Periodica* 7 (1914), (43).

[2] Litt. Card. Praef. S.C. de Prop. Fide, 7 nov. 1929, in *Sylloge*, Romae 1939, n. 146, p. 349

[3] Epist. S.C. de Prop. Fide, 8 dec. 1919, in *AAS* 12 (1950), 120.

[4] Vermeersch, *Quaesita varia II: De can. 1283 seu de facultate authenticandi reliquias*, in *Periodica* 24 (1935), 189*—192*.

[5] Paventi, *art. cit.*, p. 253.

ein besonderes päpstliches Indult erhalten"[1]. In zijn boek „A Missionary Companion" spreekt De Reeper bij de uitleg van deze faculteit steeds over „Bishop"; in appendix V, waar hij het wijdingsformulier geeft, voegt hij er echter als nota aan toe: „Although it is not expressly stated that also Prefects Apostolic can bless the antimensium, commentators agree that this is the case and that Prefects as well as Vicars Apostolic can bless the antimensium"[2]. Dat ook Apostolische Prefecten het antimensium kunnen zegenen, werd op overtuigende wijze bewezen door Lee in Commentarium pro Relig. et Mission.[3]. Zijn hoofdargument luidt aldus: In can. 294, par. 2 wordt de Apostolische Prefecten, die geen bisschop zijn, de macht gegeven alle zegeningen te geven, die aan bisschoppen zijn voorbehouden, de pontificale zegen alleen uitgezonderd. Welnu, voor de wijding van het linteum is slechts een eenvoudige zegen vereist. Dus kan volgens deze canon een Apost. Prefect dit wijden zonder dat een speciaal indult vereist is. Omdat de canones, die op de Apostolische Prefecten betrekking hebben, servatis servandis, op de Superiores missionis sui iuris toegepast moeten worden, geldt het bovengezegde ook voor hen.

De Reeper in zijn reeds genoemd werk maakt echter in zijn commentaar op faculteit 32 („Conferendi uni alterive . . . ex suis sacerdotibus . . . facultatem consecrandi . . . calices, patenas et . . . altarium lapides . . .) de opmerking: „Although the antimensium is not mentioned in the faculty ex analogia it is safe to say that by the faculty under discussion missionaries can be subdelegated by their Ordinaries to bless the antimensium"[4]. We kunnen het echter met hem — voor zo ver we weten is hij de enige die dit beweert — niet eens zijn. Volgens onze bescheiden mening is deze deductie uit faculteit 32 in strijd met de algemene normen van het recht. Volgens can. 66, par. 1 vallen de Apostolische Faculteiten onder de privilegia praeter ius. Daarom geldt voor de interpretatie ervan can. 67, welke zegt: „Privilegium ex ipsius tenore aestimandum est, nec licet illud extendere aut restringere". Welnu de uitleg, die schrijver aan faculteit 32 geeft, is duidelijk een extensieve uitleg. Het argument, analogia nl., mag wanneer het over rescripten en privileges gaat niet toegepast worden. Dit was reeds de algemeen aanvaarde opinie in het oude recht en werd door de Codex in can. 49 vastgelegd: „Nec debent [rescripta] ad casus alios

[1] Scheuermann, *art. cit.*, p. 223.
[2] De Reeper, *o.c.*, p. 36 en p. 205.
[3] Lee Ting Pong I., C.M.F., *De extraordinaria pro missionariis facultate Missae sacrificium celebrandi super linteo*, in *Comm. pro Relig. et Miss.* 27 (1948), 252—258.
[4] De Reeper, *o.c.*, p. 131.

praeter expressos extendi". Hierdoor wordt juist de zgn. interpretatio analogica verboden. Ook zou hier een beroep op de regulae iuris ,,Plus semper in se continet quod est minus", of ,,Cui licet quod est plus, licet quoque quod est minus" niet opgaan. Want zoals Hostiensis in zijn Lectura C. 27, X, I, 4 al opmerkte: ,,Sed in dispensationibus et privilegiis fallit hoc argumentum, dispensatum est in maiori, ergo et in simili vel minori . . . *nisi illud minus sub illo maiori includatur*". Ditzelfde vat de Codex samen in can. 66, par. 3, waar als fontes bovengenoemde regulae iuris geciteerd worden: ,,Concessa facultas secumfert alias quoque potestates, *quae ad illius usum sunt necessariae*". Deze zelfde interpretatie der vermelde regulae vindt men ook in can. 200, par. 1, waar ze eveneens als fontes worden aangehaald: ,,. . . cui tamen delegata potestas est, ea quoque intelliguntur, *sine quibus eadem exerceri non posset*". Tenslotte zouden we nog willen opmerken, dat het hier gaat over een wijdingsvolmacht, die de Missie-Ordinarissen wordt geschonken. Welnu, can. 210 zegt hiervan: ,,Potestas ordinis, a legitimo Superiore ecclesiastico sive adnexa officio sive commissa personae, nequit aliis demandari, nisi id *expresse* fuerit iure vel indulto concessum". Als dus in het indult geen uitdrukkelijk verlof gegeven wordt, is de wijding door anderen verricht ongeldig[1].

Wat de uitvoering van het indult aangaat, het is nodig onderscheid te maken tussen de faculteit verleend door de Congregatie der Religieuzen en die van de Propaganda Fide. De Religieuzen-Congregatie geeft aan de Generale Overste van een Orde of Congregatie verlof om aan zijn priester-missionarissen het gebruik van het antimensium toe te staan. De missionaris, die dit verlof heeft gekregen, kan iedere bisschop of Missie-Ordinaris, ook al is hij geen bisschop, vragen om de echtheid der relieken vast te stellen en het linteum te zegenen. Eenmaal gezegend kan hij het zonder verlof van de plaatselijke Ordinaris gebruiken. Maar de Congregatie tot Voortplanting van het Geloof heeft de uitvoering van het indult aan de macht van de plaatselijke Ordinaris onderworpen. De missionaris is in het gebruik ervan dus van hem afhankelijk.

Men mag slechts van het indult gebruik maken (onerata missionariorum conscientia), wanneer er op de plaats waar men celebreren wil, geen enkele kerk of kapel gevonden wordt. Vervolgens moet het erg bezwaarlijk zijn

[1] De term ,,nequire" duidt niet per se de ongeldigheid van een tegen het verbod in gestelde handeling aan. Vaak kan echter uit de context de ongeldigmakende kracht van het woord ,,nequire" afgeleid worden. Dit is hier het geval. Zie MICHIELS G., O.F.M.CAP., *Normae Generales Iuris Canonici*, ed. 2, dl. I, Parisiis-Tornaci-Romae 1949, p. 340.

een altaarsteen met zich mee te nemen of te zorgen, dat deze op de plaats waar men het H. Offer wil opdragen, aanwezig is. Wat de laatste voorwaarde betreft, vereist is slechts, dat het erg bezwaarlijk is, niet dat het onmogelijk is. Het bezwaar kan voortkomen van de aard van de landstreek, van de duur der reis, of van de fysieke gesteldheid van de missionaris. Het is duidelijk, dat men bij twijfel hieromtrent de brede interpretatie mag kiezen.

Op te merken is nog, dat men bij het celebreren op een antimensium gehouden is aan de liturgische voorschriften om altaardwalen en corporale te gebruiken.

Tot slot kunnen we de vraag stellen: wáár is het geoorloofd de faculteit om op een antimensium te celebreren te gebruiken? Voor de beantwoording hiervan is het nodig onderscheid te maken tussen de faculteit verleend door de Congregatie tot Voortplanting van het Geloof en die van de Congregatie der Religieuzen. De Propaganda Fide heeft de uitvoering van het indult aan de plaatselijke Ordinaris toevertrouwd. Vandaar kan de missionaris er slechts in het gebied van de *eigen* Ordinaris gebruik van maken. Paventi meent, dat het waarschijnlijk ook aangewend kan worden buiten het *eigen* gebied, als het maar gebeurt in het territorium, dat aan de Propaganda Fide onderworpen is [1]. Als argument brengt hij n. 4 van de Apostolische Faculteiten naar voren. Hieronder zou, naar men meende, de facultas celebrandi super linteo ondergebracht worden. Het gebruik van faculteit 4 werd namelijk door een rescript van 15 december 1945 uitgebreid tot alle gebieden, welke onder de rechtsmacht van de Congr. van de Prop. Fide vallen [2]. In de grond is dit dus een argumentum ex analogia. Zulk een argument mag, zoals we boven hebben aangetoond, bij de interpretatie van de Apostolische Faculteiten niet aangewend worden. Daarom menen we, dat het niet geoorloofd is het antimensium te gebruiken buiten het rechtsgebied van de eigen Ordinaris. Men mag dit alleen, als dit privilege officieel in faculteit 4 is opgenomen, of, zo lang dit nog niet gebeurd is, als men een speciaal indult hiervoor ontvangen heeft. De Congregatie der Religieuzen daarentegen verleent de faculteit om het antimensium te gebruiken op aanvraag van de Generale Overste. Men kan het dus aanwenden in het gebied, waarvoor het werd gevraagd. Als dit gebied meerdere Vicariaten of Prefecturen omvat, kan men het derhalve ook buiten het territorium van de eigen Vicaris of Prefect toepassen.

[1] Paventi, *art. cit.*, p. 254.
[2] Paventi, *Breviarium Iuris Missionalis*, Romae 1952, p. 44.

We willen dit artikel sluiten met het geven van de aanvraagformulieren voor de faculteit om op een antimensium te celebreren. Voor hen, die onder de rechtsmacht van de Congr. tot Voortplanting van het Geloof staan, geschiedt de aanvraag door de Apost. Vicaris of Prefect op de volgende wijze:

Beatissime Pater,

Ordinarius .... ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus, humiliter petit facultatem permittendi sacerdotibus sibi subditis ut loco altaris portatilis seu petrae sacrae in sacrosancto Missae sacrificio celebrando substituatur aliquod linteum ex lino vel cannabe confectum.

Et Deus ....

Voor de missionarissen, die niet onder de rechtsmacht der Prop. Fide vallen, kan de aanvraag door de Generale Overste aan de Congr. der Religieuzen als volgt luiden:

Beatissime Pater,

Superior Generalis .... ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus, humiliter petit facultatem permittendi sacerdotibus missionariis sibi subditis regionum Insularum Philippinarum, Angolae et Brasiliae ut loco altaris portatilis vel petrae sacrae in sacrosancto Missae sacrificio celebrando substituatur aliquod linteum ex lino vel cannabe confectum.

Et Deus .... [1].

Rome

[1] *Comm. pro Relig. et Miss.* 34 (1955), 289.

Adressen van de medewerkers aan deze aflevering:

Mgr. Prof. Dr. Alph. Mulders, Sterreschansweg 45, Nijmegen.
P. Dr. Ed. Loffeld C.S.Sp., Kasteel, Gemert N.B.
P. H. Hermans C.M., Missiehuis St. Jozef, Helden-Panningen.
P. Dr. Anastasius O.F.M.Cap., Via Piemonte 70, Roma.

Miscellanea

Jubilee van Z. Em. P. Kard. Fumasoni-Biondi. — Op 13 maart 1958 herdacht Z. Em. P. Kard. Fumasoni-Biondi de dag, waarop hij vijf en twintig jaar geleden tot het kardinalaat werd verheven en de leiding van de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs op zich nam. Tijdens een accademische zitting in de aula van het Collegium Urbanum de Propaganda Fide op die dag las Z. H. Exc. Mgr. P. Sigismondi, secretaris van genoemde Congregatie, een gelukwensschrijven van Z. H. Paus Pius XII aan het adres van de zilveren jubilaris voor en bracht mgr. Garofalo, professor aan genoemd Athenaeum, in herinnering, hoe gedurende deze kwarteeuw o.a. in Afrika 19 autochtone bisschoppen werden benoemd en er in de Propagandagebieden het aantal katholieken van 4 tot 18 miljoen steeg; hoe in Azië het aantal autochtone bisschoppen van 25 tot over de 100 steeg en het aantal katholieken — in de gebieden die nog vrij mogen heten — van 3 tot 6 miljoen. Terwijl in 1933 nog geen 500 kerkelijke territoria ressorteerden onder de jurisdictie van de Propaganda, beloopt het aantal thans 694, waaronder verschillende bisdommen.

Pro-prefect van de Propaganda. — Z. Em. S. A. Kard. Stritch, aartsbisschop van Chicago, is benoemd tot Pro-prefect van de Propaganda en daarmede vermoedelijk toekomstig opvolger van de tegenwoordige Prefect, Z. Em. P. Kard. Fumasoni-Biondi.

Z. Em. Kard. Stritch werd in 1887 te Nachville (Tennessee) geboren. Als student van het Noordamerikaans college te Rome volgde hij de theologie-cursus aan het Pauselijk Athenaeum van de Propaganda en werd in 1910 priester gewijd. Elf jaar later ontving hij de bisschopswijding, werd in 1930 aartsbisschop van Milwaukee en in 1939 aartsbisschop van Chicago; in het consistorie van 18 februari 1946 werd hij kardinaal gecreëerd.

Z. Em. Samuel Alphons Kardinaal Stritch, een van de vier Amerikaanse kardinalen in Gods Kerk, stond aan het hoofd van het levenskrachtige en grootste Noordamerikaanse aartsbisdom Chicago, hetwelk ruim 2 miljoen katholieken telt. Met zijn benoeming tot Pro-prefect van de Propaganda hebben de Vaticaanse autoriteiten voor het eerst een Amerikaan tot curie-kardinaal uitgeroepen. Het is een gelukkig feit, dat juist in deze wereld een man gaat leven en werken met een geheel nieuwe kijk op de belangen van onze Moeder de H. Kerk.

Mgr. Enrici naar Haïti. — Z. H. Exc. Mgr. Domenico Enrici, titulair aartsbisschop van Ancusa, die sedert 17 september 1955 internuntius geweest is in Djakarta, is overgeplaatst naar Haïti, waar hij als nuntius de H. Stoel zal vertegenwoordigen.

Apostolisch administrator van Jimma. — De Hoogeerw. Heer F. Janssen C.M. is benoemd tot apostolisch administrator van het apostolisch vicariaat Jimma in Ethiopië, hetwelk tot dusver werd beheerd door de apost. vicaris van Harra, mgr. Urb. Person O.F.M.Cap. Mgr. Janssen werd in 1912 geboren te Boschkapelle (Z.-Vl.)

en in 1939 priester gewijd, waarna hij als missionaris naar Brazilië vertrok en hier in 1953 vice-provinciaal werd van de vice-provincie der Nederlandse Lazaristen.

Het apostolisch vicariaat van Jimma, opgericht in 1939, was toevertrouwd aan de Italiaanse missionarissen della Consolata van Turijn. Sinds het vertrek van deze missionarissen bij de bevrijding van Ethiopië hebben enige inheemse priesters het werk voortgezet. Het vicariaat, met een oppervlakte van ongeveer 243.000 km², telt ongeveer 1 miljoen aanhangers van de afgescheiden Ethiopische Kerk, anderhalf miljoen mohammedanen en een half miljoen heidenen. Tot de volkeren die er wonen behoren o.a. de Galla en de Kaffa, onder wie in de vorige eeuw Z. Em. Kard. Massaja gewerkt heeft.

Missiestatistische gegevens over Afrika. — Volgens de officiële statistieken van 30 juni 1957 telden de missiegebieden van Afrika, die onder de jurisdictie van de Propaganda ressorteren 17.720.000 gedoopten. Het aantal doopleerlingen bedroeg 2.958.000, d.w.z. 145.646 meer dan het vorige jaar.

In bedoelde Propaganda-gebieden waren 11.199 priesters werkzaam, van wie 1811 Afrikanen, 2197 Fransen, 2159 Belgen, 1149 Ieren, 1136 Nederlanders, 660 Italianen, 451 Duitsers 374 Canadezen, 344 Engelsen, 328 Zwitsers, 224 Amerikanen uit de Ver.-Staten, 190 Spanjaarden en 176 van nog 19 andere landen.

Het aantal priesterwijdingen en de komst van nieuwe missionarissen blijven achter bij de groei van de Kerk. In de periode van 1956 tot 1957 werd aan 1.121.247 heidenen van alle leeftijden het H. Doopsel toegediend. Daartegenover stond een aanwas van slechts 387 priesters, ongeveer een derde van het vereiste aantal. De Propaganda baseert zich hier op de norm van 1 priester op 1000 gelovigen (in Nederland 1 op 580).

De cijfers van de Propaganda betreffen uitsluitend de missiegebieden, welke onder haar jurisdictie ressorteren. Het totaal aantal katholieken in geheel Afrika bedraagt 24.008.000, d.w.z. 10,7± van de totale bevolking.

Volgens het Catholic Directory van 1958 heeft het aantal katholieken in de gebieden, die behoren tot de Apostolische Delegatuur voor Zuid-Afrika — Zuid-Afrikaanse Unie, Zuid-West-Afrika, Basutoland, Swaziland, Bechuanaland en Zuid-Rhodesië — het miljoen overschreden.

Frans West-Afrika (Senegal, Mauretanië, Soedan, Opper-Volta, Guinea, Ivoorkust, Dohomey-Niger) telt momenteel 120 autochtone priesters; Ghana met zijn 6 bisdommen 46.

De bisschoppen van Rhodesië en de apartheidspolitiek. — In een gemeenschappelijk herderlijk schrijven hebben de bisschoppen van Noord-Rhodesië zich gekeerd tegen de rassenscheiding en zij eisen van de katholieken, dat zij alles in het werk zullen stellen om de vrede tussen de rassen tot stand te brengen. De negers hebben politiek, sociaal en cultureel dezelfde rechten als de blanken.

Pax Romana-Congres in Afrika. — De internationale katholieke studentenbeweging Pax Romana heeft van 22-31 december 1957 haar eerste bijeenkomst gehouden op Afrikaanse bodem. Het congres had plaats te Achimote, ter noorden van Accra, de hoofdstad van Ghana. Mgr. J. Bowers, de autochtone bisschop van Accra, zat de

bijeenkomsten voor. Er waren ongeveer 60 vertegenwoordigers uit 10 verschillende Afrikaanse gebieden. De deelnemers hebben vraagstukken bestudeerd, die samenhangen met de verhouding van de universiteitsstudent tot de staat, het openbare leven en de godsdienst. De verantwoordelijkheid van de christen, die zich moet uiten in een vorm van lekenapostolaat en de verbreiding van het streven van Pax Romana vormden eveneens een onderwerp van discussie.

Bisdom op de Nederlandse Antillen. — Naar het katholieke dagblad ,,Amigoe di Curaçao," meldt, bestaat sinds geruime tijd in katholieke kringen op de Nederlandse Antillen het streven om van de H. Stoel de verheffing van het Apostolisch vicariaat tot bisdom te verkrijgen. In verband hiermede heeft de apost. vicaris, mgr. M. J. M. Holterman O.P. besprekingen gevoerd met de apostolische nuntius te Caracas, mgr. Rafael Forni, en met de Propaganda te Rome. De ,,Amigoe" wist reeds te melden, dat het bidsom der Nederlandse Antillen zal worden toegewijd aan O.L. Vrouw Onbevlekte Ontvangenis. Het is nog niet bekend, — aldus het blad — of de verheffing van het apostolisch vicariaat der Nederlandse Antillen tot bisdom reeds dit jaar haar beslag zal krijgen.

Internationale katholieke organisaties — Van 24—27 april 1958 heeft te Bad Godesberg bij Bonn de algemene vergadering plaats gehad van de Conferentie der internationale katholieke organisaties, die een veertigtal bewegingen omvatten, onder voorzitterschap van de heer J. P. Dubois-Dumée. Als algemeen onderwerp had men gekozen: het antwoord van deze organisaties op het appèl van de H. Vader in Fidei donum. Dit appèl werd becommentarieerd door de heer J. Peters, wetenschappelijk medewerker aan de nationale directie van het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs te Aken. Z. H. Exc. Mgr. Bigirumwami, apostolisch vicaris van Nyundo (Ruanda) heeft gesproken over de verwachtingen van de Afrikanen.

O.S.C.O.-congres. — Het ,,Mouvement of Catholic African and Asian Students in Europa" heeft voor de derde maal een O.S.C.O.-congres georganiseerd en wel van 2—7 april 1958 in de Benedictijnenabdij te Münsterschwarzach bij Würzburg. Het onderwerp der besprekingen was: De Kerk in Afrika.

Missiologische Week te Leuven. — Van 26—29 augustus 1958 zal te Leuven de 28e Missiologische Week plaats hebben. Het onderwerp, dat werd aangekondigd, luidt: ,,*L'Eglise missionnaire devant les aspirations nationales*".

Missapos. — ,,Missapos", de stichting, waarin verschillende missionerende priestercongregaties en enige deskundige leken zich met het oog op een gemeenschappelijke actie hebben verenigd, en het Kardinaal van Rossum Instituut (,,Karosi") zijn in het belang van een zo gewenste ordening op het gebied van missie-actie overeengekomen:
dat ,,Missapos" de aandacht zal vestigen op de grote zorgen van de missionerende Orden en Congregaties voor de opleiding, uitrusting, uitzending, ziekte- en oudedagsverzorging van de missionarissen; bovendien wil ,,Missapos" de betreffende Orden en Congregaties helpen in haar zorgen voor haar missiebisschoppen, die

niet alleen de zware verantwoordelijkheid dragen voor de rechtstreekse missionering, maar ook onder meer voor het onderwijs, de medische zorg, de pers en de speciale voorzieningen, in afwachting van het tijdstip, waarop deze zorgen ten dele zullen kunnen worden overgedragen aan leken.

„Karosi", dat zich ten doel stelt de sociaal-technische hulp van de leken aan de missie te bevorderen, wil gezien de kritieke situatie in deze missielanden, zo krachtig mogelijk ertoe bijdragen, dat die werkzaamheden welke niet tot de strikte zielzorg of missionering behoren, maar meer liggen op het terrein van apostolisch ingestelde leken- deskundigen, ook feitelijk steeds meer door leken worden ter hand genomen, overeenkomstig de richtlijnen van de encycliek „Fidei donum" en geheel ten dienste van de kerkvoogden in de missielanden.

„Missapos" en „Karosi" hebben besloten door voortdurend overleg hun werkzaamheden op elkaar af te stemmen en daardoor de gestelde opgaven in cordiale samenwerking te verwezenlijken.

Deze afspraak is gericht op een verdere coördinatie van alle organen der missieactie in Nederland.

Generale Overste S.V.D. — Het generaal kapittel van het Gezelschap van het Goddelijk Woord, hetwelk in de maand maart te Rome werd gehouden, heeft in de vacature van generale overste voorzien door de keuze van de Hoogw. Pater Dr. Johannes Schütte S.V.D. Pater Schütte is afkomstig uit Essen in Duitsland, waar hij in 1913 geboren werd. Enkele jaren geleden werd hij als missionaris uit China verdreven. Sindsdien was hij werkzaam op het generalaat te Rome. Intussen publiceerde hij het boek: „Die Katholische Chinamission in Spiegel der rotchinesischen Presse. Versuch einer missionarischen Deutung."
In de generale raad werd ook een Nederlander gekozen, nl. de Hoogeerw. Pater Egb. Kühne S.V.D., tot dusver regionaal overste op Flores.

Generale Overste S.M.M. — Op het onlangs te Rome gehouden generaal Kapittel van de Paters Montfortanen werd de Provinciaal van de Nederlandse provincie, de Hoogeerw. Pater C. M. Heiligers tot Generale Overste gekozen.

Afrika-Museum — Op 19 april 1958 werd te Berg en Dal het vernieuwde Afrika-Museum geopend door Mr. H. W. Bloemers, Commissaris der Koningin in Gelderland. Dr. A. A. Gerbrands van het rijksmuseum voor volkenkunde te Leiden hield daarbij een referaat.

Tweede Lustrum van de Alma — Op 26 en 27 april 1958 werd te Nijmegen het tweede lustrum ven de Academische Leken Missie Actie gevierd, waarbij een symposion werd gehouden over de positie van de vrouw en P. Dr. Ed. Loffeld C.S.Sp. op een buitengewone vergadering sprak over: Christendom en autochtone cultuur.

Semana Misional te Burgos — Van 6-13 aug. 1958 zal te Burgos voor de negende maal een missiologische week worden gehouden, gewijd aan het onderwerp: Perspectivas de la Adaptación Misionera.

Boekbespreking

Joh. Hofinger S.J. und Jos Kellner S.J.: *Liturgische Erneuerung in der Weltmission* 455 S. Tyrolia-Verlag, Innsbruck-Wien-München 1957.

Sedert enige jaren bestaat te Manila (Filippijnen) een Institute for Mission Apologetics, waar vroegere China-missionarissen der Sociëteit van Jesus van verschillende nationaliteit missiepastorale vraagstukken van tegenwoordig gemeenschappelijk bestuderen. Uit dit teamwork is bovenstaand boek ontstaan, al heeft de onvermoeibare p. Hofinger, die zijn desbetreffende ideeën reeds in talrijke artikelen en voordrachten in Europa en Amerika heeft uitgebazuind, er zijn stempel op gedrukt en het leeuwenaandeel ervan geleverd. Met de publikatie van dit actueel en tijdig boek heeft hij — op dit gebied de vakman bij uitstek — en zijn medewerkers, zowel de missionarissen als de liturgisten aan zich ten zeerste verplicht; weliswaar waren sommige gedeelten eruit reeds elders gepubliceerd, maar hier wordt een en ander ondergebracht in een verdiepte synthese.

In het eerste, fundamentele, hoofdstuk (blz. 11—83) geeft Hofinger beschouwingen over de kwestie van de liturgie in het licht van de missiegeschiedenis; over de missionaire waarde van de christelijke godsdienst, over de liturgische vernieuwing in de missiearbeid van tegenwoordig en over de eigenaard van de missionaire eredienst.

Het tweede, uitvoerige, hoofdstuk (blz. 84—203), waaraan ook Kellner en Brunner hebben meegewerkt, handelt over het Offer van de nieuwe Wet; de juiste vorm van het H. Misoffer; teksten voor de gemeenschapsmis; de H. Mis in de missiecatechese; de H. Schrift in de missionaire geloofsverkondiging; de psalmen in de missionaire eredienst; de viering van de christelijke feestdagen.

Het derde hoofdstuk (blz. 204—283) stelt de kwestie van de missionaire betekenis en de juiste vorm van de priesterloze eredienst aan de orde, in aansluiting waarbij Kellner vijf voorbeelden geeft.

Het vierde hoofdstuk (blz. 284—336), eveneens van de hand van Kellner, handelt afzonderlijk over de muziek bij de uitoefening van de eredienst in de missie.

Het vijfde hoofdstuk (blz. 337—386) bespreekt de liturgie van de Sacramenten, met name van het doopsel (Seffer) en huwelijk (Kellner), alsmede over de liturgie bij ziekte en overlijden (Hofinger).

In het zesde hoofdstuk (blz. 387—420), getiteld: de dragers van de liturgische vernieuwing in de missie, ontwikkelen Kellner en Hofinger gedachten over de factoren van de liturgische vernieuwing en over de liturgische opvoeding van clerus en volk.

In het zevende hoofdstuk (blz. 421—446) ontvouwt en motiveert Hofinger enkele wensen, nl. grotere vrijheid voor het gebruik van de landstaal, hervorming van de ritus in de zin van grotere eenvoud, meer aanpassing in plaats van strikte uniformiteit, en hij voegt er telkens bij, welke perspectieven dienaangaande bestaan.

De samenstellers van dit boek hebben zich van hun taak gekweten met een verbazingwekkende kennis van zaken en met een bewonderenswaardig gevoel voor de eigenaard van de taak der liturgie. Oud en nieuw zijn overeenkomstig een voor-

opgezet plan samengevoegd, waarbij de schrijvers zich lieten leiden door nuchtere werkelijkheidszin voor het beslissend uur van het wereldapostolaat en diep verantwoordelijkheidsbesef voor de uitbreiding van het Rijk Gods op aarde. Ofschoon het boek in en voor de missie werd geschreven, zal het ongetwijfeld ook op de liturgische beweging in de christelijke landen bevruchtend en bezielend werken. Het levert tevens uitstekend en onmisbaar studiemateriaal ter voorbereiding van de internationale studieweek, gewijd aan het onderwerp: „Missie en liturgie", die men in september 1959 te Nijmegen hoopt te houden.

Nijmegen A.M.

JOH. BECKMANN S.M.B.: *Neuerscheinungen zur chinesischen Missionsgeschichte von 1945—1955*. In: Monumenta Serica 15 (1956) 378—462.

Met dit uitvoerig en doorwrocht overzicht van de sinds de tweede wereldoorlog verschenen publikaties betreffende de Chinese missiegeschiedenis heeft Schr. met name de missiehistorici ten zeerste aan zich verplicht; te meer, omdat hij zich niet heeft beperkt tot de vermelding van schrijvers en geschriften, maar telkens ook met enkele woorden de inhoud en de waarde ervan heeft aangegeven.

De kostbare gegevens worden gegroepeerd onder de volgende noemers: 1 bibliografieën, handschriften en algemene overzichten (blz. 378—384); 2 de middeleeuwse missiegeschiedenis (blz. 384—391); 3 de missiegeschiedenis van de 16e tot de 19e eeuw (blz. 391—413), waarbij hij nog twee afzonderlijke categorieën maakt, nl. missiemethode (blz. 413—437) en ritenstrijd (blz. 437—443); 4 de nieuwste missiegeschiedenis van de 19e en 20e eeuw (blz. 443—453); 5 Chinese randgebieden: Tibet en Mongolië (blz. 453—462).

Wanneer men de publikaties over de Chinese missiegeschiedenis, die in het laatste decennium zijn verschenen, kritisch beschouwt, valt in drievoudig opzicht een wezenlijke vooruitgang te constateren. Vooreerst werd niet weinig bronnenmateriaal voor het eerst ontsloten en toegankelijk gemaakt; vervolgens werden perioden, die tot dusver min of meer in het duister bleven gehuld, beter bekend; tenslotte bleken ook schijnbaar afgelegen Europese archieven voor de kennis van de Chinese missiegeschiedenis schatten te bevatten. Intussen blijkt en blijft nog veel arbeid te verrichten, alvorens een toekomstig missiehistoricus zal kunnen overgaan tot het schrijven van een volledige en in alle opzichten bevredigende missiegeschiedenis van China.

Nijmegen A.M.

CH. COUTURIER S.J., *Mission de l'Eglise*. 144. Editions de l'Orante, Paris 1957.

Dit eerste deeltje van de reeks „Lumière et Nations" biedt een korte samenvatting van en geeft ook inzicht in de missietaak van de Kerk. Schr. heeft zich ten doel gesteld de theologische beginselen en de sociologische wetten naar voren te brengen, die aan het missiewerk zijn kenmerkende eigenschappen verlenen; het kader aan te geven, waarbinnen de verschillende aspecten worden verbonden, en aan elk vraagstuk zijn juiste plaats toe te kennen in een totaal-beeld van de Kerk.

Na enige beschouwingen over het goddelijk heilsplan schetst Schr. de vestiging

van een lokale Kerk, haar confrontatie met de familiale, sociale en politieke elementen ter plaatse en haar innerlijke en uiterlijke groei. Deze eenvoudige, niet louter theoretische schets, die overigens geenszins de pretentie heeft van een missiologisch traktaat, vraagt uiteraard op verschillende punten om aanvullende uiteenzettingen. Enkele bladzijden met missiebibliografische gegevens, vrijwel uitsluitend Franse, besluiten dit aanbevelenswaardig boekje, dat een uitstekende oriënterende inleiding verstrekt tot de missievraagstukken in hun geheel.

Nijmegen A.M.

DR. NIK. KOWALSKY O.M.I.: *Stand der katholischen Missionen um das Jahr 1765* an Hand der Uebersicht des Propagandasekretärs Stefano Borgia aus dem Jahre 1773. (Schriftenreihe N.Z.M. XVI) 88 S. Administration N.Z.M. Schöneck, Beckenried (Schweiz 1957).

Bij de opheffing der Sociëteit van Jesus had Paus Clemens de nieuwe regeling van de missies aan zichzelf voorbehouden. De Propaganda had slechts tot taak de Paus zo goed mogelijk in te lichten omtrent de toestand van de missiegebieden. Naar het voorbeeld van Cerri en Forteguerri vervaardigde men daarom aan de Propaganda een verzameling ,,*Notizie e Luoghi di Missioni*", welke op 3 september 1773 aan de Paus werden overhandigd. De toenmalige Propagandasecretaris Stefano Borgia heeft in de rand talrijke correcties en toevoegingen aangebracht, zodat men deze band terecht op zijn naam mag zetten.

Aan de hand van deze verzameling heeft Schr. een overzicht samengesteld van de toenmalige stand der verschillende missiegebieden, waarbij hij o.a. het missiepersoneel, de situatie, de instellingen, de moeilijkheden enz. vermeldt en soms ook algemene beschouwingen invlecht. Hij begint met China en doorloopt achtereenvolgens Indo-China en achter-Indië, India en Tibet, Afrika en Amerika (Canada en Louisiana, de Engelse bezittingen in de tegenwoordige Verenigde Staten, de Antillen, Spaans-Amerika en Brazilië); de Padroado-missiegebieden, die niet onder de Propaganda ressorteren, ontbreken hier.

Met deze ter zake kundige en accurate aantekeningen, die Schr. eerst in een reeks artikelen van het N.Z.M. (1955—1957) had gepubliceerd en thans als brochure heeft gebundeld, is de missiegeschiedschrijving ongetwijfeld gebaat.

Nijmegen A.M.

C. SPICQ O.P.: *Priesterlijke Spiritualiteit naar de leer van St.-Paulus.* 286 blz. J. J. Romen & Zonen, Roermond 1957.

In zijn uitnemende commentaar op de Pastoraalbrieven, verschenen in de reeks Etudes bibliques, had Schr., hoogleraar in het nieuwe Testament aan de universiteit te Fribourg, de letterlijke zin ervan toegelicht en ook telkens gewezen op de praktische toepasselijkheid van St.-Paulus' woorden op het leven van iedere priester. Zwichtend voor de aandrang van een aantal medebroeders is hij ertoe overgegaan, de meer bruikbare geestelijke lering uit de Pastoraalbrieven in een verkort betoog onder het bereik te brengen van de priesters in de zielzorg.

Eerst haalt deze vakgeleerde de hoofdgedachten over het geheim van de gods-

dienst, het apostolaat, de priesterlijke vroomheid, de genade van het priesterschap, de bediening van het woord, enz. uit de brieven van Titus en Timotheus naar voren; daarna bespreekt hij deze naar de letter en de geest van de teksten zelf, waarbij soms het nodige licht wordt verschaft door andere teksten van St.-Paulus of door verwijzing naar andere bijbelboeken. M.a.w. we vinden hier een aantal (12) hoofdstukken bijbelse theologie, handelend over priesterlijk leven. En deze bijbelse verantwoording van de taak van de priester en van zijn beroepsdeugden blijkt bovendien volkomen overeen te stemmen met de geest waarin onze tijd de priester wil zien: niet meer als de man die door duizend-en-een beslommeringen van verenigingsleven en activiteiten in beslag wordt genomen, maar als de man van het altaar en de preekstoel, die ook buiten het kerkgebouw Christus aan de mensen brengt, de verlossing, het heil! Herhaaldelijk wordt men bij de lezing getroffen door de nadruk op het wezenlijke van het priesterschap, door woorden van wijsheid vol geestdrift en gloed, door de nieuwe belichting van de theologale en kardinale deugden. Schr. verstaat de kunst de lezer met zijn neus op de Schriftuurteksten te drukken en als het ware te dwingen de Pastoraalbrieven, gericht tot personen die in de Kerk een hiërarchisch ambt vervulden, in hun geheel te herlezen. Met dit boek als leidraad zou men een uitstekende priesterretraite kunnen leiden of maken, om daarna te trachten, zoals het laatste hoofdstuk is getiteld, te „leven in schoonheid en volmaaktheid”.

De oorspronkelijke Franse uitgave van het boek, getiteld: „Spiritualité sacerdotale d'après Saint Paul”, was verschenen bij Les Editions du Cerf te Parijs in1954; deze Nederlandse vertaling, verzorgd in de Onze Lieve Vrouwe-abdij te Oosterhout onder eindredactie van Dom C. M. Fischer O.S.B., mag men voortreffelijk geslaagd noemen.

Nijmegen A.M.

Th. Schnitzler: *Meditatie over de Heilige Mis. Eerste deel, Canon en Consecratie.* 286 blz. J. J. Romen & Zonen, Roermond 1957.

Het verwondert ons niet, dat het boek „Die Messe in der Betrachtung” van prof. dr. Th. Schnitzler in Duitsland enorme opgang gemaakt heeft. Genoemde liturgie-professor van het Groot-Seminarie van Keulen-Bensberg zag zijn werk slechts als een vrome commentaar op het meesterwerk van J. A. Jungmann, Missarum Sollemnia, zodat hij het niet nodig oordeelde zijn beweringen uitdrukkelijk met citaten te staven.

In boeiende analyses worden de afzonderlijke woorden, handelingen en gebaren van de canon en de consecratie nagegaan, om zo voor de priester die dagelijks het H. Misoffer opdraagt, de rijke zin te ontsluiten van hetgeen hij doet. Zij willen tot de drempel van het gebed leiden, zonder deze drempel te overschrijden. Zij willen ertoe bijdragen, om de dagelijkse viering van het H. Offer te bezielen. Zij geven de priester waardevolle liturgische inzichten voor zijn geestelijk leven, en voor de aan zijn bediening toevertrouwde gelovigen.

De Nederlandse vertaling door de Norbertijnen van de Priorij „de Essenburgh” mag voortreffelijk geslaagd heten. Of en in hoever de vertalers de oorspronkelijke tekst ook hebben bewerkt, onttrekt zich aan mijn beoordeling. Wel schijnen zij hier

en daar een lichte retouche te hebben aangebracht, o.a. waar zij op blz. 146— m.i. overigens ten onrechte — betreuren, „dat van Nederland uit zo weinig heiligverklaringsprocessen gevoerd worden of dat Nederlandse zaligverklaringsprocessen zo moeilijk op gang komen".

Zelden hebben we bij rustige lezing van een boek zo diep de weldadige invloed ervan mogen ondervinden, zodat wij het met overtuiging en nadruk aan priesters en toekomstige priesters willen aanbevelen. Het „agnoscite quod agitis, imitamini quod tractatis" van het Pontificale Romanum zal er ongetwijfeld niet weinig door bevorderd worden.

Nijmegen A.M.

H. Brink O.P. *e.a.*: *Theologisch Woordenboek, afl. 9 en 10*, Kol. 3351—3766 en Kol. 3767—4182. J. J. Romen & Zonen, Roermond 1957.

Volgens de oorspronkelijke opzet begint met afl. 9 het laatste deel van het Theologisch Woordenboek, waarvan de voortreffelijke eigenschappen nu wel algemeen bekend zijn. Bij het doorbladeren van deze en de volgende aflevering (tezamen omvatten zij de woorden vanaf Moraaltheologie tot Ruusbroec) heb ik de indruk gekregen, dat men, vermoedelijk met het oog op de nog beschikbare plaatsruimte, gestreefd heeft naar bekorting van de bijdragen. Dit neemt niet weg, dat men zich gelukkig kan prijzen er nog talrijke uitvoerige artikelen in aan te treffen, o.a. moraaltheologie (kol. 3351—3375), mystiek (3397—3423), Nederlandse spiritualiteit (3451—3467), Newman (3482—3497), overlevering (3683—3694), patristiek (3739—3775), Paus (3783—3812), preek (3931—3951), priesterschap (3959—4002). Verschillende van deze en andere artikelen mag men uitmuntend-geslaagd noemen. Vooral valt te waarderen, tot de meeste artikelen ook aandacht schenken aan de problematiek, die het behandelde onderwerp heeft opgeroepen, terwijl zij worden afgerond met een verwijzing naar literatuur ter verdere oriëntatie. Het spreekt intussen van zelf, dat niet elke bijdrage van zo'n encyclopedisch werk evenzeer iedereen zal bevredigen en dat verschil van mening mogelijk blijft over de vraag, waarom dit onderwerp wel en dat niet werd opgenomen; hetzelfde geldt van de aangehaalde literatuur. De samenstellers mogen zich echter overtuigd houden, dat zij een uitermate nuttig werk verrichten, waarvoor velen hun dankbaar zijn.

Nijmegen A.M.

Missie nu. Aktuele missieproblemen. 160 blz. Boekhandel St.-Willibrordus, Deurne 1958.

Naar aanleiding van het gouden priesterjubilee van de bekende missioloog p. dr. Anton Freitag S.V.D. heeft de Nederlandse provincie van het Goddelijk Woord een feestbundel uitgegeven, geheel door eigen krachten samengesteld. Ze had de grote missiograaf niet beter kunnen eren dan juist door deze publikatie over actuele missieproblemen en alle bijdragen zijn van een behoorlijk gehalte.

P. Freitag zelf opent de reeks met een missiografisch overzicht over heel de wereldmissie. Het is een knap stuk werk om binnen een ruimte van 27 blz. de voor-

naamste problemen en statistieken van het moderne missieapostolaat weer te geven. Het is rustig en objectief geschreven. Van een heel ander karakter is het werkstuk van p. H. van Straelen, ofschoon de titel bijna gelijkluidend is. Op een zeer markante wijze zoals we dit van hem gewend zijn bespreekt hij de integratie van de christelijke openbaring in het Verre Oosten, speciaal in Japan. Zijn erg apologetische, nu en dan agressieve schrijftrant vermoedt een sterkere weerstand als in werkelijkheid heden nog bestaat.

De schr. is een ,,enfant terrible'' en schrijft soms wat ondoordacht: de populariteit van een H. Franciscus Xaverius is zeker niet alleen aan de juiste propaganda te danken, die zijn orde voor hem gemaakt heeft! Bij zijn simpel voorstel om alle orden en congregaties te mengen in de bezetting van de professoraten aan de kath. universiteiten beroept hij zich op de universiteit van Leuven: is hij dan vreemdeling in Jerusalem? Wat denkt U van een zin als: ,,Het christendom van de eerste eeuwen is voorlopig meer dan voldoende voor het Oosten''? Is dit niet een voorbijzien van de Voorzienigheid in de geschiedenis van de Kerk? Natuurlijk, niemand zal een letterlijke overdracht van het Westen propageren, maar zulke uitlatingen klinken toch wel erg eenzijdig, zelfs fanatiek, want hebben nu voortaan de westerlingen alleen nog maar iets te leren van het Oosten en dit niets meer van het Westen? Zeker, hij laat het praktisch oordeel over deze belangrijke kwesties over aan de Kerk, . . . ,,maar — zegt hij — de Kerk, dat zijn wij, u en ik!'' Het is zo wel een interessant, maar toch erg ,,aangedikt'' artikel. Verder geeft p. M. van Stiphout enkele gedachten over de kwestie: reguliere of seculiere clerus in de missie, waarbij hij voor het beginstadium aan de eerste vorm de voorkeur geeft. P. B. Baack bespreekt het lekenapostolaat bij de missionering, zowel feitelijk als principieel; hij waarschuwt o.a. voor de neiging om alles te willen reglementeren en om de eisen te hoog te stellen. P. Th. Verhoeven geeft enige praktische opmerkingen omtrent aanpassing aan de volksaard. Een waardevolle bijdrage is die van p. Ant. v. d. Ende over het sociale vraagstuk in de missionering (en niet enkel in de missielanden); hij wijst op het urgente vraagstuk, dat het missiewerk ook de sociale verbetering van de bevolking moet omvatten, waarbij hij gunstig oordeelt over de bereikte resultaten van de internationale hulpverlening en over de goede bedoelingen van de betreffende internationale organisaties.

P. B. Tromp brengt een uiteenzetting over de tegenstelling christendom — communisme. Een vakkundige bijdrage is die van p. Jos Henninger over de verhouding van de Islam tegenover het Christendom. De verlossingsleer van Boeddha wordt door p. M. Hermanns en het Hindoeïsme door p. C. v. d. Linden behandeld. Tenslotte bespreekt p. K. Müller het missionaire karakter van de congregatie van het Goddelijk Woord en bewijst dit met sprekende cijfers.

Mgr. prof. dr. Alph. Mulders heeft op deze publikatie een voorwoord geschreven. Het geheel geeft inderdaad een reeks van zeer belangrijke missieproblemen en dat op een populair-wetenschappelijke wijze. Voor onze ontwikkelde leken, voor de priesters, broeders en zusters, voor de seminaria, middelbare scholen enz.: prachtlectuur!

Tilburg P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.

Fr. Achilles Meersman O.F.M.: *The Franciscans in Bombay.* XVII-279 pp. „Everybody's St.-Anthony", St.-Anthony's Friary, Bangalore 1957.

Deze geschiedkundige beschrijving van het missiewerk van de Minderbroeders binnen de grenzen van het tegenwoordige aartsbisdom Bombay is allereerst voor India zelf bedoeld. Maar ze is ook van belang voor de missiegeschiedenis in het algemeen en behalve voor de Minderbroeders ook voor andere orden, die zoals b.v. de Capucijnen vroeger en nu nog in dit gebied werkzaam zijn.

P. Achilles Meerman heeft deze Franciscaanse missiegeschiedenis al in beknopte vorm beschreven in „The Friars Minor or Franciscans in India 1291—1942" (Karachi 1943), maar voor dit uitgebreider overzicht heeft hij niet alleen de literatuur nauwkeurig verzameld, doch ook de documenten naarstig onderzocht zoals deze in de collecties van Antonio de Silva Rego (Documentação para a Historia das Missões do Padroado Portugues do Oriente, 11 dln. Lisboa 1947—1955) en van p. Jos. Wicki S.J. (Documenta Indica, 3 dln. Romae 1948) zijn uitgegeven en waarvan de publikatie nog wordt voortgezet. Bovendien heeft hij nog gebruik gemaakt van enige manuscripten uit het stadsarchief van Goa, die voor ons moeilijk toegankelijk zijn. Uit deze bronnen- en literatuurstudie is een gedetailleerd overzicht ontstaan van heel de missiearbeid van de Minderbroeders in dit oud en belangrijk gebied van India. Als enig bezwaar zouden we naar voren willen brengen, dat de gegevens nog teveel naast elkaar staan en de achtergrond en de samenhang van de feiten soms meer naar voren had kunnen treden. Op het einde van het boek geeft de schr. enige teksten en personenlijsten.

Tilburg P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.

Roger Buliard O.M.I., *Inuk* (Ik ben een mens). 405 blz. N.V. Uitgeversmaatschappij Pax, 's-Gravenhage.

Van het veel gelezen boek van de Franse Oblaat-missionaris in Noord-Canada is een tweede onveranderde druk verschenen. Het is allereerst een spannend leesboek; de etnoloog komt minder aan zijn trekken. Het is trouwens niet de bedoeling van de schrijver om een wetenschappelijk-verantwoord werk te schrijven. Uit zijn 12-jarige ervaring beschrijft hij het dagelijks leven van een missionaris in deze barre poolstreek met zijn sneeuwvelden, zijn jacht op ijsberen, zeehonden en rendieren, zijn spannende sleetochten, de romantiek met de trekhonden, het leven in de sneeuwhut (igloe) en op het ijs enz. Een boek vol sterke verhalen, maar dat toch het werkelijk heroïsche leven van deze poolmissionarissen weergeeft. Het kreeg een prijs van de Académie Française. Het is een echt missieboek, dat grote jongens en ook volwassenen enthousiast kan maken.

Tilburg P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.

Bijbels Woordenboek samengesteld onder redactie van dr. A. van den Born — dr. J. Coppens — dr. J. van Dodewaard e.a. met medewerking van talrijke vakgenoten uit Nederland en België. Tweede geheel herziene en omgewerkte uitgave. J. J. Romen en Zonen, Roermond en Maaseik.
Aflevering 5 (Samaritanen — Zijde).

Zoals reeds was meegedeeld bij het verschijnen van de vierde aflevering was het de redactie nodig gebleken een vijfde aflevering te laten verschijnen om haar taak tot een goed einde te kunnen brengen. Met deze aflevering is dan ook de tweede uitgave van het Bijbels Woordenboek voltooid. Zoals reeds uit de vorige afleveringen duidelijk was geworden, is in deze tweede uitgave terdege rekening gehouden met de nieuwe gegevens die aan het licht zijn gekomen, maar vooral ook met de heroriëntering die de bijbelwetenschap speciaal bij de katholieken sinds de oorlog heeft ondergaan en waardoor de aandacht meer en meer geconcentreerd werd op de religieuze en theologische betekenis van de H. Schrift. In deze geest zijn de archeologische en historische onderwerpen bondiger behandeld en hebben de theologische onderwerpen de ruimte gekregen die ze verdienden. De redactie heeft voor de moderne behandeling van de trefwoorden uitstekende medewerkers weten te vinden, die met grote helderheid en voorzichtigheid en toch overeenkomstig de moderne stand van de wetenschap de verschillende moeilijke vraagstukken hebben weten te behandelen. De artikelen die in deze aflevering wel bijzonder de aandacht trekken zijn: Schepping — Scheppingsverhaal ondertekend door JN — Slang in het paradijs JN — Soemer, Soemeriërs en Soemerisch JJvD — Tien Geboden JdF — Toren van Babel JN — Troonsbestijgingsfeest JN — Tijd en Tijdrekening JN — Uittocht JN — Verbond PvJ — Vergelding JN — Verlossing JN — Verrijzenis JN — Verrijzenis van Jesus Christus WG — Verzoening JH — Zonde JH en Zondeval JN. Een aanhangsel over de handschriften der woestijn van Juda van de hand van de specialist P. van der Ploeg geeft een oriënterend overzicht van de gedane vondsten. Terwijl in de eerste uitgave een kaart van het oude Oosten stond en vijf kaarten van Palestina in de verschillende tijden, heeft deze uitgave maar één kaart van Palestina met de moderne Arabische namen zonder verdere identificatie met in de bijbel genoemde plaatsen, wat voor de niet ter zake kundige lezer waarschijnlijk zijn bezwaren zal meebrengen.

Deze tweede uitgave zal niet minder goed ontvangen worden door de Nederlandse en buitenlandse vaktijdschriften dan de eerste en zij verdient dat ten volle. Hoezeer ook in het buitenland de behoefte gevoeld werd aan een dergelijk werk blijkt wel uit de Duitse bewerking en de Franse vertaling die binnenkort verwacht mag worden Dit Bijbels Woordenboek is een uitstekend hulpmiddel niet alleen en misschien niet op de eerste plaats voor de specialist, die nog andere hulpmiddelen tot zijn beschikking heeft, maar voor de priesters, die in de zielzorg staan, die les moeten geven, voor de belangstellende leken, die zich willen oriënteren. Zij vinden er een beknopt, maar toch volledig genoeg antwoord op de vragen die zich bij de bijbelstudie en bijbelonderricht voordoen. Missionarissen, die niet in de gelegenheid zijn zich van de nieuwe gegevens op de hoogte te stellen, zullen hier een kort maar uitstekend hulpmiddel vinden om de H. Schrift beter te leren verstaan. Het zal ook voor hen een uitstekend middel zijn bij het onderricht en de prediking. Dit werk kan niet warm genoeg worden aanbevolen.

Nijmegen P. J. Cools O.P.

MGR. CONSTANS KRAMER O.F.M. BISSCHOP VAN LUANFU

DE ZWIJGENDE KERK VAN CHINA

Lezing gehouden op de priestervergadering van de Haagse Amate, 17 september 1957

Het zou mij niet verwonderen als er hier waren, die de keuze van het onderwerp, dat mij ter behandeling is gegeven, niet heel gelukkig vinden. De missieactie, in wier kader deze bijeenkomst staat, zit immers eer verlegen met de Zwijgende Kerk van China dan dat zij er de hoop uit kan puren, die leven doet. Zouden er niet zijn, die de zaak zo bezien?

Uit het feit, dat ik hier sta, kunt u opmaken, dat ik dit inzicht niet deel. Maar ik voel dan toch, dat ik mijn standpunt toelichten moet. In de toelichting van dit standpunt vind ik zelfs de aanleiding om enkele gedachten te ontwikkelen, die mij voor een vergadering als deze bijzonder geëigend voorkomen. De Zwijgende Kerk van China heeft nl. aan onze vaderlandse missieactie inderdaad wel iets te zeggen. Waar het in de kort toegemeten tijd slechts mogelijk is enkele facetten van deze Kerk te belichten, zou ik dit er speciaal uit naar voren willen halen.

Wij moeten oppassen met voor onze missieactie de voeding teveel te zoeken op het menselijk vlak. Of laat ik dit liever omdraaien: de missieactie is erbij gebaat als zij zich meer door het diepe bovennatuurlijke en bovennationale wezen van de zaak, waarvoor zij zich inzet, laat inspireren. Op het menselijk vlak zal een onderneming van deze aard en omvang onvermijdelijk stoten op menselijke en nationale antithesen, op door mensen opgeworpen barrières, op menselijk onbegrip en ondank. Op het menselijk vlak zullen de prestaties tegen die van anderen vaak niet op kunnen concurreren en de resultaten nooit de vergelijking kunnen doorstaan met wat eigenlijk bereikt moest worden. Op het menselijk vlak blijven wij „het zwakke der wereld..., het onaanzienlijke en onbeduidende" [1]; onze wet is er een onmogelijkheid en onze leer een dwaasheid. Maar het Rijk van God, dat de missionaire onderneming der Kerk verbreidt, „is ook niet van deze wereld". Op het eigen werkvlak van deze onder-

[1] 1 Kor. 1,27.

neming gelden volkomen andere waarden en maatstaven van dingen; hier werken andere motieven; hier zien de ogen andere perspectieven; hier beschikken wij over krachten, waar niemand zich mee meten, en over rijkdommen, waar niemand tegen concurreren kan. Dit is de hoogte waarop wij ons uitheffen kunnen boven het ontmoedigende en remmende van het menselijk vlak.

Het wordt hoog tijd, dat wij inspiratie en bezieling gaan zoeken op deze hoogte. De mgr. Hermus-herdenking van Nijmegen (26 aug. 1957) heeft onze gedachten weer eens teruggeleid naar de grote begeestering en koene durf van de opbloei der missieactie in de twintiger jaren. Zult u het me kwalijk nemen, als ik, vergelijkend met die tijd, in onze actie slijtage en moeheid constateer van de ene kant en aarzeling en onzekerheid van de andere? Slijtage en moeheid . . . in een actie, waarvan nooit meer dan nu de toekomst van het mensdom heeft afgehangen! Aarzeling en onzekerheid . . . tegenover de vastberadenheid en doelbewustheid, waarmee de tegenkrachten vooruitstoten! God zij dank zijn het niet de missionarissen alleen die een gevoel van onbehagen bekruipt bij het zien van deze stand van zaken.

Wij moesten allen eens zoiets kunnen beleven als de beide leerlingen op de weg naar Emmaüs. Wat een verschil tussen de matte ontmoedigde mannen op de weg naar Emmaüs toe en de overtuigde begeesterde boodschappers op de weg naar Jeruzalem terug! Daartussenin lag de herkenning van de verrezen Heer en de verklarende vraag: „Maar moest de Christus dit alles niet lijden en zo in Zijn glorie binnengaan?"[1] Hierdoor werd hun aandacht verplaatst van de buitenkant van wonderen, gezegden en onbegrepen daden naar de verbijsterende binnenkant van Jesus' verlossingsmysterie. Dit schouwen in de onpeilbare diepten van wat God bereid heeft voor hen, die op Hem hopen, en van de wijze, waarop Hij dit tot bij hen brengt, versterkt door het wonder van Pinksteren, heeft van die mannen de bezielde bouwers gemaakt van de wereldkerk.

Ik ben er vast van overtuigd, dat een soortgelijke verplaatsing van de aandacht — van de periferie van het missiewerk nl. naar de verbijsterende binnenkant; van uiterlijke bijkomstigheden naar het fascinerende wezen — onze deelname niet alleen zou uitheffen boven de vele remmende factoren van het menselijk vlak, maar er ook de sterkere begeestering aan zou geven, waarom deze tijd vraagt.

Welnu, een dergelijke verplaatsing brengt de confrontatie met de

[1] Luc. 24, 26.

Zwijgende Kerk van China, op het wrede af. Wat China betreft vraagt men niet meer naar verhalen over eten met stokjes of gebonden voetjes van de vrouwen. Daar laat men taalkwesties en ritenstrijd rusten. Oude rivaliteiten en nieuwe nationale antithesen zijn er onbelangrijk geworden. Daar is franje en versiering van de Kerk weggevallen en haar wezenlijke gedaante bloot komen te liggen. Ik zal trachten, u een beeld van de situatie dezer Kerk te geven.

De oude kerkvervolgers hebben de ondergang van de Kerk gezocht met beroving en beeldenstorm, foltering en martelie. Straks zal ik zeggen, dat de communisten met andere middelen werken. Maar dan wil ik er toch eerst de aandacht op vestigen, dat zij zich ook in het hanteren van deze vanouds beproefde methoden meesters hebben getoond, bijzonder in de tijd van hun veroveringsoorlog (1945—1949). Heel het uiterlijk van ons bisdom is er in 1946 reeds mee tot „verschroeide aarde" gemaakt. In deze periode zijn zelfs alle martelmiddelen uit de eerste christeneeuwen in China herhaald, dood door stokslagen, steniging, indompeling in kokende olie, voortslepen achter hollende paarden, levend verbranden en levend begraven niet eens uitgezonderd.

Maar dit was slechts aanloop. Wat in deze tijd bedreven werd is zelfs later openlijk gedesavoueerd en onrecht genoemd. Daarbij werd alleen maar vergeten, er iets van te herstellen, niet bij toeval natuurlijk. Toen op 1 dec. 1949 in Moskou de verbroedering van China en Rusland was beklonken, heeft Mao Tse-tung vandaar het leerboek meegekregen voor moderner vervolgingsmethodes.

De hoofdlijnen uit dit boek waren ons reeds bekend voordat Mao ermee in China terugkwam. Deze luiden: 1) Geen martelaren maken. Onze overtuiging, dat het bloed der martelaren het zaad is van het christendom, is ook aan de communisten bekend. „Voor ieder die valt — zeggen zij — staan er tienduizend op". — 2) De leiders van de Kerk aanklagen en veroordelen als misdadigers, vijanden van het volk en verraders van het land. — 3) Revolutie aanblazen binnen de Kerk: het inheemse element opzetten tegen het buitenlandse, de clerus tegen de bisschoppen en het volk tegen de clerus.

Op 17 jan. 1951 riep de regering de Chinese priesters in Peking bijeen. Tsou En-lai, de minister van buitenlandse zaken, is op deze bijeenkomst het nieuwe program komen ontvouwen. „De katholieke Kerk is goed — heeft hij daar gezegd — en haar vrijheid staat gegarandeerd in onze grondwet.

Maar wij hebben op de Kerk tegen, dat in haar organisatie teveel macht is in handen van buitenlanders, dat zij tezeer van het buitenland afhankelijk is, en vooral dat zij zich door ons vijandige buitenlandse machten laat misbruiken. Ziet, dit is een tijd, waarin heel China de handen ineenslaat voor de nieuwe opbouw van het vaderland. Hier willen natuurlijk ook de katholieken aan meedoen. Als u mij nu vraagt, waarin uw deelname moet bestaan, dan zou ik u dit als program willen geven: Katholieken, maakt allereerst uw Kerk zelfstandig: financieel, in personeel en in bestuur en zuivert haar van de handlangers van buitenlandse machten. Dit moet u zelf doen. Maar u zult de regering altijd bereid vinden om hierbij te helpen." Hij heeft zijn rede besloten met te verklaren, dat de Kerk, als zij dit program uitvoeren wilde, onder het communistisch regime een glorieuze toekomst tegemoet ging.

Hoe mooi dit ook klinkt, het was het startsein tot dat nieuw soort vervolging, waarin de beul van de Kerk optreedt als haar beschermer en de Kerk zichzelf naar de ondergang voeren moet. Hiermee begon het geraffineerde spel met de zgn. „progressieve Kerk", creatuur van de communistische Partij, die zij bijstaan moet in de bevordering van politieke programs, het vijfjarenplan en de marxistische revolutie; maar bovenal instrument in de handen van dezelfde Partij, om de zgn. „reactionaire Kerk" te verdelen, te verzwakken, te kwellen en te vernietigen.

Alle middelen, waarover zulke regimes beschikken, zijn ingezet, om de progressieve Kerk tot leven te brengen en in de vervulling van haar verderfelijke opdracht te helpen. Partijmannen drongen zich in de kringen der christenen, zochten er uit die meelopen wilden of niet anders konden, vormden uit deze comités, en schoven deze vooruit als dè leiding der Kerk. Het rode propaganda-apparaat spoot door pers en radio, toneel en film golven van laster over het gehele land tegen de Kerk en haar dienaren. Een leger van activisten streek neer op de christengemeenten, om deze zgn. voor het onafhankelijkheidsideaal te winnen, maar in feite tot beschuldiging van hun herders te dwingen. Bisschoppen, priesters en zusters werden door deze hetze als melaatsen, waar iedereen maar wijselijk in een wijde kring omheenliep. Arrestatie, verhoor, hersenspoeling, verbanning of dwangarbeid waren het enige wat voor hen van de toekomst nog te verwachten viel. Bij honderden zijn zij door de politie opgehaald en naar gevangenissen gevoerd.

De beruchte communistische gevangenissen bewaren de geheimen van de verfijnde psychologische kwellingen en grove bestialiteiten, waarmee

men getracht heeft deze slachtoffers te breken. Zij hebben hun verzwakking en uitputting, hun angst en vernedering gezien. Maar zij kunnen ook getuigen van hun laaiende, door lijden versterkte liefde voor God, voor de Kerk en voor dit volk. Zij hebben echter deze mensen alleen maar uitgespuwd als verraders, vijanden van het volk en wrakken vaak voor het leven. Hun lugubere doortocht door de vrije haven van Hongkong heeft jarenlang aangehouden.

Dit alles moest dienen om de progressieve Kerk tot leven te brengen en in de vervulling van haar taak bij te staan.

Het eerste is mislukt. Haar congres, gehouden te Peking febr. 1957, kon zichzelf slechts de vertegenwoordiging noemen van 20.000 katholieken, d.i. amper een half procent van het totale aantal. De Chinese Kerk heeft geweigerd, haar te nemen.

Maar dit verzet heeft offers gekost. De hulp van het regime bij de uitvoering van de vernietigingstaak, die aan de progressieve Kerk t.o.v. de reactionaire is toevertrouwd, is zo effectief geweest, dat 90 % van de kerkgebouwen gesloten werd, alle scholen, ziekenhuizen en weeshuizen „overgenomen", zoals het daar heet, en dat van de 100 buitenlandse bisschoppen er nog slechts één en van de meer dan 5000 missionarissen er nog slechts 15 in China verblijven. De inheemse priesters (hun aantal bedraagt ongeveer 2000) tellen in hun rijen reeds over de honderd martelaren. Meer dan 400 van hen zitten in gevangenissen of kampen. Velen dolen rond zonder kerk of pastorie, zonder boeken of bezit, al jaren. Anderen schakelden over op lekenbetrekkingen, om aanneembaar te maken, dat zij werken voor hun brood.

Dit zijn feiten en cijfers, waardoorheen u het kraken kunt horen van een machtig, uit offers en zorgen en grote liefde opgetrokken bouwwerk. Feiten en cijfers, waarachter zeeën liggen van leed en van tranen.

Maar voor de Chinese Kerk is het niet bij alleen maar beroving en verwezing gebleven. Zij is tot een Zwijgende Kerk gemaakt. Zwijgende Kerk . . . Dat betekent een compleet complex van situaties, door de communisten volgens een geraffineerd plan tevoorschijn geroepen, die menselijkerwijze gesproken de Kerk moeten voeren tot een stille en roemloze ondergang.

Zwijgende Kerk . . ., d.w.z. dat zij zwijgen moet als onrecht op on-onrecht gestapeld wordt, schreeuwend en hemeltergend onrecht, jaren achtereen. Zwijgen, als de vrije pers om informatie vraagt. Zwijgen, als de vijand met „vreedzame coëxistentie" haar vrienden verleidt en door

dit bedrog twijfel zaait aan de juistheid van haar star afwijzende houding. Zwijgen, ook als de vijand haar zwijgen als zijn wapen gebruikt: als hij juist met laster en valse aanklachten en onrechtvaardige vonnissen haar ondergang zoekt. Zwijgen, als zij spreken moest, waarschuwen, troosten en moed geven. Zwijgen, als haar kinderen aan verderfelijke indoctrinatie, propaganda en activiteiten worden blootgesteld. Zwijgen, als zij „die de ijver voor het huis van de Heer" verteert, haar dit zwijgen verwijten. Zwijgen, ook als zij dingen moet doen, die een verklaring behoeven en zonder deze haar kunnen compromitteren. Zwijgen van de bisschop, zwijgen van de priesters, zwijgen van ouder tegenover kind, van man tegenover vrouw. Zwijgen in gevaar, zwijgen in nood, zwijgen in leed. Zwijgen van miljoenen.

Denkt er eens aan, hoe daar gevoeld wordt, wat Gezelle in zijn vers zo teer heeft aangeraakt:

„en arm als ik en is er geen,
geen een,
die nood hebbe en niet klagen kan;
die honger en niet vragen kan;
die pijne en niet gewagen kan
hoe zeer het doet . . ."[1]

Lijden in stilte voor een goede zaak sluit troost en bemoediging af, maar blijft indrukwekkend en eervol in de ogen van de omstaanders, en tot hen, die oren hebben om te horen, spreekt het een eigen taal. Maar ook dit woord mag de Zwijgende Kerk niet nemen. De vervolgingstactiek is zo opgezet, dat aan de Kerk alle waarden en aanzien worden ontnomen. Het grote propaganda-apparaat, bijgestaan door zijn machtige bondgenoot, de leugen, keert alles ondersteboven. Zíj staan voor recht en de Kerk doet onrecht. Zíj komen op voor de armen en de Kerk buit ze uit. Zíj brengen de verlossende bevrijding, de Kerk propageert kapitalistische slavernij. Zíj zetten zich in voor vrede, de Kerk hitst tot oorlog. En deze laster en roof van haar waarden moet zij verdragen zonder protest, want zij is geworden: de Zwijgende Kerk.

Maar ook in dit besmeurde kleed mag zij niet voor de ogen staan van het volk. De communisten weten al te goed, dat dit haar ware gedaante daar doorheen wel zou weten te onderscheiden. Zij mag helemaal niet

[1] „Gij bad op enen berg alleen".

meer als Kerk worden aangezien. Daarom wordt een pseudo-Kerk in haar plaats gesteld, die haar in de positie moet dringen van de gedegenereerde, de uitgestotene, de bastaard. Aan deze progressieve Kerk worden rechten toegekend. Aan haar wordt bescherming geschonken. Zij mag spreken: in enkele kerken over God, en in pers en propaganda vóór het regime en tegen de reactionairen.

Zo kan het regerings-persagentschap het de wereld over bazuinen, dat de Kerk in dit land vrij is. Komt en ziet (Attlee, Bevan, Huysmans en zovele anderen)! Wat vervolgd wordt zijn misdadigers, verraders, handlangers van buitenlandse machten. Wat ons aangewreven wordt (al die arrestaties, verhoren, hersenspoeling, confiscatie van goederen en verbanning van missionarissen) gebeurt om bestwil van de Kerk en is op haar zuivering gericht. Heel dit zuiveringswerk is, naar het heten moet, een beweging van binnen uit. Zo wordt de Zwijgende Kerk in een positie gedrongen, waarin zij, wat zij te lijden krijgt, geen onrecht noemen mag; en die het haar aandoet geen vijandige macht.

Teruggedrongen in een dergelijk complex van situaties valt heel de communistische macht nog over de Kerk heen met voortdurend nieuwe aanvallen. De poging om onze mensen bijeen te brengen in een ,,Patriottische Vereniging van Katholieken", waarover u de laatste tijd berichten ontmoet in de pers, betekent niets minder dan zo'n nieuw offensief. Het doel van deze vereniging is — volgens de officiële statuten[1] — ,,priesters en gelovigen van het gehele land te verenigen, — de geest van vaderlandsliefde te propageren, — actief deel te nemen aan de socialistische opbouw van het land, — de wereldvrede te verdedigen, — en de regering bij te staan om de politiek van godsdienstvrijheid volledig toe te passen." Velen zullen misschien in deze poging een begin van verzachting en een weg tot toenadering zien: een symptoom van de door Mao Tse-tung onlangs zo plechtig geproclameerde nieuwe koers: ,,Laat honderd bloemen bloeien; laat honderd meningen elkaar bestrijden". Zo onschuldig durf ik deze zaak niet te noemen. Het komt mij veeleer voor, dat men, nadat de progressieve Kerk een mislukking is geworden, met deze Patriottische Vereniging van Katholieken tracht de aanloop naar hetzelfde doel van verder terug te beginnen. Van zo ver terug, dat voor velen niet meer zichtbaar zal zijn, waarheen de sprong hen eenmaal voeren zal. Zo ver terug, dat ook zij, die dit wèl doorzien, nauwelijks nog termen kunnen vinden om meedoen te weigeren. Hiermee is dan voor de afgetobde

[1] Agentia Fides, 14 sept. 1957 (1957, n. 37, p. 327).

Kerk een begin gemaakt van nieuwe kwelling: van nieuw gevaar nl. waarvoor zij niet waarschuwen kan, van weer wringen en wenden waar zij niet uitkomen kan, en van zich moeten compromitteren waar zij geen verklaring van geven kan. En achter dit alles aan zie ik voor de Kerk een nieuwe vlaag van vervolging komen. De vereniging heeft reeds een resolutie aan moeten nemen tegen de zgn. ,,elementen van rechts'' en de ,,vijanden van het vaderland''. Dit duidt op een jacht op mensen, een jacht binnen haar omheinde hoven.

Dit is het trieste beeld van de Zwijgende Kerk van China. Het zou mij niet verwonderen, als dit u de indruk zou geven, dat die Kerk dan wel stervende moet zijn en gedoemd om onder te gaan. Tegenover deze indruk mag ik het feit stellen, dat zij leeft, en het vertrouwen, door alle verbannen missionarissen uit China meegenomen, dat zij het leven zal houden. Wat ik schilderde is nl. nog niet het hele beeld. Of beter gezegd, de sterkste trek is nog te weinig geaccentueerd.

Ik heb slechts terloops vermeld, dat de Chinese katholieken geweigerd hebben de progressieve Kerk te nemen. D.w.z. dat de prachtige geschiedenis van het ,,verzet'', waar wij in Nederland zo trots op zijn, ook daar wordt gemaakt.

Dit verzet is gemarkeerd door heldhaftige daden van moedige mannen. Boven allen uit staat de lichtende figuur van mgr. Ignatius Kung, de bisschop van Shanghai: een rots, waartegen alle aanvallen te pletter zijn gelopen; een man van het formaat van Z. Em. Kard. De Jong. Er is de moedige weigering van mgr. Josef Tseou, aartsbisschop van Nganchang, om de leider, de Paus te worden van de nationale Kerk, een weigering, die hem voor jaren in de gevangenis heeft gebracht. En de fiere rede, waarmee de priester John Tung een weifelend diocees omtrok naar de goede kant, maar zijn lichaam weggaf voor de marteldood. En het providentiële optreden van het Legioen van Maria, dat reeds op weg is om legendarisch te worden.

Toch zouden wij aan de Chinese Kerk tekort doen, als wij haar verzet tot zulke spectaculaire dingen wilden terugbrengen. Deze mogen talrijk zijn, maar zij blijven in de lange jaren, die de vervolging duurt, sporadisch. Het is daar zoals overal: grote dingen doen maar weinigen, en deze weinigen nog maar zelden in hun leven. Zulke spectaculaire daden markeren wel het verzet van de Kerk, hebben zijn koers sterk beïnvloed, maar geven er niet het gehele beeld van weer.

Er is in dit verzet zelfs veel, wat het minder spectaculair maakt. Ik sprak reeds van de martelingen, die bisschoppen en priesters worden aangedaan. Mgr. Sheen, de Amerikaanse radiospreker, heeft hiervan gezegd: „Wij zullen onze breviers moeten herschrijven en nieuwe begrippen invoeren in onze missaals. Immers een heel nieuwe categorie van martelaren heeft haar intrede in de Kerk gedaan"[1]. Zo is het. Deze mensen is het niet gegeven, om voor rechters te getuigen voor God. Zij mogen zich alleen maar wringen en wenden voor beulen om zich de aantijging van spionage, verraad en moord van het lijf te houden. Hun geloof en hun liefde zijn nu evenals vroeger het motief, waarvoor zij aan deze folteringsprocessen worden overgeleverd. Maar de gehele structuur en de onontwarbare gecompliceerdheid van de moderne vervolging vormen een dicht rookgordijn, dat dit motief aan het oog onttrekt.

Verder mogen wij niet uit het oog verliezen, dat dit verzet moet worden gevoerd door een minderheid van nog niet één procent van de bevolking; zonder beroep op grondwet of recht; en vanuit een positie van vernedering, isolatie en zwijgen.

In dit verzet zijn de helden de onbekende priesters, die al jarenlang ronddolen of als boerenknecht, kleermaker of apotheker hun priesterlijke plichten blijven vervullen en de veiliger positie aan de overkant weigeren. Daar zijn de helden al die brave mensen, die door hun passief verzet zorgen, dat de progressieven in hun gemeenschap als parias worden beschouwd en dat de kerken, die zij bedienen, leeg blijven staan. Wat zij doen moge misschien in zich niet spectaculair zijn, maar het levert een resultaat op, dat voor de Kerk glorieus is.

Ik wil de indruk niet wekken, dat in deze vervolging geen verliezen worden geleden. Ik wil ook niet idealiseren. Dit verzet wordt door mensen gevoerd. Zo is er ook niets, wat menselijk is, vreemd aan. Maar het feit staat er: de progressieve Kerk is een fiasco geworden.

Hiermee is aan de machtige moderne kerkvervolger een ervaring bezorgd, soortgelijk aan die van de reus Goliath, toen de kleine David met een slinger en een riviersteen de strijd met hem aanbond. De communistische Goliath gelooft nog niet in de verborgen kracht, waarover deze moderne David beschikt. Daarom lanceert hij de nieuwe aanval van de Patriottische Vereniging. Deze mag ons met zorg vervullen. Maar de Chinese Kerk heeft recht, dat wij vertrouwen in haar stellen.

[1] Rede voor kath. lekenleiders van Amerika, De Maasbode 11 nov. 1953.

Ik kan aannemen, dat het zelfs voor u moeilijk zal zijn, na alles gehoord te hebben wat ik u over de vervolging gezegd heb, het vertrouwen van de missionarissen reëel te noemen. Het is gebaseerd op de dingen, die zij daarginds hebben gezien. Mag ik eens trachten deze enigszins te ontleden.

Ik geloof, dat wij de situatie zo mogen zien. Nu in China déze terreur heerst, werkend met dìt propaganda-apparaat en déze leugen, gaat de normale, op psychologische wetten berustende prognose m.b.t. beïnvloeding van de massa niet meer op. Het volk gelooft niet, wat dit regime zegt. Ook niet, wat het de Kerk aanwrijft. Nu zo apert de christelijke waarden worden aangetast en de Kerk zo schreeuwend onrecht wordt aangedaan zijn onze mensen meer immuun voor de infectie uit het vijandelijk kamp. Nu de vervolging er is, zijn de voor katholiek leven onmisbare middelen van zielzorg, kerkdienst, catechese, onderwijs en organisatie minder onmisbaar geworden. Nu de zielzorg zover is uitgevallen, voelen de katholieken beter hun persoonlijke verantwoording en zoeken de schapen hun weg ook zonder het ingrijpen van de herder. Maar vooral, nu de normale voortgeleiding van de genade door de handen van de priesters zover onmogelijk is gemaakt, weet God haar wel direct aan de zielen te doen toekomen. En tenslotte, er bestaat een plan-bureau in Moskou, dat door buitengewoon knappe mensen wordt geleid, maar ook in de hemel is zo'n bureau gevestigd en de leider hiervan is de Almachtige.

Met deze ontleding wordt, dunkt me, het vertrouwen van de missionarissen in deze Kerk meer aannemelijk. Zo worden de lichtende trekken in het beeld van deze Kerk meer begrijpelijk. Nu zult u mij geloven, als ik zeg, dat, ondanks het uitvallen van de zielzorg, het geloofsleven intact is gebleven; dat, ondanks lastercampagnes van jaren en publieke veroordeling van zoveel bisschoppen en priesters, ook bij de heidenen het respect voor de Kerk is toegenomen; dat, ondanks het feit, dat deze Kerk tot zwijgen is gebracht, zij voortpreekt met een geluid sterker dan zij ooit gehad heeft.

Velen zijn de Chinese Kerk gaan zien als dood en begraven. Die Kerk is niet eens stervende. Zij gaat voort met aan haar roeping te beantwoorden en eer te geven aan God. Meer eer misschien nu, dan ooit in de tijd toen wij er nog met onze complete staf van missionarissen mochten werken. Ja, zij vervult in de Gemeenschap van de Heiligen een geheel bijzondere roeping. Alle lijden heeft een roeping, in zijn verbondenheid met het lijdensoffer van Christus aan het kruis. Welnu, wie dit lijden gepeild

heeft, het lijden van miljoenen, kan het niet anders meer zien dan als het begin van grote dingen: grote dingen tot heil van hen, die nu schreien; maar grote dingen ook tot heil van heel de Kerk en al haar kinderen.

Een paar jaar geleden kwam ik eens in een communiteit van priesters, waar men daags tevoren een missionaris op bezoek had gehad, die recht uit Chinese gevangenschap kwam. Deze had daar een hele avond van zijn belevenissen verteld. „En begrijpt u het, — merkte er een op — zijn laatste woord was: „Het is erg geweest, maar ik had het toch niet graag willen missen." Ja, dat begrijp ik. En ik geloof, dat ook u nu wel de reden vermoedt, waarom hij dit niet had willen missen. Voor ons, kleingelovige mensen, is het een weldaad, het mysterie, dat de Kerk is, en de wondere wegen, waarlangs zij de genade voert tot in de harten der mensen, eens zo klaar voor ogen te krijgen.

In de Zwijgende Kerk van China, zoals zij daar staat, ontdaan van menselijke structuur en organisatie, beroofd van bezit, macht en aanzien, weerloos en kwetsbaar, belasterd, bestookt en gemarteld, maar levend, en zó levend . . ., in deze Kerk is het niet moeilijk, de trekken te herkennen, die Christus voor Zijn Kerk hier op aarde heeft ontworpen: het Rijk nl., dat niet van deze wereld is en op deze wereld geen grond onder de voeten heeft; het Rijk, waarvan de wet een onmogelijkheid en de leer een dwaasheid is; het Rijk, waarin de Goede Herder zijn schapen zo toegerust heeft, dat Hij ze onder de wolven kan sturen; het Rijk, dat alle menselijke berekening en uitdaging tart, dat over krachten beschikt waar niemand zich mee meten en rijkdommen waar niemand tegen concurreren kan. Hebben wij geloof genoeg, om te erkennen, dat zoiets in onze Kerk nog reëel is? dat een Kerk met zulke trekken leven kan? De Chinese Kerk geeft hiervan het bewijs.

Wij weten, dat de Kerk de in mystieke gedaante voortlevende Christus is. In de Zwijgende Kerk van China is het niet moeilijk, deze gedaante te herkennen: Christus nl., zoals Hij zich ontledigd heeft en de gestalte van een slaaf aangenomen; Christus, die nog geen steen heeft om Zijn hoofd op neer te leggen; Christus, die de rechterwang aanbiedt, als men Hem slaat op de linker; Christus, het teken (nooit radicaler dan in zo'n land) van tegenspraak (nergens dieper dan tegenover deze machten); maar Christus ook, bouwend aan Zijn Rijk temidden van dit grote volk, dat doolt en lijdt en hoopt: aan „het Rijk van waarheid en leven, het Rijk van heilig-

heid en genade, het Rijk van gerechtigheid, van liefde en van vrede".[1]
Laat dan maar deze mystieke gedaante van Christus voor ons staan vol bloed en wonden. In de Zwijgende Kerk van China wordt het ons duidelijk — even duidelijk als aan de leerlingen van Emmaüs — „dat de Christus dit lijden moet en zo in Zijn heerlijkheid ingaan". De communisten mogen zich nog zo zeker voelen, dat zij aan de Kerk de genadeslag toe zullen brengen, zij beseffen niet dat zij niet meer zijn dan de honende en huilende menigte rond Jesus, die ook nu nog triomfantelijk Zijn kruis draagt door de tijden. En zij beseffen nog minder, welke heerlijke bloemen zij met hun vervolgingen in de vele landen doen bloeien onder tachtig miljoen kinderen van God en wat voor kostbaar zaad daaruit rijpen gaat: verlossing, goddelijk leven en eeuwig geluk voor ontelbaren.

Dit nu moge in de Zwijgende Kerk van China duidelijker zichtbaar zijn, het is in alle missiewerk te vinden. Of het daarginds de zware verkenningstochten in de rimboe zijn, of het laag-bij-de grondse ruilen van spiegeltjes en kralen, of de feestelijke doop van hele stammen of de bekroning in de plechtige consecratie van inheemse bisschoppen in St.-Pieter; of het hier het simpele werk is van een postzegelclub, of het zwoegen van een kapelaan om zijn zelatricen op pad te houden, of de grootse opzet van een Amate, het gaat alles om de uitbouw van dit Rijk, deze zegen voor de zielen en deze glorie van God. Dit moest dan ook allen altijd voor ogen staan, bewegen en bezielen, die de hand slaan aan dit werk. Tot op deze hoogte moesten wij de actie, die wij voor de Missie voeren weten te heffen. Daar kan men heenzien over nationale antithesen en door mensen opgeworpen barrières. Daar vindt men de presentatie, die ons voor allen aannemelijk maakt en het uitzicht, dat allen fascineren zal. Daar hoort men het appèl, dat op de knieën dwingt en tot inzet van krachten en moeite, van tijd en van geld bereid maakt. Daar vervalt de waarde van het eigenbelang en zinken persoonlijke gevoeligheden in het niet. Daar vinden wij immers ons allen tezamen, wit en zwart en bruin en rood (van huidskleur, .. maar ook van kleed!) voor het aanschijn van God, tezamen geroepen om de zending van de Zoon voort te zetten: de zending tot heil van de mensen en de zending tot eer van de Vader.

Katwijk a.d. Rijn.

[1] Prefatie van Christus Koning.

DR. ED. LOFFELD C.S.SP.

TUSSEN TWEE POLEN

II

Cultuur-ervaringen op een missiologische reis

„HET reizen door Afrika is niet alleen het zich voortbewegen door een prachtig of lelijk landschap, niet alleen het vechten tegen stof en plotselinge moeilijkheden met de auto, niet alleen de bijna voortdurende moeite die je moet doen om je goed humeur te bewaren, het is ook een reis van problemen, die uiterlijk geen gestalte aannemen, maar in je innerlijk leven als kloppende vragen . . ." — Dat schrijft de journalist Wim Hornmann, die onlangs met zijn vrouw Afrika doorkruiste van noord naar zuid. [1]

Op mijn reizen van oost naar west, van Dar es Salam naar Dakar, heb ook ik de strijd gekend tegen de stof en de modder, tegen de gloed van de zon en de dreiging van het oerwoud. Het vechten tegen depressies werd, eerlijk gezegd, voorkomen door het bijna habitueel gezelschap van een of andere missionaris, die datgene meevoerde wat de apostolische delegaat van Belgisch Congo en Ruanda-Urundi, mgr. Alfred Bruniera, mij in Léopoldville voorhield als dè noodzakelijke eigenschap van de geloofsverkondiger: „la bonne humeur". Maar dan zijn er inderdaad nog de vraagtekens die in wazige vorm opdoemen voor je geest bij iedere bocht en iedere halte. Er zijn problemen waarover je blijft piekeren in de nachtelijke benauwdheid van het muskietengaas of in de conversatie met Europeanen en Afrikanen.

De kernkwestie van de missionering, schreven we, [2] ligt, wat de orde der praktijk betreft, in de grondhouding van de missionaris, in zijn zijnswijze op het bovennatuurlijk vlak, in zijn persoonlijke verhouding tot de Persoon van zijn Opdrachtgever. Maar andere problemen doemen op, waarvoor wel niemand in staat is een categorische en rechtlijnige oplossing te formuleren: ook niet wanneer men de kwestie ter plaatse in vele streken heeft geobserveerd en met velen besproken, noch wanneer men bovendien de meest recente desbetreffende literatuur heeft doorgewerkt, van Toynbee

[1] „Limburgsch Dagblad", 30 mei 1958, p. 13. Zie „Het masker af", Sijthoff, Leiden 1957. Reportage door mevr. J. HORNMANN-HANKE: „Libelle", 24e jrg. (1957), n. 37-n. 51.
[2] Het Missiewerk 37/1958/83 vv.

tot Pius XII, van Jean Daniélou tot Richard Mohr, van Sardar Panikkar tot Diop en Senghor, om nog niet te spreken van moderne ecclesiologen zoals Journet, Schmaus, de Lubac en de Montcheuil.

Wij doelen hier op een kwestie, reeds aangeduid in onze vorige reportage: welke is de verhouding tussen de missie, d.w.z. de katholieke kerk, en de zo diepgaand uiteenlopende culturen der volkeren? — Hoe is deze verhouding te zien in het huidig evolutie-stadium, speciaal van Afrika, en bij de huidige *feitelijke* culturele interpenetratie? — We stelden reeds uitdrukkelijk de vraag: „Welke houding neemt de missionaris aan tegenover de plaatselijke culturen en waar staat hij in de huidige Afrikaanse evolutie?" [1] Deze vraag dient beantwoord te worden op grond van een onderzoek op brede basis; de feitelijke houding van de missionarissen kan echter alleen *beoordeeld* worden aan de hand van de twee gestelde *principiële* vragen.

In deze principiële kwesties zien sommigen hèt kernprobleem der missiologie, of zelfs het enige object van deze theologisch-wetenschappelijke specialisatie. Op het missiologisch Congres van Würzburg, mei 1956, duidde prof. dr. R. Mohr „das methodische Grundproblem der Missionierung" als volgt aan: „Was hat die Mission und die Neuheit der Religion mit der Neuheit der Kultur zu tun en wie soll sich die Mission gegenüber dem Wandel der Kultur praktisch verhalten?" De stellingname in deze moet uitgaan, zegt de Nijmeegse hoogleraar, van de meer algemene vraag: „In welchen Verhältnis stehen Religion und Kultur überhaupt zu einander?" [2] Hetzelfde werd door hem geponeerd in zijn inaugurale rede van 5 oktober 1956: „Integrierung des Christentums in die religiöse Struktur und die religiöse Intention der Naturvölker, das ist das eigentliche Problem der Missionierung." [3]

Reeds in 1952 had J. Bastiaensen c.m. de visie naar voren gebracht dat het criterium der missie-activiteit ligt in „de integrering der natuur-

[1] t.a.p.

[2] „Die Neuheit der Kultur", tekst van de rede, 24 mei 1956, voor de „Missionsstudienwoche" te Würzburg, in het verslagboek „Die Neuheit des Lebens als Ziel und Frucht der Weltmission", Münster i.W., 1957, 208–228. (De aangehaalde passage: p. 208). Dezelfde spreekbeurt werd enige dagen later gehouden te Nijmegen, voor het interacademiale weekend, door de Alma georganiseerd („De Tijd", 29 mei 1956, p. 5).

[3] „Missionsethnologie", Dekker & v.d. Vegt N.V., p. 21. Th. Bours schrijft: „Het kernprobleem is niet de vraag om het behoud van de eigen cultuur met de daarin aanwezige diep-religieuze waarden. De kernvraag is: Hoe Afrika, hoe de Afrikaanse mens te benaderen om hem in deze alles omvattende ontwikkeling een diep-religieuze innerlijke levenshouding te geven." („De Bazuin", 41e jrg. n. 36, 21 juni 1958, p. 7.)

en cultuurwaarden in de Kerk. Hierover handelt dus de missiologie. Dit is haar eigen object . . ." [1]

***

We hebben elders uiteengezet waar naar onze opvatting het kardinale theoretische probleem der missiologie en der missionering ligt en hoe men zich in dat perspectief zou moeten stellen om alle ondergeschikte grote en kleine problemen te benaderen. [2] Tot de allergrootste speculatieve en methodologische vragen behoort zeker de kwestie waarop Mohr, Bastiaensen en vele anderen doelen. Ziet men inderdaad met ons het wezen van de katholieke missionering in de groei van mensengroeperingen tot de vorm van vitale en eigengeaarde kerkgemeenschappen of ,,particuliere Kerken", organisch *één* met de universele Kerk, maar niet per se in alles *eenvormig* met de andere particuliere Kerken die samen met de nieuwe ,,formaties" *de* Kerk constitueren [3]: dan dringt zich de vraag op, hoe deze Kerk in het algemeen staat tegenover de volkeren als dragers van gedifferentiëerde culturen en in hoeverre dus ,,de Missie", die niets anders is als de zich structureel uitbreidende Kerk, de plaatselijke diepgaande verschillen in innerlijke levensopvatting en uiterlijke levenswijze, in levensstijl en levensexpressie, kan en moet integreren. — Indien dit niet zou worden nagestreefd, indien de Kerk zich overal in een vreemd gewaad zou presenteren en bij de kerkvorming van nieuwe volkeren en stammen dit gewaad zonder meer zou opleggen: dan zou de kerk dáár noodzakelijkerwijze een vreemdelinge blijven en zou zij daar een leven leiden in bloedarmoede en rachitische groeiremmingen.

En tòch kent de Kerk een in- en uitwendige structuur die onveranderlijk is. Waar ligt de grens tussen het transcendente en het plaats- en tijdgebondene? Tussen de wezenlijke, godgewilde kern en de bijkomstige periferie? Welke eisen stelt de eenheid en welke vrijheid laat de meervormigheid? Hoe blijft het universele karakter van *de* Kerk leven bij haar gevarieerde etnische belichaming, bij de vorming van *particuliere* kerkgemeenschappen?

[1] ,,Extensio Ecclesiae - Tijdschrift voor missiewetenschap". Uitg. studenten van de Congregatie der Missie, Panningen, IX (1952), p. 48.

[2] ,,Le problème cardinal de la missiologie et des Missions catholiques", uitg. ,,Spiritus", Rhenen, 1957. We komen later terug op enige kritische beschouwingen: A. SEUMOIS, in ,,Het Missiewerk" 36 (1957), 118-122; R. Vögele, ,,Das Kardinalproblem der Missiologie", in ,,Zeitschrift für Missionswissenschaft und Religionswissenschaft" 42 (1958), 139-147.

[3] Zie in ,,Le problème cardinal . . ." blz. 80-88; verder voor het hele onderhavige probleem: 89-91; 153; 139-175; 183-184; 316-317; 380-386.

Hoe verhoudt zich de onberekenbare werking van de H. Geest tot de postulaten van de cultuurevolutie, of de eschatologische existentie van de Kerk tot haar noodzakelijke incarnatie in concrete menselijke culturen? De concrete Kerk wordt gevormd uit mensen zoals ze individueel en in gemeenschap zijn en zo ontstaat uit het bovennatuurlijke en het natuurlijke element een totaliteit, die analoog is met de totaliteit van de Goddelijke en de menselijke natuur in Christus: en tòch loopt er een wezenlijke scheidslijn door die totaliteit. — De principiële vraag krijgt pas al haar scherpte wanneer het er om gaat de eerste groei van een nieuwe kerkgemeenschap tot stand te brengen en te bevorderen, een groei die noodzakelijkerwijs geleid wordt vanuit een „vreemd" kerkelijk milieu. Om in dit cruciale probleem enige helderheid te krijgen, zal men het, zoals we reeds schreven in de vorige aflevering, vanuit de theologie moeten benaderen, maar tegelijk de verworvenheden (niet primair de wankele hypothesen en subjectieve constructies) van diverse „binnenwereldlijke" wetenschappen in zijn gezichtsveld moeten plaatsen. Een mensengemeenschap moet in haar concrete, actuele existentie tot kerkgemeenschap worden gevormd: hier worden de fundamentele eisen gesteld door de Wil van God en de aard van het bovennatuurlijke: de „aanpassing" zal primair moeten komen van de mens en de menselijke culturen. Maar er is ook een tegenovergestelde beweging van het bovennatuurlijke naar het natuurlijke, een „aanpassing" van de Kerk aan de eigenheden der volkeren, een integratie ervan in haar eigen gestalte, resp. een inspiratie ervan door haar beginselen: wie zulk een mysterieus organisme helpt opbouwen kan geen speculatieve theoloog blijven, maar dient zich af te vragen wat practici en theoretici blootleggen aangaande de noodzakelijke „onderbouw": de concrete volkeren in een bepaald ontwikkelingsstadium. Dan wordt noch louter theologie bedreven, noch louter etnologie, godsdiensthistorie en sociologie: het wordt speculatieve missiologie, gecombineerd met „action-missiology", of „missiologie te velde". Beter: in wezen zal het missie-*theologie* blijven, maar een theologie die de „profane" gegevens voortdurend en diepgaand in haar constructieve werkzaamheid opneemt.[1]

Dit schijnt gezegd te moeten worden aan het adres van theologen die de Kerk bijna voorstellen als een soort etherische formatie; tevens aan het adres van wetenschappers die de indruk wekken zich blind te staren op de menselijke facetten van de Kerk en die vanuit deze wel juiste, maar

[1] Zie in „Scientia, Missionum ancilla", Donum Natalicium Mulders, Nijmegen 1953, pp. 11-14.

beperkte visie de postulaten van hun wetenschap zonder meer opleggen aan de ontwikkeling van een organisme, dat primair door àndere wetten geleid wordt en bovendien door de speling van de Geest Gods.

* * *

Zo zijn er historici die de huidige visie op de missionering zonder meer projecteren in het verleden en dan hun banvloeken uitspreken. Ik denk hierbij aan de kanunniken Joly en Leclercq.[1] Is dit historisch juist? — Ik denk ook aan culturele antropologen (en anderen) die de vroegere en hedendaagse missionering als een mislukking karakteriseren, omdat de (overigens erg uiteenlopende en nog zwevende [2]) visies van hun zeer jonge wetenschap nog niet voldoende zouden leven in de missionerende Kerk. Als dit laatste ook tot op zekere hoogte waar is, blijft nog de vraag of men het recht heeft zulk een concrete veroordeling uit te spreken vanuit de culturele antropologie alléén, zonder de kerkuitbreiding in haar bovennatuurlijke, meest wezenlijke aspecten te overzien, noch enig oog te hebben voor de feitelijke wereldsituatie zoals die wordt belicht door de sociografie, de sociale antropologie, de taalwetenschap, de kolonistiek . . .[3], of voor de situatie, zoals die zich opdringt zelfs bij een vluchtige reis b.v. door de steden, dorpen en nederzettingen van het Afrikaanse continent.

Hierbij gaan mijn gedachten uit naar Richard Mohr, wiens missionaire publikaties en spreekbeurten (ofschoon door apostolische bezorgdheid ingegeven) enige gelijkenis vertonen met die van Richard Wright.[4] Met taaie volharding en wonderlijke consequentie strijdt Mohr voor de integratie van de „primitieve" cultuurwaarden in de wordende Kerken, resp. voor de methodische omvorming van cultuureenheden in kerkelijke parochies en bisdommen.[5] In deze betogen ligt veel positiefs en waardevols,

[1] Chan. JOLY, „Le christianisme et l'Extrême-Orient", Paris, Lethielleux 1907. „Le problème des Missions. Tribulations d'un vieux chanoine", Paris 1908. J. LECLERCQ, „Vie du P. LEBBE", Casterman, Paris-Tournai 1955.

[2] Prof. MOHR schrijft, dat ook de huidige etnoloog geneigd is te denken in categorieën van zijn tijd, dat hij zijn materiaal verzamelt en ordent „so wie es ihm am besten passt", onder de onbewuste inwerking van zijn eigen theorieën, die hij „geistige Schosskinder" noemt. Ook is het huidig etnologisch en godsdienstwetenschappelijk materiaal nog „äusserst lückenhaft": „Neue Gesichtspunkte für die Ordnung kultureller Phänomene in Ethnologie und Religionswissenschaft", in ZMR 38 (1954) 222-234. (De bedoelde passage: p. 223.)

[3] Zie A. SEUMOIS O.M.I., „Introduction à la Missiologie", SCHÖNECK-BECKENRIED 1952, 423-426.

[4] Zie vorige aflevering, 75-76.

[5] „Die Neuheit . . ." (Zie boven, p. 142, n. 2), blz. 220-221. Dit moet gebeuren „womöglich mit demselben priesterlichen Leiter."

zoals blijkt uit het voorafgaande. — Maar met evenveel consequentie ziet hij zelfs de *reële*, ook zuiver-etnologische situatie over het hoofd, evengoed als het ware cultuurbeeld van Europa en ook de apert-onomkeerbare culturele, resp. civilisatorische [1] penetratie van het „Westen" in het Afrikaans milieu. Dientengevolge gaat deze etnoloog onverschrokken en op gevaar af verketterd te worden [2] voort met het lanceren van generaliserende beschuldigingen aan het adres van *de* missionarissen van Afrika, van „de Missie" als zodanig, zelfs aan het adres van de Kerk.

Sommige teksten zijn gepubliceerd; andere zijn publiek uitgesproken, hetzij voor de radio-omroep, hetzij in academische (of andere) bijeenkomsten waarbij de pers vertegenwoordigd was. De geschreven aantijgingen kan ieder lezen, de mondelinge hebben een eensluidende weerklank gevonden in de dagbladen of elders.

Ik breng enige passages naar voren.

Aan het adres van de missionarissen. — Aan de verkeerde vorming van de Afrikaanse clerus staan hun (Europese) leermeesters schuldig „die niet in staat zijn zich een katholiek priester anders voor te stellen dan als Europeaan". [3] — De missionarissen „bezitten zeer zelden voldoende geesteswijdte om zich het christendom anders voor te stellen dan in de hun vertrouwde culturele vormen". [4] — Volgens prof. Mohr is „het grootste deel van de missionarissen (is) nog behept met een zeker kolonialisme op godsdienstig vlak". [5] -- Van christelijke zijde en van de missionarissen horen we te weinig over de „geweldige en pijnlijke problematiek, waarin Afrika is geraakt door zijn heftig contact met het Westen." De gebeurtenissen in Afrika worden bovendien veel te simplistisch voorgesteld, alsof er slechts één zaligheid voor Afrika bestaat, namelijk zo snel en grondig mogelijk de westerse beschaving in Afrika te incorporeren. [6]

[1] Prof. MOHR wil alleen van cultuur spreken, wanneer die geheel leeft uit een religieus beginsel; zo niet, dan spreekt hij van „Zivilisation".

[2] „Die Neuheit . . ." (zie boven, p. 142, n. 2), blz. 213.

[3] „Missiologische Erfahrungen auf einer ethnologischen Reise", Zeitschr. für Missionswissenschaft und Religionswissenschaft 40 (1956), 47-53. (Aangehaalde passage: p. 53).

[4] „Die Neuheit . . .", p. 210.

[5] „Liturgie en Missie", rede op de kath. studentendagen te Nijmegen, 1 febr. 1958. Verslag in „De Volkskrant" 4 febr. p. 5. Desgevraagd antwoordde prof. MOHR (14 febr.) dat hij de tekst niet ter inzage kon geven, daar deze vernietigd was. Ik moet me dus, ook voor deze rede, tevreden stellen met verslagen, die in ieder geval weergeven hoe het publiek het referaat verstaan heeft.

[6] Rede voor de jaarvergadering van het Thijmgenootschap, Rotterdam 18 mei 1958. Katholiek Archief XIII (1958), 30 mei 1958, kol. 527 tot 530. (Bedoelde passage: kol. 529). „De Maasbode" gaf letterlijk hetzelfde verslag (19 mei, p. 3).

Aan het adres van de Afrikaanse clerus. — „De inheemse priester is meestal nog veel meer vervreemd van zijn volkscultuur (Volkstum) dan de Europese missionaris er vreemd aan is".[1] — De inheemse priesters „zijn ontwortelde mensen . . . die voor de opbouw van een Afrikaanse Kerk, welke na de uittocht van de Europeanen kan voortbestaan, niet in aanmerking komen".[2] — „Ongehoorde geldsommen zijn uitgegeven voor de bouw van grote, modern-Europees ingerichte seminaries, waarvan de vruchten eigenlijk negatief zijn".[3] — „Deze priesters (de Afrikaanse) zijn, zonder het te willen, de beste verbreiders van het rationalisme en materialisme van Europa, zij hebben geen enkele innerlijke betrekking tot een volk, waaronder zij moeten werken."[4]

Aan het adres van „de Missie". — Bij „het binnendringen van een ongodsdienstige, godloze civilisatie" heeft de missie, „althans over het algemeen", „zich als actieve factor laten inschakelen".[5] — Zij heeft, in haar „geistigen Enge",[6] nauwelijks notitie genomen van de gegevens der etnologie en godsdienstwetenschap[7] en „de geweldige kans, aan dit oude aan te knopen (de oerreligie der mensheid) . . . heeft de missie helaas niet gezien".[8] — Aan de mening dat de westerse cultuurvorm de absolute, enige „erstrebenswerte" cultuur is „schijnt ook de missie tegenwoordig onvoorwaardelijk overgeleverd (restlos verfallen) te zijn".[9] — De huidige, grote fout is dat de missionering te zeer gericht is op het individu en geen rekening houdt met de gemeenschap. Aldus rapporteerde een dagblad[10] uit de rede van 1 februari 1958, evenals het telex-verslag van het K.N.P. (2 febr.) onder de kop: „Missie in Afrika heeft grote kans gemist".

Onder de headline „Missie in Afrika op het verkeerde spoor", gaf een ander katholiek dagblad (en later „Katholiek Archief", zonder deze kop) de volgende, letterlijk aangehaalde passage uit de rede van 18 mei 1958: „Er tekent zich in de missie een sterke tendens af, dat zij zich zonder voorbehoud en zonder nadenken wil inzetten voor een meewerken aan een

[1] „Missiologische Erfahrungen . . ." (zie boven, p. 146, n. 3), p. 52.
[2] t.a.p., blz. 52-53.
[3] t.a.p., blz. 53.
[4] „Die Neuheit . . ." (zie boven, p. 142, n. 2), pp. 226-227.
[5] t.a.p., blz. 211.
[6] t.a.p., blz. 219, 220.
[7] t.a.p., blz. 222.
[8] t.a.p., blz. 226.
[9] „Missionsethnologie" (zie boven, p. 142, n. 3), blz. 11.
[10] „De Gelderlander", 3 febr. 1958, p. 7. Zo ook „Die Neuheit . . .", 220-221.

zo snel mogelijke indringing van de westelijke beschaving in Afrika." [1]

De missie heeft „gefaald" (hat versagt) in haar taak een werkelijk-inheemse clerus op te leiden. [2] — „Het is de missie helaas niet gelukt zulk een clerus te vormen". [3]

De grondigste bezwaren heeft prof. Mohr tegen de „schoolpolitiek" [4] van de huidige missie. „De missieschool", afgezien van het godsdienst-onderricht, „wordt evenzeer als de regeringsscholen beheerst door het streven, uit de inheemsen zo snel en volledig mogelijk Europees denkende en levende mensen te maken". [5] — Ofschoon de missionering in wezen niet tot taak heeft de mensen te leren lezen, schrijven en rekenen („Deze dingen zijn van geen belang voor het Rijk Gods" [6]), zet de missie zich zó sterk in voor de Europese school, „dat men de indruk krijgt, als was zij een organisatie tot oprichting van Europese scholen in buiten-Europese landen". [7] Welnu, juist door dit schooltype „wordt mijns inziens de rationalistisch-materialistische geest van onze civilisatie heel bijzonder geconserveerd en verbreid". [8]

Uit de rede van 18 mei 1958 gaven „Katholiek Archief" en de „De Maasbode" in dit opzicht het volgende weer: „Van bijzonder belang nu in dit wereldbeschouwelijk drama is de plaats der missie. Het werk van de missie wordt thans op opvallende wijze bepaald door een eenzijdige accentuering van de invoering van alle Europese schooltypen. Door de profaan-rationalistische en zuiver intellectualistische geestesvorming, welke deze school geeft, is de missie een der factoren geworden, welke het actiefst en het meest bijdraagt tot de algemene secularisering van het particuliere en openbare leven van Afrika. De missie wil dit niet, maar zij doet het toch, omdat zij het probleem niet onderkent. Dit is het gevolg van de geestelijke situatie van het westelijk christendom, waaraan de missie is vastgeklonken." [9] — Hiermee treft Mohr evenzeer de missie als het hele katholieke schoolwezen in Amerika en Europa en elders, mitsgaders het hele westerse christendom en de westerse beschaving als zodanig.

[1] „De Maasbode", 19 mei 1958, p. 3. Kath. Archief (zie boven, p. 146, n. 6) kol. 528-529.
[2] „Missiol. Erfahrungen . . ." (p. 146, n. 3), p. 53.
[3] „Die Neuheit . . .", p. 226.
[4] „De Volkskrant", 4 febr. 1958, p. 5 (verslag rede 1 febr.).
[5] „Missiol. Erfahrungen . . .", pp. 51-52.
[6] „Die Neuheit . . .", p. 215.
[7] t.a.p., blz. 213.
[8] t.a.p.
[9] „Kath. Archief" (zie boven, p. 146, n. 6), kol. 529. „De Maasbode" 19 mei 1958, p. 3.

Tenslotte moet *de Kerk* als zodanig het ontgelden. Zij moet dit trouwens ook bij de inderdaad vernietigende kritiek op „de missie": deze is geen „onder onsje" van paters en zusters die in congregatie-verband wat mensen gaan bekeren, maar ze staat onmiddellijk en uitsluitend onder leiding van de hoogste en hogere kerkelijke gezagsdragers en ligt exclusief in handen van de plaatselijke hiërarchie over meer dan de helft van de bewoonde wereld, of die hiërarchie nu door religieuzen wordt geconstitueerd of niet, of ze formeel is opgericht of nog de missie-structuur kent.[1]

„Katholiek Archief" geeft als volgt een passage weer uit de rede van 18 mei: „Een der gevolgen van de bijna onverbrekelijke band van het christendom met de levensvormen van de beschaafde, westerse mens, is dat de missie de „genormde" mens in naam van het christendom naar Afrika brengt. Zij wil, dat de negers de westerse levensvormen op alle terreinen overnemen, omdat men ze voor christelijk, voor katholiek verklaart. Wat men in Afrika aan cultuur bezit, moet verdwijnen, omdat het heidens is. De Kerk was vroeger de bijzondere beschermster van de oude volkscultuur, omdat Zij wist waarom het daarbij ging. Maar thans heeft Zij er jammer genoeg geen gevoel meer voor, dat het behoud van het oude volksdom en van de oude volkscultuur niet alleen wetenschappelijke, maar voor alles ook een praktisch zedelijke betekenis heeft." [2]

***

Wat te zeggen van deze filippica? Toon en portée van deze artikels en redevoeringen kan men niet alléén verklaren vanuit Mohr's bedoeling om sterk de nadruk te leggen op bepaalde zwakke punten in de wereldmissionering: hij doelt onmiskenbaar op een werkelijk falen ervan in zake de oplossing van het „Grundproblem". Hij doelt ook niet op een „mislukking" zoals men die kan vaststellen in het leven van Christus zelf en van Zijn Kerk [3], maar op een falen dat menselijkerwijs voorkomen had kunnen en moeten worden en dat in de toekomst alleen kan worden uitgesloten

[1] Het meer ecclesiale inzicht breekt ook door in reformatorische Zendingskringen (Integratie — in beginsel — van de Internationale Zendingsraad in de Wereldraad van Kerken). Zie Mr. S. C. Graaf van Randwijck en Dr. Blauw, „Naar nieuwe wegen van gehoorzaamheid", Den Haag, Boekencentrum N.V. 1958. Hébert Roux, „Eglise et Mission", Paris, Société des Missions évangéliques de Paris, 1956.

[2] t.a.p., (zie boven, p. 146, n. 6), kol. 530.

[3] Zie A. Michel, „La Rédemption est-elle pratiquement un échec?", in „L'ami du clergé", 68e année (1958), pp. 318-322. Th. van Geldorp S.J., „Failliet der Missie?", in „Indisch Missietijdschrift" 37 (1954), 141-151.

door een radicaal herzien van de missie-methodiek, ook die van de hoogste kerkelijke instanties „De missioneringsmethoden moeten totaal omgegooid worden", aldus gaf een katholiek dagblad de rede van 1 februari 1958 weer. [1] — Nu ontzeggen we de katholieke wetenschapsbeoefenaar niet het recht (hij kan zelfs de plicht hebben) een bepaalde apostolaats*methode* te laken vanuit zijn specialiteit, ook al moet daarvoor de „missie-mythe" gekwetst worden welke we reeds in ons vorig artikel aanduidden. Maar in deze kritiek op een uitermate complexe activiteit zal hij toch zéér voorzichtig moeten zijn en ook wel, zonder zijn overtuiging tekort te doen, de gevoeligheid moeten ontzien van een volk dat duizenden zonen en dochters afstond en afstaat voor dat werk en dat daarom recht heeft op een grondige en alomvattende voorlichting wanneer men beweert dat zulk een offer praktisch vergeefs is en zelfs fataal werkt.

Het vonnis van de Nijmeegse professor (priester uit het bisdom Trier) hebben we in dezelfde scherpte nauwelijks aangetroffen in de hedendaagse literatuur, tenzij bij Sardar Panikkar, gezant van India in Parijs. (Deze brandmerkt bovendien de *bedoelingen* van de missionarissen.) De missies in het Verre Oosten zijn op een „échec total" uitgelopen, o.a. vanwege het samengaan van de „religieuze agressie" met de „imperialistische agressie". [2] — De „spirituele agressie" of het „non-territoriaal imperialisme", gecombineerd met de commerciële invasie, was gericht op het ondermijnen van de sociale en ethische tradities, om zó plaats te maken voor Christus en voor de Amerikaanse handel. [3] — Panikkar schrijft letterlijk: „Ik heb de missionarissen steeds beschouwd als geestelijk-arrogante lieden, het geloof en de religieuze opvattingen van anderen verachtend, subversief in hun sociale ondernemingen en propaganda makend voor een theorie die de zogenaamde natuurlijke superioriteit van Europa voorpreekt." [4]

Mgr. Fulton Sheen bestempelt terecht de schrijverij van Panikkar als een poging tot „misrepresentation", die gelijk staat met een „intellectuele agressie", een „mentaal beleg" van de missie, zoals de vervolging een fysieke aanval inhoudt. [5] — Een jezuïet, uit India geboortig, Jérôme D'Souza, besteedde een monografie aan de weerlegging van Panikkar,

[1] „De Volkskrant", 4 febr. 1958, p. 5.
[2] SARDAR K.M. PANIKKAR, „L'Asie et la Domination occidentale", Paris, ed. du Seuil, 1956, p. 401. (Franse vertaling van: „Asia and western Dominance").
[3] t.a.p. (Engelse tekst), pp. 173, 260. (Cit. „Worldmission" IX, 1958, p. 30).
[4] Cit. in „Rythmes du monde", 32e année (1958) p. 164.
[5] „Worldmission" IX (1958) p. 3.

waarin hij vooral wijst op het onhistorisch karakter van diens boek.[1]

Het spreekt vanzelf dat ook de heftige en verbijsterende kritiek van Mohr reacties heeft opgeroepen. De missie-historicus en Afrika-kenner Beckmann publiceerde een „rechtzetting" op Mohrs theorieën [2] en na hem formuleerde Anton Pott s.v.d., vanuit de praktische missie-ervaring, nog meer „bezwaren tegen (diens) etno-missiologische eisen". [3] In Nederland sloot Th. M. Bours uit Roermond zich bij hen aan,[4] zoals ook de missiologische medewerker van „De Maasbode", A. J. Kramer.[5]

Toen ik in 1956-1957 door een vijftiental Afrikaanse Staten-in-wording reisde, was mijn aandacht voortdurend ook op deze kwestie toegespitst. Ik sprak er uitvoerig over met westerse missionarissen van verschillende nationaliteit, met Afrikaanse bisschoppen, priesters en leken. Niet uit gevoelens van persoonlijke geraaktheid, maar vanuit hun vertrouwdheid met de reële culturele, politieke, economische en sociale situatie, namen zij allen zonder uitzondering een afwijzende positie in, zij het met verschillende nuances. Men zal hierop antwoorden, zoals een leerling van prof. Mohr het doet: „helaas zijn deze bisschoppen al te vaak ook al vereuropeaniseerd." [6] Zo wordt dan, in een zekere visie-verstarring, de nuchtere overtuiging en dagelijkse ervaring van tientallen Afrika-kenners als waardeloos gedoodverfd. — Ook in Europa besprak ik het probleem met missiologen, etnologen, sociologen en (ook niet-katholieke) Afrikanisten: niet één kon het eens zijn met de extremistische opvatting van de Nijmeegse etnoloog. (Om niet in de persoonlijke sfeer te geraken zal ik hun eenstemmig oordeel niet letterlijk weergeven.)

Uitgaande van deze besprekingen, van studie en lectuur, en van per-

[1] „Sardar Panikkar and christian Missions", Trichinopoly, St. Joseph's industrial school Press, 1957. Art. van dezelfde auteur: „Exploding the myth of East and West", in „Worldmission" IX (1958), 23-32.

[2] „Mission und Akkulturationsprobleme in West-Afrika. Eine Richtigstellung", in „Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft" XII (1956) 221-223.

[3] „Vom Verhalten des Missionars zur modernen Zivilisierung. Einwände zu ethno-missiologischen Forderungen", in „Zeitschrift für Missionsw. und Religionswissenschaft" 40 (1956) 301-310.

[4] „Afrika's uitdaging aan het Westen. Is de Missie in Afrika op het verkeerde spoor?" („De Bazuin", 41e jrg. n. 36, 21 juni 1958, pp. 6-7). Ook P. Dr. Gregorius van Breda O.F.M. Cap. leverde kritiek („Het Missiewerk" 35, 1956, pp. 177 en 178).

[5] Bedenkingen in diverse Maasbode-verslagen: o.a. 6 dec. 1956 en 3 febr. 1958. Verder „De Maasbode", 1 mei 1958 (verslag rede van ondergetekende bij gel. van het 2e Alma-Lustrum: „Christendom en autochtone cultuur", Nijmegen 27 april 1958.) Zie ook A. G. de Koning W.P., „De Maasbode" 28 juni 1958, p. 8.

[6] J. J. H. Muermans in „Nijmeegs Universiteitsblad" VII, nr. 21, 8 maart 1958, p. 3. C. P. C. M. van Putte is tegen Mohr's rede in verzet gekomen in „Viking", Onafhankelijk Tilburgs Studentenweekblad. 24e jrg., n. 19, 15 februari 1958.

soonlijke ervaringen, in Afrika opgedaan, moge ik dan tenslotte mijn standpunt weergeven.

***

Wat de *eerste beginselen* betreft, kan men het volslagen eens zijn met de uitlatingen van professor Mohr. Het christendom en zijn door God gewilde vormgeving in de katholieke Kerk is niet gebonden aan een *bepaalde* cultuurvorm. Kerkgemeenschappen kunnen en moeten gevormd worden uit alle culturele groeperingen (of uit groepen wier eenheid op andere dan culturele grondslag gebaseerd is), met integratie van de eigenheden en *per se* zonder overplanting van elders gegroeide cultuurelementen. Ofschoon de Kerk historisch (en providentieel) het diepst is geïncarneerd in de ,,westerse'' cultuur, moet zij er toch naar streven zich te ontdoen van het *specifiek* westerse wanneer zij elders tot volwassenheid en ,,Heimatgebundenheit'' wil komen. Degenen die bij dit moeizaam proces de eerste aanwijzingen hebben te geven, de missionarissen, moeten er zich dus diep van bewust zijn, dat de kerkgemeenschappen die zij helpen opbouwen niet zonder meer en in alles copieën mogen zijn van de ,,kerken'', waarin zij zelf zijn opgegroeid. Zij moeten Afrikaanse, Aziatische . . . kerken vormen, in wezen één met de Catholica, maar verschillend in verschijningsvorm: zo kan men gaan spreken van ,,de kerk in Afrika'', evengoed als van ,,de Afrikaanse kerk''. — De missionarissen, die in de westerse cultuur *de* christelijke cultuur zien, lijden aan een principiële misvatting: het is in zijn beste elementen *'n* christelijke cultuur en zij zijn geroepen onder andere volken 'n evenzeer christelijke cultuur te stimuleren, d.w.z. anders geaarde culturen te beïnvloeden vanuit de beginselen en wezenlijke realiteiten van het christendom. Zo zal de Kerk, één blijvend in haar katholiciteit, zich toch steeds meer, krachtens dezelfde katholiciteit, met een ander gelaat kunnen manifesteren: zichzelf en de volkeren verrijkend met een gedifferentieerde uitdrukking, in vorm en accent, van het openbaringsgegeven, met een gevarieerde liturgische viering en devotie-uiting of subjectieve vroomheid, met verschillend-liggende hoogtepunten in de beleving van de evangelische moraal en de christelijke levensbeschouwing. Hier ligt de integratiemogelijkheid voor alle *werkelijke* religieuze en culturele waarden van het ,,heidendom'', zoals die aan het licht zijn gebracht, eerst door vele missionarissen, later bovendien door de etnologen en godsdiensthistorici. Deze opvatting ligt ook verankerd in de grote missie-encyclieken (en andere) van deze tijd.

En als er dan ook al een spanning zal blijven bestaan tussen de eisen die

de *eenheid* stelt en die van een gezonde *meervormigheid*, tussen de waarborgen voor het handhaven van de universele Kerk en die welke de vormgeving van particuliere Kerken beogen, de absolute uniformiteit blijft toch in ieder geval uitgesloten. Nadat Pius XI er in „Mit brennender Sorge" op gewezen had dat de Kerk een „thuis" biedt voor alle door God in de volksgemeenschappen neergelegde bijzondere eigenschappen, voortreffelijkheden, taken en roepingen, voegt hij er aan toe: „Das Mutterherz der Kirche ist weit und gross genug, um in der gottgemässen Entfaltung solcher Eigenarten und Eigengaben mehr den Reichtum der Mannigfaltigkeit zu sehen als die Gefahr von Absonderungen." [1]

Er is dus primair-principieel en in abstracto geen beperking in de exclusieve integratie van de specifieke Afrikaanse waarden, met uitsluiting van alle andere, „Westerse" of „Oosterse" specifieke waarden.

Deze zijn echter te onderscheiden van de *algemeen-menselijke*, die in het Westen onder de invloed van het christendom meer tot ontplooiing en verdieping zijn gekomen: de erkenning van het primaat van de mens boven de andere zichtbare wezens, de oriëntatie op een persoonlijke God en een persoonlijke bestemming, de waarde en waardigheid van de mens (man en vrouw), de fundamentele gelijkheid van volkeren en rassen, de verhouding individu-staat, het monogame huwelijk, het recht op privé-bezit, de waarde van de arbeid, enz. Deze en andere waarden, zei Pius XII aan het adres van een groep historici, vormen de ziel van *iedere* cultuur.[2] Hij spreekt ook over „het ware Europa, d.w.z. dat geheel van alle geestelijke en *civiele* waarden die het Westen heeft opeengestapeld, puttend uit de rijkdommen van ieder der Naties waaruit het is samengesteld." [3] — Als men constateert dat deze en dergelijke algemeen-menselijke waarden slechts zwak tot uitdrukking komen (naast andere sterkere zeer waardevolle tendensen) in vele Afrikaanse culturen, begrijpt men dat Daniélou in de verbreiding ervan de nog niet uitgespeelde rol van het westen ziet.[4]

[1] A.A.S. XXIX (1937), p. 152.

[2] Ibidem XXXXVIII (1956), 214-216.

[3] Ibidem, XXXXVII (1955), p. 24.

[4] „L'Occident chrétien a-t-il encore un rôle missionnaire?", Etudes, tome 285, mai 1955, 173-183. Dezelfde auteur: „Le christianisme et les civilisations", in „Le Bulletin des Missions", tome 26 (1952), 136-142. De algemeen-menselijke waarden, door het christendom in Europa gebracht en door Europa over te brengen naar niet-westerse culturen, werden ook sterk naar voren gehaald door de Leidse hoogleraar, DR. LEMAIRE, in de door ons op de band geregistreerde K.R.O.-uitzending van 7 januari 1958 („Ontmoeting van de Westerse Kerk en cultuur met religies en culturen van andere werelddelen", in de radio-serie: „Gij zult het aanschijn der aarde vernieuwen").

Moeten wij bij deze beschouwing ook niet denken aan andere waarden die in het westen vooral tot uitdrukking kwamen, op gebied van wetenschap, techniek, economie, enz. enz.? Zullen de *op dit gebied* minder ontwikkelde volkeren die niet feitelijk nodig hebben en dan ook feitelijk zeker overnemen? Zullen de missionarissen dan zo bang moeten zijn voor deze westerse invloeden? Deze vraag stelde onlangs terecht de Nijmeegse hoogleraar dr. A. van Melsen.[1] — In dit verband wijst de Duitse jezuiet dr. J. Otto er op, dat de missievolkeren in deze tijd van de Kerk een dubbele aanpassing eisen; ,,an die gemeinsamen Grundzüge einer neuen, globalen Weltkultur, die sich vom Westen her unaufhaltsam über Ozeane und Erdteile hinweg aus dem gemeinsamen Lebensgefühl des wissenschaftlich-technischen Atomzeitalters zu bilden beginnt, *und* an die von Volk zu Volk wechselnden Besonderungen dieser kommenden Weltkultur, also an die neuen *Kulturdialekte*."[2]

In deze richting gaan ook evident de uitspraken van de huidige Paus. In ,,Fidei donum" vermaant Hij de volkeren van Afrika om ,,Europa dankbaar te zijn voor hun vooruitgang", bevorderd door zijn invloed op ieder gebied. Hij wijst op de noodzaak van een eendrachtige samenwerking tussen Afrika en het Westen, waardoor aan die volkeren, die over vele natuurlijke waarden beschikken ,,de verheven weldaden van de christelijke beschaving" kunnen worden medegedeeld. Verder waarschuwt de Paus nog tegen de gevaren van een zogenaamde louter technische beschaving; deze uitwas staat los van geestelijke waarden en hiertegenover zal de Kerk haar leer en leven moeten stellen.[3] — In de toespraak van 13 april 1958 tot vooraanstaande Afrikanen en Europeanen ging de Paus verder in op het

[1] In de zojuist vermelde radio-uitzending.

[2] Dr. J. A. Otto S.J., ,,Warum Mission?", Kevelaer, Verlag Butzon & Bercker 1957, p. 18. Een opmerkelijk artikel in dit verband is dat van Jean Frisque: ,,Vers une civilisation mondiale?" (Eglise vivante X, 1958, pp. 106-114). Hij maakt onderscheid tussen de beschaving en haar ,,bewerktuiging" (outillage). Deze laatste omvat de techniek, de wetenschap, de morele en geestelijke ervaring van de mensheid, neergelegd o.a. in kunstwerken, culturele en geestelijke boeken; deze bewerktuiging wordt algemeen-menselijk bezit, dus het substraat van *iedere* cultuur. De beschaving in haar determinerend moment, de houding van de mens tegenover deze bewerktuiging, een houding die verschillend is in de verschillende mensengroeperingen, leidt noodzakelijkerwijs tot gedifferentieerde kulturen, konkrete beschavingen. Ook prof. Mohr neemt het onderscheid aan tussen ,,Kultur" en ,,zivilisatorische Ausrüstung": Zeitschrift für Missionsw. und Religionsw., 38 (1954) p. 225.

[3] A.A.S. 49 (1957), 229-230, 231. In de tot nu toe verschenen Nederlandse vertalingen wordt abusievelijk ,,christiani cultus" vertaald door: ,,het christelijk geloof". Franse vertaling van ,,Bonne Presse": ,,les vraies valeurs de la *civilisation* chrétienne". Italiaanse vertaling van het Istituto Saveriano missioni estere, Parma: ,,i veri valori della civiltà cristiana." Men kan m.i. niet vertalen: ,,van *een* christelijke beschaving".

economisch aspect van de waarde-uitwisseling tussen Europa en Afrika: ,,Het is Ons inderdaad aangenaam de uitwisseling tussen Europa en Afrika te zien groeien . . . De aanvoer van de kapitalen en technieken van Europa betekent een onvervangbare dienst, die de economische ontwikkeling van de Afrikaanse landen zal bespoedigen." [1] — Deze passage werd aangehaald in de gemeenschappelijke verklaring van alle Aartsbisschoppen van Frans Afrika en Madagascar, einde april 1958. Daarnaast wijzen zij er de Afrikanen op, dat zij de ,,zin voor realisme" zouden missen, indien zij bij de opbouw van hun landen niet zouden steunen op elders opgedane ervaringen; hiervan uitgaande zullen zij moeten zoeken naar ,,originele oplossingen, specifiek Afrikaans . . ." [2]

Het zal dus een kwestie blijven van culturele, economische en sociale interpenetratie tussen Afrika en het Westen, waarbij vooral de missie als taak heeft zowel de bovennatuurlijke als de natuurlijke geestelijke waarden tot gelding te brengen. Deze taak zal zij ook realistisch op zich moeten nemen, waar zij constateert dat de westerse penetratie niet langs de banen der geleidelijkheid verloopt. Zo ook bij de nuchtere bevinding, dat ook *specifiek*-Westerse elementen in Afrika's cultuur blijvend geïntegreerd zullen worden.

* * *

Hier begint zich de eigen richting van prof. Mohr af te tekenen; hier heeft hij een wissel omgegooid, zodat hij naar onze opvatting op een doodlopend zijspoor is geraakt, al zal hij vanaf deze baan realiteiten kunnen beklemtonen die ieders aandacht waard zijn.

Zijn stelling is, dat van ,,het Westen" als zodanig niets dan onwaarde kan komen: dit Westen heeft dus niets te brengen, tenzij het puur-christelijke, evangelische geloofsgoed, ontdaan van iedere culturele aanslibbing. De Westerse cultuur kan hoogstens als ,,civilisatie" betiteld worden, ze is totaal losgeraakt uit het religieuze en is een extreem, uitgewerkt type geworden van wat hij noemt de ,,magisch-binnenwereldlijke" culturen. [3] Het contact hiermee werkt catastrofaal op de ,,religieus-bovenwereldlijke" culturen van Afrika. Het Westen is tot in de wortel geseculariseerd en gelaïciseerd, vermaterialiseerd en geprofaniseerd: Afrika kent van huis uit de organische eenheid tussen godsdienst en leven, het lééft in het boven-

[1] A.A.S. L (1958), 286, 287.
[2] Kath. Archief XIII (1958), kol. 590, 588.
[3] ,,Die Neuheit . . ." (zie boven, p. 142, noot 2), p. 209.

wereldlijke en is in zijn diepste wezen spiritueel ingesteld. — Hierop baseert de etnoloog zijn opzienbarende bewering, dat zowel de missionarissen als de Afrikaanse priesters, o.a. door hun scholen, de beste verbreiders zijn van het Europees materialisme en rationalisme.

De grondvraag is, of Mohr het cultuurbeeld van Europa, resp. dat van Afrika, nog reëel ziet; of dus zijn stellingname, ook louter cultuur-historisch en etnologisch, verdedigbaar is .... We willen voorlopig alleen wijzen op de visie van een andere Nijmeegse hoogleraar, in de theologie ditmaal, die zelfs de laïcisering van de Europese wetenschap, de secularisering van de caritas ook, een positieve aanwinst noemt voor het geloof.[1]

Prof. Mohr zal dus nauwelijks enige beperking wensen voor de culturele differentiatie van de zich uitbreidende kerk en voor de etnische particularisatie van die kerk. Hij zal voor Afrika ook over de hele lijn die cultuurelementen van de hand wijzen, die in het Westen ingegroeid zijn in het denken en leven van de kerk (en die mogelijk een menselijke verklaring bieden voor het feit, dat zij providentieel in het Westen, en niet elders, tot haar meer totale vormgeving is gekomen). Ik denk hier aan een meer conceptuele „basis" of uitdrukking, die aan de openbaring is gegeven, als veilig uitgangspunt voor een bredere en diepere beschouwing; aan sommige liturgische vormen; aan de kerkelijke wetgeving in haar grote lijnen; aan bepaalde „devoties", enz. — Ook zal hij geen mogelijke inperking zien van de culturele meervormigheid in de eisen van de eenheid. Consequent doorredenerend, zal de professor de absolute uiterlijke meervormigheid voorstaan, met behoud alleen van wat door Christus zelf is ingesteld (ofschoon ook daarin niet-Afrikaanse elementen schuilen, zoals het brood van de Eucharistie). Er zouden nauwelijks herkenningstekenen overblijven (veel minder dan in de geünieerde Oosterse Kerken) ter mondiale manifestatie van Christus' Kerk, noch uiterlijke factoren ter veiligstelling van de eenheid der geloofsbeleving, zowel in de theologie als in de liturgie en het Recht. — Ook bij deze extreme positie kan men een groot vraagteken plaatsen. Dit zijn problemen, die nog de reflectie van generaties zullen gaande houden en die uiteindelijk een oplossing zullen moeten vinden in het evoluerend leven van de volkeren zelf en van hun Kerken, onder supervisie van *de* Kerk; het blijft nu nog een tasten in onzekerheid, een onzeker-

[1] Dr. E. SCHILLEBEECKX O.P., „Op zoek naar de levende God" (inaugurale rede 9 mei 1958), Dekker & v.d. Vegt N.V., 1958, pp. 4-6. Men zou overigens dieper moeten nagaan of beide professoren precies hetzelfde onder „secularisering" verstaan, die de een verwerpt, de ander in zeker opzicht toejuicht.

heid die onmogelijk de vaste grond kan vormen voor actuele concrete vonnissen.

***

De problemen worden nog ondoorzichtiger, wanneer men ze beschouwt, niet zozeer in abstracto, zoals we tot nu toe deden, maar zoals ze zich opdringen in het huidig wereldbeeld, speciaal in de verhaaste evolutie van het zwarte Afrika. Hier vooral komt professor Mohr in opstand, en niet helemaal zonder reden.

De westerse civilisatie dringt onherroepelijk door in Afrika, in een ritme en met een grondigheid die ook etnologen als Schebesta verbijsteren.[1] Ze herschoolt de Afrikaanse mens, niet alleen op technisch en economisch gebied, maar ook in wetenschap en rechtspraak, door sociale en politieke structuren; alles min of meer volgens ,,westers'' patroon. De kolossale wals dreigt de Afrikaanse culturen te verpletteren. — Wat moet nu de missie doen? Zij moet zich, volgens Mohr, met alle kracht verzetten tegen de ,,koloniale'' machten en de internationale hulporganen die dit proces leiden[2] en tegen de vereuropeaniseerde Afrikaanse elite, die hij een ,,ontwortelde clique'' noemt.[3] Met dezelfde kracht moet de Missie zich inzetten voor het behoud van de plaatselijke culturen en cultus-gemeenschappen, deze alleen zuiverend en integrerend in de levende Kerk.

We zijn er van overtuigd, dat het meest waardevolle in Afrika's cultureel erfgoed, vooral zijn religieuze inslag, zijn houding tegenover het transcendente en het zichtbare, zijn hele ,,Wertskala'' (in zover die zuiver is), gered dient te worden. De nuchtere observatie wijst echter uit dat deze kostbare kern, dit ,,Kulturprinzip'', ligt ingebed in diep ingewortelde dwalingen, afwijkingen en misbruiken. Op de vraag naar het reëel bestaan van de ,,religieus-bovenwereldlijke culturen'' antwoordt professor Mohr zelf: ,,Es gibt in der Tat noch Völker, die eine solche Kultur haben.''[4] Toen hij, los van iedere missiologische visie, zijn (vooral op de geschriften van Frobenius en Jensen gebaseerde) distinctie poneerde tussen de religieuze en magische culturen, schreef hij: ,,Mit dieser Schilderung sind natürlich nur die abstrakten Idealtypen umrissen. Die konkrete Wirklichkeit zeigt überall die verschiedensten Berührungs- und Mischungsformen.''[5]

[1] Dr. P. SCHEBESTA, ,,Afrika verliert sein Gesicht. Der Prozess der Akkulturation'', in Zeitschrift für Missionsw. und Religionsw. 34 (1950), 267-281.
[2] ,,Missiol. Erfahrungen . . .'' (boven, p. 146, noot 3), p. 50, 51.
[3] Kath. Archief XIII (1958), kol. 529.
[4] ,,Missionsethnologie'' (zie boven, p. 142, n. 3), p. 11.
[5] ZMR 38 (1954); zie boven, p. 145, n. 2; p. 233.

— Maar in zijn feitelijke beschouwingen, vooral sinds zijn ,,missiologische ervaringen", schijnt hij steeds van de veronderstelling uit te gaan, dat deze etnologische culturen in Afrika *over het algemeen* een hoogstand hebben, hemelhoog verheven boven de laagstand van het ,,christelijk" Europa. Hij heeft zelfs gezegd: ,,Bei denen, die wir Heiden nennen, müssen wir in die Schule gehen, um zu lernen, wieder Christen, religiöse Menschen zu sein."[1]

Is deze ,,eurofobie", resp. ,,bantufilie" reëel? Kunnen de missionarissen daarmee vooruit en blijven zij in het stadium van ,,maar raak improviseren" zolang zij de gevraagde houding niet aannemen? Wat constateren zij, bij hun dagelijkse omgang met de heidense Afrikanen, aan religieuze waarden, met inbegrip van het geloof in een ,,godmens", van ,,sacramenten" enz.? Dit zijn (overigens aanvechtbare) reconstructies uit een ver verleden: moeten de missionarissen het zeer aantrekkelijke, archaïsche bouwsel van Frazer en Trilles[2] aanpakken, of de levende gemeenschappen van vandaag? Zouden zij, iedere westerse beïnvloeding werend en ze behandelend *alsof* ze er niet was, werkelijk deze culturen door een geleidelijke, organische overgang kunnen kerstenen? Zouden daarbij, na de strikte evangelisatie, ook geen ,,westerse" middelen nodig zijn, zoals algemeen-vormend en ander onderwijs, sociale en politieke vorming, enz.? Is lezen en schrijven werkelijk van geen belang voor de vorming van een Afrikaanse elite, waartoe Pius XII in ,,Fidei donum" strikte opdracht geeft, uitgaande van het beginsel: ,,Om de Missies tot volle ontplooiing te brengen is het niet voldoende het Evangelie te verkondigen"?[3] Ook de vele documenten van de Afrikaanse Hiërarchie spreken een duidelijke taal in deze.[4] — De missie

[1] Rede in het missiehuis S.-Franciscus Xaverius te Teteringen, 3 dec. 1956: ,,Die Sakramente der Christen und die Sakramente der Heiden". Tekst: Bijlage bij het SVD-Nieuws n. 113. Aangehaalde passage: p. 9. Verslag: ,,De Maasbode" 6 dec. 1956.

[2] Deze twee auteurs worden vooral aangehaald in de zojuist genoemde tekst. Men kan bij de specialisten nagaan, hoe verschillend de visies van de etnologen zijn in deze zaken. Zie b.v. KAJ BIRKET-SMITH, ,,Geschichte der Kultur", 2e Aufl., Zürich, waar hij in het naamregister naar Frazer verwijst. Zie ook K. BELLON, ,,Inleiding tot de natuurlijke godsdienstwetenschap", Nijmegen 1948, pp. 214-223. Wat de would-be etnoloog TRILLES betreft, sindsdien werd bevonden dat hij gefantaseerde gegevens heeft verstrekt en aan ,,mythomanie" leed. (K. PISKATY, ,,Ist das Pygmäenwerk von Henri Trilles eine zuverlässige Quelle?", Anthropos, vol. 52, 1957, fasc. 1-2, pp. 33-48). Zie verder boven, blz. 145, n. 2.

[3] A.A.S. 49 (1957), p. 232.

[4] In ons werk, ,,Le problème cardinal . . .", haalden we een serie aan (p. 84, noot 35), die aan te vullen is met de meest recente verklaringen: b.v. de verslagen van de bisschoppenconferenties van Dakar april 1956 en mei 1956; het verslagboek van de 5e plenaire confer. van het Episcopaat van Belg. Congo en Ruanda-Urundi (gedrukt Kisantu 1958). Ook de bisschoppen van Portugees Oost- en West-Afrika hebben onlangs een conferentie gehouden. Zie ook boven, p. 155, noot 2.

grijpt juist deze middelen aan, niet om de westerse invloed te versterken, maar om het gistende Afrika nog tijdig christelijk te beïnvloeden tot in alle sectoren van de zich omhoogwerkende samenleving. Er wordt in de duizenden missiescholen niet alleen godsdienstonderwijs gegeven als vak, maar er wordt naar gestreefd ook het „profaan" onderricht en de hele schoolopvoeding met de beginselen van het christendom te doordrenken, zoals men dit in de confessionele scholen van Europa en Amerika doet. Ditzelfde gebeurt in de sociale centra, zoals ik heb ondervonden in Dar es Salaam en Tabora, in Léopoldville, Brazzaville en Bangui, in Yaounde, Douala, Cotonou en Dakar. Het is wáár, dat men verder zou moeten gaan in de „afrikanisering" van deze en andere instituten en dat in deze moet gestreefd worden naar een betere vorming van de missionarissen zelf: maar de vraag is, in hoever dat concreet mogelijk is bij gebrek aan personeel en met verlies van de financiële steun van het Bestuur. De vraag is ook, in hoever die hervorming kàn uitgaan van westerse mensen. De vraag is tenslotte in hoever het concreet wenselijk is, gezien de wil van de Afrikanen zelf om een gelijkwaardige plaats in te nemen in het internationale leven.

Er zijn nog meer vraagtekens. Volgens prof. Mohr heeft de Kerk alleen het zuivere christendom te brengen, maar wanneer hij komt te spreken over Afrika, is hij van mening dat zij de opdracht heeft, hier positief te vechten voor het behoud van de culturen. [1] Maar in hoeverre zullen deze feitelijk blijven leven of tot nieuw leven komen? Nu reeds moet men ver in de jungle of het oerwoud doordringen om nog onvermengde cultuureenheden te ontdekken. Er zijn vele dorpen, ik denk b.v. aan Lambarene, waar de mensen van verschillende stammen elkaar alleen verstaan in 't Frans, en in de steden heeft een mengproces plaats van tientallen culturen. Dit is realisme. De kerk is geen etnologe, maar zielzorgster. Zij streeft er naar, de culturen intact te laten bij de opname in haar eenheid, maar zij neemt en beoordeelt die culturen zoals ze *zijn* en probeert ook te ontdekken in welke richting ze zich zullen ontwikkelen, te zeer overrompeld als ze feitelijk worden door de nieuwe beschaving. Ze juicht het streven toe van Afrikaanse culturele leiders als Diop en Senghor en vele anderen, die vechten voor het typisch-Afrikaanse en voor de „négritude" in het alge-

[1] „Ich behaupte darum, dass der echte Missionar een Kämpfer sein muss für die Erhaltung des alten Brauchtums . . .". „Ein Missionar nun, der diese Aufgabe erfasst hat, die ihm obliegt, das alte Volkstum zu erhalten . . ." („Missiol. Erfahrungen . . ." — zie p. 146, n. 3 — p. 50, 51)

meen, maar ze weet ook dat zij zoeken naar een harmonische assimilatie van westerse, resp. oosterse elementen in hun cultuur.[1]

De missie is er zich ook van bewust, dat al die kleine cultuureenheidjes geroepen zijn om op te gaan in een groter geheel en dat dan slechts een *fond* kan behouden blijven. Zo zien het ook de staatslieden die in Afrika werken aan de opbouw en uitbouw van grotere politieke en sociale formaties. Vele stammen kennen onderling een rassendiscriminatie die heftiger is dan die van de „blanken" tegenover de „zwarten". Dit fond is zeker datgene wat Mohr op de eerste plaats bewaard wil zien, al zal het moeilijk zijn het te sauveren bij het afbrokkelen van andere cultuurelementen die er organisch mee verbonden zijn. Het is te hopen, dat de missionarissen wegen zullen vinden om het hoogst-waardevolle te integreren, al zal dit uiteindelijk pas mogelijk zijn door de effectieve ingreep van mensen, priesters, religieuzen en leken, die zelf cultureel met deze volken samengegroeid zijn en die dan bovendien te werk gaan volgens de beginselen van het christendom. Zij kunnen nu, in de puberteitsjaren van Afrika (dit zij met alle respect gezegd) nog wat sterk Europees georiënteerd zijn, o.a. ook om niet bij anderen ten achter te blijven, maar de gezonde reactie zal vanzelf intreden naargelang hun samenleving de volwassenheid nadert.

Wie de missionaris verwijt dat hij zich niet volkomen inleeft in culturen die hem vreemd zijn, is weer irreëel: een cultuurmilieu geeft een vorming

[1] Verslagboek van het 1e internationaal congres van zwarte schrijvers en artiesten: „*Présence africaine*", Revue culturelle du monde noir, Paris, numéro spécial, juin-novembre 1956). A. Diop schreef later dat in een volgend congres speciaal de aandacht zal besteed worden aan de houding van de Afrikanen tegenover de westerse cultuur (Eglise vivante IX, 1957, p. 118). „Des prêtres noirs s'interrogent", éd. du Cerf, Paris 1956. Een priester, behorend tot deze groep „Présence africaine", schrijft: „De zwarte intellectuelen willen niet geassimileerd worden, maar assimileren. De assimilatie van de westerse cultuur . . . zal selectief zijn." (La Croix du Congo, Léopoldville, 13 janvier 1957, p. 3). In Belg. Congo neemt de groep „*Conscience africaine*" eenzelfde standpunt in („Les Missions catholiques", Paris, oct. 1956, 241-246). Zie het art. van de student J. Mbeka in „Afrika. Missietijdschrift van de Witte Paters", maart 1958, pp. 37-40. Zo ook de „*Capricorn Africa Society*" in Oost-Afrika („Streven", nov. 1956, 163-167). En de groep in Frans Equatoriaal Africa, die haar orgaan heeft in het tijdschrift „*Liaison*. Organe des cercles culturels d'A.E.F."
K. A. Busia (Methodist), prof. aan de universiteit van Ghana, beëindigt aldus een artikel over „Het kolonialisme in Afrika": „De vooruitgang van de techniek is bezig te leiden tot een gemeenschappelijke stoffelijke beschaving . . . Maar volgens mij moet het evenzeer mogelijk zijn om te groeien in geestelijk opzicht, niet om te komen tot een versmelting van alle bestaande culturen, maar om zich bewust te worden dat we àllen mensen zijn . . . in staat elkaar te verrijken door hun verscheidenheid van gaven." (Wending, Maandblad voor Evangelie en cultuur, XII, 1957, p. 565).

die voor de mens een tweede natuur wordt. Hij kan wel een abstract onderscheid maken, maar in concreto zal hij dit dikwijls onvermijdelijk voorbij zien. Het „neger worden met de negers", zoals Pater Libermann voorhield, is een na te streven ideaal, dat missionarissen ook in een halve eeuw niet volledig hebben kunnen bereiken, volgens hun eigen getuigenis. Zelfs doorgewinterde etnologen zouden er niet in slagen; ze zouden dus, wat de cultuurintegratie betreft, wel in een bepaalde richting kunnen werken, maar ze zouden moeten toezien wat er uit groeit ten gevolge van krachten „van binnen uit", in casu die van de Afrikaanse mens.

De ontknoping zal van deze laatste moeten komen, al kan de missionaris enige algemene vorming meegeven in de goede richting. Maar het christendom zelf zal de grootste vormkracht moeten geven, en niet het heidense „Kulturprinzip". Vanzelf zal ook het leven gezuiverd worden van cultuurvreemde elementen, d.w.z. van die elementen welke ook later uitheems zullen blijven in het cultuurbeeld dat dan ontstaan zal. Overigens zal dit ook in de toekomst spanningen en onzekerheden teweegbrengen, ook onder geloofsgenoten. Het „Daseinsraum" van de Kerk, zegt K. Rahner, is „ein geschichtlich sich immer wandelndes Rätsel, das keine innerweltlich handhabbare Prognose für die Zukunft erlaubt . . ." [1] — En wat de eisen van de eenheid tegenover de meervormigheid betreft schrijft M. Schmaus: „In dem praktischen Ausgleich freilich von Einheit und Mannigfaltigkeit wird es nie über einen stets neu anhebenden Versuch hinauskommen." [2]

De Kerk, dus de Missie, neemt de mens en zijn gemeenschap zoals ze nu zijn, daarbij ook haar actie richtend op de toekomst, in zover zij die kan voorzien, resp. zelf helpen bepalen. Ze zoekt niet naar de historische (voorbije) achtergrond van bepaalde cultuuruitingen, maar naar hun werkelijke waarde en hun vitaliteit voor de toekomst. [3] Ze ziet ook de

[1] In „Lexicon für Theologie und Kirche", 2e Aufl., Freiburg, Herder, 1957, onder „Abendland. Zur Theologie des Abendlandes", kol. 19.

[2] „Katholische Dogmatik", Band III, 1, 3-5e Aufl., München, Max Hueber, 1958, p. 586. Wat het absoluut nieuwe begin vanaf het eerste christendom betreft, een „herbronning" die zou leiden tot de kwasi-absolute meervormigheid, schrijft Jean Frisque: „il est tout à fait utopique de penser qu'il serait possible de reprendre à zéro, quand il s'agit d'un peuple nouveau, l'appel au salut, de se remettre dans la situation où se trouvaient les apôtres au premier siècle . . . il est contraire au dessein de Dieu de vouloir télescoper les étapes successives (Eglise vivante X, 1958, 113).

[3] Deze mening bleek ook de etnoloog M. Gusinde toegedaan, toen hij onlangs een spreekbeurt hield in Nijmegen en op het missie-seminarie te Gemert.

relatieve (ofschoon zeer werkelijke) waarde van de culturen tegenover het absolute karakter van de geopenbaarde Godsdienst, een relatieve waarde die Mohr steeds beklemtoont wanneer hij spreekt over de verwerping van de westerse civilisatie, maar waarvan hij de consequenties niet naar voren brengt voor de Afrikaanse.[1]

In hoeverre worden *feitelijk* de Afrikaanse culturen — tot op zekere hoogte zeer ten onrechte — overspoeld en omgevormd door de westerse, zoals deze laatste ook steeds dieper doordringt in het Verre Oosten? In hoeverre *kan* de Kerk zich in deze distanciëren van de westerse beïnvloeding? In hoeverre *mag* zij dat? Zij mag het niet, indien en in zover de westerse invloed (op het culturele vlak) *blijvend* zal doordringen. Zij mag het evenmin, in zover de politieke vormgeving-van-binnen-uit zelf daartoe zal leiden. Deze zal b.v. zeker voeren tot het aannemen van eenheidstalen (en dus tot een zekere cultuuregalisatie), met systematische terugdringing zelfs van talen die in grote complexen nu nog gangbaar zijn.[2]

In de mate van de mogelijkheid en de wenselijkheid zal de missionaris moeten blijven aansturen op het behoud van al het religieus-waardevolle, meer dan tot nu toe gebeurd is. Ook anderen dan Mohr wensen hier openlijk verzet en systematische oppositie: maar naar mijn mening strookt dit niet met de habituele, voorzichtige houding van de Kerk, die haar bovennatuurlijke actie niet mag laten lamleggen door tegenmaatregelen te provoceren, en die bovendien uit ervaring weet hoe onberekenbaar en zelfs riskant een toekomstige cultuurevolutie is. Het ,,Non veni pacem mittere, sed gladium'' eist, in een zó complexe zaak, een wijsheid en realiteitszin die niet in enige simplistische slogans geformuleerd kunnen worden.

[1] Zie ,,Die Neuheit . . .'' (p. 142, n. 2), 212, 221; ,,Missionsethnologie'', 10, 18. Cfr. ,,Le problème cardinal . . .'', pp. 89-91, 153. JEAN FRISQUE wijst op een zekere onvermijdelijke onaangepastheid tussen de relaties die de Godsfamilie constitueren en de puur-menselijke verhoudingen; verder op het ,,enorme risico'' van adaptatie waar de Kerk een ontwikkeling niet kan voorzien, die immers niet volgens natuurwetten verloopt. (Eglise vivante, l.c., pp. 112-114).

[2] D. B. MUNGULU FAUSTIN pleit voor het Swahili in heel Belgisch Congo, met systematische terugdringing (in de scholen) van het Kikongo, het Lingala en het Tshiluba (,,Temps nouveaux d'Afrique'', Usumbura, 2 févr. 1958, p. 3). Vooralsnog ziet het Episcopaat van Belg. Congo geen andere mogelijkheid dan het redigeren van een eenheidskatechismus in het Frans, met adaptatie aan de Afrikaanse mentaliteit. (Zie het verlagboek van de conferentie 1956, 172- 181).De minister-president van de staat Kameroen zei mij in 1957, dat hij, gezien de tientallen talen van zijn land, genoodzaakt was een volkslied in de Franse taal te laten samenstellen.

Prof. Mohr heeft hier en daar een aanzet tot deze gedachtengang. Hij spreekt immers over een „organische cultuurverandering naar cultuurvernieuwing",[1] over de functionele schikking tussen de nieuwheid van de profane beschaving en het nog niet dode verleden van een religieuze cultuur die niet sterven mag.[2] — Volgens een verslag zou hij in Rotterdam gezegd hebben: „Als men zegt: ja maar, het Westen is er (in Afrika) aanwezig en het heeft een feitelijke invloed, dan antwoordt prof. Mohr: verandering heeft er in Afrika altijd plaats gehad, maar het zou moeten gaan langs een proces van geven en nemen naar de behoefte van de echte Afrikanen en niet van de vereuropeeste Afrikaan."[3]

Ook Panikkar laat een verzoenend geluid horen: „. . . men kan zeggen dat de relaties tussen Europa en Azië opgehouden hebben unilateraal te zijn; en men kan zich slechts gelukwensen met deze culturele interpenetratie, welke, sinds de politieke overheersing over Azië een zaak van het verleden is, alleen maar steeds vruchtbaarder kan worden."[4]

Hier ligt het vlak, waarop een verhelderend gesprek geëntameerd zou kunnen worden, echter met uitbanning van ieder extremisme en nog meer van groteske beschuldigingen.

Aanknopend aan de nog werkelijk levende, vooral religieuze, cultuurwaarden (resp. aan die waarden in zover ze weer zullen opleven) zal men bij de vorming van clerus en leken-elite (en bij het *luisteren* naar hen) de tijd moeten helpen voorbereiden waarin de Afrikaanse culturen *niet* zullen geassimileerd *worden* door de westerse, maar spontaan die westerse (ook specifiek-westerse) elementen zullen assimileren die hen in staat stellen als *in ieder opzicht* volwaardige partners hun plaats in te nemen in het wereldbestel, met volledig behoud van hun originaliteit en vooral van hun religieuze inslag. Dit proces zal pas volledig kunnen worden ingezet bij het aanbreken der politieke onafhankelijkheid van de Afrikaanse gebieden: het belang hiervan voor de opgroeiende Kerken is evident (dus het belang voor de volkeren zelf), en dit is wel de reden waarop mgr. W. van Bekkum zijn bewering baseert: „De kerk kan, als missie, wel bestaan in een land dat niet vrij is; maar omdat zij een sociaal lichaam vormt,

[1] „Die Neuheit . . ." (zie boven, p. 142, n. 2), p. 210.
[2] t.a.p., 212.
[3] „De Volkskrant", 20 mei 1958, p. 7.
[4] „L'Asie . . ." (zie boven, p. 150, n. 2), p. 445. (Cit. Rythmes du monde, 32e année, 1958, p. 160).

kan zij slechts tot volwassenheid komen in een onafhankelijk land." [1]

Als de missie er in slaagt, op deze wijze particuliere Kerken voor te bereiden, door alle onoverzichtelijke situaties van vandaag heen, dan zal zij haar taak tot een gelukkig einde gebracht hebben.

De weg daartoe ligt zeker mede in een meer specifieke missiologische, etnologische, godsdienstwetenschappelijke, linguistische en reëel-sociologische voorbereiding van de missionarissen. [2] Op menig missie-seminarie laat dit nog te wensen over, ook in Nederland. De volle mogelijkheid daartoe is nu door de H. Stoel zelf geschapen door de invoering van het supplementaire „curriculum pastorale". Anderen pleiten voor een verdere vorming door de inrichting van missiologische centra in de missielanden zelf: „missiologie te velde". [3]

Dat op deze (en andere) punten nog veel hapert, geef ik prof. Mohr volmondig toe, ook na observatie van de feitelijke missie-methodiek. Wat de onderhavige kwestie betreft, kan men echter menselijkerwijs niet eisen, dat alle missionarissen zich op één slag loswerken uit het koloniale tijdperk, dat onvermijdelijk ook zijn stempel heeft gedrukt op de apostolaatsmethode en op de houding van de geloofsverkondigers. Noch kan men eisen, dat allen, oud en jong, zo maar op de hoogte zijn van de prachtige resultaten der culturele antropologie en oog hebben voor de oude religieuze waarden, hoezeer dit, vooral in dit stadium, noodzakelijk is. Moge prof. Mohr door zijn optreden de groei naar deze vorming verhaast hebben. Overigens komt men er niet met het zeer eenzijdig idealiseren van de etnologische culturen en denigreren van de westerse, met het ignoreren van de onontkoombare realiteit en van de praktische mogelijkheden en wenselijkheden. En wat de rechtstreekse en opgeschroefde filippica's betreft: deze brengen zelden verbetering teweeg, alleen verbittering, zoals mij in casu is gebleken uit mondelinge en schriftelijke reacties van missionarissen en niet-missionarissen.

[1] „Message aux chrétiens d'Occident", in Eglise vivante IX, 1957, p. 86. Wat de Afrikaanse opinie betreft, zie boven, (p. 160, n. 1). Ook veel Europeanen nemen het standpunt in van de cultuur-interpenetratie. Zie b.v. van GELDORP in „Indisch Missietijdschrift" 37 (1954), p. 148 vv. L. P. AUJOULAT, „Aujourd'hui, l'Afrique", Paris, Casterman 1958, p. 394 et passim. C. COUTURIER S.J., „Chine, où vas-tu?". Paris, éd. Fleurus 1958, p. 89. G. MALENGREAU in „Africa" (London), XXVI, 1957, p. 90. Mr. P. J. IDENBURG, secr. van het Leids Afrika-Studiecentrum (Wending, april 1957, 81-99).

[2] Zie „Scientia, Missionum ancilla", Nijmegen 1953. Referaten van de Ned. Missiol. Week in „Het Missiewerk" jrg. 34, 1955.

[3] „Missiologie "im Feld". Eine Anregung." Door P. HUGO HUBER S.V.D. (Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft XIV (1958), 41-48).

Ik sluit me eerder aan bij een genuanceerd oordeel als dat van J. W. Schoorl, die oog blijkt te hebben voor de werkelijke problemen der missie in haar verhouding tot een plaatselijke cultuur van Nieuw-Guinea, maar die toch constateert „dat in het missiewerk in het Moejoe-gebied van de mogelijkheden die de pauselijke uitspraken bieden, betrekkelijk weinig gebruik gemaakt wordt . . ." [1]

Het is o.i. niet nodig, dat we *blijven* staan tussen deze twee nieuwe ideologische polen, tussen extremisme en realisme, waarvan de een in de wolken steekt en de ander in de dichte jungle. Als ze zich naar elkaar toebuigen, kan de vonk overslaan.

Bij alle toeleg op de ingewikkelde missieproblematiek, van etnologische of andere aard, zal men echter op de eerste plaats zijn aandacht en gebed moeten richten tot de H. Geest, uit Wiens kracht en inspiratie de Kerk zich uitbreidt: die werkzaam is ook in de heidense culturen, maar in volheid leeft in de boven-culturele krachtbronnen welke de missionarissen openen of helpen openen voor de Afrikaanse wereld.

Missie-Seminarie Gemert

Adressen van medewerkers aan deze aflevering:

Z. H. Exc. Mgr. Constans Kramer O.F.M., bisschop van Luanfu, Missiecollege St. Willibrord, Katwijk a.d. Rijn.
Pater Dr. Ed. Loffeld C.S.Sp., Missie-Seminarie, Gemert. N.B.
Pater Donatus Dunselman O.F.M.Cap., p/a Missieprocuur, Korvelseweg 165, Tilburg.
Nationaal Bureau Priester-Missiebond, Laan Copes van Cattenburch 127, 's-Gravenhage.

[1] J. W. SCHOORL, „Kultuur en kultuurveranderingen in het Moejoe-gebied". (Proefschrift Leiden, Juli 1957), p. 160. De auteur gaat dan verder in op een mogelijke verklaring vanuit de realiteit. Zie verder pp. 193-194; 220 vv.; 264.

P. DONATUS DUNSELMAN O.F.M.CAP.

OVER TITELS BIJ DE MUALANG-DAJAKS VAN KALIMANTAN BARAT (West Borneo)

Een titel wordt zeer op prijs gesteld in de meer primitieve maatschappij. Meer dan in onze hogere cultuur? Ik zou het niet zo maar durven beweren; wel, dat de magie van het woord er duidelijker uitspreekt dan bij ons. Bij al de zegenwensen en magische bezweringen wordt ook steeds het verwerven van een titel als hoogtepunt van levensvervulling vermeld.

„Dat zij worden tot hoveling, eens tot helpers der aanzienlijken,
Wier namen klinken als rommelende donder.[1]
Hun beider roem worde ver gehoord als een galm;
Hun wijsheid alom geroemd;
Rontelom ga hun faam en worde vernomen over het ganse land.[2]
Zo is het bestemd door de geesten, de goden,
Om genoemd te worden in de Oré Njabung. (de hemel der dapperen)
Nu behoort gij tot de mannen van titel, van naam;
Tot driemaal toe van titel veranderd. (d.i. een hogere titel verkregen).[3]"

In de grote heldenzangen worden hun cultuurhelden aangekondigd met lange litanieën van dichterlijke titels en lofprijzingen om eerst op het einde met eigen naam te worden genoemd. Zo wordt b.v. Ladja, een grote cultuurheld der Mualang-Dajaks alsook van de verwante Batang-Lupar-groep, als volgt aangekondigd:

„Dan begint te spreken:
Het zware Aambeeld van Lalang Njilu, zeer groot, een span dik op de rand;
De grote smidse, waar men dag in dag uit aan het smeden is.
De Rijksbestuurder regerend vanaf het binnenland tot Lawai Pulau Limbung, /steeds waakzaam;
De Lommerrijke Boom met brede voet;
De Bloeiende Ubah-boom met wortelstoel steunend tegen ijzeren steen.
De Bloedzuiger, gestreept als een eekhoorn, die hoog opklimt om te zuigen /in het borstbeenkuiltje.[4]

[1] Uit ons artikel „Over de Huwelijksadat der Mualang Dajaks van West-Borneo". Bijdragen T.L.V., Deel 106, p. 43.

[2] Uit de huwelijkszang „Kana Sera", Verhandelingen van het Koninklijk Instituut T.L.V., Deel XVII, 1955.

[3] Uit ons artikel „Bijdragen tot de kennis van de taal en adat der Kendajan Dajaks van West-Borneo". Bijdr. T.L.V., Deel 105, p. 79.

[4] Uit „Kana Sera" l.c. p. 257.

Koninklijk dwerghert terugkerend uit het dichte bos, het gewei verward in de top van de hoge tapang-boom;
Koninklijk varken terugkerend van het dwalen rond de rijstschuren om rijst /te stelen overal rond;
Koninklijke neushoorn stampend in de modder op de heuveltop tot vijf vamen diep etc. . .[1]"

Vroeger, vóór de Dajaks meer of minder onderworpen waren aan de Maleise vorsten, waren het hun eigen aanzienlijken, die titels verleenden en succesvolle koppensnellers gaven zichzelf titels, hun, volgens de mythen, geopenbaard door hun beschermgeesten op sneltocht.

Nu, ook nadat sinds enige jaren de Maleise vorst zijn gezag heeft neergelegd in de handen van de centrale regering, is het verlenen van een titel de taak van een hooggeplaatste buiten de eigen Dajakse gemeenschap. Titels als *Singa*, Leeuw, *Matjan*, Tijger, *Lang Laut*, Zeearend, gevolgd door een bloemrijke parafrase als de boven gegeven voorbeelden, stammen uit de tijd van het koppensnellen. Titels als *Perabu*, *Demang* en *Sangga* werden uitgereikt aan priesters en zieners; alleen *Sangga* is nu nog gebruikelijk bij de Mualangers.

Buiten het koppensnellers-ritueel en buiten de ambten van ziener en priester vallen titels als *Degara*, een langere titel, welke kan verhoogd worden tot *Pettinggi* of *Temanggung* en als hoogste *Patih*. Oude titels als *Pati* en *Demong* treft men bij genoemde Dajaks nog alleen aan in hun oude gezangen.

Nu nog worden er ieder jaar, vooral in de feesttijd na de oogst, titels uitgereikt aan de kamponghoofden of aanzienlijke ouderlingen. Dit feest heet *bedjenang*, van *djenang* d.i. titel. De datum is reeds enige tijd te voren bekend gemaakt en nadert de dag, dan is de hele kampong in de weer om de ambtenaar die de titel uitreikt met zijn gevolg feestelijk te ontvangen. Reeds enkele weken te voren heeft men de rijstwijn bereid, opdat deze voldoende tijd zou hebben om te gisten en men is reeds gezamenlijk op jacht en visserij geweest voor het zo begeerde gerookte vlees en vis als toespijs bij het drinkfeest. Dan echter worden er varkens geslacht, sneuvelen er kippen voor de Islamitische gasten, en klinkt de ritmische roffel van het rijststampen door heel het langhuis en de stille bossen rondom.

Toen tot voor kort de Maleise vorst nog regeerde werd de betrokken

[1] Uit een nog niet gepubliceerde heldenzang der Mualang Dajaks.

persoon ook wel naar de radja geroepen, om in diens *balai* of raadzaal de titel ritueel in ontvangst te nemen.

De vorst schonk aan de titelontvanger een zgn. *pesalin*, bestaande uit een ongebleekt stuk katoen van twee el lengte en een omslagdoek, een zgn. *ketjinai arang*, een Maleis weefsel, zwart met rode rand, die onder de ceremonie over de schouder van de titel-ontvanger werd gelegd. Verder ontving hij een speer of zwaard of minstens een stuk ijzer ter versterking van de ziel bij het ondergaan van dit magisch zwaar geladen ritueel. Als tegengift schenkt men de vorst of de ambtenaar 10 kolak beras, d.i. 25 kilogram gestampte rijst.

Het voornaamste ceremonieel bij het verlenen van een titel is het zgn. *Batja Lajang*, het voorlezen van de door de vorst gezonden brief, waarin de titel officieel wordt verleend. Nu gebruikt men een kortere tekst, welke ook werkelijk voorgelezen wordt en katholieken hebben dit ook op verzoek mogen veranderen in een gebed met een geestelijk lied, terwijl van het oude batja-lajang slechts de afkondiging van de officiële titel overbleef.

Sommige oude Dajaks kennen de tekst van *Batja Lajang* nog uit het hoofd, maar het zijn de laatste der Mohikanen. Met moeite hebben we de volledige tekst kunnen optekenen en op een magnetofoon vastgelegd. We hopen elders deze tekst te kunnen publiceren. Hier geven wij er een ingekorte vertaling van.

Zulke teksten zijn moeilijk te vertalen wegens de voor ons ongewone beeldspraak en vooral door wat ik wil noemen de magische taal.

De man aan wie de titel wordt verleend zit gedurende het recitatief op een gong met zijn vrouw naast zich. Vóór hen staat een tempajan of martavaan gevuld met rijstwijn, een blaasroer met om de speerpunt een gele draad gewonden, voorts een reeds uitgelopen, bebladerde kokosnoot, meerdere kleinere gongs en kommen gevuld met rijst, welke weer staan op borden en midden in de rijst een ei. Verder staat er nog een grote kom met gele rijst — geel gekleurd door vermenging met curcuma —, waarmee de geesten naar het feest worden uitgenodigd en kommen met offergaven voor alle mogelijke hantu's.[1] Onder het reciteren van *batja lajang* houden man en

[1] Het onderscheid tussen geesten en hantu's is moeilijk aan te geven. *Antu* in de meest algemene zin zijn alle geestelijke wezens, ook de hoogste hemelgod, die bij de Mualang Dajaks *Petara* wordt genoemd en in de gebedstaal ook als *Antu Petara* wordt aangeduid. Hier zijn met geesten en hantu's resp. bedoeld *dewata* of *djuata* voor hogere geesten en allerlei lagere, dikwijls kwaadwillige wezens, naderend tot ons begrip spoken.

vrouw het blaasroer vast bij de ijzeren speerpunt met een gele draad omwonden.

De algemene inhoud van het recitatief is een oproepen van de geesten, een lofprijzing van de vorst en in het bijzonder magische lofprijzingen en zegenwensen voor de persoon, die de titel ontvangt. De zanger begint aldus in pantun vorm:

Hiermee wordt iemand uitgenodigd de sacrale gele rijst te strooien om daarmee de geesten tot het feest uit te nodigen.

De serimpat-boom heeft een tak gebroken,
Gebroken en afgevallen buiten de omheining;
Ik ben vertrokken vanuit mijn woonplaats,
Door de vorst bevolen het batja lajang te verrichten.

Een dwerghert loopt heen en weder,
Keert terug volgend de rug van de Paras-berg;
Alwie een snor heeft, alwie liphaar,
Hij strooie de rijst, hij strooie de beras.

Strooi de rijst, werp op de rijst,
Werp ze naar de djuata van Gunung Lidang;
Zwijgt mijn broeders van dit huis,
Ik sta hier steunend tegen een (sterke) paal. (dwz. ik heb het gezag van de vorst /achter mij)
Zwijgt gij allen daar zittend op de bank,
Te midden van de hele menigte.
Het uitspreken van dit batja lajang,
Is sterk als de Bembai-rivier bij plots opkomende stroom,
Die opstuwt het water van de Pajak-rivier.
Zwijgt gij allen ouderlingen,
Zwijgt gij allen jongelingen.

Sterk zwelt de rivier Melawi,
Opstuwend het water in de bocht van de Mentung;
De Dajaks maken rijstvelden en verkrijgen padi,
De Maleiers drijven handel en maken winst.
Plotseling zwelt de rivier Bengga,
Opstuwend het water in de Simpang baai;
Weest stil gij allen te gaar,
Ik spreek membatja lajang.

Dan roept hij alle geesten, *djuata*, op van boven- en benedenstrooms, van onder het water en van het luchtruim en vanuit de diepe wouden en nodigt hen uit in beeldrijke taal, geluk en voorspoed mee te brengen.

Gij geesten van benedenstrooms komt stroomop met het (koninklijk) zonne-
Brengt met u de koperen tawak en gong; /scherm,
Gij geesten van het water komt, stijgt naar de oppervlakte,
En brengt mee de diamanten edelstenen.

Vanuit het hemelruim daalt neer als zwevende,
Brengt goud mee vele staven;
Van bovenstrooms zakt af met een houtvlot,
Brengt ijzer een grote prauw vol.

Gij geesten uit het woud komt hierheen langs de landtong,
Brengt mee rijst een hele schuur vol;
Brengt knolgewas: keribang en terong,
Brengt stengels van suikerriet: tebu betong.

Gele rijst voor u geesten, djuata's,
Witte rijst voor ons kinderen van mensen;
Zuivere, fijne rijst voor de vorst en de Belanda's,
Kleefrijst voor de Chinezen, de Tjina's.

Geef niet aan het schrikkelijk dierspook.
Hoort het bevel gij, vlucht naar het Raja-gebergte!
Zeven manen en drie zonnen!
Strooit rijst stroomop naar het blinde spook,
Strooit middenstrooms, dat de gifslang het kruise;
Naar benedenstrooms naar de koninklijke draak,
Wiens staart kronkelt rond de vlaggestok.

De zanger gaat nu de gastvrijheid prijzen van hem die de onderscheiding ontvangt, en een groot feest geeft aan allen zonder onderscheid, weer geheel in verbloemde taal:

Een hanekam rood als de delima-bloem,
Hier eten de vogels van diverse pluimage;
Eet de djeruit-vogel tezamen met de ijsvogel,
Uitgenodigd door de neushoornvogel met rode snavel.
Opgewacht door de neushoornvogel met grote kop.

Dan prijst hij diens wijsheid en bekwaamheid alsmede de bezittingen, die voor hem staan:

Een twijgdunne slang, een rentala-draak,
Zijn gong (d.i. zijn naam) klinkt door het diepe woud;
Een zwarte doek met rode zoom,
Gespreid over een schone martavaan.

Alle aanwezigen worden uitgenodigd de rand van de offerschaal vast te houden:

Een klein dwerghert staat te trippelen,
Keert terug lopend over een stam van pengerawan-hout;
Gij allen nog jong of reeds met een baard,
Gij allen die reeds een snor draagt,
Wij allen houden vast de rand van de kom.

Ook de echtgenote wordt in de eer betrokken:

Klein en fijn, een gebatikte sarong,
Een tortelduif die hoog vliegt;
Van toen zij nog klein, van toen zij nog jong waren,
Ja, als afgemeten passend bijeen, even voornaam.

Een asam-boom dwars over het water,
Daartegen slaat de roeispaan achterwaarts;
Reeds van ver kwam het bericht, dat u een titel zoudt krijgen,
Gij Vader N.N. zo edel van aard.

Goed is het hart van de vorsten,
Die hebben besloten hem een aanzienlijke te maken.

Een twijgdunne slang om een rentala-martavaan,
Zijn gong gonst door het diepe woud;
Een zwarte lendedoek met rode zoom,
Gespreid over een schone ringa-vaas.
Labi Lawai is een oud land,
Adam kreeg Gusti Eva tot vrouw.

Ja, passend is het dat de vorst u een titel schenkt,
Dat uw titel wordt veranderd in een hogere.
Gij kunt rechtspreken, gij kunt betogen,
Gij kent de adat, kent het gewoonterecht,
Gij bezit goud, gij bezit koper,
Gij hebt kanonnen, gij hebt geweren,
Gij hebt ijzer, gij hebt staal.
Ja, passend is het dat gij wordt verheven onder de groten.

Dan volgt weer een litanie van magische zegenwensen in deze trant:

Uw rijstschuur beschermen de cobra en de python;
De rijststengels zwaar als dikke bamboe;
De rijstkorrels als een zware grintbank;
De rijstpollen dicht als op rode aarde.

Uw rijstschuur beklimmend ziet ge de berg van glanzende rijstkorrels;
In uw bergschuur uw oude schotels ter ontvangst van de gesnelde kop;
Gaat gij op sneltocht, gij verkrijgt koppen.
Gaat gij een springlans zetten, gij raakt een hert.
Gaat gij op jacht gij vangt een krokodil.
Gaat gij stroomaf, gij verkrijgt staal . . .

Een pati'-vis, een vis met stekels,
Keert terug etend langs pisang-stam;
Wij vorsten zijn naar u gekomen,
Te zien uw rijstschuur die niet leeg raken kan.

Plant tjabi' buiten de omheining,
Een boomstam wordt uitgehold door een brommende tor;
Gegroet, gegroet gij allen,
Ik zal mijn lezing voltooien.

Er valt een dode stam van pengerawan-hout,
En treft een wespennest;
Er klinkt gerommel van donder in de wolken,
Gij lieden strooit rijst om te roepen de ziel.
Dit omdat Vader N.N. een rang heeft ontvangen,
Reeds in aanzien ontvangt hij nu de titel van . . .

Hier wordt zijn volledige titel meegedeeld. Bij feesten, bij bijeenkomsten van stamhoofden en adatkenners, bij processen, zal hij voortaan officieel met deze nieuwe titel worden aangesproken en overeenkomstig zijn rang een plaats krijgen in de kring der voornamen.

Eindhoven

STATISTISCHE GEGEVENS PER 1 JANUARI 1958

I. PRIESTERORDEN EN CONGREGATIES

De Orden en Congregaties zijn geplaatst in de alfabetische volgorde der namen waarmede zij gewoonlijk genoemd worden.

Instituten en Missies	Totaal aantal Nederlandse leden				Missionarissen			
					in Prop. gebieden		in andere gebieden	
	Prs.	Frs.	Brs.	Nov.	Prs.	Brs.	Prs.	Brs.
1. ASSUMPTIONISTEN (A.A.)	230	52	34	1				
Belg. Congo — *Vic. Beni*					20	6		
Nieuw Zeeland					11			
Brazilië — *Minas, Sao Paolo*							41	1
Libanon							5	
H. Land							1	1
2. AUGUSTIJNEN (O.E.S.A.)	239	70	64	—				
Ned. Nw. Guinea — *Vic. Hollandia*					8			
Bolivia — *Aartsb. La Paz*							28	9
3. CAPUCIJNEN (O.F.M.CAP.)	397	79	177	7				
Indonesia — *Vic. Pontianak*					39	13		
Indonesia — *Vic. Medan*					56	8		
Fr. O. Afrika — *Pref. Djibouti*						1		
4. CARMELIETEN (O. CARM.)	377	86	66	7				
Indonesia — *Vic. Malang*					35	a)		
Brazilië — *Rio, Bahia, Pernambuco*							87	1b)
5. CARMELIETEN-ONGESCH. (O.C.D.)	59	16	7	2				
Brazilië							7	
6. CONVENTUELEN (O.F.M.CONV.)	85	29	9	1				
Indonesia — *Vic. Djakarta*					4			
Denemarken — *Bisd. Kopenhagen*					3			
7. DOMINICANEN (O.P.)	399	108	103	7				
Denemarken — *Bisd. Kopenhagen*					1			
Ned. Antillen — *Vic. Curaçao*					63	4		
Zd. Afrika — *Bisd. Kroonstad*					27			
Japan					1			
Philippijnen — *Manilla*					1			
Zweden — *Bisd. Stockholm*					1			
Brazilië							1	
Porto Rico — *Bisd.*							36	
8. FRANCISCANEN (O.F.M.)	979	171	243	33				
Ned. Nw. Guinea — *Vic. Hollandia*					46	7		
Indonesia — *Vic. Djakarta*					7	4		
,, — *Pref. Sukabumi*					26	1		
,, — *Flores*					2			
Pakistan — *Aartsb. Karachi*					48	5c)		
Ceylon					1			
India — *Aartsb. Bangalore, Madras*					6			
Vietnam *(Cochin)*					2			
China *(Hongkong)*						1		
Formosa					1			

a) bovendien 2 fraters; b) bovendien 12 fraters; c) bovendien 4 fraters.

Instituten en Missies	Totaal aantal Nederlandse leden				Missionarissen in Prop. gebieden		Missionarissen in andere gebieden	
	Prs.	Frs.	Brs.	Nov.	Prs.	Brs.	Prs.	Brs.
Japan — *Bisd. Sapporo*					10			
Noorwegen — *Bisd. Oslo*					4	1		
Brazilië							162	8a)
Chili							2	1
H. Land							2	2
9. GEZELSCH. V.H. GODD. WOORD (S.V.D.)	335	64	110	7				
Indonesia — *Vic. Djakarta*					4			
,, — *Vic. Endeh*					72	16		
,, — *Vic. Larantuka*					22	5		
,, — *Vic. Ruteng*					19	1		
,, — *Vic. Atambua*					30	6		
,, — *Pref. Den Pasar*					7	1		
Austr. Guinea — *Vic Alexishafen* *Vic. Wewak*					18	2		
Japan					5			
India — *Bisd. Indore, Sambalpur*					5			
Australië					2			
Goudkust — *Bisd. Accra*					7			
Belg. Congo — *Vic. Koango, Pref. Kenge*					15	3		
Philippijnen							8	1
Argentinië							4	
Brazilië							12	
Canada							5	1
U.S.A. (negermissie)							5	
10. JEZUIETEN (S.J.)	465	242	101	2				
Indonesia — *Vic. Djakarta* ,, — *Vic. Semarang*					110	6b)		
Denemarken — *Bisd. Kopenhagen*					2	c)		
Japan					2			
Alaska					1			
Madagascar — *Vic. Fianarantsoa*					1			
Zd. Rhodesia — *Vic. Salisbury*						1		
11. KAN. VAN LATERANEN (C.R.L.)	56	21	14	—				
Belg. Congo — *Vic. Kindu*					14	5		
12. KRUISHEREN (O.S.CR.)	296	60	80					
Indonesia — *Vic. Bandung*					33			
Belg. Congo — *Vic. Bondo*					30	10		
Brazilië — *Para*							8	
Minas							25	
13. LAZARISTEN (C.M.)	315	61	19	2				
Indonesia — *Vic. Surabaia*					43			
Denemarken — *Bisd. Kopenhagen*					4			
Belg. Congo — *Vic. Bikoro*					3			
Madagascar — *Vic. Fort Dauphin*					1			
Ethiopië — *Vic. Gimma*					6			
Columbia					2			
Formosa					7			
Curaçao					4			

a) bovendien 16 fraters; b) bovendien 27 fraters; c) bovendien 2 fraters.

Instituten en Missies	Totaal aantal Nederlandse leden				Missionarissen			
					in Prop. gebieden		in andere gebieden	
	Prs.	Frs.	Brs.	Nov.	Prs.	Brs.	Prs.	Brs.
Iran							1	
Madeira							1	
Algiers							3	
U.S.A. — *Negermissie*							9	
Panama — *Aartsb.*							8	
Guatemala							4	
Nicaragua							2	
Costa Rica							1	
Brazilië — *Ceara, Rio Grande, Para, Maranhao, Pernambuco*							77	2
Peru							1	
Chili							2	
Ecuador							1	
14. MISS. VAN MARIANNHILL (C.M.M.)	33	34	42	16				
Zuid Afrika — *Bisd. Mariannhill*					4	4		
Bisd. Umtata					1			
Zd. Rhodesia — *Bulawayo*					5	2		
15. MARISTEN (S.M.)	82	33	14	2				
Noorwegen — *Bisd. Oslo*					3			
Zd. Salomons eilanden — *Vic.*					15	1		
Nw. Caledonië — *Vic.*					3			
Mexico					1			
16. MISS. VAN MILL HILL	541	98	90	30				
Br. N. Borneo — *Vic. Jesselton*					21	2		
,, — *Vic. Kuching*					25	2		
Nieuw Zeeland					17	2		
India — *Bisd. Nellore*					27	1		
Pakistan — *Bisd. Rawalpindi*					23	2		
Sudan — *Pref. Malakal*					6	3		
Br. Oost Afrika — *Bisd. Kampala*					40	8		
,, — *Bisd. Kisumu*					54	8		
,, — *Bisd. Tororo*					60	8		
Br. West Afrika — *Bisd. Buea*					54	3		
Belg. Congo — *Vic. Basankusu*					56	12		
Kashmir en Jammu — *Pref.*					3			
Falkland-eilanden — *Pref.*					2	2		
Philippijnen							35	
7. MISS. V.D. AFRIK. MISSIËN (S.M.A.)	232	49	22	6				
Ghana — *Aartsb. Cape Coast*					55	1		
,, — *Bisd. Keta*					33	1		
,, — *Bisd. Kumasi*					31			
Togoland — *Bisd. Lomé*					4			
Dahomey — *Vic. Ouidah*					1			
Egypte — *Vic. Heliopolis.*							4	2
Griekenland — *eil. Samos*								1
8. MISS. V. D. H. FAMILIE (M.S.F.)	210	61	50	8				
Indonesia — *Vic. Bandjarmasin*					13			
,, — *Vic. Samarinda*					23	4		

Instituten en Missies	Totaal aantal Nederlandse leden Prs.	Frs.	Brs.	Nov.	Missionarissen in Prop. gebieden Prs.	Brs.	in andere gebieden Prs.	Brs.
Indonesia — *Vic. Semarang*					16			
Noord Noorwegen — *Vic.*					1			
Chili							33	
Brazilië							5	
Argentinië							3	
19. Miss. van het H. Hart (M.S.C.)	474	65	151	14				
Ned Nw. Guinea — *Vic. Merauke*					37	12		
Indonesia — *Vic. Amboina*					24	7		
,, — *Vic. Menado*					33	3		
,, — *Vic. Purwokerto*					11			
,, — *Vic. Djakarta*					3			
Gilberts-eilanden — *Vic.*						1		
Belg. Congo — *Vic. Coquilhatville*					1	2		
Philippijnen — *Surigao, Cebu, N. Ecya*							74	8[illegible]
Brazilië — *S. Paolo, Rio*							85	18[illegible]
20. Montfortanen (S.M.M.)	334	75	91	5				
Indonesia — *Pref. Sintang*					17	4		
Denemarken — *Bisd. Kopenhagen*					10	1		
IJsland — *Vic.*					7	1		
Nyasaland — *Vic. Blantyre*					50	4		
Belg. Congo — *Pref. Isangi*					19	2		
Columbia — *Vic. Villavicensio*					12			
Haiti — *Bisd. Port de Paix*							2	
Port. O. Afrika — *Bisd. Nampula*							29	2[illegible]
21. Norbertijnen (O. Praem.)	257	38	62	8				
Belg. Congo — *Vic. Buta, Vic. Lolo*					20	14		
India — *Bisd. Jabalpur*					32	4		
Zd. Afrika — *Bisd. Oudtshoorn*					3			
Brazilië — *Bisd. Petropolis*							12	
22. Oblaten v. St. Fr. v. Sales (O.S.F.S.)	48	19	26	3				
Zd. Afrika — *Bisd. Keimoes*					5	4		
Zd. W. Afrika — *Vic. Keetmanshoop*					7	1		
Uruguay							1	
Brazilië							2	
23. Oblaten van Maria (O.M.I.)	109	31	18	3				
Suriname — *Vic.*					9			
Canada — *Vic. Whitehorse, Labrador, Grouard*					4			
Zd. Afrika — *Basutoland, Windhoek, Transvaal*					13			
Belg. Congo — *Vic. Ipamu*					3	1		
Ceylon — *Bisd. Colombo, Jaffna*					6			
Philippijnen							2	
Haiti							3	
U.S.A. — *Texas*							4	
24. Passionisten (C.P.)	114	38	38	3				
Indonesia — *Pref. Ketapang*					16	1		
Belg. Congo — *Vic. Tsumbé*					1			

Instituten en Missies	Totaal aantal Nederlandse leden				Missionarissen in Prop. gebieden		Missionarissen in andere gebieden	
	Prs.	Frs.	Brs.	Nov.	Prs.	Brs.	Prs.	Brs.
5. PATERS V. D. H. GEEST (C.S.SP.)	414	91	175	11				
Fr. Guinea — *Aartsb. Konakry, Pref. Kankan*...........					3	2		
Fr. W. Afrika — *Aartsb. Dakar Bisd. Ziguinchor*					1	2		
Fr. Eq. Afrika — *Aartsb. Yaoundé, Bisd. Douala, Doumé; Aartsb. Brazzaville, Bisd. Pointe-Noire, Libreville, Ft. Rousset; Aartsb. Bangui, Pref. Bangassou*......					104	25		
Br. O. Afr. (Tanganyika) — *Bisd. Morogoro, Moshi,*					78	22		
Br. O. Afr. (Kenya) — *Aartsb. Nairobi*..					1			
Belg. Congo — *Vic. Kongolo*					6	10		
Brazilië — *Pref. Tefe en Mid. Brazilië* ...					50	9		
Midden Am. — *Bisd. Martinique*					2			
,, — *Bisd. Guadeloupe*					6	1		
,, — *Bisd. Haiti*							3	
Angola — *Aartsb. Loanda, Bisd. N. Lisboa, Silva Porto*							53	1
6. PATERS DER HH. HARTEN (S.S.C.C.) ..	309	57	71	2				
Indonesia — *Vic. Pangkalpinang*					22	2		
Singapore					1			
Centr. Noorwegen — *Vic.*					1			
B. Congo — *Pref. Kole*					1			
Cook-eilanden — *Vic.*								
Nw. Zeeland — *Bisd. Christchurch*					13			
Mozambique					1		3	1
Hawai — *Bisd.*							11	
Brazilië							92	9
Chili							4	
Peru.							1	
7. PATERS V. H. H. SACRAMENT (S.S.S.) ..	123	40	68	2				
Australië — *Aartsb. Melbourne*					1			
Port. O. Afrika — *Aartsb. L. Marques* .							12	2
Brazilië							22	7a)
Argentinië — *Aartsb. B. Aires*							1	1
8. PRIESTERS V. H. H. HART (S.C.J.)......	550	145	179	9				
Indonesia — *Vic. Palembang — Pref. Tandjungkarang*					30	6		
Finland — *Vic.*					13	5		
B. Congo — *Vic. Stanleyville, Vic. Wamba*					60	13		
Fr. Cameroun — *Vic. Foumban*					2			
Zd. Afrika — *Pref. De Aar*					1			
Argentinië							7	2

a) bovendien 2 fraters.

Instituten en Missies	Totaal aantal Nederlandse leden				Missionarissen			
					in Prop. gebieden		in andere gebieden	
	Prs.	Frs.	Brs.	Nov.	Prs.	Brs.	Prs.	Br[s.]
Chili							27	
Uruguay							5	
Brazilië							61	1
29. REDEMPTORISTEN (C.SS.R.)	310	41	161	6				
Suriname — *Vic.*					40	18		
Brazilië							77	3
30. SALESIANEN VAN DON BOSCO (S.D.B.)	116	61	65	4				
Belg. Congo — *Vic. Sakania*					4	2b)		
India — *Aartsb. Madras, Bisd. Shillong, Krishnagar*					5			
Hongkong — *Bisd.*					4	1		
Siam						c)		
Australië						d)		
San Salvador								
Honduras							1	
Mexico							1	
Haiti							2	1e)
Equador								
Columbia							2	
Brazilië							3	f)
Peru							1	
Venezuela							1	2g)
Vuurland							2	
Syrië — *Jordanië*							1	h)
Philippijnen							3	
Noord Afrika — *Tunis*							1	
31. MISS. VAN SCHEUT (C.I.C.M.)	154	48	67	5				
Indonesia — *Vic. Makassar*					31			
Belg. Congo — *Vic. Leopoldville, Boma, Lisala, Luluabourg*					30	41		
Philippijnen — *Vic. Montagnosa*					16	4		
Japan					2			
Hongkong					1			
U.S.A.							3	1
Guatemala							8	
Haiti							1	
32. WITTE PATERS (W.P.)	352	98	138	12				
Belg. Congo — Ruanda — Urundi — *Vic. Albertmeer, Kasongo, Boudewijnstad, Kitega, Ngozi, Bukavu, Kabgayi Nyundo*					36	16		
Brits Afrika:								
Uganda — *Aartsb. Rubaga, bisd. Masaka, Mbarara*					33	5		
Tanganyika — *Aartsb. Tabora, bisd. Mbya, Bukoba, Karema, Kigoma, Mwanza*					124	28		

a) bovendien 6 fraters; b) bovendien 2 fraters; c) bovendien 2 fraters; d) bovendien 3 fra-
ters; e) bovendien 1 frater; f) bovendien 1 frater; g) bovendien 1 frater; h) bovendien 1 f

Instituten en Missies	Totaal aantal Nederlandse leden				Missionarissen in Prop. gebieden		Missionarissen in andere gebieden	
	Prs.	Frs.	Brs.	Nov.	Prs.	Brs.	Prs.	Brs.
Nyasa — *Vic. Dedza, Likuni, Pref. Nyasa*					19	6		
Rhodesia — *Vic. Abercorn, Kasama, Ft. Jameson, Pref. Ft. Roseberry*					41	7		
Nigeria — *Pref. Oyo*					1			
Ghana — *Bisd. Tamale, Navrongo*					2	2		
Mozambique					1			
Frans N. Afr. — *Algiers*					2	2		
Fr. W. Afr. — *Aartsb. Ouagadougou, bisd. Koudougou, Bobo-Dioulasso, Bamako, Nouna, Pref. Kayes, Gao, Nzérékoré*					7	20		
3. Benedictijnen (O.S.B.)	±125							
Trinidad — *Vic. Port of Spain*					25			
Martinique					1			
Belg. Congo					5			
4. Trappisten (O.C.R.)	±160							
Indonesia — *Vic. Semarang*					7			
Brits O. Afrika					8			
5. Cisterciënsers (O. Cist)	±30							
Denemarken					1			
6. Seculieren en leden van Congr. die niet in Nederland gevestigd zijn.	58							
Denemarken					4			
Zweden					4			
Finland					3			
Noorwegen					8			
Belg. Congo					12			
Zuid Afrika					3			
India					1			
Japan					1			
Formosa					2			
Malakka					1			
Midden Amerika					5			
Zd. Amerika					1			
Noord Afrika							1	
H. Land							1	
Zd. Amerika							11	
TOTAAL	9367	2181	2555	218	2719	484 a)	1266	132 b)

a) bovendien 42 fraters; b) bovendien 40 fraters.

De Congregaties zijn geplaatst in de alfabetische volgorde van de plaatsen waar hun moederhuis is gevestigd.	Nederlandse			
	leden		missionarisse	
	Brs.	Nov. Post.	Prop. geb.	and geb
1. BAARLE NASSAU — BRS. V. D. CHR. SCHOLEN	203	9		
Ned. Antillen — *Vic. Curaçao*			42	
Belg. Congo			4	
Egypte — *Vic. Heliopolis*			3	
Nicaragua				
2. DONGEN — BRS. VAN O. L. VR. VAN LOURDES	548	53		
Indonesia — *Vic. Djakarta*			23	
,, — *Vic. Medan*			6	
,, — *Vic. Pangkalpinang*			10	
,, — *Pref. Sukabumi*			4	
Ned. Antillen — *Vic. Curaçao*			23	
Belg. Congo — *Vic. Kitega*			7	
3. ZEIST — BRS. VAN LIEFDE	367	16		
Indonesia — *Vic. Purwokerto*			16	
Belg. Congo — *Vic. Kwango, Kasai, Ruanda-Urundi*			5	
Zuid Afrika			2	
4. HUYBERGEN — BRS. V. D. ONB. ONTVANGENIS	303	4		
Indonesia — *Vic. Pontianak*			25	
,, — *Vic. Bandjarmasin*			8	
,, — *Vic. Semarang*			3	
Brazilië — *Bisd. S. Luis de Cáceres*				
5. MAASTRICHT — BRS. VAN DE ONB. ONTVANGENIS	916	19		
Indonesia — *Vic. Semarang*			65	
Chili — *Bisdom Talca*				22
6. OUDENBOSCH — BRS. VAN DE H. ALOYSIUS	385	7		
Indonesia — *Vic. Djakarta*			14	
,, — *Vic. Bandung*			9	
,, — *Vic. Semarang*			15	
,, — *Vic. Surabaia*			30	
,, — *Vic. Malang*			3	
,, — met verlof			6	
7. TILBURG — FRATERS VAN O. L. VROUW	946	28		
Indonesia — *Vic. Medan*			12	
,, — *Vic. Manado*			18	
,, — *Vic. Makassar*			6	
,, — *Pref. Padang*			8	
Ned. Antillen — *Vic. Curaçao*			84	
Suriname — *Vic.*			31	
8. UTRECHT — FRATERS VAN O. L. VROUW	347	6		
Indonesia — *Vic. Malang*			18	
,, — *Vic. Surabaia*			5	
,, — *Vic. Palembang*			5	
,, — *Vic. Atambua*			3	
,, — *Vic. Endeh*			9	
,, — *Pref. Tandjungkarang*			2	
9. WARMOND — BRS. VAN O. L. VR. VAN VII-SMARTEN	246	15		
Ned. Nieuw Guinea — *Vic. Merauke*			16	
Indonesia — *Vic. Amboina*			4	
TOTAAL	4261	157	544	25

e Orden en Congregaties zijn geplaatst in de alfabetische volgorde
er plaatsen waar de moederhuizen zijn gevestigd.

	Nederlandse			
	leden		missionarissen	
	Brs.	Nov. Post.	Prop. geb.	and. geb.
. Aerdenhout — Zrs. Franciscanessen	381	28		
Indonesia — *Vic. Medan*			16	
. Amersfoort — Zrs. van O. L. Vrouw	1125	35		
Indonesia — *Vic. Malang*			43	
,, — *Vic. Surabaia*			8	
. Amersfoort — Zrs. v. d. H. Jozef	447	13		
Indonesia — *Vic. Medan*			14	
. Amsterdam — Arme Zrs. v. h. Godd. Kind	727	29		
Indonesia — *Vic. Pangkalpinang*			22	
. Amsterdam — Zrs. Franciscanessen v. Maria	213	5		
Indonesia — *Vic. Djakarta, Pref. Sukabumi*			21	
Belg. Congo — *Vic. Leo, Boma, Lisala, Stanleyville*			44	
Ysland — *Vic.*			4	
Faröer-eilanden — *Bisd. Kopenhagen*			6	
. Asten — Franciscanessen v. d. H. Antonius	213	6		
Indonesia — *Pref. Sintang*			36	
Noorwegen — *Bisd. Oslo*			7	
Belg. Congo — *Vic. Basankusu*			39	
. Baarlo — Zrs. v. d. H. Familie	59	9		
Indonesia — *Vic. Bandjarmasin*			7	
Madagascar			3	
. Baexem — Dienaressen v. d. H. Geest	397	11		
Indonesia — *Vic. Endeh*			26	
,, — *Vic. Ruteng*			8	
,, — *Vic. Larantuka*			8	
,, — *Vic. Atambua*			15	
,, — *Vic. Surabaia*			30	
,, — *Pref. Den Pasar*			1	
Austr. Oost Nieuw Guinea — *Vic.*			2	
Austr. Centraal Nieuw Guinea — *Vic.*			12	
India — *Bisd. Indore*			2	
Ghana — *Bisd. Accra*			4	
Chili — *Bisd. Santiago*				1
. Bennebroek — Zrs. Franciscanessen	694	18		
Indonesia — *Vic. Medan*			24	
. Bergen — Zrs. Ursulinen	491	14		
Brits Oost Afrika (Uganda) — *Bisd. Tororo*			19	
(Kenya) — *Bisd. Kisumu*			17	
. Bergen op Zoom — Zrs. Franciscanessen	161	6		
Indonesia — *Pref. Sukabumi*			14	
. Boxmeer — Zrs. v. d. Christelijke Scholen	437	44		
Indonesia — *Vic. Malang*			23	
. Boxtel — Witte Zusters	298	20		
Noord Afrika en Sahara			45	
Frans West Afrika (*Volta*)			3	
Ghana			3	

	Nederlandse			
	leden		missionarissc	
	Brs.	Nov. Post.	Prop. geb.	anc geb
Belg. Congo + Ruanda-Urundi *Vic. Boudewijnstad, Kasongo, Bukavu, Albertmeer, Ngozi, Kabgayi, Nyundo*			19	
Br. Oost Afrika en Centr. Afrika —				
Uganda — *Aartsb. Rubaga, Bisd. Mbarara, Masaka*			18	
Kenya — *Aartsb. Nairobi*			8	
Tanganyika — *Aartsb. Tabora, Bisd. Karema, Kigoma, Mwanza, Bukoba, Mbeya*			102	
Rhodesia — *Vic. Kasama, Abercorn, Ft. Jameson, Pref. Ft. Rosebery.*			15	
Nyassa — *Vic. Likuni*			8	
14. Boxtel — Zrs. Ursulinen v. d. Rom. Unie	731	11		
Indonesia — *Vic. Djakarta*			67	
,, — *Vic. Bandung*			35	
,, — *Vic. Surabaia*			24	
,, — *Vic. Malang*			17	
,, — *Vic. Semarang*			6	
,, — *Pref. Sukabumi*			10	
,, — met verlof			2	
Thailand — *Vic. Bangkok*			5	
Zuid Afrika — *Bisd. Johannesburg*			1	
15. Breda — Franciscanessen Gasthuiszusters	564	17		
Ned. Antillen — *Vic. Curaçao*			83	
Br. O. Afrika Tanganyika — *Bisd. Bukoba*			4	
Uganda — *Bisd. Mbarara*			4	
16. Breda — Franciscanessen v. d. H. Elisabeth	320	10		
Indonesia — *Vic. Medan*			24	
17. Broek-Sittard — Missiezrs. O. L. Vr. Kon. der Apost				
Frans West Afrika — *Dahomey, Togo, Ivoorkust*			8	
Frans Eq. Afrika — *Bisd. Ft. Lamy*			1	
Ghana — *Bisd. Keta*			2	
Frans Noord Afrika — *Tunis, Algiers, Marokko*				
Egypte — *Vic. Heliopolis*			6	
18. Bussum — Zrs. van St. Franc. Xaverius	85			
Noorwegen — *Bisd. Oslo*			82	
19. Denekamp — Zrs. Franciscanessen	359	34		
Indonesia — *Vic. Palembang, Tandjungkarang*			13	
20. Dongen — Zrs. Franciscanessen	398	7		
Indonesia — *Vic. Medan*			20	
,, *Vic. Bandjarmasin*			8	
21. Etten — Zrs. Franciscanessen	589	12		
Indonesia — *Vic. Pontianak*			36	
22. Heemstede — Zrs. Augustinessen	591	48		
Indonesia — *Vic. Pontianak*			11	
23. Heer — Zrs. v. d. Godd. Voorzienigheid	47	2		
Ceylon — *Aartsb. Colombo*			2	
24. Heerlen — Kl. Zrs. van de H. Jozef	1939	44		
Ned. Nieuw Guinea — *Vic. Merauke*			9	
Indonesia — *Vic. Amboina*			9	

	Nederlandse			
	leden		missionarissen	
	Brs.	Nov. Post.	Prop. geb.	and. geb.
HEERLEN — MEDISCHE MISSIEZUSTERS	147	27		
Indonesia — *Vic. Malang*			4	
,, — *Vic. Makassar*			17	
,, — *Vic. Semarang*			7	
India — *Aartsb. Bombay, Bisd. Patna, Poona, Kottayam*			5	
Pakistan — *Aartsb. Dacca, Bisd. Rawalpindi*			8	
Zuid-Afrika — *Bisd. Kroonstad*			20	
Ghana — *Bisd. Kumasi*			1	
Belg. Congo — *Vic. Loango, Leopoldstad*			5	
U.S.A. — *Bisd. Santa Fé*				1
's-HERTOGENBOSCH — DOCHTERS VAN MARIA EN JOZEF	677	30		
Indonesia — *Vic. Purwokerto*			9	
's-HERTOGENBOSCH — ZUSTERS VAN J.M.J.	1957	36		
Indonesia — *Vic. Manado*			55	
,, — *Vic. Makassar*			44	
India — *Bisd. Guntur*			15	
,, — *Bisd. Nellore*			17	
,, — *Bisd. Bangalore*			10	
HEYTHUIZEN — ZRS. FRANCISCANESSEN	1008	15		
Indonesia — *Vic. Semarang*			117	
HULSBERG — ZRS. OBLATEN V. D. ASSUMPTIE	78	7		
Belg. Congo — *Vic. Beni*			13	
KELDONK-ERP — MISSIEZRS. V. D. H. GEEST	28	4		
Frans Eq. Afrika — *Vic. Doumé, Yaoundé, Douala*			6	
Frans West Afrika — *Dakar*			1	
KONINGSBOSCH — LIEFDEZRS. V. H. KOSTB. BLOED	158	6		
Indonesia — *Vic. Purwokerto*			4	
Belg. Congo (Urundi)			4	
LOCHEM — KANUNNIKESSEN V. H. H. GRAF	72	2		
Belg. Congo — *Vic. Buta*			1	
Brazilië — *Bisd. Campinas*				7
MAASTRICHT — ZUSTERS VAN HET A.K.J.	328	11		
Indonesia — *Vic. Malang*			9	
MAASTRICHT — ZRS. VAN DE H. CAROLUS BORROMEUS	1643	56		
Indonesia — *Vic. Djakarta*			34	
,, — *Vic. Bandung*			31	
,, — *Vic. Semarang*			23	
,, — *Vic. Palembang*			9	
Noorwegen — *Bisd. Oslo*			12	
,, — *Vic. Centraal Noorwegen*			24	
MEERSSEN — ZRS. DER HH. HARTEN	60	6		
Ecuador en Chili				2
NEERBOSCH — ZRS. DOMINICANESSEN	505	18		
Indonesia — *Vic. Bandung*			19	
,, — *Vic. Purwokerto*			10	
NUTH — DOCHTERS VAN LIEFDE	183	12		
Indonesia — *Vic. Surabaia*			23	
OIRSCHOT — ZRS. FRANCISCANESSEN	633	12		

	Nederlandse			
	leden		missionarisse[…]	
	Brs.	Nov. Post.	Prop. geb.	an[…] ge[…]
Brazilië — *Bisd. Campinas*				[illegible]
39. OUDENBOSCH — ZRS. FRANCISCANESSEN	511	23		
Suriname — *Vic.*			37	
40. ROOSENDAAL — ZRS. FRANCISCANESSEN	875	15		
Ned. Antillen — *Vic. Curaçao*			53	
Suriname — *Vic.*			67	
41. ROOSENDAAL — ZRS. FRANC. VAN CHARITAS	323	14		
Indonesia — *Vic. Palembang*			24	
42. ROOSENDAAL — ZRS. FRANC. V. D. H. JOZEF	28	3		
Brits Borneo — *Vic. Kuching*			3	
Brits Oost Afrika (Kenya) — *Bisd. Kisumu*			3	
43. SCHIMMERT — DOCHTEREN DER WIJSHEID	237	9		
Denemarken — *Bisd. Kopenhagen*			14	
Belg. Congo — *Pref. Isangi*			10	
Haiti				
44. SCHIJNDEL — ZUSTERS VAN LIEFDE	1092	34		
Indonesia — *Vic. Medan*			15	
Ned. Antillen — *Vic. Curaçao*			52	
45. STEYL — ZRS. V. D. GODD. VOORZIENIGHEID	354	15		
Indonesia — *Vic. Semarang*			17	
Ned. Antillen — *Aruba*			7	
Brazilië				
46. TEGELEN — ZUSTERS VAN O. L. VROUW	196	5		
Indonesia — *Vic. Purwokerto*			14	
47. TIENRAY — ZRS. V. H. KOSTBAAR BLOED	160	8		
Ned. Nieuw Guinea — *Vic. Hollandia*			12	
Indonesia — *Vic. Malang*			2	
Belg. Congo — *Vic. Coquilhatville*			18	
Brits Oost Afrika (Tanganyika) — *Bisd. Morogoro*			6	
Zuid Afrika — *Bisd. Mariannhill*			7	
48. TILBURG — ZUSTERS VAN LIEFDE	3523	47		
Indonesia — *Vic. Medan*			22	
Suriname — *Vic.*			73	
Br. Centr. Afrika — Rhodesia — *Pref. Umtali*			7	
49. TILBURG — DOCHTERS VAN O. L. VROUW	473	11		
Ned. Nieuw Guinea — *Vic. Merauke*			37	
Indonesia — *Vic. Amboina*			28	
,, — *Vic. Purwokerto*			28	
New Britain — *Vic. Rabaul*			13	
Brazilië				
50. VALKENBURG — FRANCISCANESSEN V. D. H. JOZEF	145	11		
Brazilië — *Aartsb. Curitiba, Florianopolis*				
51. VEGHEL — ZRS. FRANCISCANESSEN	988	25		
Indonesia — *Vic. Pontianak*			62	
Philippijnen — *Luzon*				[illegible]
52. VELDHOVEN — ZRS. VAN HET ALLERH. HART	428	13		
Indonesia — *Vic. Palembang*			23	
Finland — *Vic.*			12	

	Nederlandse			
	leden		missionarissen	
	Brs.	Nov. Post.	Prop. geb.	and. geb.
53. Venlo — Zusters Dominicanessen	62	2		
Zuid Afrika — *Bisd. Port Elisabeth*			30	
,, — *Bisd. Johannesburg*			20	
54. Venlo — Zrs. Dominicanessen v. Bethanië	269	33		
Ned. Antillen — *Aruba*			19	
55. Voorschoten — Zrs. Dominicanessen	759	15		
Ned Antillen — *Vic. Curaçao*			53	
56. Zoeterwoude — Zrs. v. d. Goede Herder	217	5		
Indonesia — *Vic. Djakarta*			12	
Noord-Afrika			1	
Geen opleidingshuis in Nederland				
Zusters Maristen	4			
Nieuw Hebriden			1	
Nieuw Caledonië			2	
Zuid Salomons-eilanden			1	
Ierse Dominicanessen (voorheen Neerbosch)	15			
Zuid-Afrika — *Aartsb. Durban, Bisd. Johannesburg*			15	
Totaal der actieve Congregaties	29446	953	2562	75
Contemplatieven	71			
Carmelitessen — Indonesia — Flores			8	
,, — ,, — *Vic. Manado*			6	
,, — Ysland			15	
,, — Brazilië				9
Clarissen-Capucinessen — Indonesia — Borneo			11	
Clarissen — Indonesia — Java			9	
Norbertinessen — Brazilië				8
Redemptoristinnen — Japan			5	
TOTAAL DER ZUSTERS	29517	953	2616	92

	TOTAAL		Propaganda gebieden		Andere gebieden	
	M	V	M	V	M	V
Kruisvaarders van St. Jan	21					
Ned. Antillen — *Vic. Curaçao*			15			
San Domingo					6	
Bruiden van Jezus		21				
Brazilië						21
Vr. van Nazareth + Missieschool		49				
Suriname				3		
Brazilië						10
Belg. Congo + Ruanda-Urundi				7		
Br. O. Afrika — Uganda				6		
,, ,, — Tanganyika				2		
Unie van Zuid Afrika				1		
Pakistan				2		
Indonesia				2		
Hongkong				1		
Ned. Nieuw Guinea				15		
Memisa	7	2				
Indonesia — Flores			1			
Pakistan			2	2		
Ghana			3			
Br. O. Afrika — Tanganyika			1			
Alma	10					
Ned. Nieuw Guinea			4			
Indonesia			2			
Irak					1	
Br. O. Afrika — Tanganyika			3			
Karosi	18	3				
Kajotters — Br. O. Afr. — Kenya			3			
,, ,, — Tanganyika			11			
Pakistan			1	1		
Br. O. Afrika — Tanganyika			3	2		
Overigen						
Uitgezonden door procuren	14	44				
Ned. Nieuw Guinea			5	2		
Austr. Nieuw Guinea			1	1		
Indonesia				1		
Belg. Kongo				1		
Br. Oost Afrika — Kenya			1			
,, ,, — Tanganyika			2	1		
Br. Centr. Afrika — Nyassa				4		
Ghana			3	10		
Mozambique					1	
Pakistan				24		
Brazilië					1	
TOTAAL	70	119	61	88	9	31

TOTAAL NEDERLANDSE MISSIONARISSEN

	Propaganda gebieden	Andere gebieden	TOTAAL	
1. PRIESTER ORDEN EN CONGREGATIES				
Priesters	2719	1266	3985	
Fraters	42	40	82	
Broeders	484	132	616	1185
2. BROEDER CONGREGATIES	544	25	569	
3. ZUSTER CONGREGATIES				
Actief	2562	75	2637	2708
Contemplatief	54	17	71	
4. LEKEN				
Mannen	61	9	70	189
Vrouwen	88	31	119	
TOTAAL	6554	1595	8149	

Overlijden van Kard. Stritch. — Z. Eminentie Sam. Kard. Stritch, aartsbisschop van Chicago, die op 2 maart l.l. werd benoemd tot Pro-Prefect van de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs, is op 27 mei 1958 in de leeftijd van ruim 70 jaar overleden. Tijdens het laatste gedeelte van de reis van Chicago naar Rome had Kard. Stritch trombose gekregen en op 28 april moest zijn rechter-onderarm worden geamputeerd. Reeds na enkele dagen uit det ziekenhuis ontslagen, werd de Kardinaal op 19 mei door een beroerte getroffen; ofschoon hierna weer een lichte verbetering intrad, verzwakte zijn hart en verloor hij de spraak; in de vroege ochtend van 27 mei overleed hij in de Sanatrix-kliniek te Rome. Op 29 mei werd een plechtige Requiem-mis gezongen in de kerk van de H. Ignatius, waarna het stoffelijk overschot naar Chicago werd overgebracht.
R.I.P.

Pro-prefect van de Propaganda. — Als opvolger van de zo spoedig na zijn aankomst in de Eeuwige Stad overleden A. S. Kard. Stritch, aartsbisschop van Chicago, heeft Z.H. paus Pius XII benoemd tot pro-prefect van de Propaganda Z. Em. Gregorius Petrus XV Kardinaal Agagianian, patriarch van Sicilië der Armeense katholieken. Gregorius Petrus XV kardinaal Agagianian werd in 1895 te Akhalzike in Armenië geboren en in 1917 priester gewijd. In 1935 werd hij titulair bisschop van Comana in Armenië en in 1937 patriarch van de Armeense ritus. In het Consistorie van 18 februari 1946, benoemde de H. Vader hem tot kardinaal. Kard. Agagianian had sinds geruime tijd zitting in de bestuursraad o.a. van de H. Congregatie tot Voortplanting van het Geloof.

Internuntius in Indonesië. — Mgr. Gaetano Alibrandi, adviseur van de apostolische delegaat in Mexico, is benoemd tot apostolisch internuntius in Indonesië.

P. Dr. J. Glazik M.S.C. — Op 5 februari 1958 werd aan P.Dr.Jos. Glazik M.S.C. de venia legendi verleend: op 22 februari d.a.v. hield hij als docent voor missiewetenschap aan de universiteit van Münster zijn eerste openbare les over „Die Anfänge des Christentums in Russland." Zijn Habilitationsschrift handelt over „Die Islammission der russisch-orthodoxen Kirche".

Mgr. J.C. van Miltenburg O.F.M. — Mgr. J.C. van Miltenburg O.F.M. tot dusver aartsbisschop van Karachi, is, met behoud van de persoonlijke titel van aartsbisschop, benoemd tot bisschop van het pas opgerichte diocees van Hyderabad (Pakistan).

Missionsstudienwoche te Bonn. — Van 22-26 september 1958 zal te Bonn een missiologische week worden gehouden, georganiseerd door het missiologisch instituut van de universiteit Münster en het internationaal instituut voor missiewetenschappelijk onderzoek. Het algemeen onderwerp luidt: „*Das soziale Gefüge der Völker in der Krise der Gegenwart und die Weltmission*".

Parole et Missions. — De paters dominicanen van de Editions du Cerf te Parijs hebben een missietheologisch tijdschrift gelanceerd, getiteld: Parole et Missions. Dit driemaandelijks tijdschrift stelt zich ten doel: de bezinning op de tegenwoordige missiebeweging en de bevordering van de ontwikkeling hiervan. Het wil de vraagstukken bestuderen, die verband houden met de missie en meer algemeen met de Kerk en de onkerkelijkheid.

Generaal-Overste S.M.A. — De algemene raad van de Sociëteit der Afrikaanse Missiën te Rome heeft voor de tijd van tien jaar tot generaal-overste gekozen de Hoogeerw. Pater H. MONDÉ, tot dusver provinciaaloverste van de Nederlandse provincie. Pater MONDÉ werd in 1909 geboren, in 1933 priester gewijd, vertrok in 1934 naar de missie van Ghana en werd in 1946 tot provinciaal-overste van de Nederlandse provincie gekozen, welk mandaat in 1952 voor een tweede periode van zes jaar werd hernieuwd.

Bisdommen en Bisschoppen. — Het apostolisch vicariaat van Suriname is tot bisdom Paramaribo verheven en de apostolisch vicaris Mgr. J. M. Kuypers CssR tot bisschop ervan benoemd.

Het apostolisch vicariaat van Curaçao is tot bisdom Willemstad verheven en de apostolisch vicaris Mgr. M. J. Holterman O.P. tot bisschop benoemd.

Boekbespreking

JOHN DE REEPER: *The Sacraments on the Missions.* A Pastoral Theological Supplement for the Missionary. Dublin: Brown and Nolan Ltd. Bl.XXLV en 540.

Dit boek heeft wat lang moeten wachten op een recensie in dit tijdschrift. Het verdient een beter lot, maar wellicht heeft het zijn voordeel dat er nog eens de aandacht op wordt gevestigd. De schrijver dient het aan als een pastoreel-theologisch supplement voor de Missionaris. Inderdaad: het is zo systematisch opgesteld, dat het werkelijk goed aansluit op onze gewone moraal-theologische handboeken. Het geeft niet louter casuïstiek, het is geen herhaling van de algemene leer, maar het is werkelijk een aanvulling, speciaal voor missiegebieden. Het behandelt het doopsel, het vormsel, de eucharistie, het huwelijk, de biecht, en het oliesel. In een reeks van 10 appendices achter in het boek treft men de formules aan voor wijdingen, aanvragen aan de H. Stoel, absoluties van censuren, de korte formula professionis fidei en dergelijke. Twee uitgebreide indices, een volgens de canones en een alfabetisch, zijn een goede hulp bij het naslaan van een of ander kwestie.

Wat de behandeling van de stof betreft, daar ben ik werkelijk vol lof over. Natuurlijk zijn er wel enkele lapsus calami aan te wijzen, maar dat is bij zo'n omvangrijke stof niet te vermijden. Men kan zien dat hier iemand aan het woord is, die theologisch goed onderlegd is en die in de praktijk van het missieleven geconfronteerd is geworden met moraal-theologische, kerkrechtelijke en rituele kwesties. Natuurlijk is het een ideaal dat in elk missiegebied enkele deskundigen zijn, die ter plaatse altijd

te consulteren zijn, maar daarnaast is het boek van J. de Reeper een uiterst betrouwbare gids.

Zijn oordeel is zeer uitgewogen. Hij geeft de verschillende decreten en uitspraken van de romeinse congregatie volledig, maar is m.i. terecht ervan overtuigd dat vele van deze stukken toch nog dikwijls te theoretisch, buiten de praktijk van het missieleven om, zijn opgesteld, zodat de ervaring hier zeer zeker van invloed kan zijn op een juiste interpretatie. Dat komt b.v. uit in zijn beschouwingen over de plicht om kinderen ,,quamprimum'' te laten dopen, over de zondagsplicht, over mensen die bona fide leven in concubinaat, dat in hun opvatting geldt als een wettig huwelijk. (bl. 13 - no. 9), over het toedienen van het vormsel (bl. 69 - no. 49). In deze en dergelijke gevallen spreke men niet te gauw van ,,peccatum mortale''. Wel behandele men de zaak ernstig en houde men zich aan de voorschriften van de Kerk, maar men spreke niet van doodzonde. 't Is hier meer een kwestie van opvoeding. Tenslotte werkt een missionaris in heel andere omstandigheden dan een priester in een katholiek land (bl. 8). Men kan niet ineens het volle pond van het Evangelie leggen op de schouders van deze mensen - ik meen dat St. Paulus dat ook niet deed.

Wat schr. zegt over het instituut van het catechumenaat, meer speciaal over de morele vorming van de catechumenen (bl. 11 - no. 20), lijkt me zeer geslaagd en voor menig missiegebied zeer aanbevelenswaardige lectuur. Men behandele catechumenen niet als postulanten voor een kloostergemeenschap en legge hun geen lasten en geestelijke praktijken op, die ver uitgaan boven hun natuurlijke ontwikkeling. Vooral waar de leiding in handen is van zusters, is dit gevaar niet denkbeeldig. Catechumenen blijven ongedoopten en, al worden ze soms b.v. in het begrafenisrecht, met gedoopten gelijkgesteld, t.o.p. van privilegium paulinum moeten ze als ongedoopten beschouwd worden (bl. 264 - no.202).

Zeer juist is ook zijn afwijzende houding (bl. 38) t.a.v. het standpunt dat vele moralisten innemen omtrent het dopen van doofstommen in de missies - aequiparantur infantibus et lunaticis, ideoque sacramenta eis non administrantur. - De praktijk van het doofstommenonderwijs van kinderen uit zgn. primitieve bevolkingsgroepen heeft aangetoond, dat zij even snel hun verstandelijke vermogens ten volle kunnen uiten als dergelijke kinderen in andere gebieden en dat zij wel degelijk tot een actus humanus in staat zijn. - In ieder geval lijkt mij hier richtinggevend de instructie van het H. Officie van 8 maart 1770 over de kennis, die nodig is voor oude mensen, die het doopsel wensen te ontvangen (bl. 36 - no. 32).

Op bl. 40 en 41 (no. 35 en 36) behandelt schr. de uitspraken van Rome omtrent het dopen van kinderen die katholieke scholen bezoeken, kinderen van heidense ouders die met verlof der ouders gedoopt worden, maar terugvallen in hun heidense omgeving enz. Rome is hier, gezien de ervaring van veel missionarissen zeker t.o.p. van bepaalde bevolkingsgroepen, nogal indulgent. Zeer wijs is daarom Schrijvers opmerking: ,,It may, however, be advisable to postpone baptism if hostile reactions against the christian community or danger of perversion for the individuals is to be feared.'' - Met kinderen in stervensgevaar of ernstig-zieke kinderen zij men voorzichtig, als het gaat over het toedienen van het doopsel zonder toestemming van de ouders. Rome zelf waarschuwt hiertegen (bl. 39 - no. 34) maar niet alle (vooral vrouwelijke) religieuzen nemen deze waarschuwing ter harte.

Op bl. 52 raakt schr. de kwestie aan van het gebruik van de landstaal bij de toediening van het H. Doopsel. Terecht merkt hij op dat bepaalde concessies gegeven voor Europese landen, voor missiegebieden beslist onvoldoende zijn. Dit punt verdient de speciale aandacht van Rome en meer uitgebreide bevoegdheden op dit gebied zouden zeker op haar plaats zijn. Hier wreekt zich de grote afstand tussen Rome en de Missiegebieden. Mij is een geval bekend dat een officiële aanvraag voor het gebruik van de landstaal bij het toedienen der Sacramenten in de ambtelijke bureaucratische molen verdween en er na 3 jaar uitkwam in de vorm van een concessie die ongeveer gelijk was aan die welke men 50 jaar geleden placht te geven aan Europese diocesen. Wat hier gezegd wordt over het gebruik van de landstaal bij het toedienen der Sacramenten, geldt ook voor het zingen en uitleg geven gedurende de H. Mis (bl. 137).

Wat op bl. 97 - no. 70 gezegd wordt over het gebruik van het antimensium (een altaarsteen in de vorm van een corporale) kan voor vele nog ,,klassieke'' missiegebieden zeer welkom zijn.

Zo zou ik het hele boek de revue kunnen laten passeren, maar ik wil me verder beperken tot het uitvoerige hoofdstuk over het huwelijk. De indeling lijkt me heel overzichtelijk. De behandeling van het privilegium paulinum (bl. 262 - 279) en het ,,privilegium fidei'' (bl. 280 - 319) is zeer uitvoerig, maar bevredigt niet. Maar tot schrijvers troost kan ik erbij zeggen dat ik nog altijd wacht op een heldere en bevredigende opzet van deze ingewikkelde materie. Ik meen dat men met het gebruik van de forma extraordinaria extra mortis periculum (can. 1098 - 1) in missiegebieden eerder voorzichtig moet zijn. Als het enigszins kan, gebruike men de forma ordinaria. Om de mensen de hoogheid en heiligheid van het huwelijk bij te brengen, lijkt me dit van het grootste belang, temeer daar de meeste bevolkingsgroepen dit van nature aanvoelen. Ten slotte nog een wens: in een volgende editie zou een korte, maar praktische instructie over het huwelijksprocesrecht zeer welkom zijn. Door het wegvallen van de afstanden in de wereld en de hulpverleningen aan achtergebleven gebieden door experts uit alle windhoeken, komt men ook in missiegebieden niet zelden voor de noodzaak te staan een huwelijksproces te instrueren.

Aangezien het rijke en gerijpte boek van Father de Reeper zeker aan een herdruk zal toekomen, hopen we deze wens in vervulling te zien gaan.

Paramaribo DR. E. EYKEMANS.C.SS.R.

DR. HELGA RUSCHE: *Gastfreundschaft in der Verkündigung des Neuen Testaments und ihr Verhältnis zur Mission.* (Veröffentlichungen des Instituts für Missionswissenschaft der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster Westfalen, Heft 7) 48 S. Aschendorff, Münster, 1958.

Wat gastvrijheid bij de verkondiging van het Nieuwe Testament betekent, werd tot dusver nog niet of nauwelijks bestudeerd. Schr. heeft zich derhalve beijverd de verloren gegane samenhang, die tussen deze specifieke uiting van naastenliefde van de christenen en de heilsboodschap van Christus bestond en waarvan de H.H. Vaders nog weet hadden, opnieuw te ontdekken en uiteen te zetten. Het hier gepubliceerde onderzoek beperkt zich tot de uitspraken van het Nieuwe Testament.

De resultaten ervan willen aan de missionarissen en christenen van tegenwoordig duidelijk maken, dat de kwestie van de gastvrijheid ten nauwste samenhangt met de kern van de Nieuw-Testamentische heilsboodschap en dat de bedoeling om de gastvrijheid te beoefenen bij de christenen haar oorsprong moet ontlenen aan het gastmaal des Heren.

Deze zorgvuldige en interessante studie, die voor het eerst in de vorm van twee artikelen gepubliceerd werd in het Z.M.R. 1957, levert een welkome bijdrage tot missietheologische bezinning.

Nijmegen A.M.

ERHARD-W. PLATZECK O.F.M., *Das Sonnenlied des heiligen Franziskus von Assisi.* Eine Untersuchung seiner Gestalt und seines inneren Gehaltes nebst neuer deutscher Übersetzung, 84 SS., Max Hueber Verlag, München.

De historicus p. Erhard-Platzeck O.F.M. geeft hier een nieuwe Duitse vertaling van het bekende zonnelied van de H. Franciscus van Assisië naar de originele tekst. De oudste tekst bevindt zich onder codexnummer 338 in de stadsbibliotheek van Assisië en stamt uit de bibliotheek van het Sacro Convento di San Francesco aldaar. Het is een nauwkeurig tekstkritisch onderzoek van het klankbeeld en het ritme van de tekst; daardoor komt hij tot een prachtige analyse van de symboliek en de inhoud van de afzonderlijke verzen. Hij is erin geslaagd de gevoelens, die Franciscus destijds bij de samenstelling bezielden, nader toe te lichten tegen de historische achtergrond, waaraan de afzonderlijke gedeelten hun ontstaan te danken hebben. Voor de bronnenstudie van de franciscanologie een waardevolle uitgave.

Tilburg P. DR. GREGORIUS O.F.M. Cap.

ENCYCLIEK „AD APOSTOLORUM PRINCIPIS" [1]

ZIJNE HEILIGHEID PAUS PIUS XII

aan Zijn Eerbiedwaardige Broeders en dierbare Zonen de Aartsbisschoppen, Bisschoppen en andere Ordinarii, aan de overige geestelijkheid en het volk van China, die in vrede en gemeenschap leven met de H. Stoel; *vermaningen en richtlijnen voor de huidige angstvolle dagen.*

Eerbiedwaardige Broeders en dierbare zonen,
Heil en Apostolische Zegen.

Bij het graf van de Prins der Apostelen, onder de majestueuze gewelven van de Vatikaanse Basiliek, heeft Onze onmiddellijke Voorganger Paus Pius XI, heiliger gedachtenis, 32 jaar geleden de volheid van het priesterschap medegedeeld „aan de eerstelingen en nieuwe loten van het Chinese Episcopaat" [2] ; op dat plechtige ogenblik gaf Hij in deze bewoordingen uitdrukking aan de gevoelens van Zijn vaderhart: „Gij zijt gekomen, Eerbiedwaardige Broeders, om „*Petrus te zien*"; veel meer, Gij hebt van hem de herderstaf ontvangen, welke Gij zult gebruiken om apostolische reizen te ondernemen en de schapen te verzamelen. En Petrus heeft U met liefde omhelsd, U die de grote verwachting wekt dat U de waarheid van het Evangelie zult brengen aan Uw medeburgers" [3].

De herinnering aan deze woorden komt Ons weer voor de geest, Eerbiedwaardige Broeders, in dit uur van droefheid voor de Katholieke Kerk van Uw Vaderland. De verwachting van de grote Paus, Onze Voorganger, was zeker niet ijdel, daar immers een menigte nieuwe Herders en verkondigers van het Evangelie zijn gevolgd op deze eerste groep bisschoppen, die Petrus — levend in zijn opvolger — uitgezonden had om dit uitverkoren deel van Christus' kudde te besturen; ondanks talrijke moeilijkheden zijn er in Uw land nieuwe activiteiten van de Kerk ontstaan. En toen Wij later tot onze grote vreugde de Kerkelijke Hiërarchie in China konden oprichten, hebben Wij deze verwachtingen tot de Onze gemaakt en stelden ze nog hoger en Wij zagen nog wijder perspectieven opengaan voor de uitbreiding van het Godsrijk van Jezus Christus.

Doch korte tijd later trokken donkere wolken zich aan de hemel samen,

[1] A.A.S. L (1958) 601-604.
[2] A.A.S., XVIII (1926), p. 432.
[3] Ibid.

en voor deze christengemeenschappen, waarvan sommigen reeds lang geleden het Evangelie hadden ontvangen, braken rampspoedige en droevige dagen aan. Wij zagen dat de missionarissen, onder wie zich een groot aantal volijverige Aartsbisschoppen en Bisschoppen bevonden, gedwongen werden het grondgebied van China te verlaten, onze Vertegenwoordiger verdreven werd, en gevangenis, ontberingen en allerlei ander lijden aan Bisschoppen, priesters, kloosterlingen en vele gelovigen ten deel viel.

Toen waren Wij gedwongen om vol smart Onze stem te verheffen om uitdrukking te geven aan Onze droefheid over deze onrechtvaardige vervolging, en met de Encycliek „Cupimus imprimis" van 18 jan. 1952 [1] hebben Wij, uit liefde voor de waarheid en Ons bewust van Onze plicht, eraan herinnerd, dat de Katholieke Kerk voor geen enkel volk ter wereld als buitenlands, en nog minder als vijandig beschouwd mag worden; dat zij in moederlijke bezorgdheid alle volkeren met dezelfde liefde omringt; zij zoekt niet de goederen van deze aarde; maar zij nodigt alle mensen naar hun eigen mogelijkheden uit om de hemelse goederen te verwerven. Wij voegden er aan toe, dat de missionarissen niet de belangen van een afzonderlijk land verdedigen, maar gekomen als zij zijn uit alle delen der wereld, en verenigd in dezelfde liefde, beogen zij slechts de uitbreiding van het Rijk Gods; hun werk is beslist niet overbodig of schadelijk; integendeel het is weldadig en noodzakelijk om de ijverige Chinese geestelijkheid te helpen bij hun apostolaat.

Teneinde de nieuwe aanklachten te weerleggen, welke tegen de Chinese katholieken werden aangevoerd, hebben Wij ongeveer twee jaar later in de Encycliek „Ad Sinarum Gentes" van 7 oktober 1954 [2] naar voren gebracht, dat een christen voor niemand onderdoet of kan onderdoen in ware liefde voor en trouw aan zijn aardse vaderland. En omdat de bedriegelijke leer van de zgn. „Drievoudige Onafhankelijkheid" zich in Uw land verbreid had, hebben Wij krachtens ons algemeen leraarsambt verklaard, dat deze leer zoals deze door haar voorstanders wordt verstaan, in theoretische zin evenals in haar praktische toepassingen, onaanvaardbaar is voor de katholieken, omdat zij de gelovigen verwijdert van de noodzakelijke eenheid van de Kerk.

En thans moeten Wij constateren dat gedurende de laatste jaren de toestand van de Kerk bij U ernstiger geworden is. Het is waar — en dat

[1] A.A.S. XLIV (1952), p. 153 e.v.
[2] A.A.S. XLVII (1955), p. 5 e.v.

is een grote troost voor Ons bij alle droefheid van dit ogenblik — dat ondanks de voortdurende vervolging de onverschrokken standvastigheid in het geloof en de brandende liefde jegens Jezus Christus en Zijn Kerk niet te kort geschoten zijn; bij tal van gelegenheden hebt U van deze standvastigheid en liefde blijk gegeven, en zelfs als aan de mensen hiervan slechts een klein gedeelte bekend is, zult U eenmaal van God hiervoor een eeuwige beloning ontvangen.

Maar tezelfdertijd is het Onze plicht om openlijk melding te maken — en Wij doen dit met diepe smart — van de nieuwe nog verraderlijker poging om de verderfelijke dwaling, welke Wij zo duidelijk veroordeeld hebben nog verder te ontwikkelen en tot uiterste consequenties door te voeren.

Immers, men heeft bij U volgens een zorgvuldig uitgewerkt plan een zgn. patriottische vereniging opgericht en met alle mogelijke middelen tracht men de katholieken er toe te brengen om hiervan lid te worden. Zoals men al verschillende malen heeft te kennen gegeven, zou het doel van deze vereniging zijn om in naam van de liefde voor het vaderland en de godsdienst priesters en gelovigen te verenigen, teneinde de geest van vaderlandsliefde te propageren, de vrede onder de volkeren te bevorderen, mede te werken aan „de opbouw van het socialisme" dat reeds in het land gevestigd is, en de burgerlijke overheid te helpen om wat zij de politiek van godsdienstvrijheid noemt te verdedigen. Het is echter duidelijk, dat deze beweging onder het mom van vage termen als vrede en vaderlandsliefde, welke eenvoudige mensen gemakkelijk op een dwaalspoor kunnen brengen, verfoeilijke doeleinden en plannen verdedigt en propageert.

Immers onder het voorwendsel van vaderlandsliefde wil deze vereniging de katholieken er langzamerhand toe brengen om hun instemming te betuigen met en hun steun te geven aan de grondbeginselen van het godloos materialisme dat God en alle geestelijke waarden verloochent.

Onder het voorwendsel van de vrede te verdedigen aanvaardt en verspreidt deze zelfde organisatie valse verdachtmakingen en aanklachten tegen vele geestelijken, tegen Eerbiedwaardige Herders, tegen de H. Stoel zelf, door hun allerlei onzinnige bedoelingen toe te schrijven, zoals imperialisme, het eens zijn met en medewerking verlenen aan het uitbuiten van de volkeren, een vooropgezette vijandigheid jegens het Chinese volk.

Terwijl de vereniging de verzekering geeft dat er noodzakelijkerwijs een volledige vrijheid in godsdienstzaken moet bestaan en dat zulks de

verhoudingen tussen kerkelijke en burgerlijke overheid vergemakkelijkt, wordt zij in werkelijkheid tot een werktuig om de Kerk volledig aan de burgerlijke overheid te onderwerpen en haar rechten te verachten. Dan worden haar leden ertoe gebracht om onrechtvaardige maatregelen, zoals het uitdrijven van missionarissen, het gevangen zetten van Bisschoppen, priesters, kloosterlingen en gelovigen, te accepteren en te billijken; zij worden eveneens gedwongen hun toestemming te geven aan maatregelen, genomen om de rechtsbevoegdheid van zovele wettige Herders voortdurend onmogelijk te maken; zij worden ertoe gebracht om grondbeginselen te verdedigen, die strijdig zijn met de eenheid en de universaliteit van de Kerk, en met haar hiërarchische opbouw; zij moeten maatregelen goedkeuren die bedoeld zijn om de gehoorzaamheid van geestelijkheid en gelovigen aan de wettige Bisschoppen te ondermijnen en om de katholieke gemeenschap los te rukken van de H. Stoel.

Om de rampzalige principes van deze „patriottische vereniging" gemakkelijker te kunnen verbreiden en ingang te doen vinden, neemt men zijn toevlucht tot de meest verschillende middelen, zelfs tot onderdrukking en geweld; een luidruchtige en taai volgehouden propaganda in de pers, een serie bijeenkomsten en congressen, waar men met dreigementen, met beloften en bedriegerijen zelfs hen, die niet willen, dwingt er aan deel te nemen, terwijl degenen, die zich moedig in de discussies mengen om de waarheid te verdedigen, heftig worden tegengesproken en gebrandmerkt met de naam van vijanden van het vaderland en van de nieuwe orde. Ook moeten Wij vermelden de bedriegelijke herscholingscursussen waaraan priesters, kloosterlingen, leerlingen van seminaries, en gelovigen uit iedere stand en van iedere leeftijd worden gedwongen deel te nemen; door eindeloze lessen en uitputtende debatten, die soms weken en maanden lang herhaald worden, oefent men op hen een psychologische druk uit om hen te dwingen met de leer in te stemmen; deze instemming is bij lange na niet vrijwillig meer, zoals het zou moeten zijn; integendeel, dit alles heeft bijna niets menselijks meer. Om nog maar niet te spreken van de taktiek van intimidatie, uitgevoerd met allerlei middelen, geniepig of openlijk, individueel of in het openbaar; van de afgedwongen bekentenissen en de „heropvoedingskampen", van de vernederende „volksgerechten" waarvoor men zelfs eerbiedwaardige Bisschoppen heeft durven voeren.

Tegen dergelijke methoden, die de meest fundamentele rechten van de menselijke persoon schenden en de heilige vrijheid van de kinderen Gods

met voeten treden, protesteren, evenals Wij, alle christenen, moedige mensen uit heel de wereld: zij allen protesteren tegen het geweld dat het openbaar geweten zelf wordt aangedaan.

Omdat, zoals Wij reeds zeiden, deze dingen gebeuren in naam van de vaderlandsliefde, is het Onze plicht allen nog eens in herinnering te brengen dat de katholieke leer de katholieken juist aanspoort om een diepe en oprechte liefde voor hun vaderland aan te kweken, om aan de burgerlijke overheid de eer te bewijzen welke hun verschuldigd is, behoudens het natuurlijk en positief goddelijk recht, om edelmoedig en actief mede te werken met alle maatregelen die bijdragen tot ware, vreedzame en geordende vooruitgang, tot de echte welvaart van de nationale gemeenschap. De Kerk is nooit moede geworden haar kinderen de gulden regel in te prenten welke zij ontvangen heeft van haar Goddelijke Stichter: „Geef aan de keizer wat de keizer, en aan God wat God toekomt"[1], welke grondstelling gebaseerd is op het vooronderstelde beginsel, dat er geen enkele tegenstelling kan bestaan tussen de voorschriften van de ware godsdienst en de ware belangen van het vaderland. Maar men dient terstond hieraan toe te voegen dat, al moet de christen uit gewetensplicht geven aan de keizer, d.w.z. aan de menselijke overheid, wat hem toekomt, deze geen bevelen mag geven aan de burgers in zaken die niet aan hen, maar aan God toebehoren; en nog minder kan zij gehoorzaamheid eisen, wanneer zij zich de soevereine rechten van God wil aanmatigen, de gelovigen wil dwingen om hun godsdienstige plichten te verloochenen en zich los te maken uit de eenheid van de Kerk en de wettige Hiërarchie. Dan kan de christen, kalm maar vastberaden, slechts antwoorden, evenals eertijds St.-Petrus en de Apostelen tot de eerste vervolgers van de Kerk: „Men moet God eerder gehoorzamen dan de mensen". [2]

In hoogdravende bewoordingen spreekt de pseudo-patriottische beweging ieder ogenblik over vrede en spoort de katholieken levendig aan om daarvoor te vechten. Woorden waartegen ogenschijnlijk geen enkel bezwaar bestaat: wie immers verdient meer lof dan degene die de weg van de vrede bereidt? Maar, zoals U wel weet, eerbiedwaardige Broeders en dierbare zonen, de vrede wordt niet gemaakt met alleen maar woorden, met holle formules, die worden ingegeven door opportuniteitsredenen, maar dan worden weerlegd door daden en initiatieven, die niet worden ingegeven door vredelievende gevoelens, maar door haat, wraak-

[1] Lc. 20, 25.
[2] Act. 5, 29.

lust en tweedracht. De ware vrede moet gefundeerd zijn op de grondbeginselen van rechtvaardigheid en liefde, zoals dit geleerd is door Hem die zich siert met de vrede als met een koninklijke titel: „Vredevorst" [1]; de ware vrede is zoals de Kerk die wenst: een stabiele, rechtvaardige, billijke en welgeordende vrede — tussen de individuen, de gezinnen, de volkeren — een vrede die met eerbiediging van eenieders rechten, en vooral van de rechten van God, onder alle mensen een eenheid bewerkstelligt door broederlijke liefde en wederkerige samenwerking.

In dit vredelievende toekomstbeeld van een harmonisch naast elkaar leven van alle volkeren wil de Kerk aan ieder volk de plaats geven die het toekomt. De Kerk immers, die steeds met liefdevolle belangstelling de gebeurtenissen in Uw vaderland volgt, sprak reeds vroeger bij monde van Onze onmiddellijke Voorganger de oprechte wens uit, „dat men ten volle zou erkennen de rechtmatige verlangens en rechten van een volk, dat het grootste ter wereld is, een volk met een oude cultuur dat tijden van grote bloei gekend heeft en bestemd is voor een grote toekomst, als het de weg van gerechtigheid en eer blijft volgen". [2]

Volgens de berichten, die via radio en pers tot Ons komen, zouden er daarentegen mensen zijn — helaas zelfs onder de geestelijkheid — die op de H. Stoel de verdenking durven te werpen en deze durven te beschuldigen van kwaadwilligheid jegens Uw land.

Uitgaande van deze valse en beledigende veronderstelling, schromen zij niet naar eigen goeddunken de autoriteit van het Opperste Leergezag van de Kerk te beknotten door te beweren dat er kwesties zouden zijn, bijv. sociale en economische, waarbij het aan katholieken geoorloofd zou zijn in het geheel geen rekening te houden met de doctrinaire leringen of met de normen welke door de H. Stoel gegeven zijn. Deze mening — het is haast onnodig om dit nog te zeggen — is absoluut vals en berust op een dwaling omdat — zoals Wij enkele jaren geleden reeds de gelegenheid hadden uiteen te zetten aan een uitgelezen groep van Onze eerbiedwaardige Broeders in het Episcopaat — „de macht van de Kerk in het geheel niet beperkt is tot het terrein van „de strikt godsdienstige zaken" zoals dit gewoonlijk genoemd wordt; maar het gehele gebied van de natuurwet behoort Haar ook toe, evenals het onderricht, de uitleg en de toepassing ervan, voor zover men de morele grondslag ervan in aanmerking neemt.

[1] Is. 9, 6.
[2] Boodschap van Z.H. PIUS XI aan de Apostolische Delegaat in China, van 1 aug. 1928, cfr. A.A.S., XX (1928), p. 245.

Immers krachtens goddelijke beschikking vormt het onderhouden van de natuurwet de weg, waarlangs de mens moet streven naar zijn bovennatuurlijke bestemming. Op deze weg is de Kerk dus de gids en de behoedster van de mensen, voor zover dit betrekking heeft op hun bovennatuurlijk einddoel."[1]

Het is dezelfde waarheid welke Onze heilige Voorganger, Pius X, reeds duidelijk heeft uiteengezet in de Encycliek „Singulari quamdam" van 24 september 1912, toen Hij opmerkte dat „alle daden van de christen onderworpen zijn aan het oordeel en de rechtsmacht van de Kerk, voor zover zij uit moreel oogpunt goed of slecht zijn, d.w.z. voor zover zij overeenkomen of in strijd zijn met het natuurlijke en goddelijke recht." [2]

Na deze eigenmachtige beperking te hebben afgekondigd, verklaren deze lieden bovendien dat zij willen gehoorzamen aan de Paus van Rome voor zover het de geloofswaarheden en — naar zij beweren — de te onderhouden kerkelijke normen betreft, maar vervolgens vervallen zij tot zulk een vermetelheid, dat zij gehoorzaamheid weigeren aan maatregelen en beschikkingen van de H. Stoel aan wie zij geheime polotieke doeleinden, zoals duistere samenzweringen tegen hun land, toeschrijven.

Als teken van deze van rebellie tegen de Kerk getuigende mentaliteit moeten wij thans melding maken van een zeer ernstig feit, dat een onuitsprekelijke en diepe bitterheid wekt in Ons vaderhart, in het hart van de Herder van alle zielen. Sinds enige tijd heeft de zgn. patriottische beweging in een taai volgehouden propaganda verkondigd, dat de katholieken het recht zouden hebben om op eigen initiatief hun bisschoppen te kiezen, terwijl zij beweert dat deze verkiezing onontbeerlijk zou zijn om met de vereiste zorg te voorzien in het welzijn der zielen en om het bestuur van de bisdommen te kunnen toevertrouwen aan herders die door de burgerlijke overheid worden geaccepteerd, omdat zij zich niet verzetten tegen de bevelen en de politiek van het communisme.

Meer nog, Wij hebben vernomen dat er reeds een aanzienlijk aantal van deze wederrechtelijke verkiezingen hebben plaats gehad, en dat men bovendien, ondanks een duidelijke en ernstige waarschuwing, welke de H. Stoel gericht heeft tot de belanghebbenden, zelfs aan sommige geestelijken de bisschopswijding heeft durven toedienen.

Tegenover zulke ernstige aanslagen tegen de discipline en eenheid van

[1] Toespraak tot het H. College en het Episcopaat van 2 nov. 1954, cfr. A.A.S. XLVI (1954), pp.671-672.
[2] A.A.S., IV (1912), p. 658.

de Kerk, is het Onze dwingende plicht allen eraan te herinneren dat de leer en de grondbeginselen, die de instelling van de door onze Heer Jezus Christus goddelijk gestichte gemeenschap regelen, geheel anders zijn.

De bepalingen van het Kerkelijk Wetboek stellen klaar en uitdrukkelijk vast, dat het uitsluitend aan de H. Stoel toekomt om te oordelen over de geschiktheid van een priester om de bisschoppelijke waardigheid en zending te ontvangen [1] en dat het de Paus van Rome toekomt vrij de Bisschoppen te benoemen.[2] En zelfs wanneer, zoals in bepaalde gevallen voorkomt, aan andere personen of groepen van personen wordt toegestaan om zich op enigerlei wijze te mengen in de keuze van een kandidaat voor het bisschopsambt, dan is zulks slechts wettig krachtens een uitdrukkelijke en bijzondere toestemming, door de H. Stoel gegeven aan zeer bepaalde personen of groepen van personen, op voorwaarden en onder omstandigheden, die nauwkeurig omschreven zijn. Hieruit volgt dat bisschoppen, wier benoeming niet door de H. Stoel is gedaan noch bekrachtigd, maar die zelfs zijn gekozen en geconsacreerd in strijd met Zijn uitdrukkelijke bepalingen, geen enkel leergezag noch rechtsmacht bezitten; want de rechtsmacht kunnen de bisschoppen slechts ontvangen door tussenkomst van de Paus van Rome, zoals Wij U nadrukkelijke hebben voorgehouden in Onze Encycliek „Mystici Corporis": „De bisschoppen. . . voor zover het hun eigen bisdom betreft, weidt en bestuurt ieder van hen als een ware Herder, in de naam van Christus, de kudde die hem is toegewezen. Toch zijn zij in hun bestuur niet tenvolle onafhankelijk, maar zij zijn onderworpen aan het wettig gezag van de Paus van Rome, en als zij in het bezit zijn van de gewone jurisdictiemacht, dan is hun deze macht rechtstreeks gegeven door de Paus." [3] Deze leerstelling hebben Wij in herinnering gebracht in de voor U bestemde Encycliek „Ad Sinarum gentem": „De jurisdictiemacht, welke door het goddelijk recht rechtstreeks aan de Paus verleend is, ontlenen de bisschoppen aan hetzelfde recht, doch alleen via de Opvolger van de H. Petrus, jegens wien niet alleen de gelovigen, maar ook alle bisschoppen eerbied en gehoorzaamheid verschuldigd zijn, en met wien zij in eenheid verbonden moeten blijven." [4]

De op de wijdingsmacht betrekking hebbende daden, die door deze

[1] Can. 331, 3.
[2] Can. 329, 2.
[3] „Mystici Corporis", 29 juni 1943; A.A.S. XXXV (1943), pag. 211-212.
[4] „Ad Sinarum Gentem", 7 oktober 1954; A.A.S., XLVII (1955).

priesters gesteld worden, zijn, zelfs als zij geldig zijn — verondersteld dat de wijding die zij ontvangen hebben, geldig is geweest — in hoge mate ongeoorloofd, d.w.z. zondig en heiligschennend. Men denke in dit verband aan de ernstige waarschuwing van de Goddelijke Meester: „Wie niet door de deur, maar op een andere manier, de schaapskooi binnengaat, is een dief en een rover" [1]: de schapen herkennen de stem van hun ware herder, „maar zij volgen niet een vreemdeling; zij vluchten zelfs van hem weg, omdat zij de stem van vreemdelingen niet kennen." [2]

Helaas weten Wij dat de rebellen zich beroepen op de praktijk die in vroeger eeuwen gevolgd werd, om hun machtsmisbruik te rechtvaardigen; maar iedereen ziet wat er van de kerkelijke discipline terecht zou komen, als het iemand, onverschillig wie, geoorloofd zou zijn om in een of andere kwestie terug te grijpen op bepalingen die niet meer van kracht zijn, omdat de hoogste kerkelijke autoriteiten al lang anders hebben bepaald. Meer nog, het feit dat zij daarvoor een beroep doen op een andersluidende maatregel is geen verontschuldiging voor hun daden, maar is veeleer een bewijs dat zij de bedoeling hebben om zich met opzet te onttrekken aan de thans van kracht zijnde bepalingen, de enige die zij moeten onderhouden: bepalingen die niet alleen gelden voor China en alle huidige missiegebieden, maar voor heel de Kerk; bepalingen, die bekrachtigd zijn door de hoogste, algemene bestuursmacht, welke door Onze Heer aan de Opvolgers van de H. Apostel Petrus is verleend. Men kent immers de plechtige verklaring van het Vaticaans Concilie: „Ons beroepend op de duidelijke getuigenissen van de H. Schrift en in volledige overeenstemming met de nauwkeurige en uitdrukkelijke besluiten, hetzij van Onze Voorgangers — de Pausen van Rome — hetzij van de algemene Concilies, hernieuwen Wij de uitspraak van het algemeen Concilie van Florence, volgens welke alle gelovigen moeten geloven, dat de Apostolische H. Stoel en de Paus van Rome in heel de wereld het primaatschap uitoefenen; dat dezelfde Paus van Rome de opvolger is van de H. Petrus, Prins der Apostelen, de ware Plaatsbekleder van Christus, het hoofd van de gehele Kerk, de Vader en de Leraar der christenen; dat in de persoon van de H. Petrus aan hem door Onze Heer Jezus Christus is toevertrouwd de volmacht om de Algemene Kerk te weiden, te beheren en te besturen . . ."

Wij leren en verklaren dan ook dat de Kerk van Rome krachtens goddelijke beschikking ook de gewone macht van het primaatschap heeft

[1] Ioann. 10, 1.
[2] Ibid., 10, 5.

over alle andere kerken, en dat deze jurisdictiemacht van de Paus van Rome, die zuiver bisschoppelijk is, rechtstreeks is; en dat de herders en gelovigen, van elke ritus en waardigheid, zowel ieder afzonderlijk als allen tezamen, gehouden zijn tot de plicht van hiërarchische onderdanigheid en ware gehoorzaamheid aan Haar, niet alleen in zaken van geloof of zeden, maar ook in die welke betrekking hebben op de tucht en het bestuur van de Kerk, die over geheel de wereld verbreid is, zodat de eenheid van belijdenis en geloof met de Paus van Rome aldus behouden blijft en de Kerk van Christus één kudde onder één opperste herder is. Aldus is de leer van de katholieke waarheid, waarvan niemand zich verwijderen kan zonder het geloof en het eeuwig heil te verliezen." [1]

Uit hetgeen Wij U uiteengezet hebben, volgt dat geen enkel ander gezag dan dat van de Opperherder de canonieke benoeming die aan een Bisschop gegeven is, ongeldig kan verklaren; geen enkele persoon noch enige vergadering van priesters of leken mag zich het recht aanmatigen om Bisschoppen te benoemen; niemand kan wettig de bisschopswijding toedienen zonder dat vooraf de zekerheid bestaat dat er een machtiging van de Paus is. [2] Een bisschopswijding, die aldus in strijd met ieder recht is toegediend en die een ernstig vergrijp is tegen de eenheid van de Kerk, wordt gestraft met een excommunicatie „welke op heel bijzondere wijze aan de H. Stoel is voorbehouden" en waaraan zich ipso facto blootstelt niet alleen degene die deze eigenmachtige wijding ontvangt, maar ook degene die deze toedient."[3]

Wat moeten We tenslotte nog zeggen van het voorwendsel, dat de leiders van de pseudo-patriottische vereniging aanvoeren, wanneer zij zich willen rechtvaardigen door te wijzen op de noodzakelijkheid om voorzieningen te treffen voor de zielzorg in de bisdommen, wier bisschop niet meer ter plaatse is?

Allereerst is het duidelijk, dat men niet voorziet in de geestelijke behoeften van de gelovigen door de wetten van de Kerk te schenden. In de tweede plaats, gaat het niet — zoals men het wil doen voorkomen — om vacante bisdommen, maar dikwijls om bisschoppelijke zetels waarvan de rechtmatige titularissen zijn verdreven of zuchten in gevangenschap, of die op allerlei manieren verhinderd worden om vrij hun jurisdictie

[1] Conc. Vat., Sess. IV cap. 3; Coll. Lac., VII, pag. 484.
[2] Can. 953.
[3] Cfr. Decreet v. d. H. Congr. van het H. Officie van 9 april 1951; A.A.S., XLIII (1951), p. 217.

uit te oefenen; bisdommen waar men bovendien de priesters die door de wettige Herders — volgens de voorschriften van het canoniek recht en de speciale instructies, die zij van de H. Stoel ontvangen hebben — waren aangewezen om hen bij het bestuur van het bisdom te vervangen, eveneens heeft gevangen gezet, verdreven of op een of andere manier terzijde geschoven.

Het is werkelijk pijnlijk, dat op het ogenblik dat ijverige Herders zoveel ellende te verduren hebben, men van hun beproeving gebruik maakt om in hun plaats valse herders aan te stellen, de hiërarchische organisatie van de Kerk omver te gooien, en in opstand te komen tegen het gezag van de Paus van Rome.

In hun aanmatiging gaan zij zover, dat men deze allerdroevigste stand van zaken, die het resultaat is van een nauwkeurig berekend plan van de vervolgers van de Kerk, wil ten laste leggen aan de H. Stoel zelf; welnu iedereen weet dat de H. Stoel, die verhinderd wordt om vrije en betrouwbare verbindingen te onderhouden met de Chinese bisdommen, in de onmogelijkheid heeft verkeerd en nog verkeert om telkens als dat nodig is zich de inlichtingen te verschaffen, welke bij de keuze van kandidaten, die geschikt zijn voor de bisschoppelijke waardigheid, voor Uw land zowel als voor ieder ander land onontbeerlijk zijn.

Eerbiedwaardige Broeders en dierbare zonen!

Tot nu toe hebben Wij U blijk gegeven van Onze grote bezorgdheid omwille van de dwalingen welke men bij U ingang tracht te doen vinden, en van de verdeeldheid die men schept, opdat U, voorgelicht en gesteund door het onderricht van de gemeenschappelijke Vader, onwankelbaar trouw zult kunnen blijven aan het geloof, dat ons allen verenigt en zalig maakt.

Thans echter willen Wij U zeggen, met een hart dat brandt van liefde voor U, hoezeer Wij Ons U nabij voelen. Uw lichamelijk- en Uw zielelijden, en vooral het lijden dat de heldhaftige getuigen van Christus — onder wie zich verscheidene van Onze Eerbiedwaardige Broeders in het Episcopaat bevinden — te verduren hebben, dragen Wij in ons hart en iedere dag dragen Wij het op, tezamen met de gebeden en het lijden van geheel de Kerk, op het altaar van onze Goddelijke Verlosser.

Blijft standvastig en stelt Uw vertrouwen op Hem: „Werp al Uw bezorgdheid op Hem, want Hij draagt zorg voor U"! [1] Hij ziet Uw lijden en Uw smarten; en bovenal neemt Hij het inwendige lijden en de hei-

[1] 1 Petr., 7.

melijke tranen in ontvangst welke velen van U — Herders, priesters, kloosterlingen en eenvoudige gelovigen — in het verborgene vergieten als zij zien de pogingen van hen, die verwoesting zouden willen zaaien in Uw katholieke gemeenschappen. Deze tranen en dit lijden zullen tegelijk met het bloed en het lijden van de martelaren van verleden en heden, het kostbare onderpand zijn van de herrijzenis der Kerk in Uw vaderland, wanneer dank zij de machtige tussenkomst van de H. Maagd, Koningin van China, gelukkiger dagen weer opnieuw zullen aanbreken.

In dit vertrouwen verlenen Wij U en de aan Uw zorgen toevertrouwde kudden, als onderpand van de hemelse genaden en als blijk van Onze bijzondere genegenheid, Onze Apostolische Zegen.

Gegeven te Rome, bij St. Pieter, de 29e juni, op het Feest van de H.H. Apostelen Petrus en Paulus, van het jaar 1958, het 20e van Ons Pontificaat.

Adressen van de medewerkers aan deze aflevering:

MGR. PROF. DR. ALPH. MULDERS, Sterreschansweg 45, Nijmegen

P. DR. ED. LOFFELD, Missieseminarie, Gemert

P. ANT. SMITS W.P., White Fathers, Totteridge Lane, Whetstone nr. 20, England

M. VROEMEN S.M.M., Haagse Schouw 281, Rijndijk, Voorschoten

DR. ED. LOFFELD C.S.SP.

TUSSEN TWEE POLEN

III

Discriminatie - Paternalisme - Fraternisatie

TOEN mijn eerste kilometer per transcontinentale trein van Dar es Salaam naar Lobito nog moest worden afgelegd, stootte ik reeds op het discriminatieverschijnsel. Ik reisde met een jonge Afrikaanse priester, die pas in Rome zijn doctoraal proefschrift Kerkelijk Recht met succes had verdedigd. De conducteur of „treinchef", een katholieke Ier, kreeg mijnerzijds het verzoek ons beiden een gemeenschappelijke slaapcoupé aan te wijzen. De overigens zeer goedmoedige man antwoordde: „I am not discriminating, but not thát". Ik werd bij een blanke geplaatst, de zwarte priester kreeg een coupé samen met een bruine Indiër. — Dat was overigens al een stap in de goede richting: missionarissen vertelden mij, dat nog voor kort deze compartimenten „for Europeans only" bestemd waren, zodat een schatrijke Indiër eens uit protest een volledig eerste-klas rijtuig voor zich alleen liet aanhaken.

In de oostelijke havenstad Dar es Salaam stelde ik de vraag, waarom een ons begeleidende jonge Afrikaan (student op een middelbare school) in de auto werd achtergelaten toen wij 'n restaurant binnengingen om een tropische dorst te lessen. Er werd geantwoord: „hij zou niet weten hoe zich te gedragen". (De vraag of soms ook deze „boy" dorst had, werd niet gesteld.) Na enige ervaring opgedaan te hebben in verschillende delen van Afrika (ook met boys van missionarissen) vertaal ik het antwoord als volgt: hij zou met Britse vormelijkheid, maar dwingend, weer de straat op gestuurd worden. In de restaurants ziet men wel zwarten, maar alleen als kelners, liftboys, koks en poetsers. Zo ook wil men over het algemeen geen zwarte kinderen naast blanke op de scholen; laatstgenoemden mogen echter wel verzorgd worden door zwarte kindermeisjes, kooksters enz. — Aan een zeer vooraanstaand Afrikaans politicus werd in dezelfde stad kort tevoren een hotelkamer geweigerd: de Britse gouverneur heeft hem toen zelf opgenomen. En dan schreeuwt men van zwarte baldadigheid wanneer op een of andere politieke meeting enige auto's van Europeanen omver worden geworpen.

Goed zes maanden later, juni 1957, stapte ik uit een vliegtuig aan de

andere pool van mijn reis: Dakar. Een groepje zwarte heren ging vóór mij de trap af: ze werden begroet door een blanke chef de protocol, geweren werden gepresenteerd door Senegalese militairen in groot gala en in de receptiehal van het vliegveld werden ze met diepe buigingen begroet door de Franse gouverneur-generaal van West-Afrika. Bij informatie bleek, dat het pas gekozen Afrikaanse ministers waren.

Dat zijn dan de twee polen van de houding der blanken in Afrika tegenover degenen die daar thuis zijn: discriminatie en associatie of integratie, apartheid en samen-leving en samenwerking in gelijkheid, vervreemding en verbroedering. Inderdaad polaire tegenstellingen.

Van Dar es Salaam tot Dakar kan men voorbeelden meemaken van beide extreme houdingen, met alle nuances die er tussen liggen. Ik bedoel hier niet een onderscheid in omgangsvormen, voortkomend uit sociaal niveauverschil, zoals sommige Nederlandse gérants een minder „deftige" clientèle als ongewenste gasten weren. Men zou dan kunnen spreken van een „culture-bar" of „social barrier." Zo is het ook begrijpelijk, dat blanken in Afrika (en zwarten onderling) in hun vriendenkring geen mensen opnemen die in lompen rondlopen en over geen onderwerp kunnen meepraten. Ik doel hier op de eigenlijke „colour-bar": een houding van afzijdigheid (om het zacht uit te drukken) tegenover de Afrikaan *als zodanig* en het aanleggen van aparte normen voor hem, de „inlander": of hij nu arts is of hotelbediende, advocaat of sjouwer, procureur-generaal of portier, bisschop of stoelenzetter. En dat komt dan voort, niet formeel uit het constateren van een verschil in huidskleur, maar wel voornamelijk uit een taai superioriteitsgevoel van de westerling, dat o.a. nog wortelt in de eerste contacten met een beschaving die men niet begreep en die overigens inderdaad in bepaalde opzichten (niet in alle) inferieur was en in de grote massa nog is. En nu, nu de ontwikkeling van Afrika tot een neger-elite heeft geleid, nu is het zo moeilijk (en soms erg onvoordelig . . .) om los te komen uit de „koloniale" houding en om de handen ineen te slaan. Deze houding leeft nog zeer sterk op het psychologisch vlak, maar veelal is ze institutioneel verankerd, ook buiten Zuid-Afrika. Ik denk aan verschillende loonschalen voor blank en zwart (bij gelijke prestatie), aan aparte loketten in de postkantoren, enz. enz. Ook louter-psychologisch blijft het moeilijk om zich zodanig begrijpend in te leven in de zijnswijze en zienswijze van de Afrikaan, dat de zo noodzakelijke brug kan geslagen worden.

* * *

Reizend door het zuiden van *Belgisch Congo*, nam ik weer eens 'n steekproef. Samen met een Afrikaan, directeur van het plaatselijk postkantoor, ging ik een eetgelegenheid binnen: het hele blanke gezelschap verstijfde kennelijk en trok zich terug aan één tafel, steels omkijkend naar die naïeve pater (die nu ruim de plaats kreeg om een glas bier te drinken en interessant te converseren met een andersgekleurde medemens en broeder in Christus). In dezelfde streek was nog kort tevoren een pas aangekomen missionaris (sindsdien is hij ál bisschop gewijd) door confraters voor naïeveling uitgemaakt omdat hij, een treincoupé ingaand, een daar zittende Afrikaan had „toegestaan" in zijn gezelschap te blijven. Uit de conversatie bleek dat deze zwarte de leider was (voor heel Belgisch Congo) van een internationale humanitaire organisatie. Een andere missionaris, ditmaal een oudgediende, maar die voor het eerst in de Congo ging werken en daar joviaal omging met de zwarte inwoners, kreeg de broederlijke vermaning dat hij geen nieuwe methoden diende in te voeren . . .

In hetzelfde land reed ik wat later met een Belg door Leopoldstad; deze bleek de weldenkende blanken te vertegenwoordigen: „We moeten met de evolutie mee, al spreken 90% van de blanken nog van „sales nègres" en „macaques" (een apensoort). Op enige kilometers van deze stad bezocht ik de jonge universiteit „Lovanium", waar blanke en zwarte jongens en meisjes-studenten in studie en spel met elkaar optrekken. Tòch is het „probleem" nog steeds acuut. Op het redactiebureau van de eerste exclusief-Afrikaanse krant van Belgisch Congo werd mij het allereerste exemplaar overhandigd, gedateerd 30 maart 1957. Op de voorpagina staan twee clichés afgedrukt: bovenste foto, een blanke en zwarte hand die elkaar omklemd houden, benedenste foto, een witte hand die zich terugtrekt van een zwarte. Tussen de twee afbeeldingen staat alleen het woordje: ou? (of?). Vriendschap of koude afzijdigheid, segregatie of werkelijk doorleefde fraternisatie, dat is het probleem van Belgisch Congo, naast het alternatief: paternalisme of fraternalisme, voogdij of samenwerking . . . Men kan proberen de kwestie te vertroebelen door te wijzen op de ingewikkelde sociale, economische en politieke aspecten ervan, maar in de kern is er geen probleem, er is alleen de dwingende opgave van *dit* ontwikkelingsstadium. De volgehouden discriminatie zou wel eens kunnen leiden tot: evacuatie . . .

In *Angola* kan men dezelfde verschijnselen waarnemen, ondanks het principe van de volkomen assimilatie der Angolezen met de Portugezen. „Dit wordt ons voortdurend ingehamerd," zei mij een ontwikkelde An-

golees, „maar dat is om ons in slaap te wiegen . . . wij worden achterlijk gehouden en zijn alleen goed voor ondergeschikte functies . . ." — De Portugese „koloniale" politiek, rechtlijnig doorgevoerd vanuit voorbije eeuwen, komt inderdaad voort uit het bewustzijn van de absolute superioriteit der Portugese cultuur; ze is gericht op een geleidelijke opheffing van de overzeese gebieden naar hetzelfde niveau. De vraag is echter, of de „Portugese" Afrikanen (nu reeds voortdurend beïnvloed door hun rasgenoten van elders) met die geleidelijkheid genoegen zullen blijven nemen en of ze überhaupt niet liever zichzelf zullen willen blijven . . .

Vanaf de 12e graad zuiderbreedte precies op de evenaar arriverend, in gebied onder *Franse voogdij*, zag ik daar een op doorreis zijnde Nederlander in gesprek met een zwarte priester. De authentieke Hollander kwam daarna naar me toe met de verklaring: „dit is de eerste Kaffer aan wie ik een hand gegeven heb". Deze apartheidsman kwam uit Zuid-Afrika, bij mijn weten het enige gebied, waar de discriminatie tot principe is verheven. Overal elders (zoals b.v. ook in de Verenigde Staten) leeft ze voornamelijk in de feitelijke houding van een minderheid, resp. een meerderheid, meestal met *theoretische* verwerping van het beginsel.[1]

Op ongeveer dezelfde parallelcirkel, verder het binnenland in, was ik getuige van een retraite, gezamenlijk gehouden door blanken en zwarten, en van een „acies" van het Marialegioen, waarbij vertegenwoordigers van beide rassen ieder in zijn eigen taal hun toewijding aan Maria hernieuwden. Overal constateert men een star voortleven van de heersersmentaliteit, naast vele pogingen tot doorbraak naar de nieuwe verhoudingen.

In *Kameroen* weigerde onlangs een hoge Franse functionaris de hand te geven aan een Afrikaanse bisschop. „'t Is en blijft een neger," denkt en zegt dan de koloniaal, dezelfde wiens Europese regering die negers op de ministerszetel zet, hun verregaande bevoegdheden overdragend. „We zullen zien wat ze ervan terecht brengen," zei me met een superieure glimlach een „doorgewinterde", een die „alles van de negers af weet" en die zo graag wijst op incidentele mislukkingen of misstappen, of die de westerse methoden als alleenzaligmakend ziet en dan van daar uit redeneert naar de fundamentele ongeschiktheid van de Afrikaan. — Een der

[1] Men houde het verschil voor ogen tussen de U.S.A. en Afrika. Dáár coëxistentie van twee elkaar vreemde, geïmporteerde culturen: de Westerse (meerderheid) en de Afrikaanse (minderheid). In Afrika, de twee zelfde culturen: de Westerse, een minderheid en daar geïmporteerd, de Afrikaanse, een meerderheid en daar thuis.

bedoelde ministers bleek mij bij nadere kennismaking een man van karakter, met een brede en diepe kijk op de problemen van zijn land.[1] En de bedoelde bisschop leidt intussen naar aller voldoening een groot en moeilijk diocees, waarvan de meeste priesters blanke missionarissen zijn. „Er zijn wel enige sceptici onder," zei me de prelaat, „maar ze zijn mij bekend, en ik doe er voorzichtig mee aan . . ." — Die kant moet het uit: niet meer „domineren om te dienen", naar de uitdrukking van een Belgische gouverneur-generaal, maar medewerken, en uiteindelijk: gehoorzamen om te dienen . . .[2]

Verder belandde ik in *Dahomey*, waar ik een andere, uiterst dynamische en helder denkende jonge negerbisschop mocht ontmoeten. Hij beklaagde zich nadrukkelijk over het feit dat zijn blanke paters geen moeite deden om de landstaal aan te leren en hun woorden op de preekstoel zin na zin door een inheemse tolk lieten vertalen . . . Anderzijds was ik er getuige van echt broederlijke samenwerking tussen missionarissen en Afrikaanse voormannen, resp. vooruitstrevende vrouwen-organisaties.

Tenslotte arriveerde ik dan in *Dakar*, samen met de boven genoemde zwarte ministers. Ook daar zag ik weer die schrijnende tegenstelling, waarover vele Afrikanen vallen: b.v. tussen Europese en „inheemse" wijken, medina's genaamd, luxueuze kwartieren en onvoorstelbare huttencomplexen, niet te vergelijken met de achterbuurten van onze steden; maar ook aan deze sociale plaag wordt gedokterd (zoals ook in Leopoldstad) met veel enthousiasme (en weinig middelen). In dit centrum van West-Afrika wordt ook methodisch en organisatorisch gewerkt, vooral door de Missie, aan de sociale gelijkschakeling door de vorming van een echte elite. De missionarissen gaan groot op deze mannen en vrouwen, die mij de indruk gaven van mensen, bezield met apostolische ijver, werkend vanuit een klare kijk op de noden van hun volk en bereid om er offers voor te brengen.

* * *

Dat zijn dan maar enige algemene bevindingen en overpeinzingen. De vraag die mij het meest bezig hield was deze: hoe staat de *missionaris* psychologisch tegenover de Afrikaan? In het voorafgaande kwam deze belangstelling al enige malen tot uiting. We spraken reeds over de prin-

1 Zie „De Katholieke Missiën" 78 (nov. 1957), 206-207.
2 J. Masson s.j., in „Communisme et Missions", Rapports et compte rendu de la 27e semaine de missiologie de Louvain, 1957, 7-8.

cipiële kwestie betreffende zijn houding in zake de aanpassing aan de Afrikaanse culturen; [1] maar een andere vraag is: hoe voelt en handelt hij in zijn persoonlijk contact met de Afrikaanse mens van heden? Is er in deze een verschil met de blanke „kolonist", bestuurder, industrieel, handelsman, planter, winkelier . . .?

De Afrika-reiziger, dr. A. Melchior, heeft opgemerkt dat de Afrikanen de missionarissen geen „blanken" noemen en dat is een aardig compliment. Dit wil zeker niet zeggen, dat zij geen onbegrip speuren bij de geloofsverkondiger, maar dit vergeven ze hem gaarne: hij heeft nu eenmaal een andere huid, met alle gevolgen van dien. Maar wordt de Afrikaanse mens soms ook afgestoten en gekrenkt door een optreden dat eerder terugvalt op een soort discriminatie van de zijde van de priester, zuster of broeder? Is er niet een vleugje besmetting, veroorzaakt door het koloniale milieu en door het superioriteitsgevoel dat ook sterk leeft in het milieu dat de missionaris heeft uitgezonden, ook in Westerse *kerkelijke* kringen?

We spreken nu over het Afrika van heden. Dit verschilt hemelsbreed met dat van 1900, het is aanmerkelijk anders dan dat van 1930 en 1940; het is weer een hele sprong geëvolueerd sinds de naoorlogse jaren en zelfs sinds 1950. Terecht schrijft de encycliek „Fidei donum" dat dit werelddeel in enige tientallen jaren een weg aflegt waar het Westen eeuwen over gedaan heeft. Nu kan men dit een overhaaste evolutie noemen, maar het feit ligt daar, en met feiten moet men *altijd* rekening houden.

Het zou wonderlijk zijn als de missionaire traditie en de bekende klerikale behoudzucht gelijke tred had gehouden met die culturele, sociale en politieke stroomversnellingen. De jonge missionaris die kort na de laatste oorlog is uitgetrokken en die toen nog sterk is beïnvloed door een zekere „koloniale" mentaliteit, staat nu reeds in een andere wereld. Het is moeilijk zo snel om te schakelen. Daar komt bij dat de overbelaste werkers onder gaan in de dagelijkse besogne, dat hun aandacht geabsorbeerd wordt door het nabije in de tijd en de ruimte en dat zij niet gemakkelijk komen tot een overzicht van de totale situatie, noch in onmiddellijk contact geraken met de continentale stromingen, met datgene wat leeft in groter verband en wat o.a. zijn uitlaat vindt in geschriften die door zeer velen van hen niet gelezen worden . . . En toch heeft hun houding, ook in een kleine, misschien nog „primitieve" sector, zijn terugslag op het geheel en roept zij dagelijks gunstige of ongunstige reacties op van de kant der meer ontwikkelden, nu en dan ook bij de dorpsmens.

[1] „Het Missiewerk" 37 (1958), 141-165.

Zo kan het gebeuren dat een missionaris niet met zijn tijd meegaat, of liever met zijn jaar. Bandoeng ging gemakkelijk aan hem voorbij, evenals de Parijse conferentie van zwarte schrijvers en kunstenaars, of de bekende publikatie van een groep zwarte priesters: geen querulanten, maar de stem van een ras dat tot bewustwording is gekomen. De missionarissen zien hun christenen, vroeger zo volgzaam en gedwee (of berustend?), nu hun eisen stellen, ook in de verste binnenlanden. En zij betreuren de goede oude tijd, toen de missionáris, een soort geestelijke kolonist, zijn statie nog als een feodaal bezit kon beschouwen en behandelen, in hogere mate dan een Brabantse pastoor van vroeger . . . Sommigen proberen inderdaad nog dezelfde trant vol te houden, terwijl de missionaris, type 1950 of 1955, in 1958 al weer verouderd is.

Nauwelijks vijftien jaar geleden werden in Afrika, ook door sommige priesters, moeilijke gevallen opgelost met de bullepees of de karwats van nijlpaardehuid. De vrouw die haar man ontrouw was, werd soms door een missionaris met stokslagen teruggedreven en de christen die de zondagsmis verzuimd had ging gedwee aan de voeten van de pastoor liggen voor het paulinische „veertig min een" uit de harde hand van zijn opvoeder. Nog na de laatste oorlog weigerden in Frans Equatoriaal Afrika een aantal ouders hun dochters naar een middelbare meisjesschool terug te sturen, omdat de zusters er straften met de „chicote", de nijlpaarderiem. Achteraf werd dit bevestigd (en afgeschaft) na een onderzoek van kerkelijke zijde. „Men moet de negers streng aanpakken," werd en wordt nog gezegd, „dan respecteren ze ons." De vraag is maar, of de liefde kan doordringen door *iedere vorm* van gestrengheid: en over de absolute voorrang van deze kern van het christendom en van het apostolaat is onder christenen toch geen discussie mogelijk . . .

Men zou nog veel meer typerende anecdoten kunnen aanhalen. Zo werden hier en daar als boete (zelfs als sacramentele penitentie) korveeën opgelegd bij de bouw van een kerk, school of patershuis. Dat was ten dele een weerspiegeling van de „koloniale" methode, overigens aangewend (in de bedoeling van de missionarissen) tot heil van de zwarten en tot op zekere hoogte zullen velen er hun opgang aan te danken hebben. Men moet deze houding beoordelen in het licht van die tijd, nog sterk gebonden aan de periode toen de negers „als apen uit de bomen moesten worden gehaald", naar de uitdrukking van een pionier. „Toen kòn het niet anders," zei mij een oude missìonaris, „maar nu mòèt het anders."

Wij zullen ons niet wagen aan de vraag of en in hoeverre de draconische

methode toen is ontstaan uit apostolische noodzaak, uit het deprimerend klimaat, uit het irriterend karakter van nauwelijks gekerstende heidenen, dan wel uit een zekere koloniale besmetting: onwrikbaar staat vast dat die methode uit de tijd is. „We leven nu in de 4e republiek, les coups de pied sont des choses d'autrefois," zei mij een scholier in het binnenland; en in een Engels deel van Afrika beantwoordde een Afrikaan het verzoek van een blanke om zijn koffertje te dragen met: „Times have changed!" Vraag verder maar eens aan een missionaris, hoe moeilijk het in vele streken is om nog dragers te krijgen voor zijn apostolische tochten. De mensen eisen een behoorlijk loon, en ze konden zich daarbij wel eens beroepen op de encycliek „Evangelii praecones"...

Is de hardhandige methode geheel verdwenen? We zouden het niet durven beweren. In Angola wordt in de scholen (en daarbuiten) nog geregeld de zeer pijnlijke straf met de „palmatoria" toegediend (ofschoon wettelijk verboden). In vele instituten, ook van zusters, zag ik het instrument op de docentenlessenaar liggen: een soort platte lepel van zwaar en dik hout, waarmee een aantal slagen wordt gegeven op de gestrekte handen. In Frans Afrika trok een pater, jong in jaren, maar missionaris „oude stijl", in 1956 het rumoerig feestende dorp in, om in heilige (?) ijver met de kolf van zijn geweer een aantal grote mandeflessen wijn stuk te slaan. (Het geweer ging af en trof hem dodelijk.) Is dit discriminatie? Zou hij op deze wijze te keer zijn gegaan te midden van fuivende rasgenoten?? Ik ken het geval van een negerjongen die dagen en nachten achtereen aan de ketting van een hondehok werd vastgelegd en daar op gezette tijden afgeranseld, omdat hij *verdacht* werd van een kleine diefstal. (Het is geen geval uit de oude doos ...) En over 't algemeen zijn er nog missionarissen die hun handen (en voeten) erg los hebben zitten. Vindt dit allèèn zijn verklaring in de psychologie van de *neger*? En zo ja, zou die Afrikaanse psyche werkelijk niet méér ontvankelijk zijn voor andere methoden?

Toch geldt het hier uitzonderingen. Maar wat minder uitzonderlijk lijkt, dat is een gelijksoortige, louter psychologische houding in woord en optreden. Veel missionarissen domineren over „hun" zwarten met norse bevelen en schreeuwerige invectieven. Bij de minste onhandigheid wordt de boy of werkman afgesnauwd. Bij instructies wordt tevoren gezegd dat ze er wel niets van terecht zullen brengen. In ieder geval houdt de missionaris de leiding tot in alle details: en dit is wel dikwijls de reden waarom veel zwarten hun werk verprutsen. Zou bij meer vertrouwen en bij het laten van meer initiatief ook niet meer vaardigheid aan de dag

komen en zeer gauw volslagen deskundigheid? Zou het niet kunnen gebeuren, dat Afrikanen wel degelijk in staat zijn een school te leiden of een groep voor katholieke actie, als men er hun loyaal de gelegenheid toe gaf? Zij die het proberen staan dikwijls verstomd . . . Maar het is ten allen tijde voor de „opvoeder" moeilijk geweest, zijn pupillen de „vrije hand" te geven . .

De vrije hand, dat is de „emancipatie" van het Romeinse Recht . . . Tot deze ontvoogding moet het komen, ook door toedoen van de missionarissen: anders bouwen ze aan een kinder-Kerk, een Kerk van onmondigen, een Kerk waarin het Goddelijk Geloof een precair leven leidt, een Kerk die niet bestand zal zijn tegen de storm die overal in Afrika opsteekt. Een Kerk, die nu al felle reacties oproept van de kant der ontwikkelden, in vele gevallen zich uitend in onkerkelijkheid, antiklerikalisme en zelfs apostasie . . . Zonder de omschakeling [1] die wij bepleiten zullen de missionarissen niet kúnnen doen wat „Fidei donum" eist: voorzien in de godsdienstige en culturele behoeften van deze generatie, die anders buiten de Kerk haar spijs gaat zoeken, omdat „het beste deel van het volk niet langer met vertrouwen opziet naar de katholieke Kerk".

* * *

Toen ik te gast was bij een Afrikaanse bisschop van Kameroen, ontmoette ik daar een Franse Jezuïet, die toevallig ook op informatie-reis was. Horend dat ik met dezelfde opdracht rondzwierf, kwam hij op me af en meteen spuide hij een grote ontgoocheling: „Les missionnaires n'aiment pas les noirs". Ik antwoordde hem, dat er inderdaad sporadische gevallen voorkomen van echte negrofobie, veroorzaakt misschien door teleurstellingen en mislukkingen, of door het typisch-Westerse superioriteitsgevoel. Maar in het algemeen sprak ik hem vierkant tegen. De missionaris blijft zijn ondankbaar werk verrichten uit trouw aan Degene die hem gezonden heeft en uit bovennatuurlijke liefde voor degenen die hem toevertrouwd zijn. De apostolische bezorgdheid slaat u tegen in alle missiestaties en schiet naar boven in haast iedere conversatie.

Maar waar die Pater Jezuïet wel eens gelijk in kon hebben, dat is dat die liefde veelal zo „erg bovennatuurlijk" blijft: zich zo weinig uit in een

[1] Vele hedendaagse auteurs, ook oud-missionarissen, spreken over een noodzakelijke „bekering" van de missionaris. Zie DR. W. BÜHLMANN o.f.m.cap., „Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft" XIII (1957), 251–255. – J. BOUCHAUD c.s.sp., „L'Eglise en Afrique noire", Paris 1958, p. 52. – Zie verder de bibliografie in „Le problème cardinal de la missiologie et des Missions catholiques", Rhenen 1956, p. 312, nota.

sympathieke houding, in echte „human relations". In het begin gaat dat nog wel, maar na enige maanden slijten de fijnere kanten van de liefde . . . Charitas patiens est, benigna est: het geduld slaat over in geïrriteerdheid, de welwillendheid in onvriendelijkheid. Omnia suffert . . .: de missionaris verdraagt nog wel de algemene morele zwakheid, maar zo moeilijk de falende christen individueel en het vergt ascese om hem lief te hebben om wat hij moet worden: omnia sperat . . . Van het „honore invicem praevenientes" komt dan helemáál niets meer terecht. Dat is dan de tweede fase in het missionarisleven, waarover de Algemene Overste van een missionerende Zusterscongregatie mij sprak. Maar ik ontmoette ook menig missionaris, die de derde fase was ingetreden, die een tact en geduld en vertrouwen wist op te brengen en vol te houden welke mijn grootste respect afdwongen. Maar dat is alleen mogelijk op grondslag van een volbovennatuurlijke houding: en hiermee zwaaien we terug naar ons eerste verslag in dit tijdschrift.[1]

Over deze zaken schreef reeds een eeuw geleden de stichter van de Sociëteit der Afrikaanse Missiën, Mgr. de Marion Brésillac. Hij constateerde, dat de Europeanen in Indië nog meer een kaste vormden dan de groepen Indiërs onder elkaar en dat ook de Europese priesters niet vrij bleven van die kastegeest. Praktisch alle missionarissen hebben de „charitas" ten opzichte van de zwarten, schrijft hij elders herhaaldelijk, en ze zouden willen sterven voor hun zieleheil. Maar, zegt deze grote missionaris, er is geen genegenheid (affection), geen sympathie, geen vriendschap. Het is een soort abstracte liefde, die meer uitgaat naar de ziel van de zwarte dan naar diens persoon. We houden van hen „in God", maar moesten hun ook een werkelijke genegenheid tonen.

„. . . de harten zijn overal in wezen dezelfde. Hoe zouden wij ze voor ons kunnen winnen, als wij steeds een hardvochtige en strenge houding aannemen . . . als onze gebaren, onze spot, ons hele optreden de indruk wekken bij degenen te midden van wie wij leven, dat wij ze niet beschouwen als vrienden en broeders, maar als vreemden en zelfs als slaven . . ." — „Wat is het voor een blanke moeilijk om de zwarte mens als zijn broeder te erkennen . . ." — Op de missiologische Week van Leuven 1956 raakte de heer Theunissen dezelfde kern: hij zei over de missionaris, „dat zijn belangstelling en liefde te beperkt of te uitsluitend cerebraal is en niet genoeg komt uit de warmte van het hart . . ." [2]

[1] „Het Missiewerk" 37 (1958), 75–90.

[2] „Masses urbaines et Missions", Rapports et compte rendu de la 26e semaine de missiologie de Louvain 1956, p. 210.

Mijns inziens komt dit mede voort uit een gebrek aan begrip voor de denkwijze en het gevoels- en geestesleven van de Afrikanen, voor hun typische reacties, hun eigen levensstijl: een begrip dat ook de Afrikaan nooit volledig zal kunnen opbrengen voor de Westerse mens. ,,Wat is het gemakkelijk zich ervan te overtuigen dat men zoals de Apostel alles voor allen wil zijn . . .,'' schrijft nog Mgr. de Marion Brésillac. ,,Maar laten we de proef nemen: zolang wij zelf vertrouwd zijn met de gebreken van hen die ons omringen, ja. Maar laat ons leven te midden van een volk dat nooit denkt zoals wij, dat niet spreekt zoals wij, dat niet loopt zoals wij, dat niet eet zoals wij, dat niet bedriegt zoals wij, dat niet liegt zoals wij, dat in goede en kwade en onverschillige dingen niet doet zoals wij: wat zijn er dan weinigen die kunnen zeggen: ,,Omnibus omnia factus sum ut omnes salvos facerem''. De vroomsten vergeten zelfs nu en dan dat deze mensen hun broeders zijn en dat hij die tegen zijn broeder zegt raka, gek, strafbaar is met de hel.'' [1]

Dit min of meer onvermijdelijk gebrek aan begrip [2] kan toch geen onoverkomelijke barrière vormen voor datgene wat noodzakelijk is om een anders geaard volk voor Christus te winnen: de barrière ligt ook niet alleen in de menselijke zwakheid, maar tevens in het gewraakte meerderwaardigheidscomplex van de Westerling. In zover er meerderwaardigheid *is*, ligt het aan de stuitende manifestatie ervan, een manifestatie die niet getuigt van innerlijke beschaving . . . Leidt overigens het gebrek aan begrip tot gebrek aan sympathie, alleen de integrale liefde zal tot meer begrip kunnen leiden . . . Een missionaris uit Doumé schrijft terecht: ,,Wordt deze innerlijke toenadering, deze overgave geweigerd, dan blijft er in ons een superioriteitsgevoel hangen, waarin alle ervaring wordt afgeremd op het irriterend constateren van uiterlijke tegenstellingen. In de liefde daarentegen wordt alle afstand opgeheven... Dan ontmoeten wij achter een barrière van vooroordelen de neger van de brousse als mens . . .'' [3]

Laat de Westerse mens dan superieur zijn in wetenschappelijk en technisch opzicht; laat hij min of meer superieur zijn in karaktervorming en gevoelsverfijning: dit heeft hij zelf aan het christendom te danken. En

1 ,,Le missionnaire, d'après Mgr. de Marion Brésillac'', Lyon 1956, p. 31. Boven aangehaalde passages: 61–62; 78–81; 77. – Voor de twee andere Missiegeneraals, P. Libermann en kard. Lavigerie, zie ,,Het Missiewerk'' 22 (1941), 131–134; 23 (1942), 86.

2 André Gide heeft opgemerkt: ,,Moins le Blanc est intelligent plus il trouve les Noirs bêtes.'' (Sir Alan Burns, ,,Le préjugé de race et de couleur'', Paris 1949, p. 80, note 2).

3 W. de Jong c.s.sp., ,,Evoluerend Afrika'' II (in een van de volgende afleveringen van ,,Het Missiewerk'').

zullen de vruchten van een christelijke beschaving hem dan beletten open te staan voor een andere cultuur, zijn hart te openen voor een andere manier van mens zijn, zichzelf te ontledigen om die mensengemeenschappen en al hun waarden te bevruchten met het authentieke, niet per se Westerse, christendom? Zal ook de ervaring de missionaris niet duidelijk maken, soms met schade en schande, dat de Afrikaan zijn menselijk eergevoel heeft, zijn ingeboren fierheid? En deze gevoelens groeien met de ontwikkeling: reeds vele Afrikanen staan op aanmerkelijk hoger peil dan vele Europeanen en Amerikanen... Ook bij de eenvoudige mens in Afrika valt het overigens dikwijls op, hoe fijngevoelig en attent hij kan zijn, hoe ontvankelijk voor een gewoon-menselijke behandeling, hoe geraakt ook bij een onrechtvaardig of krenkend optreden . . .

In alle delen van Afrika heb ik geconstateerd dat de huidige Afrikaan lacunes aanvoelt in de houding van sommige missionarissen, al zullen niet allen het onder woorden kunnen (of durven) brengen. Na een gesprek over de kwestie met een Afrikaanse priester trok deze zijn conclusie: ,,Als iemand van de Afrikanen houdt, zullen zij van hem houden". — In Tanganyika uitte een bisschop de klacht, dat sommige paters zelfs zeer vooraanstaande Afrikanen op de stoep laten staan. Het is toch maar een neger en hebben we hem zelf niet uit een hut opgevist? Een Afrikaanse leider zelf constateert in een Europees tijdschrift, dat hij in tegenwoordigheid van blanke missionarissen als ,,lucht" beschouwd wordt . . .[1] Deze priesters vergeten dat ze hiermee de katholieke Kerk blesseren en daarmee de Stichter zelf van het Godsrijk dat vóór alles een liefde-gemeenschap is; dat ze het risico lopen door deze zelfde mannen eens aan de deur gezet te worden, zo niet aan de dijk . . . Een andere prelaat vertelde mij, dat hij de katholieke actie niet op gang kreeg, omdat zijn priesters geen vertrouwen durfden geven en zelf in alles de baas wilden blijven . . .

Het is interessant te zien, hoe sommige Afrikanen eerst verwonderd opkijken en dan helemaal ,,open gaan", wanneer men ze ,,gewoon" aanspreekt, als mens tot mens. Zou dit niet de regel zijn: gewóón doen, zonder arrogantie en even goed zonder onechte vriendelijkheid? Reeds in 1939 gaf de Indiër Shahani deze grote raad aan de koloniserende Europeanen: ,,Boven alles . . . spreek *natuurlijk*, van mens tot mens . . ." [2] ,,Wij voelen het allemaal precies aan," zei mij een zwarte chirurg, ,,vooral de latente discriminatie . . ." Ze voelen even goed de neerbuigende minzaamheid

1 ,,Eglise vivante" X (1958), 134.
2 Alan Burns, loc. cit., p. 66, note 2.

als de hautaine reserve. Wanneer een missionaris maar raak doet met de zwarten, dan voelen ze dat. Wanneer hij het niet te nauw neemt met hun bezittingen en met hun rechten, dan voelen ze dat. Wanneer hij, als verzorger van de plaatselijke post, uit paternalistische vrees voor misbruiken hun inkomende brieven opent, dan krenkt dat. Wanneer hij hen afscheept met een belachelijk loon, omdat ze er anders mogelijk tòch maar prullen of drank mee kopen, dan begrijpen ze het onrecht.[1] Dan moet het „necesse est prorsus" van „Evangelii praecones" herhaald worden, wat de rechtvaardigheidseisen en de sociale vormgeving in de missielanden betreft. Wanneer hij hen afsnauwt of uren laat wachten (omdat ze tòch maar „kampioenen van de luie stoel" zijn), dan krenkt hen dat en dan vragen ze aan zulk een missionaris of „de *goede* pater" ook thuis is. De désinvolture of ongegeneerdheid waarmee over Afrikanen gesproken wordt en de „Rücksichtslosigkeit" waarmee soms *hun* zaken behandeld worden, hinderen ook menig missionaris, zoals mij gebleken is. Een bekend en geacht Afrikaans leider, Alioune Diop, schrijft in 1958: „Eeuwen lang heeft het Westen, de macht in handen hebbend en zich overgevend aan de cultus ervan, geen oog gehad voor onze kunst, onze godsdiensten, onze politieke wijsheid, noch vooral voor onze menselijke fierheid." [2]

Velen, zei ik, brengen het nog niet onder woorden, maar de stem van Afrika groeit in kracht en draagwijdte. Velen erkennen, dat de katholieke (en reformatorische) missionaris principieel geen rassenonderscheid aanvaardt, maar meer nog klagen over een zekere psychologische discriminatie van de zijde der „katholieke Missie" (soms ten onrechte, maar lang niet altijd . . .). Dit verklaart *ten dele* wat een Afrikaanse onderburgemeester me zei: „De katholieke Missie gaat achteruit naargelang de bevolking tot meer ontwikkeling tracht te komen". Het groeiend bewustzijn en de soms ongezouten kritiek van Afrikaanse intellectuelen, een nieuwe tijd inluidend, wordt door sommige missionarissen, vooral die van de jungle of brousse, nog gekarakteriseerd als de overspannen eis van een ontwortelde en over het paardje getilde „clique": en zo gaat deze clique aan hen voorbij. In missiescholen gevormd, vervreemden ze van de missie, dit is van de Kerk en van Christus, en morgen zullen ze het lot van diezelfde

[1] Op het Afrikaans congres voor katholieke actie, te Rome gehouden in augustus 1957, is een Afrikaan voor de microfoon gekomen met de verklaring: „Wij vragen ook, dat de missionarissen hun werklieden beter betalen dan de kolonialistische blanken." (Eglise vivante X, 1958, p. 133).

[2] „Parole et Mission" I (1958), p. 263. – Zie ook de (ietwat overspannen) bijdrage van deze bekeerling uit de Islam in „Streven" XI, Deel I (okt. 1957), 10-16.

Kerk in handen hebben. Zijn er niet reeds kerkvertegenwoordigers gerepatrieerd, door toedoen van „inheemse" politici? Is dus het meegaan met de natuurlijke evolutie alleen maar een tactische eis? Neen, het is de noodzakelijke uitgroei, door God en de Kerk gewild, die door behoudzuchtige en kortzichtige blanken niet mag worden geremd. Zullen de missionarissen de vrucht van hun eigen werk verloochenen? Zijn zij zelf niet op de eerste plaats verantwoordelijk voor het ontwaken van dit continent, naar de recente verklaring van N'Krumah, politiek leider van Ghana? [1]

Zal op de Missie, op de groeiende Kerk, de drievoudige hypotheek blijven drukken, waarover Beckmann onlangs schreef? [2] De politieke hypotheek, voortkomend uit de vroegere binding met de koloniserende Mogendheid. De economische hypotheek, liggend in de gelijkschakeling van de levensstandaard der missionarissen met die van de „kolonisten". De culturele hypotheek, teweeggebracht door het overwichtsgevoel van iedere Europeaan . . . Over dit alles zou het gesprek met de missionarissen op gang moeten worden gebracht; maar men kan er zich niet afmaken met de gebruikelijke opmerking aan het adres van buitenstaanders, noch met een verwijzing naar het „heersende gebruik" . . . Wie zich alleen op het gebruik beroept in het Afrika van heden, doet een beroep op een *voorbije* tijd en erkent daarmee zijn ongelijk. Er zijn zeker opmerkingen van reizigers die niet steekhoudend blijken te zijn, maar zou het „allemaal onzin" zijn? Wat speciaal de missionarissen betreft, zij weten onderhand toch wel, dat hun werk bekroond wordt door hun eigen overbodigheid, dat de Afrikaanse Kerk binnen zeer afzienbare tijd verder zal leven op Gods genade, maar zonder Zijn verre, uitheemse afgezanten . . . Zullen zij dit ogenblik bespoedigen door een weinig positieve en open houding (innerlijk en uiterlijk) tegenover alles wat „negers" is, tegenover de rechtmatige sociale, culturele en politieke aspiraties van de Afrikanen?

* * *

De psychologische discriminatie, waarover we spreken, komt ook tot uiting in een methode en houding die als „*paternalisme*" bestempeld wordt. Ook hier oordelen we niet over bepaalde gebruiken en uiterlijke gedragsregels, maar vooral bedoelen we een innerlijke gesteldheid, die zuiver en

1 „Eglise vivante" X (1958), p. 289.
2 Dr. J. Beckmann, „Der Wandel der Missionslage seit dem zweiten Weltkrieg": Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft, XIV (1958), 81–102.

reëel moet zijn. Dat door Afrikaanse schrijvers en sprekers verfoeide paternalisme ligt in het te zeer bestendigen van de verhouding vader-kind, opvoeder-opgevoede, weldoener-begiftigde, de huiver voor de groeiende mondigheid, het reserveren van commandoposten, het steeds accentueren van de noodzakelijke geleidelijkheid, het niet betrekken van de Afrikanen in de regeling van hun eigen zaken . . . Deze houding, dit systeem, vooral eigen aan Belgisch Congo (nog steeds courant „onze kolonie" genoemd [1]), is wellicht op zich de meest „voorzichtige", maar in feite beantwoordt ze niet meer aan het ontwikkelingspeil van velen en, mede onder invloed van de gedachtenstromingen die heden de wereld beheersen, irriteert ze in hoge mate de Afrikanen. In dezelfde lijn wordt een te vergaande autoritaire inmenging van de missionarissen als „klerikalisme" gebrandmerkt. Zij willen een volledige emancipatie, zowel in kerkelijke zaken als in politicis. Deze laatste ontvoogding is ook wel noodzakelijk om de Kerk zelf tot de staat van volwassenheid en volledige „inheemsheid" en incarnatie te voeren . . .

De weldenkende Afrikaan wil wel dankbaar zijn voor de Westerse bijstand, maar hij wenst zèlf mee te doen en uiteindelijk zelf te beslissen. In een gegeven stadium kan behulpzaamheid en dienstvaardigheid en vaderlijke raad erg hinderlijk worden en heftige reacties oproepen. Hiertegen helpen geen kortzichtige klachten over gebrek aan erkentelijkheid: als een industrieel alles gedaan heeft voor de sociale welvaart van zijn zwart personeel, maar zonder deze mensen enige medezeggingschap te geven, als hij een „geprefabriceerde" welvaart invoert, dan is het menswaardig dat hiertegen verzet rijst. En ditzelfde geldt voor iedere kerkelijke „onderneming": de Kerk vooral moet de medezeggingschap, resp. het leiderschap van de Afrikanen beogen, zowel van de clerus als van de lekenstand. Maar de koloniale bacil heeft juist de typische uitwerking dat ze de menselijke persoonlijkheid miskent en neerdrukt . . . Zal nooit begrepen worden, dat in het steeds *geven*, en in de manier van geven, ook een belediging en miskenning kan liggen? Hadden de bedelaars van Herman de Man niet meer waardering voor de cent die hun door een huismoeder in de hand werd gedrukt, dan voor het uit de verte toegeworpen kwartje van de baron?

In een interview van 27 juni 1958 verklaarde de Antilliaanse Minister van Justitie, Mr. S. van der Meer: „Men moet ons laten doen wat onze zaak is. Laat het ons fout doen desnoods . . . Wij hebben een eigen sfeer

[1] Wel is zeer onlangs in Brussel de benaming „Ministerie van Koloniën" officieel veranderd in „Ministerie van Belgisch Congo en Ruanda-Urundi".

en mentaliteit . . . Het ergste is de aartsvaderlijke houding van Nederland." Precies dezelfde opmerking hoort men in Afrika. Zet toch dat Westerse waanidee aan de kant, dat wij alleen in staat zijn tot minderwaardige prestaties en in alles geadviseerd, geassisteerd, gecontroleerd en gesurveilleerd moeten worden . . . Zouden onze krachten, die in dit systeem dikwijls falen, juist niet worden opgeroepen door een werkelijk vertrouwen? Is verantwoordelijkheid niet de beste stimulus voor deskundigheid en persoonlijke integriteit? — Ik ben niet onnozel genoeg om te menen, dat dit in alle milieus van Afrika nu al mogelijk is, maar wordt het ernstig geprobeerd door degenen die bij een bepaalde onderneming aan de grens blijken te staan tussen dirigisme en vrije krachtsontplooiing? Of worden zij mede nog geremd door de mening, dat werkmethoden en opvattingen die ànders zijn dan de Europese niet vruchtbaar kunnen zijn in een andere wereld?

We zouden in dit verband kunnen citeren uit Afrikaanse gesprekken, kranten, tijdschriften, boeken . . . Men leze bij Aujoulat [1] of Lory [2] hoe de rassistische en paternalistische discriminatie zich voltrekt op ieder gebied en welk verzet ertegen aan 't groeien is. Ook aan het adres van de missionarissen laten ze menige waarschuwing horen. We beperken ons tot enige getuigenissen betreffende de bedoelde houding, in zover die zich ook nog op kerkelijk gebied manifesteert, zoals we zelf quasi-dagelijks ondervonden hebben, gelijktijdig met meer hoopvolle bevindingen, en in verschillende mate naargelang de gebieden en personen.

In een recente aflevering van het tijdschrift „Eglise vivante" kan men het bezadigd artikel lezen van Henri Effa, nationaal president van de katholieke actie onder werklieden in Kameroen.[3] Rustig brengt hij de huidige Afrikaanse gevoeligheden onder woorden. „De praktische houding (van vele missionarissen) staat soms ver af van de principe-verklaringen (der Kerk) . . ." — „Een zeker eng paternalisme heeft de Afrikaanse leek nooit de vrijheid gegeven om aan de vertegenwoordigers der Kerk hachelijke problemen voor te leggen . . ." — Effa geeft ook uiting aan de krenkende discriminatie die ligt in de afzonderlijke en uiterlijk zeer in plechtigheid verschillende eerste-Communievieringen voor blanke en zwarte kinderen;

[1] L.-P. AUJOULAT, „Aujourd'hui, l'Afrique", Casterman 1958. Met volle instemming werd dit werk uitvoerig besproken in „Revue du Clergé africain" XIII (1958), 384–391. Zie van dezelfde schrijver: „Katholiek Archief" XII (1957), kol. 905–916.

[2] M.-J. LORY, „Face à l'avenir", Casterman 1958. Ned. Vertaling: „Bouwwerf voor een nieuwe christenheid", Lannoo, Tielt, Den Haag.

[3] „Actualité africaine et christianisme", in „Eglise vivante" X (1958), 128–135.

in het steeds tutoyeren van willekeurig welke Afrikaan, enz. „In deze wemelt het van de typische feiten," voegt hij er aan toe. Persoonlijk kan ik dit bevestigen. Niet dagelijks constateert men gewone menselijke beleefdheid van de missionaris tegenover de Afrikaan. Men moge overwegen wat Broomfield schreef in 1943: „Sommigen van ons zouden werkelijk geschokt zijn als ze wisten hoezeer het gebrek aan hoffelijkheid de Europeaan kan neerhalen in de achting van de Zwarten". [1] — „Deze hoffelijkheid", voegt Burns hierbij, „zou een duidelijker teken van beschaving zijn dan welke materiële vooruitgang ook die we tot stand hebben gebracht."

In 1956 werd hierop sterk gewezen in de 5e Bisschoppenconferentie van Leopoldstad. De Apostolische Vicaris zelf van deze hoofdstad gaf er een referaat over de „relations humaines". Ook hij verwerpt het tutoyeren van iedereen en verklaart letterlijk: „Wat de gewone relaties met de ontwikkelden betreft, ligt het wezenlijke m.i. hierin dat we met hen omgaan, hen ontvangen, hen toespreken precies zoals wij dat doen met de Europeanen; dat wij hun zonder vleierij maar ook zonder reserve dezelfde beleefdheid betuigen." [2] Zou dit, met dezelfde nuances als in Europa, ook niet gelden voor de minder ontwikkelden?? Zou ook hier niet het gewone menselijke respect op zijn plaats zijn, naast sympathieke omgangsmanieren en onbevangen interesse: charitas non ficta?

* * *

Dit zijn dan enige bevindingen en reflecties in zake iets dat mij op mijn reis het meest gehinderd heeft. Waarom zou ik er geen uiting aan geven? Een missionaris zei mij, dat hij het probleem nergens gesteld vond: laat dit artikel dan een aanleiding zijn tot meer lectuur en tot overdenking en kritiek zijnerzijds, even eerlijk als de mijne.[3] Ik ben me ervan bewust, dat lang niet alles gezegd is, dat niet alle aspecten belicht zijn: daarvoor is een serie artikels nodig. De missionaris zit niet te wachten op complimenten, misschien interesseert hem veel meer de visie van een kamercollega, wiens blik wel niet zo diep reikt, maar wiens kijk anderzijds niet is vertroebeld door persoonlijke botsingen en teleurstellingen. Ja, een bezoeker van de missiestaties heeft gemakkelijk praten, kan gemakkelijk

[1] A. Burns, „Le préjugé de race et de couleur", Paris 1949, pp. 168–169, note 6.
[2] In het verslagboek van deze conferentie, pp. 125, 123.
[3] Meer lectuur . . . We mogen misschien de aandacht van de missionarissen trekken op de talrijke collectieve herderlijke brieven van het Afrikaans Episcopaat uit diverse streken.

onbevooroordeelde sympathie betonen en bij de zwarte partner een ongekunstelde beantwoording ervan constateren ... En tòch ... — De schrijver hoopt in ieder geval, dat men hem niet met de gebruikelijke boutades zal beantwoorden en nog minder een beroep zal doen op de mythe van de missionaris die, zeer terecht, een aureool heeft gekregen, maar daarom nog niet kan bogen op onaanraakbaarheid. Laat de schildering wat eenzijdig zijn en te zeer generaliserend *lijken:* dit kon nodig zijn omdat op het gewone tableau de lichtpartijen wel wat erg sterk uitkomen; de man van de praktijk glimlacht zelf bij hooggestemde panegyrieken. Ik heb nu eenmaal niet tot taak een propagandistisch loflied aan te heffen, maar de zaken nuchter te zien en eerlijk weer te geven ... zoals ik ze overigens voorgesteld kreeg in gesprekken met menig missionaris en nog meer met menig missiebisschop.

Zullen de geloofsverkondigers, die als Kerk ook een menselijk werk voltrekken, het kwalijk nemen indien iemand, als katholiek medeverantwoordelijk voor de wereldmissionering, met schroom en eerbied hun aandacht probeert te vestigen op mogelijke feilen? Zou dit ook hun opleiders in Europa en elders geen aanleiding kunnen geven tot bezinning op hun taak als vormers van missionarissen voor de huidige wereld? Zou het ook geen betekenis kunnen hebben voor de missionaire vorming van het hele „thuisfront", waarin de legende leeft zowel van de onzondigbare missionaris als van de „arme zwartjes" en de onbruikbare neger? [1]

Mogen we tenslotte tegen de achtergrond van al het voorafgaande nog wijzen op de duidelijke waarschuwingen van Paus Pius XII z.g? „Het is Onze allervurigste wens, dat in het Afrikaanse land eindelijk die vruchtbare eensgezindheid in streven en werken moge heersen, die van beide zijden vooropgezette meningen en gevoeligheden (krenkingen) uitschakelt ..." En verder in „Fidei donum" worden de leke-missionarissen (a fortiori de priesters) aangemaand op te treden „in absolute eenstemmigheid (prorsus consentientes) met de katholieken van Afrika, die deze broederlijke bijstand appreciëren."

Hier zijn we dus aan het *fraternalisme*, de gewoon-menselijke en christelijk-broederlijke *samen*werking in gelijkheid: de grote wens van de Afri-

[1] Men zou inderdaad vele voorbeelden kunnen aaneenrijgen van het zich steeds weer manifesterend Westers overwichtsgevoel in het Westen zelf. Ik denk hier b.v. aan de spreekbeurt waarin 24 september jl. een Kajotter te Nijmegen met veel glimlachjes en anecdotes over zijn ervaringen in Tanganyika vertelde. De gewekte indruk werd gelukkig weggevaagd door de daarop volgende uitvoering, gegeven door „De troubadours van Koning Boudewijn" uit Belgisch Congo.

kanen. In deze richting wordt in Brussel een voorbereidingscursus gegeven onder het motto: fraternisation belgo-congolaise . . . Maar op de Expo in dezelfde stad reeg een Congolees met stijgende oratorische verontwaardiging een serie tegenovergestelde feiten aaneen. „Je zou niet zeggen dat hij een Congolees is, zo goed verdedigt hij zijn zaak," mompelde een dame naast mij: en zo gaf zij op haar manier uiting aan de discriminerende houding van het thuisfront. „I am not discriminating," zei ook de conducteur, maar er zijn grenzen en je kunt toch niet verwachten dat zo'n „neger" uit z'n eigen kan redeneren, kan bouwen, kan besturen, kan doceren, een stuk Gregoriaans kan zingen of een simpel Lof doen . . . Ik voor mij las daarna met enige ironie in de Gids van de wereldtentoonstelling: „. . . het grote gebouw der katholieke Missie, waarin aan België en aan het buitenlandse publiek o.a. wordt voorgelegd hoe de R.-K. Kerk de inlandse bevolking op voet van gelijkheid met de blanken wil behandelen; de toelichting geschiedt *dan ook* door Afrikanen." De welsprekende Afrikaan moge geweten hebben, dat er een onderscheid bestaat tussen „de katholieke Kerk" en de individuele katholieke missionarissen . . .

Die stem van de Expo klinkt steeds luider: ze zal weer versterkt worden door het tweede internationale congres van negro-Afrikaanse cultuur, dat van 21 tot 25 september 1958 te Rome gehouden is.

De Afrikanen staan nog open voor de consepuent en door allen beoefende, integrale christelijke liefde. Mogen de Westerlingen niet talmen en wijfelen, er te lang een „probleem" van maken en zo de werkelijke verwachting van de Afrikanen blijven frustreren. „De hand die te laat uitgestoken wordt loopt gevaar geweigerd te worden," zei in 1951 een Gouverneur-Generaal van Belgisch Congo en Ruanda-Urundi. Op zijn beurt heeft een oude Afrikaan geschreven: „Ik heb maar één angst in mijn hart, namelijk dat de Blanken, de dag waarop zij van ons zullen gaan houden, tot de bevinding komen dat wij aan de haat toe zijn . . ." [1]

Het zijn schrikwekkende polen, waartussen ook de missionarissen staan: de integrale liefde en de onuitroeibare haat . . .

Gemert, N.B.

[1] Zie Aujoulat, „Aujourd'hui, L'Afrique", p. 378.

ANT. SMITS W.P.

DE OVERDRACHT VAN DE KERK IN AFRIKA AAN DE INHEEMSE CLERUS

In de missie van Afrika gebeuren er wonderlijke dingen. Na een erg langzame start in de landen langs de kust in de middeleeuwen, kunnen we van missionering eigenlijk pas gaan spreken in de tweede helft van de 19e eeuw, vooral sinds de jaren 70-80. En wat zien we op het ogenblik? Ruim 16.000.000 gedoopten, 3.000.000 doopleerlingen. Bijna 1700 inheemse priesters en 20 inheemse bisschoppen. Afrikaanse studenten op universiteiten van Europa, Amerika en India; Afrikaanse vertegenwoordigers op internationale Congressen, zowel katholieke, communistische als neutrale. En wat voor ons katholieken meer zegt dan statistieken: een speciale oproep om Afrika te helpen van Z.H. Paus Pius XII in zijn encycliek „Fidei Donum". De Paus spreekt in het kort over de noden onzer eigen katholieken en van de Missie in het algemeen en zegt: „Maar hoewel Wij nooit zullen nalaten om hiervoor te blijven bidden en zorgen en deze intenties zelfs vurig in uw toewijding aanbevelen, achten Wij het voor het ogenblik het beste om uw blik op Afrika te vestigen: Afrika dat zich reeds tot de meer gecultiveerde beschaving van onze tijd en tot burgerlijke rijpheid omhoog werkt en dat in zulke moeilijke omstandigheden verkeert als waarschijnlijk nooit in de annalen van zijn al zeer oude geschiedenis is opgetekend".

In dit artikel gaat het niet over Afrika in het algemeen, maar over de Afrika-Missie, d.w.z. Afrika in zover het valt onder de jurisdictie van de Congregatie van de Voortplanting van het Geloof. Wij spreken dus niet over die gebieden welke ressorteren onder de andere Romeinse Congregaties, zoals de S.C. van het Consistorie(4), de S.C. voor de Oosterse Kerken(17) en de S.C. voor Buitengewone Zaken(17).

Na 'n kort overzicht van de geschiedenis van de Missie in Afrika, zullen we wat langer blijven staan bij de hedendaagse situatie van de Kerk aldaar; vervolgens vragen we ons af waarom deze overdracht van de missionerende Kerk aan de inheemse clerus en speciaal waarom schijnt dit nu zo gehaast te gebeuren in Afrika? Tot slot stellen we ons de vraag: „Is Afrika paraat"?

Geschiedkundige gegevens.[1]

Reeds in de eerste eeuwen na Christus dringt de leer van het Evangelie Afrika binnen. De H. Marcus preekt in Alexandrië de toenmalige hoofdstad van Egypte. Toen Noord-Afrika provincie was van het Romeinse Rijk, werden daar ook veel kerken gesticht. In de 3e eeuw vinden we er al verschillende bisschopszetels. Bij de inval van de Germaanse Vandalen (430) worden er meer dan 300 bisschoppen verbannen. De Kerk herstelde zich later onder Keizer Justinianus (543), maar ging ten onder tijdens eeuwen van islamitische overheersing.

Meer naar het binnenland treffen we rond 340 Frumentius aan als bisschop van Ethiopië.

Pas in de 13e eeuw zien we 'n zekere, helaas korte opleving van de missiebelangstelling voor Afrika: men gaat zich interesseren in de islam; Dominicanen en Franciscanen vestigen zich in Marokko. In feite beperkte de werkzaamheid der missionarissen zich in hoofdzaak tot zielzorg van christen-soldaten, krijgsgevangenen of afvalligen.

In de 15e en 16e eeuw trekken Portugal en Spanje de Oceanen op: de grote ontdekkingsreizen beginnen. Priesters vergezellen vaak de ontdekkingsreizigers. De eerste uitzending van missionarissen naar de Congo heeft in 1490 plaats. Een inheemse koning bekeert zich zelfs, Alfonzo; zijn zoon Henrique wordt priester gewijd en benoemd tot bisschop van Utica i.p.i. Onder de regering van Dioco deelden echter de missionarissen in de haat tegen alles, wat Portugees was en moesten omstreeks 1560 het land verlaten.

In 1580 zien we weer missionarissen in Guinea, Angola, Mozambique en Oost-Afrika; hun nederzettingen beperken zich tot de kustgebieden en hun werk tot christen-kolonisten en negerslaven.

Over het algemeen heeft de missie vòòr de 19e eeuw slechts tijdelijke en plaatselijke successen gekend. De redenen hiervan zijn:

— de negerstammen verwisselden politiek en godsdienst; voor hen was de aanvaarding van het christendom: erkenning van het koloniale gezag.

— het godsdienstig onderricht werd te oppervlakkig of te onvolledig gegeven.

— de door Arabieren en Europeanen gedreven slavenhandel decimeerde de bevolking en wekte een diepe haat op tegen de Europeaan.

Als besluit van de missionering in Afrika tot het einde van de 18e eeuw, kunnen we het beste met Alph. Mulders de opmerkingen, die Urbano

[1] Zie: ALPH. MULDERS, *Missiegeschiedenis*, Bussum 1957.

Cerri, secretaris van de Propaganda, in 1677 in zijn rapport aan Paus Innocentius XI maakte, hier herhalen: „Het zou niet moeilijk zijn, het katholiek geloof in dit werelddeel te vestigen, zoals dit reeds in het koninkrijk Congo is geschied, als men er slechts nieuwe missiegebieden oprichtte en deze niet weer opgaf. Maar de Propaganda heeft weliswaar in dit werelddeel missies opgericht; de meeste echter zijn niet blijven bestaan, deels door de gesteltenissen van de Afrikanen, deels door de moedeloosheid van de missionarissen" (Missiegeschiedenis, blz. 328).

In het begin van de 19e eeuw bleef er helaas nauwelijks 'n spoor achter van het missiewerk in West- en Oost-Afrika. Maar Afrika, vooral het binnenland, gaat de aandacht trekken van Europa: ontdekkingsreizigers als Stanley, Livingstone e.a. doortrekken de binnenlanden. Hun rapporten zijn een uitnodiging voor de Europese mogenheden. Onder het motief (gemeend of niet) van: „Afrika moet beschaafd, de slavernij uitgeroeid worden" wordt West- en Oost-Afrika verdeeld onder België, Engeland, Frankrijk en Duitsland. De Kerk van haar kant heeft niet passief toegezien. Rond 1845 arriveren de Paters van de H. Geest op de Westkust; in 1859 de Missionarissen van Lyon; later de Oblaten in Zuid-Afrika; in 1846 reeds zien we een Apostolisch Vicariaat in Centraal-Afrika (later Paters van Verona); Kardinaal Lavigerie zendt in 1878 zijn eerste karavaan van Witte Paters uit om het gebied „van de grote meren" voor Christus te veroveren; Mill Hill volgt hen in 1894 en nog talrijke andere religieuze Instituten volgen.

De huidige situatie: Vandaag zijn er meer dan 60 religieuze Orden, Congregaties of Sociëteiten van Priesters werkzaam in ongeveer 220 missiegebieden, met in totaal ruim 9.000 blanke priester-missionarissen. Met bijna 1700 inheemse priesters, staan deze 10.700 priesters voor de onmetelijke taak Afrika te christianiseren. Behalve de zielzorg van de ruim 16.000.000 gedoopten en 3.000.000 doopleerlingen, moet hun werk ook uitgaan naar de 85.000.000 heidenen en even zoveel mohammedanen.

De overdracht van de Kerk in Afrika aan de inheemse clerus begon in 1939. Zoals Z.H.Paus Pius XI in 1926 persoonlijk de eerste 6 Chinese bisschoppen consacreerde in Rome, zo wilde Paus Piux XII ook persoonlijk de eerste (met uitzondering dan van bisschop Henrique 1520) Afrikaanse opvolgers van de Apostelen consacreren en wel binnen de 8 maanden na zijn Pauskroning. Het was in de St.-Pieter, op het Feest van Christus-Koning, Koning over alle volkeren en over alle rassen, de 29e okt. 1939. Die dag zalfde hij 12 uitverkorenen tot bisschop:

2 Afrikanen: de onlangs overleden mgr. Ramarosandratana en mgr. Kiwanuka, nu bisschop van Masaka (Oeganda) en 10 missionarissen van het blanke ras, genomen uit verschillende missie-instituten en van verschillende nationaliteiten. Aldus onderstreept hij duidelijk de katholiciteit van de Kerk en manifesteert hij boven alle twijfel zijn eigen wil om deze katholiciteit zoveel mogelijk te bevorderen. Na 1939 moeten we nog tot 1951 wachten voor we weer een Afrikaan tot de bisschoppelijke waardigheid verheven zien. Was het voorzichtigheid? Waren de twee nieuwe bisschoppen (toen Ap. Vicarissen), ik mag haast zeggen, een experiment? Mgr. Kiwanuka schijnt dit te bevestigen als hij de woorden welke de Paus hem persoonlijk na zijn bisschopswijding toesprak, aldus weergeeft:
„Mon fils, je vous ai fait non seulement Evêque de Masaka, mais Evêque d'Afrique. Prouvez que vous pouvez remplir mon espoir et beaucoup d'autres Evêques Africains vous suivront." Van 1951 tot 1957 werden nog 18 Afrikaanse bisschoppen benoemd: 1951 (1); 1952(1); 1953(3); 1954(1); 1955(3); 1956(6); 1957(3). Van de eerste 9, waren er 8 residentieel 1 hulpbisschop; van de 11 laatsten: 2 residentieel en 9 hulpbisschop. Van de 20 bisschoppen (dus vanaf 1939) zijn er 15 seculier geestelijke terwijl er 5 behoren tot een missie-instituut: 1 O.M.I.; 1 W.P.; 1 S.V.D.; 1 tot de inheemse congregatie „Franciscales Familiares S. Joseph" (Natal).
De Kerkelijke Hiërarchie is reeds op vele plaatsen opgericht:
18 April 1950: in Brits West-Afrika (3 Provincies)
11 Jan. 1951: in Zuid-Afrika (4 Provincies)
25 Maart 1953: in Brits Oost-Afrika (4 Provincies)
1 Jan. 1955: in Zuid-Rhodesia (1 Provincie)
14 Sept. 1955: in Frans West- en Oost-Afrika (11 Provincies).
Al deze gebieden blijven nog afhankelijk van de Congregatie tot Voortplanting van het Geloof, dus Missiegebied. Het is wel opvallend dat de zo bloeiende missies van de Congo en Ruanda-Urundi nog steeds niet in de Hiërarchie zijn opgenomen. Waarschijnlijk zijn hier bijzondere (politieke?) moeilijkheden welke de oprichting nog belemmeren. Van de 10 residentiële Ordinarii (Afrikanen) zijn er 7 Episcopi, 3 Vicarii Apostolici.

In goed een eeuw tijd is de katholieke Kerk op wonderlijke wijze gegroeid èn in getal èn wat de organisatie betreft. Men mag immers wel veronderstellen dat onze altijd zo voorzichtige Moeder de H. Kerk niet

lichtzinnig te werk is gegaan, ook al kunnen speciale omstandigheden haar misschien gedwongen hebben enkele risico's te nemen. We weten maar al te goed dat de missionaris, vooral op herhaald aandringen van Rome, vaak zelfs hoofdschuddend, het verantwoordelijke werk van de priester-opleiding ter hand heeft genomen en dit over geheel Afrika. We zien ook dat Rome er duidelijk naar streeft de Hiërarchie in handen te geven van de inheemse clerus, zelfs in gebieden met een beperkt aantal inheemse priesters. Dit wekt misschien verwondering, maar het is toch HET doel van het missiewerk. Bovendien, de snelle evoluties van onze tijd laten geen uitstel toe. Deze verwondering kunnen we het beste te boven komen, als we even de grote missie-encyclieken openslaan: „Maximum Illud" (Ben. XV); „Rerum Ecclesiae" (Pius XI); „Evangelii Praecones" en „Fidei Donum" (Pius XII). Ter verduidelijking geven we U enkele citaten: „Het voorwerp der voornaamste zorgen van ieder missie-overste moet zijn: de vorming en de organisatie van een inheemse geestelijkheid. Daar ligt de hoofdbron van de hoop op nieuwe kerken, want de inheemse priester, als zijnde door afkomst, geestesgaven, opvattingen en neigingen met zijn volksgenoten nauw verbonden, is op geheel bijzondere wijze de aangewezen persoon om het Geloof bij hen ingang te doen vinden ... De Kerk van God is katholiek: bij geen enkel volk of natie is zij een vreemdeling; en zo is het ook iets vanzelfsprekends dat alle volkeren priesters kunnen leveren om bij hun volksgenoten als leermeesters der goddelijke wet en als leidslieden op de weg ter zaligheid te kunnen dienen" (Max. Illud). Pius XI zegt in Rerum Ecclesiae: „Men heeft wellicht nooit voldoende overwogen met welk middel en op welke wijze men vroeger begonnen is het Evangelie te verbreiden en de Kerk Gods bij de onderscheiden volkeren te brengen ... Toen ..., herinnerden Wij eraan, dat uit de eerste handschriften van de christelijke oudheid duidelijk blijkt hoe de geestelijkheid, welke door de Apostelen werd aangesteld over een nieuwe gemeenschap van gelovigen, niet van elders was overgebracht, maar gekozen en genomen uit hen, die in het land zelf geboren waren ... Hoe zal de Kerk onder de heidenen tegenwoordig bevestigd worden, zo niet door eigen mannelijke en vrouwelijke kloosterlingen. Waarom zou men dan de inheemse geestelijkheid afhouden van datgene wat haar eigen en aangeboren taak is, van het bewerken van de eigen akker, van het bestuur van het eigen volk." Paus Pius XII is zeer expliciet in „Evangelii Praecones": „Zoals iedereen weet beoogt het heilig missiewerk op de eerste plaats dit: het licht van de christelijke waarheid voor nieuwe

volkeren helder te doen stralen en zo nieuwe christenen te winnen. Uiteindelijk echter moet het dit doel nastreven — en men dient dit altijd voor ogen te houden — dat de Kerk bij andere volkeren hecht en sterk wordt gevestigd en haar uit de inheemse clerus een eigen hiërarchie wordt gegeven." In „Fidei Donum" spreekt Z.H. over „de reeds meerdere Afrikaanse priesters die tot de bisschoppelijke waardigheid zijn verheven . . . Zo hebben in de zeer grote katholieke familie de jonge Afrikaanse kerken heden hun wettige plaats, 'door de overige, die hen in het Geloof zijn voorgegaan, met broederliefde en blijdschap begroet."

Men kan zich afvragen waarom de pausen toch zo voortdurend de nadruk leggen op de noodzaak van 'n inheemse clerus met het oog op de eventuele vestiging van 'n inheemse hiërarchie. Het lijkt allemaal zo vanzelfsprekend! Zouden de missionarissen dit niet hebben ingezien? Of misschien achtten zij hun christenen nog niet talrijk genoeg? nog te zwak in hun geloof en christelijk leven? Het schijnt wel dat veel missionarissen in dit punt zijn te kort geschoten. Luisteren we even naar Benedictus XV: „Het is te betreuren dat ondanks dit aandringen van de kant des Pausen, er toch nog streken zijn, waar het katholiek Geloof reeds eeuwen geleden is ingevoerd, en waar toch geen inheemse geestelijkheid, behalve van lagere rang, te vinden is. Zo bestaan er ook enkele volkeren die reeds lang het licht van het Evangelie ontvangen hebben en die uit een staat van barbaarsheid tot zulk een hoog peil van beschaving zijn gestegen, dat zij op het gebied van alle vrije kunsten eminente persoonlijkheden bezitten. En, het is treurig, ofschoon zij nu reeds eeuwen staan onder de heilzame invloed van het Evangelie en van de Kerk, hebben zij toch nog altijd geen bisschoppen kunnen voortbrengen om hen te besturen en geen priesters om hun medeburgers door hun onderricht leiding te geven. Dat is een bewijs dat er een tekort, een fout is geweest in de tot heden hier en daar gevolgde methode van opleiding der voor de missie bestemde geestelijkheid" (Max. Illud).

We mogen niet vergeten dat de missionarissen werkten in onderontwikkelde gebieden. Ze waren in contact met een volk van een geheel eigen mentaliteit, met een beschaving welke, althans vroeger, op een veel lager niveau lag dan die waarin zij zelf waren opgegroeid. Hiervan hebben juist de missionarissen in hun publikaties gebruik gemaakt om het medelijden van de katholieken op te wekken en hen tot actieve hulp op te roepen. Hoe dikwijls hebben we niet gelezen over de „wilden", „les sauvages"? Veel missionarissen achtten hen vroeger waarschijnlijk niet in staat de

moeilijke en langdurige studies tot het priesterschap met succes te maken; de zware morele verplichtingen en de verantwoordelijke functies van een priester met ere te beleven. Voor Afrika was dat ook het geval. Maar Afrika van 80, 50 jaren geleden is niet het Afrika van vandaag. De opleiding tot het priesterschap is de laatste decennia geweldig vooruit gegaan; tellen we nu in missie-Afrika alleen niet 33 grootseminaries met ruim 1400 seminaristen? Afrika evolueert snèl . . . ook de katholieke Kerk. En toch zien we een zekere disproportie tussen de groei van het katholieke leven en de groei van de Afrikaanse hiërarchie. Het is niet alleen schijn maar werkelijkheid dat Rome in zo kort mogelijke tijd zoveel mogelijk Afrikaanse bisschoppen wil hebben. Waarom? Pius XI zinspeelde reeds op mogelijke omstandigheden welke een inheemse hiërarchie onmisbaar kunnen maken: wisseling van regering en uitstoting van missionarissen ener bepaalde natie; autonomie van de autochtone bevolking met het gevaar van tegenwerking van alles wat Europees is, ook — volgens hen — de katholieke godsdienst. Pius XII behandelt tamelijk uitvoerig de gevaren welke Afrika nu bedreigen en welke een goed gevormde inheemse clerus en zelfs hiërarchie haast onmisbaar maken, wil de Kerk sterk blijven en het missiewerk kunnen voortzetten: ,,De oogst is overvloedig, maar de arbeiders zijn te weinig. Europa zelf vanwaar het merendeel der missionarissen uittrekt, heeft heden ten dage gebrek aan priesters . . . (In Afrika) ondergaan de meeste streken een zo zware sociale economische en politieke evolutie, dat de toekomst vooral schijnt af te hangen van de vraag wie (Kerk, communisme) deze het best zal weten te benutten . . . Nu weten wij zeer goed dat in de meeste streken van Afrika door de aanhangers van het goddeloze materialisme onrust wordt gezaaid, de hartstochten bewogen, de onderlinge naijver van de verschillende volkeren opgewekt, en bepaalde ellendige levensomstandigheden worden uitgebuit om het oordeel te bedriegen door illusies of om de geesten in opstandigheid te brengen . . . Ofschoon echter de Godshaters hun listen en lagen met alle krachten op dit werelddeel richten, doen er zich nog andere ernstige moeilijkheden voor, waardoor de uitbreiding van het Evangelie in sommige streken van Afrika wordt belemmerd. U kent ongetwijfeld de religieuze levenswijze van hen die weliswaar beweren de dienst van God te belijden maar toch gemakkelijk veler harten naar een andere weg trekken en lokken, die niet van Jesus Christus is'' (De Paus doelt hier klaarblijkelijk op de islam). ,,Ook het feit, zo gaat Pius XII verder, van de overhaaste loop der gebeurtenissen . . .; gedurende de laatste de-

cennia zijn de Afrikanen zoveel in beschaving vooruit gegaan, als de Westerse Europese volkeren niet dan na meerdere eeuwen hebben bereikt; hierdoor worden zij gemakkelijker bewogen en geraakt, wanneer zij worden onderwezen in hetzij theoretische, hetzij praktische wetenschappen en kunsten; vandaar komt het dat zij sneller overhellen naar de mentaliteit van hen die alles tot stof terugbrengen . . ." (Fidei Donum). Tot toelichting mogen we hier aan toe voegen dat de islam hoewel hij in principe vijandig staat tegen het communisme, toch juist door zijn dictatoriale instelling tezamen met zijn materiële levensbeschouwing, zich uitstekend leent voor de uitbreiding van ditzelfde communisme. De communisten hebben dit begrepen. Wel typerend is dat op het communistisch congres van Addis-Abeba (eind 1955) als consigne voor hun werk in Afrika werd aangenomen: „Met alle krachten werken op de islamisatie van de zwarten als het meest geschikte middel voor de uitbreiding van het communisme"!! En dan te constateren dat in feite de islam zich twee-, driemaal zo snel uitbreidt als de Kerk.

Het spreekt vanzelf dat een inheemse priester, en vooral een inheemse bisschop, heel wat meer invloed kan hebben op mensen van zijn eigen ras dan de missionarissen van West-Europa of Amerika, volkeren gebrandverfd als „kapitalisten", „onderdrukkers van gekoloniseerde volkeren". Bovendien is Afrika zelfbewust geworden en willen de verschillende volkeren vrij en onafhankelijk zijn. We kennen natuurlijk de toekomst niet en we blijven vertrouwen op Hem die Zijn missionarissen naar Afrika heeft uitgezonden en hun werk zo schitterend heeft gezegend. Maar wat in China en elders is gebeurd, is geen onmogelijkheid voor Afrika. De inheemse Kerk moet dus zo hecht mogelijk gevestigd worden en de tijd hiervoor mogen we niet berekenen in eeuwen, maar in jaren!

Is Afrika paraat? Is de inheemse clerus voldoende gevormd om de zware verantwoordelijkheid van eigen bestuur over te nemen van de buitenlandse missionaris? We mogen ons natuurlijk niet afvragen: Is de inheemse clerus talrijk genoeg? Er zijn 1700 inheemse priesters op ruim 16.000.000 gedoopten. In 1956-57 groeide de Kerk met 1.200.000 in Afrika; het aantal inheemse priesters met 72! de 1425 seminaristen (de toekomst) zijn verre van voldoende: 1 op 12.000 gelovigen. Onze vraag moet zich dus beperken tot het volgende: Geeft de clerus van Afrika voldoende garantie voor de toekomst en is de opleiding aangepast aan de vele eisen welke later aan de inheemse clerus (zelfs nu reeds) zullen worden gesteld? De seminaries volgen praktisch hetzelfde studie-program als

dat van Europa, maar hebben met meer moeilijkheden te kampen: — de professoren zijn meestal buitenlanders; vaak wordt het onderwijs gegeven in een voor de seminaristen vreemde taal (vooral op regionale seminaries vinden we seminaristen van verschillende stammen en taal!);

— hierdoor ook verschil van mentaliteit tussen professor en seminarist.

— bij de seminaristen: gebrek aan culturele achtergrond (zonder hun schuld) . . . en soms van de andere kant bij de professoren, gebrek aan voldoende inzicht in de inheemse beschaving, in hun gebruiken etc.

— de seminaristen hebben vaak thuis een christelijke opvoeding gemist. Sommigen hebben nog heidense ouders; anderen zijn van een pas bekeerde familie of ten hoogste hebben zij het geluk reeds tot de 3de generatie van een katholieke familie te behoren. Als wij, die reeds eeuwen katholicisme achter ons hebben, toch nog niet altijd en in alle omstandigheden ons door ons Geloof laten leiden, als wij nog zwak zijn, dan toch zeker deze jonge christenen, zelfs al hebben ze het verlangen om priester te worden. (Van hen die hun studies op het klein-seminarie beginnen, kunnen we het aantal dat priester zal worden, schatten op ongeveer 10%.) Andere grote moeilijkheden lijken me ook de volgende:

— de snelle evolutie: alles groeit en wat vandaag heel gewoon is, is morgen ouderwets; de problemen van vandaag welke zij nu uit eigen ondervinding kennen, liggen morgen heel anders, vooral op sociaal terrein. De Afrikaan is sterk in observatie, niet in verbeelding; hij moet eerst gezien hebben, met zijn eigen ogen. In de opleiding van priesters, moet men natuurlijk de toekomst, de toestanden van later voor ogen hebben, maar het zegt de Afrikaan zo weinig, als hij het niet eerst gezien heeft! Principen worden uitgelegd, door hen geleerd en vaak ook begrepen; komt er nu een concreet geval dat toepassing van deze principen vraagt, dan is hij vlug uit het veld geslagen wanneer hij zo'n geval nog niet heeft mee gemaakt.

— Apostolaatsgeest: de Afrikaan is van nature niet proselitisch. Hij werd in een bepaalde familie en stam geboren waar bepaalde geesten worden vereerd (b.v. hun voorouders). Niemand dacht er zelfs aan om buiten familie en stam, aanhangers te zoeken en anderen tot hun speciale familiale eredienst te bekeren. Integendeel, vreemden hadden daar niets mee te maken. En zou die apostolaatsgeest met succes zijn opgewekt en door de praktijk van een geestelijk dienstwerk zijn versterkt, dan zal een inheemse priester, wanneer hij aan het hoofd komt van een parochie, zijn handen meestal vol hebben aan het gewone zielzorg van zijn parochianen.

— Begrip van de waarde van geld: de priesters, vooral pastoors, hebben natuurlijk financiële administratie; bovendien is in elke parochie de pastoor zelf of een van de kapelaans tevens econoom. Begrip van de juiste waarde van geld . . . vooruit zien, spaarzaam zijn etc. ligt de meeste Afrikanen niet.

Tot slot geef ik U dan nog enige indrukken van een bisdom, toevertrouwd aan de inheemse clerus met assistentie (meestal) van enige blanke missionarissen. De eerste indruk zal er een zijn van verbazing, dat de Missie in Afrika reeds in dit stadium is gekomen. Een georganiseerd bisdom is nog iets anders dan enige honderden Afrikaanse priesters en een bisschop. In de Afrikaanse zon is alles zo vriendelijk, zo echt stralend . . . (behalve in het droge seizoen)! We krijgen de indruk dat alles best marcheert en dat zij er heus nog niet zo slecht aan toe zijn. Maar stellen we eens een paar vragen. Geven we onze ogen eens de kost wanneer we hier en daar een bezoek gaan afleggen. Bijna overal dringt zich de vraag op: hoe is het mogelijk dat men een dergelijk werk tot stand brengt met een aantal priesters dat primo te klein en vervolgens niet voldoende gespecialiseerd is voor de verantwoordelijke taken. Waar is de lekenapostel? de catechist, ja; maar dan moet het ook een goede catechist zijn, die er vandaag ook al niet met bosjes rondlopen; de onderwijzer . . . heel misschien; maar waarschijnlijk is hij meer geïnteresseerd in zijn salaris (er zijn echter ook prachtkerels onder). Waar is het seminarie, de normaalschool en ambachtsschool? Vaak in een ander aangrenzend bisdom. De gebouwen zien er ook al niet meer zo fris uit . . . overgenomen van de blanke missionaris (of zelf gebouwd), maar onderkomen . . . het kost allemaal zo duur om de reparaties, het schilderen etc. bij te houden! En waar moeten ze het geld vandaan halen? Onze Afrikanen zijn vaak nog arm; in meer ontwikkelde gebieden (industrie, plantages) wordt er wel veel geld verdiend, maar er zijn nu zoveel materiële behoeften gekomen dat het geld ook vlot wordt uitgegeven: fiets, motor, auto zelfs is geen zeldzaamheid; radio, huis uit baksteen opgetrokken met pannendak etc. Wordt er een nieuwe post gesticht dan zijn de eerste 5 à 10.000 gld. tamelijk gemakkelijk bijeengebracht; maar wat kan men er mee beginnen als men een kerk, pastorie, zusterhuis, scholen etc. moet bouwen? De missionaris heeft relaties en familieleden die hem kunnen helpen, maar onze Afrikaanse bisschop en priesters zijn in dit opzicht verre van bevoordeeld. Rome zal nog heel lang financieel moeten blijven helpen.

Als prettige (misschien niet unieke) uitzondering, behalve waarschijnlijk op financieel gebied, mag ik wel het bisdom van Masaka (Oeganda) noemen, het eerste gebied dat een Afrikaanse Ordinarius kreeg. Opgericht in 1939 met 40 inheemse priesters, 11 parochies en inheemse broeders en zusters, was er ook al een klein en een groot (regionaal) seminarie, toevertrouwd aan de Witte Paters. Na 20 jaar vinden we er nu 17 parochies, met bijna overal kerken en lagere scholen uit baksteen opgetrokken. 160.000 christenen . . . ongeveer 70 inheemse priesters d.i. 1 priester voor 2.500 gelovigen (in Nederland 1 op 580) . . . voorts moeten deze priesters ook de overige 200.000 niet-katholieken (heidenen, mohammedanen en protestanten) trachtten te bekeren: Masaka is nog steeds missie-gebied. De priesters zijn goed gevormd en doen er prachtig werk. Mgr. Kiwanuka heeft de toekomst van Masaka ook goed voorbereid: 7 priesters hebben in Rome gestudeerd; 2 in Amerika (economie en sociologie); 8 in Engeland (pedagogie, sociologie, geschiedenis); het bisdom telt ongeveer 30 groot-seminaristen en een 100 klein-seminaristen. Elke parochie heeft inheemse zusters en broeders, die vaak ook het onderwijs-diploma hebben en les geven op de lagere school. Er is 1 volledig jongens-college, toevertrouwd aan Canadese broeders (die ook inheemse broeders in hun congregatie hebben); 2 colleges voor jongens en 2 voor meisjes met de 3 laagste klassen. Er is minstens 1 katholieke ambachtsschool (nog tamelijk primitief); 2 katholieke ziekenhuisjes (med. Zusters en Witte Zusters); 1 polikliniek toevertrouwd aan de Graal. De Zuster Congregatie (nu iuris pontificii) telt ongeveer 500 geprofeste zusters, 40 novicen, 50 postulanten; de broeders zijn ongeveer 120. 2 Zusters studeren in Rome, 2 in Engeland. Maar ook hier dreigt het gevaar van de islam en van het communisme. De laatste 10 jaar zijn de mohammedanen minstens 4× zo talrijk geworden. . . van 10.000 tot 40.000!!

De Kerk van Afrika is nog jong, maar zij is in volle bloei en groei hoewel nog niet volwassen. Het heeft nog veel steun en hulp van buiten nodig.

Donkere wolken tonen zich aan de horizon . . . 'n zwaar onweer schijnt onvermijdelijk in de niet verre toekomst.

Zal de Kerk in Afrika ten gronde gaan? Of zal zij mooier en sterker worden dan nu, 'n ware volwassen dochter van de Kerk, een echte Bruid van Christus?

Dit is ons allervurigste verlangen en we hebben het volste vertrouwen dat met Gods genade en de steun van de Katholieke wereld, deze wens eenmaal werkelijkheid zal worden.

Whetstone, England.

M. VROEMEN S.M.M.

HET LIED VAN EEN EILAND

BINNEN de grenzen van de Westindische eilandenzee met haar diep blauwe wateren ligt het weergaloos schone Jamaica. Moeder natuur pronkt er in een weelde van verscheidenheid. Zij betovert en bekoort de toerist zoals zij met geroutineerd raffinément geëtaleerd staat in de reclamebladen van de stoomvaartmaatschappijen en in de folders van de Pan American Airways. Diezelfde toerist bemerkt nauwelijks, dat Jamaica zoals de meeste van deze Westindische eilanden nog steeds behoort tot de vele arme niet-ontwikkelde gebieden van de wereld.

Dit ,,Lied van een Eiland'' wil geenszins de belangstelling opwekken voor Jamaica als zodanig. 't Gaat niet om de ,,zaak'' Jamaica. Als plaats in de wereld is het dus toevallig en geheel bijkomstig. Dit neemt echter niet weg, dat de Christelijk Sociale Actie, zoals zij zich op 't eiland Jamaica heeft ontwikkeld, vooral voor ons christenmensen van de westerse wereld van grote betekenis kan zijn in ons verder doen en laten met betrekking tot de zovele andere mensengroepen van de veel besproken niet-ontwikkelde gebieden. Via het hier beschreven ontwikkelingsproces van de Jamaicaanse sociale actie zal iets van de meer concrete christelijke zin van de hulpverlening aan de achtergebleven gebieden van onze grote wereld blijken. Moge daarom dit ,,Lied'' een waardig model zijn van een ,,case study'' ter navolging, indien wel geadapteerd.

Wij hebben als christenmensen geluisterd naar de leuze: ,,Het uur van de leek is aangebroken in de strijd tegen de ontzettende nood van onkunde, ziekte en armoede in de wereld''. Een begrip begint onder ons te ontwaken, dat ooit in de geschiedenis van deze twintigste eeuw met goud zal geschreven worden, namelijk: Hulp aan de niet-ontwikkelde landen, in eerlijkheid en belangeloosheid als kenmerken van de ,,daadwerkelijke'' naastenliefde. Wij willen iets ,,doen''. Alleen de vraag ,,Hoe'' blijft nog vaak onbeantwoord.

Technische Bijstand is noodzakelijk voor de ontwikkeling van de arme landen, zeker, maar is technische bijstand alléén voldoende? Het feit, dat ik de muskieten uitroei ,,voor'' een volk of rijst laat groeien ,,voor'' een zelfs hongerig mens, kan voor dat volk en voor die mens een oorzaak zijn om mij te haten, als ik zogenaamd samenwerk in een verhouding van: meester en slaaf, of van overwinnaar en overwonnene, of van Blank en

Zwart, of van superieur en minderwaardige. Dergelijke haat bestaat in onze wereld. Er is daarom véél méér nodig dan louter technische bijstand. Alleen opvoeding kan de morele basis leggen, waarop technische bijstand begrepen en aanvaard kan worden. Ofschoon wij deze begrippen kennen, zullen wij toch op onze hoede moeten zijn voor de waardebepaling ervan wat betreft hun „toepassing" in de praktijk. Opvoeding immers vereist een geëigende manier van toenadering tot dè mens in zijn eigen tijd en milieu. Ook vereist zij een eigen techniek — het woord zij mij veroorloofd — om zodoende het vertrouwen van de mensen (terug) te winnen, dat in geen enkel opzicht kan geschematiseerd worden in „technische blauwdrukken".

Jamaica is steeds nog een kolonie. Voor de buitenwereld bleef het eiland lang onbekend. De bekende koloniale psychologische paskwil vierde ook hier hoogtij: deze gebieden waren immers achterlijk, barbaars en wild. Zodoende heeft het land steeds moeten opzien naar zijn bestuursorganen als de gevers van de bekende gouden bergen en bereikte *statisme* er een hoogste graad van ontwikkeling.

Het volk stond apathisch ten opzichte van praktisch ieder plan ter verbetering van de bestaande socio-economische toestand. Een van de redenen is van diep psychologische aard: de mensen hadden namelijk geen deel in het „sociaal plannen". Buitenstaanders planden „voor" en „zonder" hen, niet „met" hen. Dit plannen lag té ver boven het niveau van menselijk denken en voelen van de Jamaicaan. Menig „plan" was daarom reeds tot mislukking gedoemd, vóórdat de proefdruk ervan was opgedroogd. Een dergelijke toestand móést de massa's vroeg of laat tot ongezond nationalisme brengen. Daarbij kwam nog dat ergerlijke uitspraken het deden voorkomen, alsof uit de schijnbaar chronische ellende en armoede geen sociale verlossing mogelijk was. Deze uitspraken berustten niet altijd op onkunde of onvermogen.

Het geval Jamaica bewijst echter uiteraard, dat ellende en armoede geen verloren zaak waren. Wel waren zij een uitdaging voor eenieder, die nog daadwerkelijk geloof en vertrouwen heeft in zijn medemensen. Dit land is een laboratorium van maatschappelijke hulpverlening geworden. Allerlei middelen tot ontplooiing van sociale actie heeft men beproefd en dit vaak in tijden van ondraaglijke wanorde en botte tegenstand. En steeds nog gaat men door met dit experimenteren. De praktijk, met de theorie, heeft de leiders van deze actie, die op de eerste plaats een „opvoedende" taak heeft, als het ware bevrijd van de idee, dat men zich moet

binden aan een bepaald systeem. Dit geldt in feite voor iedere opvoedende actie, daar zij een functie is ,,van" de gemeenschap en niet ,,voor" de gemeenschap. De leiders van de Jamaicaanse sociale actie hebben dit begrepen. Vandaar dat hun devies werd: in geen geval systematiseren. Zij wisten té goed, dat het meest dierbare en sterke ideaal morsdood kan worden georganiseerd, zodra ,,organisatie" haar dienende functie verliest en doel in zich wordt. Het grote gevaar voor de opvoeder ligt juist in het feit, dat hij zijn interesse onbewust verplaatst naar de dienende uitwendig zichtbare en tastbare middelen ter opvoeding in plaats van naar de interne groei van degene die hij ,,leiden" moet. Ook begrepen deze leiders, dat de stuwkracht tot verbetering van misstanden van de Jamaicanen zelf moest komen. Een sociale orde wordt immers niet aan mensen ,,gegeven"; wel moet hen de kans en de mogelijkheid worden gegeven om ,,voor zichzelf" een gezonde orde te scheppen.

Wanneer wij de toestand van Jamaica, waaruit de sociale actie is voortgekomen, nader willen leren kennen, zal een beschrijving niet tot dode statistieken gereduceerd mogen blijven. Zij zou te weinig de emotie en de menselijke tragedie weergeven. Het totale gebied is ongeveer elfduizend vierhonderd-vier-en-twintig vierkante kilometer groot. Aan Spanje ontrukt en door de Engelse puriteinen gekoloniseerd werd het eiland de zetel van zeerovers en vrijbuiters. Het land is evenzeer gebeukt door zijn geschiedenis als door zijn orkanen. Vanaf 1866 tot in 1944 was Jamaica een Kroonkolonie. Het bestuur was anachronistisch en had in 1944 uitgediend. Het was enkel nog het overblijfsel van een koloniaal verleden en als zodanig misplaatst in onze twintigste eeuw. De sociale en economische toestand was zodanig verworden, dat ook op politiek gebied een kentering als van nature moest intreden. Een sterke drang naar zelfbestuur deed zich onder het volk gelden. Zoals gewoonlijk het geval is ondergaat de koloniale politiek een wijziging, wanneer chaos en wanorde een veranderde zienswijze noodzakelijk maken. Met de bekende zakelijkheid die van de nood een deugd weet te maken, werd minzaam plaatselijke autonomie verleend. Vanzelfsprekend bevindt Jamaica zich tot op vandaag temidden van politieke groeispanningen. In de dagen die achter ons liggen, vroeg men zich te weinig af, hoe honderd duizenden Jamaicanen in het leven bleven. Hoe zij leefden en welk hun bestaan was. Hoe zij hun familie onderhielden. Slechts één derde van al de kostwinners was blijvend te werk gesteld. Een kolossaal groot aantal van de mensen werkte slechts één dag per week.

Wat te zeggen van de Katholieke Kerk tegen zulk een achtergrond? Veel katholieken zijn er niet op Jamaica. Zij vormen een kleine minderheid van ongeveer één zesde, dat is ruim tachtigduizend zielen. Het katholieke leven is sterk geïsoleerd, daar de traditie en de manier van leven doordrongen zijn van het protestantisme.

De initiatiefnemer van de Jamaicaanse sociale actie is de jezuïet John Peter Sullivan van Charlestown, Massachusetts. Hij is een van de vijf-en-zestig paters, die op het missieland van Jamaica werkzaam zijn. Zijn actie is helemaal niet nieuw. Zij grijpt ver terug in de gedachte en de ondervinding van de Kerk: Mensen, die in ellende en schreeuwende armoede leven, die niet genoeg te eten hebben, wier huizen nesten zijn van baarlijke immoraliteit, die de zin van persoonlijke waardigheid verloren hebben, kúnnen geen bewonderenswaardig geestelijk leven leiden. Daarom zal het lichaam van de Jamaicaan als „Tempel van de H. Geest" in ere hersteld moeten worden door de nadruk te leggen op de verbondenheid tussen zijn *geestelijk en stoffelijk* leven op deze aarde; door de nadruk te leggen op de Gewijde Handeling én op de economie. Samen dragen deze begrippen bij tot het bereiken van eenzelfde doel: de mens opnieuw bewust te maken van zijn Kindschap Gods. Deze gedachte is de basis van de sociale actie op Jamaica. Wat wellicht nieuw is, is de methode of de techniek van „toenadering", welke de leiders toepassen.

Tot de jonge mannen van de Broederschap, opgericht in 1935 door Father Krim, deed Father Sullivan „een beroep tot de jonge leek" om zich daadwerkelijk in te zetten voor het geestelijk en stoffelijk welzijn van de eigen kleine mensen op het eiland, in de vorm van een soort katholieke actie. Meer dan eens echter gebeurde het, dat zij zich eerlijk moesten afvragen: Katholieke actie, waarom? Katholieke actie, hoe? Herhaaldelijk ondervonden zij de waarachtigheid van die onbevreesde bewering van Z.H. Paus Pius XI, waarin Hij het betreurt, dat zovele katholieken een duidelijk onderscheid maken tussen hun publiek en particulier leven; dat zij 's zondags regelmatig ter kerke gaan en vervolgens op maandag en dinsdag en op iedere andere dag van de week het licht schuwen in hun zakenrelaties. In hun contact met het „reële" leven ondervonden de jonge mannen van de Broederschap, dat op de eerste plaats zijzelf behoefte hadden aan een diepere motivering van katholieke actie. Zij vonden een techniek. Het was de techniek van de studieclub. Met Father Sullivan als een van hun trouwste leden bestudeerden en bediscussieerden zij eenmaal per week een heel jaar lang die diepere motivering, zoals zij vervat ligt

in de leer van het Mystieke Lichaam van Christus. Hierin vonden zij een specifiek programma met een bewuste doelstelling, nl.: „Zelf te groeien in sociale saamhorigheid met elkaar in Christus". De Grote Werkelijkheid. Wie zal betwijfelen, dat deze studie van innerlijke geestelijke behoeften — met de hulp van de genade — een natuurlijke of liever een bovennatuurlijke terugslag móest hebben op hun leven naar buiten? Van de Bisschop van Kingston verkregen zij de goedkeuring om in de katedraal de gedialogeerde Mis te introduceren. Dit voorbeeld vond kort daarop in vele andere parochies navolging. Nog waren zij niet voldaan. „Wij moeten de H. Mis naar de massa's van Jamaica brengen", aldus betoogden zij. „Wij moeten bereid zijn om de opwekking van het „Ite, missa est" te verstaan als de gevolgtrekking van het offer en het uit te dragen van het altaar naar het kantoor, naar de winkels, naar de dansvloer. Ons gemeenschappelijk offer van de H. Mis zal zijn stempel moeten drukken, hard en doeltreffend, op de economische problemen van onze eigen terneergeslagen broeders in Christus op dit eiland." Het bleef niet bij argumenteren. Zij zetten de volgende stap, die onvermijdelijk leidde naar de Coöperatieve Beweging. Zonder omwegen en vrijuit drukten zij inderdaad het stempel van het offer van hun gemeenschappelijke aanbidding op hun gemeenschappelijke arbeid. Zo begon diezelfde club, die de leer van het Mystieke Lichaam van Christus bestudeerd had, zich te verdiepen in de leer en de techniek van de Coöperatie in dienst van de eigen mensen van Jamaica. Het devies lag voor de hand: „Van Coöperatieve Eredienst tot Coöperatief Werken". Gedurende dertien maanden bediscussieerde de groep eenmaal per week het coöperatieve stelsel, zijn filosofie, methoden en technieken. Daar zij in de toekomst over krediet moesten kunnen beschikken, ging hun aandacht voornamelijk uit naar de organisatie van een spaar- en kredietbank. Terwijl zij studeerden, bracht ieder lid trouw zijn drie stuivers naar de spaarkas. Ziehier de feiten: in maart 1941 was het aandelenkapitaal 3.75 dollar; in januari 1944 was het ledental gestegen van vijftig tot honderddertig met een aandelenkapitaal van 6.000 dollar. Een ander bewijs van de doeltreffendheid van het „Draagt elkanders lasten" was, dat vanaf juni 1942 tot december 1943 de leden ruim 10.000 dollar aan elkaar hadden geleend. Zo was de eerste katholieke Raiffeisen Coöp. Bank in West-Indië 'n voldongen feit geworden. Deze eersteling werd de voorloper van vele coöperaties onder velerlei vorm over alle delen van het eiland verspreid. Interesse was gewekt . . . initiatief móest volgen. Op het land en in de steden vormden de jongemannen van de Broeder-

schap studieclubs en discussiegroepen onder de eenvoudige bevolking, kleine groepen van mannen en vrouwen. Sommigen van hen hadden wat onderwijs genoten in hun vroegere schooljaren; vele anderen hadden dat niet. Voor deze laatsten had de techniek van de studiegroep een tweede grote betekenis. Zij vonden namelijk de gelegenheid om in zo kort mogelijke tijd te leren lezen en schrijven, gedwongen als 't ware door het motief van de studiegroep. Het studieobject was immers: „Zelf" hun sociale en economische toestand te verbeteren door economische samenwerking. De actie was bedoeld voor ieder mens op het eiland, ongeacht zijn stand, geslacht, ras, kleur of godsdienst. Samen met de kleinen van Jamaica bouwwen de „Boys van Father John" spaar- en kredietbanken, zoeken en vinden coöperatieve afzetgebieden en markten, stichten koopclubs, verbruikscoöperaties en zo voorts. Zij werken zowel onder katholieken als niet-katholieken, met arbeiders en kantoorbedienden, met boeren, vissers en dokwerkers. Praktische voorbeelden zijn er legio. We denken hier aan de visserscoöperaties onder de bevolking van de kuststreken. Door studie, spaarzaamheid en harde arbeid bereiken zij, dat ze beter materiaal kunnen inzetten. Zij bouwen koelhuizen en drogerijen met het gevolg: goede afzetgebieden voor een waardig zeeprodukt. Of aan een tabaksfabriek in de buurt van Maypen, waar 400 meisjes niet alleen hun financiële toestand hebben verbeterd in coöperatief verband, maar ook hun bezwaren en eisen naar voren kunnen brengen als het gaat om onbillijke arbeidsvoorwaarden. Tenslotte is er het verhaal van Port Royal. Het is beroemd geworden onder de korte maar veelzeggende formule van: *zelf-hulp* 1945. Op een klein schiereiland ten zuiden van Kingston liggen de resten van een verloren stad, die indertijd onder de zee verdween en slechts de herinnering aan een skandaleus verleden achterliet. Dat is Port Royal. Deze eens bloeiende stad was ontaard tot een verzameling van ellendige krotten. Er bestond geen economische bedrijvigheid meer, afgezien misschien van een beetje visvangst. Scholen waren er niet; goede ontspanning al evenmin. Huisvesting en hygiënische verzorging waren meer dan betreurenswaardig. Het dorp telde achthonderd inwoners, waarvan driehonderd kinderen. Het salaris van de honderd bevoorrechten, die te werk gesteld waren, was om ende bij de zes dollar per week. Een van de jongeren van de Broederschap trok er op af. Het duurde niet lang of hij vond voldoende aanhang om de Port royal studieclub te vormen. De feiten: in april 1943 beschikte de spaar- en kredietbank over 1.50 dollar en 10 leden. In april 1945 was het ledental tot tweehonderdacht gegroeid met een totaal van

6.000 dollar aan spaarpenningen. 1947 Zag 266 leden met een gezamenlijk kapitaal van ruim 12.000 dollar. Bovendien had de kredietbank 27.750 dollar betaald aan leningen, waarvan niet één oninbaar. Elk nieuw lid moest de achtwekelijkse cursus van de „coöptechniek" volgen, vooraleer zijn toelating werd overwogen. Het oude verhaal van Port Royal was het verhaal van een totaal teleurgestelde en dodelijk vermoeide samenleving. Het nieuwe verhaal vertelt van de fenomenale terugkeer van diezelfde samenleving. Enige jaren geleden stichtte Port Royal een coöperatie van consumenten. Met nog drie andere coöperatieve winkels in de omgeving bezit zij haar eigen groothandel. Verder is er een coöperatieve markt voor kreeft en makreel. De volgende stunt zal de coöperatieve huizenbouw zijn. Regering, politiek, blauwdruk, liefdadigheid en resoluties waren niet in staat Port Royal uit de modder te halen. Zelf-hulp deed het en doet het nog. Zelf-hulp is niet te weerstaan. Het zelfvertrouwen als gevolg van nieuw christelijk leven en een gloednieuwe toenadering van mens tot mens hebben de natuur van deze samenleving algeheel veranderd. Haar mensen hebben iets begrepen van het geloof en de onbaatzuchtige liefde, waarmee de jongeren van de Broederschap te velde zijn getrokken tegen de onmenselijke noden. Vandaag begrijpen zij iets van wat het zeggen wil: christelijk sociaal leven.

Hoe gaan deze jonge leiders te werk? Hoe benaderen zij de mensen? Ofschoon in de voorbije tijd geen enkel aspect van het Jamaicaanse leven zich gaaf aandiende, waren er toch twee positieve factoren aanwezig, welke de leiders aangrepen. Daar was op de eerste plaats het feit, dat zij, de pioniers van de katholieke sociale actie, geen buitenstaanders noch vreemdelingen waren. Al behoorden zij tot de groep van „évolué's", zij waren Jamaicanen. Tot zover waren zij „geaccepteerd". Een tweede gunstige factor was het alom groeiende nationaliteitsbewustzijn. Zo menselijk en natuurlijk als de bergen en heuvels waren, die de Jamaicaan omringden, zo menselijk en natuurlijk was ook zijn besef „iemand" te zijn, een vrij mens te zijn. Hij was de bezitter van een stuk van Gods goede schepping. Hem was van God gezegd: „Beheer en regeer die schepping". Dit nationalisme was op zijn minst een publieke opinie, een volksbelangstelling, die de leiders ten nutte kónden en móesten maken. Deze publieke opinie, indien wel geleid, was een enig en machtig middel om lethargie en hulpeloosheid te bevechten. Het was trouwens niet de schuld van de Jamaicaan alleen, dat de „nieuwe orde" zich aan hem opdrong als een „revolutie van rijzende verwachtingen". De oude orde was eenvoudig niet goed

genoeg geweest. Zij was liefdeloos voor de grote massa. De Jamaicaan verafschuwde nu de idee van een vals en opgeschroefd gezag. Hij verafschuwde nu de lege leuzen en sponzige emotionele ideeën, die hij tot dan toe voor lief had moeten nemen. Hij verafschuwde nog langer verslaafd te worden door enkelingen, die zichzelf groot maakten ten koste van de grote massa van kleinen. Want ook voor de kleinen kon het leven goed zijn. Dat was Goddelijke Wil. Wat te verwachten van de massa, die plotseling besefte, dat ze rondzwierf door de economische verlatenheid van gebrek, behoefte en onwetendheid? Zo'n massa gaat tot uitersten. De leiders begrepen, dat een dergelijk nationalisme moest opgevangen worden. Het moest bouwen, niet vernietigen. Tegenover deze factoren stellen de leiders, zoals we reeds gedeeltelijk gezien hebben, hun Actie-Studie-Gebed synthese. Het omvat de essentiële motivering tegelijk met een gezonde techniek — de gehele mens. Afhankelijkheid van gebed alleen met de adoptie van een ,,laissez-faire" mentaliteit ten opzichte van gezonde technieken kan niet waarachtig zijn. Van de andere kant een zuiver technische toenadering zonder eveneens genadevol te zijn is even onwaarachtig. Dit is de enig ware filosofie van de arbeid.

De economische coöperatie was en is geenszins doel in zich. Zij maakt deel uit van de Jamaicaanse actie als een middel ter opvoeding. Zij is de prikkel en het motief. Zij raakt de intiemste interesse van ieder normaal mens. Interesse is een eerste vereiste tot blijvend en vruchtbaar initiatief. Het is duidelijk, dat een dergelijke opvoeding niet beperkt kan blijven tot het systematisch klaslokalenonderwijs. In vele gekoloniseerde gebieden zien wij, dat dit onderwijs zich beperkt heeft tot een zekere ,,westerse scholing" voor geprivilegieerde groepen. Ook in Jamaica was het leerplan té onkritisch geadopteerd naar westers inzicht en miste het de nodige aanpassing aan het Jamaicaanse natuur- en cultuurbeeld met zijn ,,eigen" tradities, gewoonten en ontwikkeling. Daarom had het schoolonderricht geen positieve terugslag op het actuele leven in de dorpen. Zelfs werd dit onderricht mede-oorzaak van een gevaarlijke segregatie. De leiders van de Jamaicaanse sociale actie hebben ook dit verstaan. Zij begrijpen, dat, in plaats van te streven naar een steeds hoger ontwikkelingspeil van bevoorrechte groepen, de opvoeding vóór alles moet streven naar het tot sociale volwassenheid brengen van het volk als geheel. Om dit doel te bereiken schakelen zij de drievoudige opvoeding in van het gezin, van de school én van de gemeenschap. Wellicht is het door de laatste dat Jamaica de nieuwe weg heeft gevonden om de opgevoede generatie van

haar jeugd tot zich te trekken en te boeien. Het wetenschappelijke en effectieve proces, waardoor „ieder volwassen man en vrouw" gemobiliseerd wordt in een allen en alles omvattend programma van „Adult Opvoeding", heeft de opgroeiende jeugd verrijkt met het besef, dat van hen méér kan en zal worden verwacht dan een primair en secondair, vaak te individualistisch, schoolonderwijs.

Een laatste korte beschouwing brengt ons tot een nadere omschrijving van de begrippen van „Opvoeding van de Volwassenen" en „Zelf-Hulp". Het grondbegrip van deze opvoeding is het „losmaken van de geestelijke en verstandelijke krachten in de mens om deze krachten in te zetten in de strijd tegen de problemen, waarmee hij geconfronteerd is". Het is duidelijk, dat zulke opvoeding niet beperkt blijft tot de tafels van vermenigvuldiging. Evenmin beperkt zij zich tot analfabeten alleen. Zij beweegt zich noodzakelijkerwijze op een terrein van activiteiten, die zó veel omvattend zijn als het gemeenschapsleven zelf. Een Engels spreekwoord zegt: „Ability is only revealed by opportunity". Dit betekent, dat, zolang als er onbeantwoorde behoeften aanwezig zijn op welk gebied van de menselijke ondervinding ook, de mens nog steeds over de ambtsverrichting van zijn verstand en geest beschikt. In het verleden is hem de gelegenheid en de kans hiertoe te vaak onthouden, juist omdat hem de „social planning" te veel van buiten af werd „opgelegd". Deze opvoeding moet als uitgangspunt het geestelijk element in de mens hebben, dat de ware verhouding van mens tot mens bepaalt, ook zijn sociaal economische betrekking in de gemeenschap.

Deze opvoeding van volwassenen is geen techniek of methode, alsof zij niet méér was dan een systematisch toepassen van aangenomen beginselen. Zij is echter een proces, en wel een proces van zelf-opvoeding. Ter verklaring zullen wij enkele voorname fasen van dit proces voorop stellen.

Het is een proces van *ontdekken.* In dit proces zal elk mens, man en vrouw, gaan uitvinden, hoe hun natuurlijke omgeving te controleren en hoe zodoende een algemeen maatschappelijk welvaartspeil te bestendigen door zich de eerste levensbehoeften van voedsel, kleding en huisvesting te verzekeren. Hoe zij verder harmonisch zullen moeten samenleven in de gemeenschap van hun familie, stam, natie en wereld. Hoe zij tenslotte zelfrespect en zelf-determinatie moeten ontwikkelen door geestelijke, morele en verstandelijke vooruitgang in de vorming en de vervulling van hun meest nobele aspiraties. Deze opvoeding van volwassenen begint wanneer man en vrouw denken over een behoefte, die zij „werkelijk" voelen en stappen doen om in die behoefte te voorzien. Aldus is deze opvoeding

een proces van *bevrijding*. Want naarmate wij leren denken, worden wij vrij. De kracht van het denken ligt in het maken van logische gevolgtrekkingen. Deze gevolgtrekkingen vergroten ons vermogen om gebeurtenissen te controleren in het belang van ons eigen welzijn. Het motief van dit proces van „ontdekken en zich bevrijden" varieert naar tijd en omstandigheden. Enkele voorbeelden mogen dit verduidelijken: Zo was het verlangen om de Bijbel te lezen het motief van het negentiende-eeuwse Engeland om een grootscheepse campagne te gaan voeren ter bestrijding van het analfabetisme. Zo is in 1843 het coöperatief stelsel ontstaan in het stadje Rochdale, waar enkele totaal verarmde wevers hun laatste povere centen samenbrachten om zich te beveiligen tegen de economische dictatuur van die tijd. Wat echter nooit varieert in het proces is het element van *zelf-hulp* in het nemen van beslissingen en tevens van de verantwoordelijkheid om die beslissingen uit te voeren. Zelf-Hulp is de enig ware opvoeding. Zij moet vrij zijn van ieder paternalisme, vrij van verlicht despotisme, vrij van neerbuigende minzaamheid vanaf een of ander hoogverheven orakel, vrij van lok- en paaimiddelen, vrij van handige manipulaties, die steeds weer pareren en de waarheid ontwijken en die uiteindelijk de onrechtvaardigheid afschermen van de rechtvaardigheid. Zelf-Hulp aanvaardt waarheid, waar zij die vindt. Zij aanvaardt ook natuurlijke begaafdheid, bekwaamheid en aanleg, waar zij die vindt. Zulke opvoeding is spontaan. Zeker, scholen zijn noodzakelijk. Kinderen echter besturen geen gemeenschap. Zij nemen er wel aan deel. In de Jamaicaanse, Afrikaanse en Indische samenleving heeft in deze tijd het basisprobleem zich verlegd naar de honderdduizenden jongens en meisjes, naar de honderdduizenden mannen en vrouwen, die de schoolleeftijd voorbij zijn gegaan en nu maar weinig verstaan van wat om hen heen gebeurt en onmachtig zijn om met de harde feiten van hun economisch bestaan af te rekenen. De ontoegankelijkheid tot zoveel vitale kennis voor de „gewone" mens is toch niet het beleid van de natuur. Zij is ook niet door God geboden. Vele projecten van opvoeding van volwassenen in de wereld bewijzen dit. Hier zijn mensen door „zelf te denken" en door „zelf te doen" tot het ogenblik gekomen, waarop zij hun eigen zaak kunnen behartigen; hun eigen zaak, die in 't verleden anderen vóór hen behartigden, en waarvoor zijzelf duur hebben betaald.

En tenslotte roept Zelf-Hulp verlangens op in de mens. Dit is onvermijdelijk en zelfs noodzakelijk. Terzelfdertijd zullen deze verlangens door zijn praktische kennis belicht worden. Ook dit doet zelf-hulp. Het is 't proces van de *verstandelijke zelfontnuchtering*. Het is vooral dit proces, dat

van onnoemelijk groot belang is in het verloop van de verstandelijke en geestelijke vooruitgang. Met dit proces staat of valt het vertrouwen, dat noodzakelijk is voor een goede toenadering van de kant van de leider.

Het is duidelijk, dat van de leider af van de zgn. fundamentele opvoeder onnoemelijk meer wordt vereist dan van de doorsnee-kolonist, de goeden niet te na gekomen. Zonder volledig voorbereid te zijn voor een dergelijke taak, zullen het maar weinige aankunnen. Naar de praktijk van de pioniers van de Jamaicaanse sociale actie zou men het volgende résumé kunnen samen stellen: De toenadering van de leider zal diep eerlijk moeten zijn, zonder superioriteitscomplexen. Voor hem is zij gebaseerd op de ware betrekking van mens tot mens: ieder met eenzelfde vrijheid en waardigheid. Hij zoekt toenadering tot ieder mens persoonlijk, niet tot de kuddemens. Eerbied, voorzichtigheid, geduld en een grote mate van echte menselijke nederigheid, omlijst als het ware door een sterk sociaal gevoel en een sterke sociale belangstelling, zullen hem inderdaad de moed doen opbrengen om „met" mensen samen te werken, zoals deze zijn en niet zoals deze moesten zijn. Zijn leiderschap zal in de ware betekenis van het woord leiden zonder te imponeren noch te tiraniseren of te intimideren. Hij verstaat de ware zin van wat het zeggen wil: *mensen te helpen zich zelf te helpen.* Zulk een leiderschap suggereert alleen, rustig en kalm om zodoende redelijke behoeften te scheppen. Een welbekend spreekwoord zegt: Men kan een paard naar het water leiden, maar men kan het niet doen drinken. Alhoewel aforismen geen tegenspraak dulden, heeft toch iemand ooit op het feit gewezen, dat men het paard zout kan voeren. Bijgevolg wordt het probleem verlegd en in plaats van het paard te doen drinken, maakt men het dorstig.

Wij mogen een grote waardering hebben voor de betekenis van een *toenadering*, zoals zij wordt beoefend door de jonge generatie van de Broederschap. De betrekking van mens tot mens is voor hen een eerste beginsel, dat heilig is. Ware dit beginsel niet iets heiligs, dan zouden deze jonge mensen niet bij machte zijn om de onweerstaanbare moed, het grandioos geduld en uithoudingsvermogen op te brengen, waarmee zij hun boodschap van de christelijke sociale hervorming uitdragen. Want dit doen zij dagelijks zonder enige compensatie en . . . na het beëindigen van hun eigen vaak zware dagtaak.

Moge hetgeen in Jamaica mogelijk is ondanks veel moeilijkheden, hinderlagen en zwaar afweergeschut van baarlijke belangzucht een stimulans zijn voor sociale actie waar ook ter wereld.

Voorschoten, Z.H.

Miscellanea

Z.H. Paus Pius XII †. - Op 9 oktober 1958 is Z.H. PAUS PIUS XII op 82-jarige leeftijd in Castel Gandolfo overleden. We stellen ons voor in de volgende aflevering van dit tijdschrift het missionaire aspect van zijn bijna twintig-jarig pontificaat „in piam memoriam" nader te belichten. R.I.P.

Z.Em. Celso Kard. Costantini †. - Op 17 oktober 1958 is Z.Em. Celso Kardinaal Costantini op 82-jarige leeftijd te Rome overleden. In 1922 benoemde Paus Pius XI Z.H.Exc. Mgr. C. Costantini tot eerste apostolisch delegaat voor China, welke functie hij gedurende elf jaar bekleedde. In 1926 geleidde de apostolische delegaat zes Chinese priesters naar Rome, waar deze door Z.H. de Paus tot bisschop werden gewijd. In 1935 werd mgr. Costantini benoemd tot secretaris van de S. Congregatio de Propaganda Fide; in 1953 volgde zijn verheffing tot kardinaal. Zijn publikaties bewogen zich hoofdzakelijk op het gebied van missie en cultuur. R.I.P.

De bisdommen Willemstad en Paramaribo. – Met bijzondere volmacht d.d. 28 april 1958 van Z.H. Paus Pius XII heeft de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs de apostolische vicariaten van Curaçao (Nederlandse Antillen) en van Suriname tot bisdommen verheven onder de benaming, resp. bisdom Willemstad en bisdom Paramaribo. Bij deze verheffing werden beide bisdommen rechtstreeks aan de rechtsmacht van de H. Stoel onderworpen.

Bij decreet van 14 juni 1958 (A.A.S. 1958 blz. 542) heeft Z.H. de Paus Z.H. EXC. MGR. J. M. M. HOLTERMAN O.P. benoemd tot bisschop van Willemstad en Z.H. EXC. MGR. S. KUYPERS CssR. tot bisschop van Paramaribo.

Pater Joh. Dindinger O.M.I. †. – Op 31 juli 1958 overleed te Rome op 77-jarige leeftijd PROF. DR. JOH. DINDINGER O.M.I., directeur van de bibliotheek der S. Congregatio de Propaganda Fide en oud-professor in de missiegeschiedenis aan het Pontificium Athenaeum Urbanianum de Propaganda Fide. Zijn grootste bekendheid en verdiensten verwierf deze missioloog door, eerst in samenwerking met de initiatiefnemer P. ROB. STREIT O.M.I. en later met zijn andere confraters P. JOH. ROMMERSKIRCHEN O.M.I. en P. NIK. KOWALSKY O.M.I., de uitgave te verzorgen van het bibliografisch standaardwerk Bibliotheca Missionum, waarvan thans 21 omvangrijke volumes verschenen zijn. Bij gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag (8 september 1951) hebben vrienden en leerlingen aan P. Dindinger een hem waardige feestbundel aangeboden, getiteld: „Missionswissenschaftliche Studien".

Bij de plechtige uitvaart op 3 augustus l.l. celebreerde de H.E. Pater L. DESCHATELETS, generale overste O.M.I., de H. Mis en gaf Z.H. EXC. MGR. P. SIGISMONDI, secretaris van de Propaganda, de absoute. R.I.P.

Voorzitter Memisa. – Als opvolger van de onlangs overleden MGR. H. NIEKEL heeft het hoogwaardig episcopaat de hoogeerw. Heer B. G. HENNING, deken van Rotterdam, benoemd tot voorzitter van de medische missie-actie (Memisa).

Amerikaanse Kruisheren naar Nieuw-Guinea. – Nieuw-Guinea is verdeeld in een Australisch en een Nederlands gedeelte. Het Nederlands gedeelte omvat twee apostolische vicariaten, nl. het apostolisch vicariaat van Merauke, toevertrouwd aan de Missionarissen van het H. Hart; en het apostolisch vicariaat van Hollandia, toevertrouwd aan de Franciscanen, in welk gebied ook Augustijnen werkzaam zijn. Aan de Zuidwestkust van Nederlands Nieuw-Guinea, in het apostolisch vicariaat Merauke, ligt Asmat; in dit gebied zullen Amerikaanse Kruisheren te werk gesteld worden.

Seculier priester naar de Missie. – Op 19 augustus 1958 is rector A. DE GRAAUW, priester uit het bisdom Breda, per K.L.M.-vliegtuig vertrokken naar het apostolisch vicariaat van Merauke; het is de bedoeling, dat hij daar gedurende een bepaald aantal jaren werkzaam zal zijn, welke termijn daarna in gemeenschappelijk overleg van de betrokken partijen eventueel kan verlengd worden.

Internationale katholieke liga tegen het alcoholisme. – Van 20-22 augustus 1958 werd te Leuven de derde internationale studieconferentie van genoemde liga gehouden, ditmaal gewijd aan het „alcoholisme in de missielanden", met name in Afrika. De bedoeling was een onderzoek in te stellen naar mogelijkheden en middelen ter oplossing van het alcoholvraagstuk in Afrika.

Nederlandse Missiologische Week. – Van dinsdag 7 tot donderdag 9 april 1959 zal te Nijmegen voor de achtste maal een Nederlandse Missiologische Week gehouden worden, ditmaal gewijd aan het onderwerp: *Missie en Maatschappij.* Op elk van de vijf bijeenkomsten zal slechts één voordracht worden gehouden om meer tijd ter beschikking te houden voor discussie, welke telkens door een daarvoor uitgenodigde deskundige zal worden geleid. In de volgende aflevering van dit tijdschrift zullen we, in afwachting van het volledig program, de titels van de afzonderlijke onderwerpen en de namen van de sprekers en discussieleiders publiceren.

Missiologische leerstoel te Würzburg. – Na lange onderbreking werd de missiologische leerstoel aan de universiteit van Würzburg weer bezet: P. DR. J. GLAZIK M.S.C., tot dusver docent voor missiewetenschap aan de universiteit van Münster, werd nl. benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de missiologie aan de universiteit van Würzburg.

Nederlandse Capucijnen naar Chili — Om tegemoet te komen aan de grote priesternood in Zuid-Amerika hebben de Nederlandse Capucijnen een tweetal paters beschikbaar gesteld en wel voor het bisdom Osorno in Chili. In dit gebied wonen nog ± 10.000 indianen, onder wie voornamelijk de Nederlandse Capucijnen zullen te werk gesteld worden.

St. Franciscus Xaverius, Warmond. — Het jaarverslag (1957 oktober 1958) van de missievereniging St. Franciscus Xaverius, Theologicum, Warmond, dat is de nieuwe, keurig-verzorgde vorm werd gepubliceerd, getuigt van een frisse geest en verblijdende activiteiten ten bate van de missie.

DR. ALPH. MULDERS

BIBLIOGRAFISCH OVERZICHT VAN DE MISSIEWETENSCHAPPELIJKE LITERATUUR 1958

In deze missiewetenschappelijke bibliografie vermelden we de in het jaar 1958 verschenen boeken, artikelen enz., alsmede enkele reeds vroeger verschenen geschriften, die in het vorig bibliografisch overzicht (H.M. 36, blz. 245–259) nog niet werden vermeld.

We gebruiken de volgende afkortingen: Anthr = Anthropos; B.U.M.C. = Bulletin de l'Union Missionnaire du Clergé (Bruxelles); C.R.M. = Commentarium pro Religiosis et Missionariis; D.K.M. = Die Kath. Missionen; E.D. = Euntes docete; E.M.M. = Evangelisches Missions-Magazin; E.V. = Eglise Vivante; H.M. = Het Missiewerk; I.M. = Indisch Missietijdschrift; I.R.M. = International Review of Missions; K.M. = De Kath. Missiën; K. en M. = Kerk en Missie; K.M.J. = Kath. Missionsjahrbuch der Schweiz; L.M.C. = Les Missions Catholiques; M.B. = Mission Bulletin; M.d.E. = Mission de l'Eglise; M.E. = Missiones Extranjeras; Mess. = Messages; M.N. = Monumenta Nipponica; N.Z.M. = Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft; P.M. = Parole et Mission; R.M. = Rythmes du Monde; W.M. = Worldmission; Z.M.R. = Zeitschrift für Missionswissenschaft und Religionswissenschaft. De overige afkortingen zijn zonder meer duidelijk.

De namen der schrijvers van boeken en brochures zijn klein kapitaal, die van artikelen en kleinere bijdragen cursief gedrukt.

I. MISSIEWETENSCHAP IN HET ALGEMEEN

A. Nieuwe Tijdschriften

PAROLE ET MISSION. Revue de théologie missionnaire, trimestrielle, par les Dominicains des Editions du Cerf, 29 bd. Latour-Maubourg, Paris VII.

TOUMLILINE I PRINCIPES D'EDUCATION. Trimestriel, 160 pp., Monastère de Toumliline (Azrou), Maroc, 1958.

B. Bibliografische en Algemene Geschriften

Beckmann S.M.B., Joh.: Der Einflusz der Missionswissenschaft auf die Beziehungen der christlichen Konfessionen. K.M.J. 25 (1958) 28–35.

BIBLIOTHECA MISSIONUM. Begonnen von P. Robert Streit O.M.I. Fortgeführt von P. Johannes Dindinger O.M.I. Bd. XII: *Chinesische Missionsliteratur 1800-1884,* no. 1–1217. (Veröffentlichungen des Internationalen Instituts für missionswissenschaftliche Forschung). XVII und 796 S. Verlag Herder Freiburg 1958.

Bruls S.A.M., J.: Vie internationale et religions. E.V. 10 (1958) 99–105.

Bühlmann O.F.M.Cap., Walb.: Collaboration entre catholiques et protestants K.M.J. 25 (1958) 40–48.

COMMUNISME ET MISSIONS. Rapports et compte rendu de la XXVIIe Semaine de Missiologie, Louvain 1957. 192 pag. Bruges s.a.

Congar O.P., Yves: Unité de l'humanité et vocation des peuples. Suppl. in la Vie Spir. no. 44, 1er trimestre 1958 p. 70–87.

COSTANTINI, CELSO CARD.: Cum Petro in Christo. L'Enciclica ,,Fidei Donum" e altri scritti missionari. 227 pp., Roma 1957.

D'Souza S.J., Jerome: Exploding the myth of East and West. W.M. 9 (1958) no. 1 pag. 23–32.

Dunas O.P., N.: Complexité de la mission. P.M. 1 (1958) 188–200.

Gardini, W.: La signification de ,,Fidei donum". L.M.C. 8 (1958) 78–83.

Grunne, D. Fr. de: Autour d'un récent livre de M. Panikkar. R.M. 6 (1958) 159–164.

Huber S.V.D., H.: Missiologie ,,im Feld." Eine Anregung. N.Z.M. 14 (1958) 41–48.

KATHOLISCHES MISSIONSJAHRBUCH DER SCHWEIZ 1958. 25. Jahrgang, 37. Jahrbuch des Akademischen Missionsbundes Universität Freiburg (Schweiz). 96 S. Fribourg 1958.

KOMMUNISME EN MISSIE. Verslagboek van de XXVIIe Missiologische Week Leuven 1957. 86 blz. Brugge z.j.

Lopetegui S.J., L.: Contribución de la Compañia de Jesús a la historia de las Misiones. M.E. 5 no. 19 (1957) 94–113.

MISSIEJAARBOEK VAN BELGIË 1958. – 310 blz. Brussel 1958.

Mulders, Alph.: Bij de Missie-Encycliek ,,Fidei donum." H.M. 37 (1958) 2–10.

—: Romeinse Documenten en Bestuursmaatregelen betreffende de missie uit het jaar 1957. H.M. 37 (1958) 65–75.

—: Bibliografisch Overzicht van de missiewetenschappelijke literatuur 1958. H.M 37 (1958) 248–266.

PIUS PP. XII: Epistola Encyclica ,,*Ad Apostolorum Principis*" (29 junii 1958) ad Venerabiles Fratres ac dilectos filios Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum Ordinarios ceterumque clerum ac populum Sinarum, pacem et communionem cum Apostolica Sede habentes: Hortamenta ac normae impertiuntur in praesentibus rerum angustiis. A.A.S. 50 (1958) 601–614.

PAUS PIUS XII: De encycliek ,,Ad Apostolorum Principis sepulchrum" (29 juni 1958). H.M. 37 (1958) 193–204.

ROMMERSKIRCHEN O.M.I., E.A., G.: Bibliografia Missionaria. Anno XXI, 1957. 111 pag. Roma 1958.

Russo S.J., Fr.: Contribución de las Misiones de la Compañia de Jesús al progresso de las ciencias exactas y naturales. M.E. 5 no. 19 (1957) 76–93

Santos S.J., Angel: Contribución de la Compañia de Jesús a la Misionologia en el siglo XX. M.E. 5 no. 19 (1957) 34–56.

Sheen, Mgr. Fulton J.: Assault on the Missions. W.M. 9 (1958) no. 1 pag. 3–11.

SILVA RÊGO, ANT. DA: Curso de Missionologia. XLV + 700 pp. Lisboa 1956.

Specker S.M.B., J.: Missionsbibliographie der katholischen Schweiz. K.M.J. 25 (1958) 86–96.

II

FUNDAMENTELE MISSIELEER

Bruls S.A.M., J.: Fête de la Victoire chrétienne. E.V. 10 (1958) 372–376.

Daniélou S.J., J.: Het kosmisch verbond een genaden-verbond. K.M. 79 (1958) 134–137.

Dijker S.M.M., R.: Het diaconaat in de hiërarchie. H.M. 37 (1958) 47–53.

Domínguez O.M.I., Olegario: Teología de la Adaptación misionera. M.E. Vol. V.: 20 (1957) 188–207.

Fontaine C.R.I.C., Gaston: Liturgie sacramentelle et esprit missionnaire. Mess. 32 (1957). 176–188.

—: Lecture missionnaire des Psaumes. l.c. 33 (1958) 201–211.

Frisque S.A.M., J.: La Mission, source et fin de l'Oecuménisme chez nos frères séparés. K.M.J. 25 (1958) 22–27.

— J.: Vers une civilisation mondiale? E.V. 10 (1958) 106–114.

Guillet S.J., J.: Synagogue et prédication apostolique. P.M. 1 (1958) 10–30.

Hamaide, J. – Guilbert, P.: Résonances pastorales du plan des Actes des Apôtres. E.V. 9 (1957) 368–383.

Henry O.P., A. M.: La générosité, fruit de la charité. L.M.C. 8 (1958) 56–60.

Journet, Ch.: Les messes à l'intention des missions. L.M.C. 8 (1958) 52–55.

Lecuyer C.S.Sp., J.: La dignité apostolique de l'Episcopat. L.M.C. 8 (1958) 46–51.

Leist, Fr.: Um die Aufgabe der Mission gegenüber den Juden. Z.M.R. 42 (1958) 15–22.

Liégé O.P., P. A.: Le catéchuménat dans l'édification de l'Eglise. P.M. 1 (1958) 31–54.

MALONE M. M., EDW.: Apostolic Zeal according to the principles of Saint Thomas Aquinas. XV + 164 pp. New York 1957.

MESOT S.M.B., J.: Die Heidenbekehrung bei Ambrosius von Mailand. (N.Z.M. Suppl VII) XI + 153 S. Beckenried (Schw.) 1958.

Monchanin S.A.M., J.: La quête de l'Absolu. E.V. 10 (1958) 71–76.

Neuhäusler, E.: Exegese und Mission. Z.M.R. 42 (1958) 56–63.

Ohm, Thom.: Vom Apostolat des christlichen Antlitzes. Z.M.R. 42 (1958) 63–66.

—: „Bin ich nicht ein Apostel?" Vom Selbstwertgefühl des Missionars. l.c. 177–185.

Perbal O.M.I., Alb.: La Teologia Missionaria. In: Problemi e Orientamenti di Teologia Dommatica. Milano 1957 p. 415–461.

Petit O. Praem., Fr.: La Conversion. P.M. 1 (1958) 200–213.

Philips, G.: Teologische beschouwingen over de missionering in Kongo. K. en M. 35 (1958) 176–186.

RUSCHE, H.: Gastfreundschaft in der Verkündigung des Neuen Testaments und ihr Verhältnis zur Mission. (Veröffentlichungen des Instituts für Missionswissenschaft der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster. Heft 7). 48 S. Münster i.W. 1958.

SCHELKLE, K. H.: Jüngerschaft und Apostolat. Eine biblische Auslegung des priesterlichen Dienstes. 137 S. Freiburg i. Br. 1957.

Schlette, H. R.: Zur Problematik der Taufverpflichtung. Z.M.R. 42 (1958) 97–108; 186–193.

SEUMOIS O.M.I., AND.: L'Anima dell' Apostolato missionario. 220 pag. Milano 1958.

Seumois O.M.I., And.: La Charité apostolique, fondement moral constitutif de l'activité missionnaire. N.Z.M. 13 (1957) 161–175; 256–270.

Sheen, Mgr. Fulton J.: Our Lord and the Pagans. W.M. 8 (1957) no. 4 pp. 3–13.

Staffner S.J., H.: Das Christus-Purana. D.K.M. 77 (1958) 35–40.

Vögele O.F.M.Cap., Rigobert: „Das Kardinalproblem der Missiologie." Z.M.R. 42 (1958) 139–147.

III

NORMATIEVE MISSIELEER

Achille, L.: Les Negro Spirituals, musique populaire sacrée. R.M. 6 (1958) 18–29.

P. Anastasius O.F.M.Cap.: De facultate celebrandi super linteo. H.M. 37 (1958) 108–116.

A. R.: Le cinéma, ouverture au monde d'outre-mer. M.d.E. 33 (1958) 22–31.

—: L'Afrique en 1958. M.d.E. 33 (1958) 61–69.

Basile, Frère: Le dilemme de la musique religieuse indigène en Afrique du Sud. R.M. 6 (1958) 10–18.

Bekkum S.V.D., Mgr. W. van: Is the Oriental Rite for Pagans? W.M. 9 (1958) no. 2 pag. 27–31.

Bettray S.V.D., J.: Der Einsatz von Laien in den Missionsländern. Th. prakt. Q. 106 (1958) 127–134.

Borges O.F.M., Pedro: La extirpación de la idolatría en Indias como méthodo missional, siglo XVII. Miss. Hisp. 14 (1957) 193–270.

Bühlmann O.F.M.Cap., Walbert: Die Rechte der Person und der Nation und ihre Bedeutung für die Mission. N.Z.M. 13 (1957) 192–207; 241–255.

—: Liturgisch-Katechetische Literatur in Ostafrika. N.Z.M. 14 (1958) 145–150.

Carpentier O.P., A.: Aanpassing en kunst in Japan. K. en M. 38 (1958) 70–75.

CARRASCAL S.J., R. J.: Si vas a ser Misionero. 450 pag. Santander 1957.

Colinas Aguirrebengoa S.J., J. A.: La Evolución politico-social y cultural de extremo Oriente y el problema de la adaptación misionera. M.E. Vol. V no. 20 (1957) 208–220.

Couturier S.J., Ch.: Ordre social chrétien. L.M.C. 8 (1958) 27–30.

CRACCO O.F.M., AMEDEUS: Legislationis et actuositatis missionariae Fratrum Minorum Fontes. 230 pag. Padova 1957.

Daguerre W.P., M.: Factores y problemas que en su adaptación ha de tener en cuenta el Misionero en la evangelización de los pueblos africanos atendida su moderna evolución. M.E. Vol. V no. 20 (1957) 152–160.

Delattre, F.: L'Apostolat en Afrique et ses options. L.M.C. 8 (1958) 31–45.

De Souza, C.: Christian Art in India. M.B. 10 (1958) 651–657.

D'Souza, H. J.: Catholicism meets Hinduism. W.M. 8 (1957) 3, 63–81.

—*:* Caste Outcast. W.M. 9 (1958) 2, 78–92.

Elenjimittam O.P., Anth.: Praeparatio Evangelica in the Hindu-Buddhist World. W.M. 8 (1957) no. 4 pag. 96–101.

Ewing S.J., J. Fr.: The Role of Communication Arts in Mission Work. Proceedings of the Fordham University Conference of Mission Specialists. Fourth Annual Meeting 21–22 January 1956. XI + 152 pp. New York 1958.

Funk S.V.D., Jos.: Einführung in das Missionsrecht (Veröffentlichungen des Missionspriesterseminars St. Augustin, Siegburg no. 3.) 196 S. Kaldenkirchen 1958.

Haas, H.: Ist ein eigenes Gruppenleben der katholischen Ueberseestudenten notwendig? N.Z.M. 14 (1958) 53–59.

—*:* Scandale ou nouvel espoir? E.V. 10 (1958) 345–353.

Hazoumé, P.: L'Eglise et la montée des peuples. P.M. 1 (1958) 62–74.

Hofinger S.J., Joh. – Kellner S.J., Jos.: Liturgische Erneuerung in der Weltmission. 455 S. Innsbruck-Wien-München 1957.

Hofinger S.J., Joh.: Bedeutung liturgischer Erziehung von Klerus und Volk für die Missionen. N.Z.M. 13 (1957) 176–191.

—*:* L'apostolat catéchétique des professeurs laïques. Lumen Vitae 12 (1957) 666–672.

—*:* Sick Calls and Funerals should be native, too. W.M. 8 (1957) no. 4 pag. 24–34.

—*:* The case for permanent Deacons. W.M. 9 (1958) no. 2 pag. 11–26.

—*:*Missionary Approach to Catechetics. M.B. 10 (1958) 20–33.

—*:* Central Theme of our Message. l.c. 122–127.

—*:* A Christocentric Survey of Doctrine. l.c. 447–459.

—*:* The German Catechism and the Missions. l.c. 554–558.

Kellner S.J., J.: Teaching the Mass by its Celebration. M.B. 10 (1958) 241–246.

—*:* One year's preaching the Good Tidings. l.c. 343–355.

—*:* Kerygmatic Preaching during Mass. M.B. 10 (1958) 667–674.

Kerstiëns, Th.: Onze bijdrage voor een betere wereld. K.M. 78 (1958) 336–339.

Kiefer, W.: Sind Ueberseepraktikanten Stiefkinder? D.K.M. 77 (1958) 133–136.

Klein C.S.Sp., H.: Die Cabloco als südamerikanisches Missionsproblem. D.K.M. 77 (1958) 73–75.

Kowalsky O.M.I., N.: Zur Entwicklungsgeschichte der Apostolischen Vikare. N.Z.M. 13 (1957) 271–286.

—*:* Apartheid und Mission in Südafrika. N.Z.M. 14 (1958) 202–207.

Kramer O.F.M., Mgr. C.: De viering van zon- en feestdagen in de missie. H.M. 37 (1958) 10–23.

Kühner M.F.S.C., W.: Der Einfluss der gewohnheitsrechtlichen Eheform der Bantu auf die Gültigkeit ihrer Naturehen. Z.M.R. 42 (1958) 225–234.

Lafarge S.J., J.: Die Negerfrage in den U.S.A. St. d. Z. 83 (1958) 161–172.

Laridan, P.: Laïcat missionnaire et laïcat africain. L.M.C. 8 (1958) 67–72.

Lasaga, J.: Responsabilités des laïcs en Amérique Latine. L.M.C. 8 (1958) 188–199.

Loffeld C.S.Sp., Ed.: Kerkelijke zending en menselijke samenleving. K.M. 78 (1958) 326–329.

Löwenstein S.J., F. zu: Christliche Bilder in altindischer Malerei. (Veröffent-

lichungen des Instituts für Missionswissenschaft der Universität Münster-Heft 8) 42 S. 71 Abbild. Münster i.W. 1958.

MARCK O.P., W. VAN DER: Statuta pro missionibus recentiora inter se ac praesertim cum jure ecclesiastico comparata. (Missionswissenschaftliche Abhandlungen und Texte 22). XVI u. 92 S. Münster i.W. 1958.

Meulder S.J., E. de : The missionary in reawakened Africa. W.M. 8 (1957) 3, 55–62.

Milward S.J., P.: The tormented mind of the Japanese student. W.M. 9 (1958) no. 1 pag. 12–22.

Mission et civilisation (réponses des missionnaires à une enquête). L.M.C. 7 (1957) 313–349.

Neuner S.J., J.: Summer Schools for Sisters. M.B. 10 (1958) 658–666.

—: Um die Bildung des indischen Klerus. N.Z.M. 14 (1958) 208–211.

Ochoa C.M.F., X.: De affinitate in infidelitate contracta. C.R.M. 38 (1957) 235–250.

Oss C.I.C.M., M. van : De Eucharistie in de missionering. H.M. 37 (1958) 24–37.

Paroissin M.E.P., R.: Musique d'Asie. R.M. 6 (1958) 41–49.

Paventi, J.: La adaptación missionera reflejada en la legislación eclesiástica, especialmente en los tiempos modernos. M.E. Vol. V no. 20 (1957) 161–175.

Putz S.J., J.: Teaching Christian Doctrine. M.B. 10 (1958) 563–568.

Quéguiner M.E.P., M.: L'Organisation Internationale des Nations Unies et les Catholiques. Bulletin M.E.P. (Hongkong 1957) 793–803.

Ranasinghe, Alex.: Christianity is not foreign to Asia. W.M. 8 (1957) no. 4 pag. 50–61.

Rozing S.V.D., P.: La Musique en Indonésie. R.M. 6 (1958) 50–54.

Sastre, R.: Le sacré et la musique négro-africaine. R.M. 6 (1958) 5–9.

Schebesta, P.: Pygmäenmission – ein Problem. Z.M.R. 42 (1958) 39–48.

Scelles, J.: Note sur la musique sacrée en Islam moghrabin. R.M. 6 (1958) 29–40.

Seffer S.J., J.: Primary Religious Instruction. M.B. 10 (1958) 675–678.

Seumois O.M.I., A. V.: Musique sacrée et jeunes Eglises. E.V. 9 (1957) 345–367.

Sireau, A.: L'aide apostolique à l'Amérique latine. Quelques problèmes. N.R. Ph. 90 (1958) 615–630.

Smith O.F.M., Fid.: Music should be native, too. W.M. 8 (1957) no. 4 pag. 14–23.

Schütte, K. H.: The Catholic Church and Agriculture in Africa. N.Z.M. 14 (1958) 1–14.

Staffner S.J., H.: The Art of teaching Catechism. M.B. 10 (1958) 229–240.

Straelen S.V.D., H van: Problèmes cardinaux de la mission contemporaine. E.V. 10 (1958) 354–371

Thijssen S.V.D., Mgr. A.: Missie en maatschappelijke ontwikkeling op Flores. K.M. 78 (1957) 239–244; 79 (1958) 38–43.

Ting Pong Lee C.M.F., Ign.: Exigencias psicológicas que la adaptación impone al misionero. M.E. Vol. V no. 20 (1957) 176–187.

—: Disciplina religiosa et apostolatus in Missionibus. C.R.M. 36 (1957) 365–370; 37 (1958) 80–88; 194–203.

Verschueren M.S.C., J.: Om een nieuwe wereld (het probleem der acculturatie). Bijdr. tot de taal-, land- en volkenkunde 113 (1957) 209–237.

Villanyi, Andr.: Panarabismus und Islammission. Z.M.R. 42 (1958) 193–208.

Vries S.J., W. de: Das Problem der „communicatio in sacris cum dissidentibus"

im Nahen Osten zur Zeit der Union (17. und 18. Jahrhundert). Ostkirch. Stud. 6 (1957) 81–106.

Walsh M.M., Mgr. J. E.: De Nobili classic Example of Accommodation. W.M. 9 (1958) 2, 93–107.

Welling M.H.F., B.: Episcopal hierarchy. A Study of its erection in mission countries (1946–1956). 122 pag. Tilburg 1958.

IV

MISSIEGESCHIEDENIS EN MISSIOGRAFIE

Alegre S.J., F. J.: Historia de la Provincia de la Compañia de Jesús de Nueva España. Tom. II (1597–1639). Nueva edición por E. J. Burrus S.J. y F. Zubillaga S.J. XXXII + 13* + 747. Roma 1958.

Angerhausen, J.: Brückenschlag nach Afrika. Die Reise des Bischofs von Münster Dr. Michael Keller in die ost- und südafrikanischen Missionen. 166 S. Düsseldorf 1957.

Ballon S.J., R, J.: Bildungsfreudiges Japan. D.K.M. 77 (1958) 47–50.

Beckmann S.M.B., Joh.: Der Wandel der Missionslage seit dem zweiten Weltkrieg. N.Z.M. 14 (1958) 81–102.

Bernard-Maitre S.J., H.: De la Question des Termes à la Querelle des Rites de Chine. Le Dossier Foucquet de 1711. N.Z.M. 14 (1958) 178–195.

Bettray S.V.D., Joh.: Die Priesterseminare der Steyler Missionsgesellschaft in China. Z.M.R. 32 (1958) 32–38.

—: Ausbildung und Erziehung in den Kleinseminarien der Gesellschaft des Göttlichen Wortes in China. l.c. 125–133.

Biermann O.P., B.: Die Sklaverei in Maranhão-Brasilien im 17. Jahrhundert. Ein unveröffentlichtes Dokument aus der Tätigkeit des P. Antonio Vieira S.J. mit einem Kommentar. N.Z.M. 13 (1957) 217–225.

—: Lascasiana. Unedierte Dokumente von Fray Bartolomé de Las Casas. Arch. Fr. Praed. XXVII (1957) 337–358.

—: Las Casas im Kampf. Z.M.R. 42 (1958) 22–32.

Bilan du Monde 1958–1959. Vol. I 428 pag. – Vo.l II 1200 pag. Paris:Tournai 1958.

Borges O.F.M., P.: La extirpación de la idolatría en Indias como método misional (siglo XVI). Miss. Hisp. 14 (1958) 193–270.

Bouchaud, J.: L'Eglise en Afrique noire. Paris 1958.

Bouchaud C.S.Sp., J.: Les conditions de la vie chrétienne à Donala. P.M. 1 (1958) 252–260.

Boucher, J. T.: Thailand recruits Lay Apostles. M.B. 10 (1958) 103–109.

Boudens O.M.I., Rob.: The Catholic Church in Ceylon under Dutch Rule. 267 pag. Romae 1957.

Bours, Th. M.: Notities over internationale hulpverlening. K.M. 78 (1957) 227–229; 270–271.

Boxer, C. R.: The Dutch in Brazil 1624–1654. XVI + 327 pag. Oxford 1957.

Brada O.P., W.: Bisschop Niewindt 1842–1852. 121 blz. Curaçao 1957.

Brasio C.S.Sp., Ant.: Monumenta Missionaria Africana. Africa Ocidental (1342–1499). Segunda Série. Vol. I. XLVII + 758 pag. Lisboa 1958.

Brebeuf, Saint Jean de: Les Relations de ce qui s'est passé au Pays des Hurons (1635–1648). Publiées par Theodore Besterman. XXVII + 229 pp. Genève 1957.

Buys S.V.D., J. e.a.: Missie nu. Aktuele Missieproblemen. 160 blz. Deurne 1958.

Bühlmann O.F.M.Cap., Walb.: Hier spricht Afrika. D.K.M. 77 (1958) 3–7.

Catholic Directory of Japan 1958. – 385 pag. Tokyo 1958.

Catholic Directory of the Philippines 1958. 593 pag. Manila 1958.

Chapard, S.: L'Univers missiónnaire de Claudel. M.d.E. 33 (1958) 49–57.

Chappoulie, Mgr. H.: Luttes de l'Eglise. I 274 pag. Paris 1957. – II. 350 pag. Paris 1958.

Considine M.M., J.: African Gods in Catholic Bahia. W.M. 8 (1957) 77–95.

Cordova Salinas O.F.M., Diego de: Crónica Franciscana de las Provincias del Perú. New Edition with Notes and Introduction by Lino G. Canedo O.F.M. XCIII + 1195 pp. Washington D.C. 1957.

Crezi O.F.M., Dom.: Mons. Ant. Laghi da Castrocaro (1686–1721). Vescovo tit. di Lorima, Vicario Apostolico di Shensi e Shansi. XV + 182 pp. Firenze 1957.

Cuvelier Mgr. J.- Boon CssR., J.: Koningin Nzinga van Matamba. 234 blz. Brugge 1957.

Damm O.S.B., Fabian: Korea gestern und heute. D.K.M. 77 (1958) 10–15.

Dehergne S.J., J.: Une vie illustrée de Notre-Seigneur au temps des Ming. N.Z.M 14 (1958) 103–115.

Delacroix e.a., S.: Histoire Universelle des Missions Catholiques. III. Les Missions contemporaines (1800–1957). 446 pag. Paris 1958.

Dempsey, J.: Mission on the Nile. XII + 247 pp. London 1957.

De Souza, C.: India's Glorious Heroes. M.B. 10 (1958) 547–553.

Donders, R.: In het ghetto van de wereld. K.M. 78 (1958) 322–325.

Dörrie, H.: Drei Texte zur Geschichte der Ungarn und Mongolen: Die Missionsreisen des fr. Julianus O.P. ins Uralgebiet (1234–1235) und nach Russland (1237) und der Bericht des Erzbischofs Peter über die Tartaren.-Nachr. der Akademie der Wissenschaften in Göttingen. I Philologisch-Historische Klasse. Jahrg. 1956, no. 6 S. 125–202.

D'Souza, H. J.: Miscasting of Caste. W.M. 8 (1957) no. 4 pag. 62–76.

—*:* India's Debt to Catholic Schools. W.M. 9 (1958) no. 1 pag. 52–63.

D'Souza S.J., Jerôme: Sardar Panikkar and Christian Mission. 146 pp. Trichinopoly 1957.

Duperray S.A.M., E.: L'Abbé J. Monchanin S.A.M. (1895–1957). Notes biographiques. E.V. 10 (1958) 6–27.

—*:* L'abbé J. Monchanin (1895–1957) P.M. 1 (1958) 55–62.

Effa, H.: Actualité africaine et christianisme. E.V. 10 (1958) 128–135.

Egaña S.J., Ant. de: Monumenta Peruana. Vol. II (1576–1580). M.H.S.J. Vol. 82. M.M. Vol. 13. XVI + 43* + 891 pag. Romae 1958.

Ennis O.S.A., Arth.: Fray Alonso de la Vera Cruz O.S.A. (1507–1584). A study

of his life and his contributions to the religious and intellectual affairs of early Mexico. VIII + 210 pp. Louvain 1957.

E. V.: Bilan du monde et Expo 58. E.V. 10 (1958) 115–123.

—: Le Monde Missionnaire en 1957. E.V. 10 (1958) 179–328.

Freitag S.V.D., A.: Indonesië, een hoopvolle missie-akker. K.M. 78 (1957) 230–231.

—: Belgisch Kongo. Ibid. 302–303.

—: Een blijde boodschap van dienende liefde. Ibid. 345–347.

—: Lourdes deed de wereldmissie herleven. K.M. 79 (1958) 6–7.

—: Oost-Afrika na een eeuw missiearbeid. Ibid. 115–117.

FRIED, J. – BETTRAY S.V.D., JOH.: Oesterreichische Priester, Brüder und Schwestern in aller Welt. 184 S. Wien 1957.

Friede, J.: Los franciscanos y el clero en el nuevo reino de Granada durante el siglo XVI. Miss. Hisp. 14 (1958) 271–320.

FUSERO, CL.: Daniele Comboni. 304 pag. Bologna 1957.

Garofalo, S.: Per il giubileo di Sua Eminenza il Card. Prefetto della S.C. de Propaganda Fide e Gran Cancelliere del Pont. Ateneo Urbaniano. E.D. 11 (1958) 3–18.

Geerts, F.: Beschouwingen over de katholieke missies in Belgisch Kongo, Ruanda en Urundi (30-6-1957). K. en M. 38 (1958) 116–122.

—: De Kerk op de Nederlandse Antillen. K. en M. 38 (1958) 199–205.

Gerlier, Card. – e.a.: Témoignages sur l'abbé J. Monchanin (1895–1957). E.V. 10 (1958) 28–70.

Grān, Frank Thanh: Studenten aus Vietnam in Frankreich. D.K.M. 77 (1958) 106–107.

Granero S.J., J. M.: San Ignacio de Loyola. La preocupación misional en su Epistolario. M.E. 5 no. 19 (1957) 11–22.

Grimm O.F.M.Cap., Bischof Gratian: Christen auf Nias. D.K.M. 77 (1958) 80–82.

Guillou, J. Le: Les Jeunes Eglises et leur influence dans le mouvement oecuménique depuis Evanston. E.V. 9 (1957) 437–447.

Haas, H.: Viel und doch viel zuwenig. D.K.M. 77 (1958) 8–10.

—: Der Anfang ist gemacht. Ibid. 41–44.

Hasink, Dareā: The Church in the Soviet Union. W.M. 9 (1958) 2, 32–40.

Hecken C.I.C.M., J. van: Communistes et Missionnaires chez les Mongols de la Mongolie intérieure. Miss. Bull. 8 pp. 647–652, 712–717; 9 pp. 14–19, 83–88, 154–159, 222–230.

—: Les réductions catholiques du pays des Alashan. N.Z.M. 14 (1958) 29–40; 131–144.

Hermans C.M., H.: Lekenapostolaat in de missie. Het Maria-Legioen in Tientsin. H.M. 37 (1958) 91–107.

HINTRINGER O.F.M.CAP., HERMENEGILD: Gräber am Sungari. Ein Beitrag zur Geschichte der Kapuzinermission von Kiamzszc. 144 S. Fügen (Tirol) 1958.

Hornung S.J., P.: Die katholische Kirche in Schweden. K.M.J. 25 (1958) 67–74.

HOUANG, FR.: Ame chinoise et christianisme. 152 pag. Paris-Tournai 1958.

Hurt S.M.M., M. Le: La leçon des événements de 1947 à Madagascar. M.d.E. 14 (1958) 84–94.

Jaegher, R. J. de: Le Père Antoine Cotta. E.V. 9 (1957) 374–390.

Kaspar O.S.B., Adelh.: Die Veröffentlichungen der Benediktiner-Missionare in Tokwon und Yenki. Z.M.R. 42 (1958) 108–125.

Keane W.F., Th.: The Apostolic Age of Nyasaland. W.M. 9 (1958) 2, 65–71.

Kilger O.S.B., L.: Zur Dominikaner-Mission des 16. Jahrhunderts in West- und Ostindien nach dem Archiv der spanischen Botschaft beim Heiligen Stuhle in Rom. N.Z.M. 13 (1957) 226–230.

—*:* Der erste einheimische Ordenspriester in der alten Kongomission. N.Z.M. 14 (1958) 50–52.

—*:* Der einheimische Klerus in der mittelalterlichen Germanenmission. N.Z.M. 14 (1958) 161–177.

Koendjono S.J., Th.: Die Universität im Geistesleben Indonesiens. D.K.M. 76 (1957) 172–175.

Koenen, G.: De Trappisten van Achel naar Kongo. K. en M. 38 (1958) 10–13.

Konings S.M.A., Mgr. A.: Diocese of Keta-Ghana, West Africa. W.M. 9 (1958) no. 1 pag. 108–111.

Koren C.S.Sp., H. H.: The Spiritans .A History of the Congregation of the Holy Ghost. (Duquesne Studies. Spiritan Series 1.) XXIX and 641 pag. Pittsburgh 1958.

Kowalsky O.M.I., Nik.: Zur Entwicklungsgeschichte der Apostolischen Vikare. N.Z.M. 13 (1957) 271–286.

Kowalsky O.M.I., Nic.: Fra Lorenzo Brancati di Lauria, missionologo quasi sconoscinto di Propaganda Fide. E.D. 10 (1957) 383–393.

Kramer O.F.M., Mgr. Constans: De Zwijgende Kerk van China. H.M. 37 (1958) 129–140.

Kuven, Br. Pirmin: Deutsche Krankenbrüder im Malayischen Urwald. D.K.M. 77 (1958) 137–141.

Lamers O.Praem., B. J.: Der Apostel Thomas in Südindien. H.M. 14 (1958) 15–28; 116–130.

Lamirande O.M.I., E.: L'implantation de l'Eglise catholique en Colombie-Britannique 1838–1848. Rev. de l'Univ. d'Ottawa 28 (1958) 213–225; 323–363.

Laufer M.S.C., C.: 75 Jahre Rabaul (Neuguinea). D.K.M. 77 (1958) 111–113.

Laures S.J., J.: Kirishitan Bunko. A Manual of Books and Documents on the early christian Mission in Japan, with special reference to the principal libraries in Japan and more particularly to the collection at Sophia University, Tōkyō, and with an Appendix of Ancient Maps of the Far East, especially Japan. Third, revised and enlarged edition. XXIV + 536 pp. Tōkyō 1957.

Lefèvre, Mgr. L. A.: Eglise du Maroc. Quelques directives 1950–1957. 140 pag. Rabat 1957.

Leflon, J.: Eugène de Mazenod, évêque de Marseille, fondateur des Missionnaires Oblats de Marie Immaculée 1782-1861. 491 pag. Paris 1957.

Leite S.J., S.: Monumenta Brasiliae. Vol. II (1553–1558). (M.H.S.J., vol. 80. M.M., vol 11). 88 *+519 pag. Roma 1957.

Loffeld C.S.Sp., Ed.: Tussen twee Polen. I Afrikaanse indrukken en ervaringen. H.M. 37 (1958) 75–90.

—*:* II Cultuur-ervaringen op een missiologische reis. l.c. 141–165.

—: III Discriminatie - Paternalisme - Fraternisatie. l.c 205–223.

Marcelline, Sr. M.: Direct Apostolate by Sisters in Taiwan. M.B. 10 (1958) 541–546.

Marchand O.M.I., G.: Le collège universitaire catholique Pie XII. Mess. 32 (1957) 148–155.

Masson S.J., J.: Vocations sacerdotales en Afrique. N.R.Th. 90 (1958) 67–76.

Maximos IV, S. B.: Arabes, chrétiens et Musulmans. E.V. 10 (1958) 124–127.

Mc Grath, I. S.: Convert Saturation Point in Taiwan. M.B. 10 (1958) 6–14.

—: Catholic Education in Taiwan. M.B. 10 (1958) 435–443.

MEERSMAN O.F.M., ACHILLES: The Franciscans in Bombay. History of the Franciscans in the territory comprised within the Boundaries of the present Archidiocese of Bombay. 279 pag. Bangalore 1957.

Meersman O.F.M., Ach.: The Franciscans in India from their suppression in 1835 to the present Day. N.Z.M. 13 (1957) 208–216.

Mélan-Daniel, fr.: Le problème scolaire au Japon. Mess. 14 (1958) 301-308.

Melckebeke C.I.C.M., Mgr. C.: La Diaspora Chinoise 1958. Mess. 14 (1958) 330–335.

Mestdag S.J., A.: De Jezuïeten in Kongo en Ruanda-Urundi. K. en M. 38 (1958) 188–195.

P. METODIO DA NEMBRO O.F.M.CAP.: I Cappuccini nel Brasile. Missione e Custodia del Maranhão (1892–1956). XXIV + 511 pag. Milano 1957.

Mikumo, A.: Regards d'un catholique sur le Japon d'aujourd'hui. E.V. 9 (1957) 430–436.

Monsterleet S.J., J.: Une mystique d'assimilation missionnaire. Organtino Soldo Gnecchi, l'apôtre de Kyoto (1533–1609). L.M.C. 7 (1957) 301–306.

—: The Church in Postwar Japan. M.B. 10 (1958) 209–218.

N.N.: Kirche im Maghreb. D.K.M. 77 (1958) 67–72.

O'Brien, B. Th.: Mission Problems in the Philippines. M.B. 10 (1958) 317–326.

—: Missionary Successes in Korea. l.c. 535–540.

O'Neill S.M.A., P.: Ghana, the symbol of Africa. W.M. 9 (1958) 2, 41–47.

Oss C.I.C.M., M. van: De katholieke Kerk in communistisch China. K.A. 13 (1958) Kol. 629–646.

Otto S.J., Alfr.: Die katholische Kirche in Skandinavien. K.M.J. 25 (1958) 62–66.

Paviotti S.D.B., O.: The Cross in Assam. W.M. 9 (1958) no. 1 pag. 111–115.

Perraudin P.B., J.: Le Cardinal Lavigerie et Léopold II. Zaïre 11 (1957) 9–10; 901–932; 12 (1958) 37–64; 165–178; 275–292; 393–412.

Peters, Jos.: Weltpriestereinsatz in den Missionen. Neue Anregungen und Verwirklichungen. Priester und Mission 1957 S. 9–24.

—: Einsatz ausländischer Laien in den Missionen als Laienmissionare und als Missionshelfer. l.c. 71–90.

—: Het vluchtelingenvraagstuk in China, Formosa, Korea en Vietnam. K.M. 78 (1957) 234–237.

—: Wanneer vindt Japan zichzelf terug? Ibid. 265–267.

—: Om de godsdienst van het Chinese volk. Ibid. 292–294.

—: Taak der Kerk in de nieuwe wereldorde. Ibid. 340–343.

—: Welke koers gaat Ceylon varen? Ibid. 359–361.

—: India op de grens van socialisme en kommunisme. K.M. 79 (1958) 10–14.

—: Onrecht in de Arabische wereld. Ibid. 34–37.

—: Afrika's steden overbevolkt. Ibid. 70–72.

—: Nigeria op de grens van onafhankelijkheid. Ibid. 72–74.

—: Aziatische en Afrikaanse studenten willen ons ontmoeten. Ibid. 98–100.

—: Zum Afrikakongress der „Internationalen Katholischen Organisationen" (O.I.C.) in Bad Godesberg, 24–27 April 1958. D.K.M. 77 (1958) 99–105.

Philips, G.: Die neue theologische Fakultät an der Universität Lovanium, Léopoldville (Belgisch-Kongo). Z.M.R. (1958) 66–68.

Placid, T.O.C.D.: Portuguese religious conquests in Malabar under the diocese of Cochin during the sixteenth Century. The report for 1597. N.Z.M. 13 (1957) 287–306.

P.M.B.: Statistische gegevens per 1 januari 1958 omtrent missionarissen van Nederlandse afkomst. H.M. 37 (1958) 173–187.

—: Waar Nederlandse missionarissen werkzaam zijn. M.A. 13 (1958) 79–94.

—: Nederlandse Missieprelaten. l.c. 95–96.

Promper, W.: Entwicklung der Universität Lovanium in Belgisch Kongo Z.M.R. 42 (1958) 68–69.

Quéguiner M.E.P., M.: Le témoignage global de l'Eglise. L.M.C. 8 (1958) 73–77.

Rath C.S.Sp., J.: Kirche und Sekten in Afrika. K.M.J. 25 (1958) 18–21.

Reiff S.J., K.: Les Séminaires au Japon. Mess. 14 (1958) 296–300.

Rétif S.J., A.: Au service de l'Afrique chrétienne. Le personnel missionnaire en Afrique noire. Etud. 299 (1958) 32–42.

—: Les évêques français et les missions au XIX siècle. Etudes 90 (1957) 362–372.

—: La situation missionnaire en Amérique Latine. L.M.C. 8 (1958) 177–183.

—: Le mouvement missionnaire en France depuis 1945. M.d.E. 14 (1958) 144–151.

Rommes S.C.J., M.: De Priesters van het H. Hart in Kongo. De vikariaten Stanleystad en Wamba. K. en M. 38 (1958) 14–21.

Scarin P.B., Ant.: Un exemple d'apostolat des laïques. Le mouvement familial d'Albertville. Lumen Vitae 12 (1957) 673–684.

Schijns C.I.C.M., J.: China en de Kerk. K. en M. 38 (1958) 143–147.

Sievers, A.: Das Christentum in Ceylon. St. d. Z. 161 (1958) 410–420.

SILVA RÊGO, ANT. DA: Le Patronage portugais. Aperçu historique. XXIX + 340 pp. Lisboa 1957.

SILVA RÊGO, ANT. DA: Documentaçao para a História das Missões de Padroado Portugués do Oriente. India. Vol. 12 (1572–1582). XXXVI + 941 pp. Lisboa 1958.

Smits W.P., Ant.: De overdracht van de Kerk in Afrika aan de inheemse clerus. H.M. 37 (1958) 224–234.

SOARES, A. A.O.: Truth shall prevail. Reply to Niyogi Committee. 276 pag. Bombay 1957.

Spae C.I.C.M., J.: Japanese Poll on Religion. W.M. 9 (1958) no. 1 pag. 64–75.

—: De missiehulp op nieuwe wegen. K. en M. 38 (1958) 126–132.

Spicht CssR., H.: Notes africaines. L.M.C. 8 (1958) 92–111.

Spruijt CssR., Nic.: Refugees from behind the black curtain. W.M. 9 (1958) no.1, pag. 45–52.

Storme, M.: Rapports du Père Planque, de Mgr. Lavigerie et de Mgr. Comboni sur l'Association Internationale Africaine. 169 pp. Bruxelles 1957.

Straelen S.V.D., H. van: Japan. Geestelijke nood onder de toekomstige leiders. K.M. 79 (1958) 79–88; 108–110.

—: The academic World of Japan. W.M. 9 (1958) 2, 53–64.

Taguchi, Mgr. Paul Y.: Breaking the population barrier of Japan. W.M. 9 (1958) no. 1, pag. 93–107.

Taube, M. de: Nouvelles recherches sur l'histoire politique et religieuse de l'Europe orientale à l'époque de la formation de l'Etat russe (IXe et Xe siècles). Istina 4 (1957) 9–32; 265–278; 5 (1958) 7–16.

Thijsen, P.: Charles de Foucauld d'après ses écrits. Rev. eccl. de Liège 44 (1957) 279–291.

Thorgilsson, Phorallur: The Catholic Church in Iceland. W.M. 9 (1958) no. 1 pag. 33–44.

Tisserant, Card. E.: Eastern Christianity in India. A. History of the Syro-Malabar Church from the earliest time to the present day. XIX + 266 pp. London 1957.

Trivière M.E.P., L.: The Head-hunters of Formosa. W.M. 9 (1958) 32, 48–52.

Voillaume, R.: Frère Charles de Jésus, prêtre. M. d. E. 33 (1958) 44–48.

Vroemen S.M.M., M.: Het lied van een eiland. H.M. 37 (1958) 235–245.

Whelan C.S.Sp., J. B.: Our Schools: Victory in Nigeria. W.M. 8 (1957) 3, 18–26.

Wicki S.J., J.: Einige Dokumente zur Vorgeschichte der Konstitution Pius' V „Romani Pontificis" (2 aug. 1571). A.H.S.J. 26 (1957) 212–217.

Willeke O.F.M., Ven.: Die franziskanische Missionspraxis unter den Indianern Brasiliens (1585–1619). Z.M.R. 42 (1958) 133–139.

Witte O.S.B., Ch.-Y.: Les Bulles Pontificales et l'expansion portugaise au XVe siècle (suite et fin). R.H.E. 53 (1958) 5–46, 443–471.

Wyse O.F.M., Alex.: The Dissidents in Latin America. W.M. 8 (1957) 4, 42–49.

—: How catholic is „catholic" Brasil. W.M. 9 (1958) 2, 72–77.

V

LAND- EN VOLKENKUNDE, GODSDIENSTWETENSCHAP EN TAALWETENSCHAP

A. LAND- EN VOLKENKUNDE

Adam, L.: Anthropomorphe Darstellungen auf australischen Ritualgeräten. Anthr. 53 (1958) 1–50.

Aiyar, S. S.: Fêtes et légendes de l'Inde du Sud. E.V. 10 (1958) 136–142.

Aufenanger, H.: Children's Games and Entertainments among the Kumngo Tribe in Central New Guinea. Anthr. 53 (1958) 575–584.

AUJOULAT, L. P.: Aujourd'hui, l'Afrique. 400 pag. Paris-Tournai 1958.

BAECK, L.: Etude socio-économique du centre extra-coutumier d'Usumbura. 156 pp. Bruxelles 1957.

Baumann, H.: P. Wilhelm Schmidt und das Mutterrecht. Anthr. 53 (1958) 212–228.

Bézy, F.: Les fondements d'une politique des rémunérations au Congo belge. Zaïre 12 (1958) 115–150.

Biebuyck, D.: Grondrecht en grondbezit in Belgisch Congo. Zaïre 12 (1958) 151–164.

Biebuyck, D. - Dufour, J.: Le régime foncier du Congo belge. Etude ethnologique et juridique. Zaïre 12 (1958) 365–382.

BOELAARS M.S.C., J.: Papoea's aan de Mappi. 264 blz. Utrecht, z.j.

Buelens, K.: Analyse économique du problème de la propriété foncière au Congo. Zaïre 12 (1958) 227–249.

Bulck S.J., G. van: In memoriam: deux missionnaires ethnographes: les R.P. B. Costermans et P. J. Schumacher. Zaïre 12 (1958) 293–304.

Burssens, H.: Sculptuur in Ngbandi-stijl. Een bijdrage tot de studie van de plastiek van Noord-Kongo. Kongo-Overzee. 24 (1958) 1–52.

Chauleur, P.: L'évolution économique et sociale de l'Afrique. L.M.C. 8 (1958) 16–26.

Daeleman S.J., J.: Dag- en jaarverdeling bij de Bakoongo. Aequatoria 21 (1958) 98–120.

DEMEERSEMAN, A.: Tunisie. Sève nouvelle. 220 pag. Tournai-Paris 1958.

Diop, A.: Christianisme et cultures indigènes. P.M. 1 (1958) 261–265.

Dittmer, Kunz: Ackerbau und Viehzucht bei Altnigritiern und Fulbe des Obervolta-Gebietes. Paideuma 6 (1958) 429–462.

DORESSE, J.: L'Empire du Prêtre-Jean; l'Ethiopie antique et médiévale. 2 vol. Paris 1957.

Dunselman O.F.M.Cap., Donatus: Over titels bij de Mualang-Dajaks van Kalimantan Barat (West-Borneo). H.M. 37 (1958) 166–172.

Eder, M.: Familie, Sippe, Clan und Ahnenverehrung in Japan. Anthr. 52 (1957) 813–840.

—*:* Schamanismus in Japan. Paideuma 6 (1958) 367–380.

Evans-Pritchard, E.: Zande Kings and Princes. Znthr. Quaterly 30 (1957) 61–90.

FISCHER-COLBRIE, M.: Die Pankala. Beiträge zu ihrer kulturellen und linguistischen Stellung auf Grund von linguistisch-ethnologischen Untersuchungen zur Geschichte der Speere, Speerschleudern und Keulen in Australien. Micro-Bibliotheca Anthropos, vol. 27. XXIV + 187 pp. Posieux. (Freiburg Schw.) 1957.

Gusinde, M.: Die Ayom-Pygmäen auf Neu-Guinea. Ein Forschungsbericht. Anthr. 53 (1958) 497-574.

—*:* Ook Nieuw-Guinea herbergt Pygmeeën. K.M. 79 (1958) 3–5; 45–50; 75–78.

Hannan S.J., M.: Die Maschona denken anders. D.K.M. 77 (1958) 76–79.

Haselberger, H.: Die Wandmalerei der afrikanischen Neger. Zt. f. Eth. 82 (1957) 209–237.

Huber S.V.D., H.: Adangme Purification and Pacification Rituals (West Africa). Anthr. 53 (1958) 161–191.

—*:* P. Peter Schumacher, Missionar und Forscher (1878–1957). N.Z.M. 14 (1958) 216–217.

Hummel, S.: Zum Ursprung der Totengerichts- und Höllenvorstellungen bei den Tibetern. Z.M.R. 42 (1958) 48–55.

Klein, W.C.: De Congolese elite en haar problemen. Met vele opmerkingen over Nederlands Nieuw Guinea. 164 blz. Amsterdam 1958.

Kornakowa, A. D.: Lamaica aus der Mongolei. Aus dem Russischen übertragen und kommentiert von W. A. Unkrig. Micro-Bibliotheca Anthropos, vol. 25. X + 73 pp. Posieux (Fribourg) 1958.

Loewenstein, J.: Neolithic Stone Gouges from the Malay Archipelago and their Northern Prototyps. Anthr. 52 (1957) 841–849.

Locher, G. W.: Huizinga en de Culturele antropologie. Bijdra. tot de taal-, land- en volkenkunde 114 (1958) 170–191.

Luzbetak S.V.D., L. J.: The Middle Wahgi Culture: A Study of first contacts and initial selectivity. Anthr. 53 (1958) 51–87.

Maringer, J.: Die Industrie von Iwajuku I (Japan) und ihre kulturelle Einordnung. Anthr. 52 (1957) 721–731.

Melckebeke C.I.C.M., Mgr. C. van: The Chinese cover the earth. W.M. 8 (1957) no. 4, pag. 35–41.

Mohr, R.: Zur sozialen Organisation der Angas in Nord-Nigeria. Anthr. 53 (1958) 457–472.

—*:* Weltanschauliche Fragen um den heutigen Kulturwandel in Afrika. Ann. Thijmgenootschap 46 (1958) 153–172.

Müller, E. W.: L'organisation sociale des Ekonda et la terminologie sociologique. Aequatoria 21 (1958) 41–59.

Odermann, Gisela: Heilkunde der Njayomada, Nordwest-Australien. Paideuma 6 (1958) 411–428.

Philippe, R.: L'accession des Congolais à la propriété individuelle. Aequatoria 21 (1958) 5–28.

Rosner S.J., V.: Venom Sweeping as practised in the „Upar Ghat" of Jasphur. Anthr. 53 (1958) 484–496.

Schmitz, C.: Zum Problem des Kannibalismus im nördlichen Neuguinea. Paideuma 6 (1958) 381–410.

Schott, Rüd.: Die Eigentumsrechte der Trobriand-Insulaner in Nordwest-Melanesien. Anthr. 53 (1958) 88–132.

Schumacher P.A., P.: Ruanda. (Micro-Bibliotheca Anthropos, Vol. 28 A) 13 pp. Posieux 1958.

—: Altägypten und Zentralafrika. (Micro-Bibliotheca Anthropos, Vol. 28 B). 267 pp. Posieux 1958.

Seckel, D.: Buddhistische Kunst Ostasiens. 384 S. Stuttgart 1957.

Seligman, C. G.: Races of Africa. 236 pp. London 1957.

Stracke W.V., Fr.: Barundi-Christen feiern ihr Saatfest. D.K.M. 76 (1957) 168–171.

Swarup, Shanti: The Arts und Grafts of India and Pakistan. XXVI + 89 text pages,

8 col. pl., 212 line drawings and 515 half-tone illustr. The Hague 1958.

Wastl, J.: Beitrag zur Anthropologie der Negrito von Ost-Luzon. Anthr. 52 (1957) 769–812.

Wilde, L. de: Synthese van de rechtsregels inzake huwelijk bij de Tshokwe-bevolking van Kahemba. Kongo-Overzee 23 (1957) 129–145.

Zahl, K. F.: Veränderungen der japanischen Sozialstruktur nach dem zweiten Weltkrieg. Mon. Nipp. 13 (1957) 39–66.

B. GODSDIENSTWETENSCHAP

Ancy, M. d': Itinéraire syncrétiste. P.M. 1 (1958) 219–251.

Bakker S.J., J.: Nieuwe godsdiensten in Indonesië. I.M. 1958 blz. 46–53.

Berger, P. L.: Motif messianique et processus social dans le Bahaïsme. Arch. Sociol. des religions 2 (1957) 93–107.

BOCCASINO, R.: Etnologia religiosa. XXIII + 353 pag. Torino 1958.

Bulcke S.J., K.: De Hindoes, het meest godsdienstige volk ter wereld. K.M. 79 (1958) 142–144.

Burgmann S.V.D., A.: Diepe godsdienstzin in primitieve kulturen. K.M. 79 (1958) 139–141.

BRILLANT, M. – AIGRAIN, R.: Histoire des Religions. Tome V. 386 pag. Paris 1957.

Dams, Th.: Alle religieuze aspiraties in het christendom vervuld. K.M. 79 (1958) 166–169.

Dejeux, J.: En face de l'Islam et des musulmans. L.M.C. 8 (1958) 217–224.

— Quelques problèmes de dogme. l.c. 225–249.

— Quelques manifestations du culte. l.c. 250–274.

— Quelques problèmes missionnaires. l.c. 275–287.

Dumoulin S.J., H.: Buddhismus und Christentum. Zu einigen Neuerscheinungen in Japan. Z.M.R. 42 (1958) 208–217.

Eberhardt, Jacq.: Messianisme en Afrique du Sud. Arch. Sociol. des religions 2 (1957) 31–56.

Edamaram S.J., J.: Les pèlerinages dans l'hindouisme et le Christianisme. Lumen Vitae 13 (1958) 267–276.

Freitag S.V.D., A.: God-zoekende mensheid. K.M. 79 (1958) 130–133.

GRIMM, G.: The doctrine of the Buddha. The Religion of Reason. 536 pag. London 1957.

Guiart, J.: Institutions religieuses traditionnelles et Messianismes modernes à Fiji. Arch. sociol. des religions 2 (1957) 3–30.

Hacker, P.: Der Dharma-Begriff des Neuhinduismus. Z.M.R. 42 (1958) 1–15.

Houben S.J., J.: Ibn Rushd (Averroes) as a Muslim philosopher. Bijdr. S.J. 19 (1958) 32–52.

Houben S.J., J.: De godsdienstigheid van de Islam. K.M. 79 (1958) 158–160.

HUMPHREYS, CHRISTMAS: Zen Buddhism. XIII + 242 pp. London 1958.

LEMAÎTRE, S.: Hindouisme ou Sanatana Dharma. 128 pp. Paris 1957.

Linden S.V.D., C. van der: De „godsdienstige" waarden van het boeddhisme. K.M. 79 (1958) 147–149.

Lokuang, Stan.: La Sapienza dei Cinesi. Il Confucianesimo. 2e ed. X. 243 pag. Roma 1957.

Morisset S.J., P. L.: Moslems: Beyond hope of conversion? W.M. 8 (1957) 3, 89–96.

Mullie C.I.C.M., J.: De verheven moraal van het Konfucianisme. K.M. 79 (1958) 154–157.

Peters, Jos.: Atheïstisch materialisme een gevaar voor iedere godsdienst. K.M. 79 (1958) 162–165.

Schick, E.: Ueber die Begegnung zwischen Zen-Buddhismus und Christentum. E.M.M. 102 (1958) 117–128.

Straelen, H. van: The Religion of Divine Wisdom. 236 pag. Kyoto 1957.

Straelen, H. van: Un messianisme japonais contemporain. Arch. Sociol. des religions 2 (1957) 123–132.

Straelen S.V.D., H. van: Het Shintoïsme. K.M. 79 (1958) 151–152.

Vorbichler S.V.D., A.: Das Opfer auf den heute noch erreichbaren ältesten Stufen der Menschheitsgeschichte; eine Begriffsstudie. 198 u. 12 S. Mödling bei Wien 1956.

Yau Wan Shan: Art Chinois et Bouddhisme. E.V. 10 (1958) 377–383.

Zigmund Cerbu, A.: Aspects socio-politiques du Bouddhisme contemporain. L.M.C. 7 (1957) 292–300.

C. TAALWETENSCHAP

Berg, C. C.: Het Javaanse gebruik van het Sanskrit woord Rāsajā. Bijdr. tot de taal-, land- en volkenkunde 114 (1958) 1–16.

Blavier, E.: Dictionnaire-Woordenboek. Lingala-Français-Néerlandais; Français-Lingala-Néerlandais; Nederlands-Lingala-Frans. 542 blz. Léopoldville 1958.

Boelaert M.S.C., E.: Lianja-Verhalen. I Ekofoversie. 244 blz. Tervuren 1957.

Dekkers, A. M. – Vries, J. H.: Woordeboek Afrikaans-Zoeloe en Zoeloe-Afrikaans. V, 459 blz. Afrikaanse Persboekhandel 1958.

Jacobs, J.: Long consonants and their tonal function in Tetela. Kongo-Overzee 23 (1957) 200–212.

Jaritz, J.: Die Kassitischen Sprachreste. Anthr. 52 (1957) 850–898.

Hulstaert M.S.C., G.: Proverbes Mongo. 828 pag. Annales du Musée Royal du Congo Belge. Linguistique. Vol. 15. Tervuren 1958.

Köster S.V.D., H.: Bemerkungen zu einem chinesisch-lateinischen Lexikon. N.Z.M. 14 (1958) 152–155.

Loogman C.S.Sp., Alf.: Korte Swahili Spraakkunst. 75 blz. Rhenen 1958.

Lopatin, I. A.: The Tungns languages. Anthr. 53 (1958) 427–440.

Magnum Lexicon Sinico-Latinum. Auctoribus P.P. Theodoro Mittler, Ernesto Böhm S.V.D., ab Excell. D. Vito Chang S.V.D., episcopo Cyanitano examinatum et ab P. Ernesto Böhm S.V.D. recognitum et editum. 2000 pag. Hongkong 1957.

Meeussen, A. E.: Morfonologie van de vervoeging in het Suthu. Zaïre 12 (1958) 383–392.

Ntahokaja, J. B.: La place des langues bantu dans la culture africaine. Kongo-Overzee 23 (1957) 232–241.

Santandrea, S.: An Elementary Study of the Golo Language. Anthr. 52 (1957) 899–936.

Stappers C.I.C.M., L.: L'emploi des personnels isolés en Ciluba. Kongo-Overzee 24 (1958) 72–79.

Teeuw, A. en Uhlenbeck, E. M.: Over de interpretatie van de Nāgarakrtāgama. Bijdr. tot de taal-, land- en volkenkunde 114 (1958) 210–237.

Vansina, J.: Taalgeografische toestand in het Kuba-gebied. Aequatoria 21 (1958) 1–4.

Whiteley, W. H.: The work of the East African Swahili Committee. Kongo-Overzee 23 (1957) 242–255.

Wils, J.: Een nieuwe synthese der Australische taalwetenschap? H.M. 37 (1958) 38–46.

Worms, E. A.: Australian mythological terms: their etymology and dispersion. Anthr. 52 (1957) 732–768.

VI

PROTESTANTSE ZENDINGSWETENSCHAP

ANDERSEN, W.: Auf dem Wege zu einer Theologie der Mission. 48 S. Gütersloh 1957.

Bavinck, J. H.: Bijbel en ras. De Heerbaan 11 (1958) 53–70.

—: H. Kraemer als denker en medewerker. De Heerbaan 11 (1958) 84–96.

Bieder, W.: Das dreifache Werk des Heiligen Geistes und die Mission heute. E.M.M. 102 (1958) 102–116.

Dürr, H.: Protestantische Mission in Vergangenheit und Gegenwart. K.M.J. 25 (1958) 12–17.

Ebneter, A.: Kirche und Mission im Protestantismus. K.M.J. 25 (1958) 6–11.

Kruyt, J.: De huidige ontwikkeling in Poso (Midden-Celebes). De Heerbaan 10 (1957) 211–227

LEHMANN, A.: Die Kunst der jongen Kirchen. 255 S. Berlin 1957.

Locher, G.: Culturele antropologie en oecumene. De Heerbaan 10 (1957) 176–198.

—: Inleidende beschouwing over het rassenvraagstuk van het standpunt van de culturele antropologie. De Heerbaan 11 (1958) 5–25.

MYKLEBUST, O. G.: The Study of Missions in theological Education. Vol. II. 412 pp. Egede Instituttet, Oslo 1957.

OOSTHUIZEN, G. C.: Theological Discussions and Confessional Developments in the Churches of Asia and Africa. 327 blz. Franeker 1958.

VICEDOM, G. F.: Missio Dei. Einführung in eine Theologie der Mission. 104 S. München 1958.

Boekbespreking

Bibliotheca Missionum. Begonnen von P. ROBERT STREIT O.M.I., fortgeführt von P. JOHANNES DINDINGER O.M.I. *XII. Band: Chinesische Missionsliteratur 1800–1884*, no. 1–1217. Veröffentlichungen des Internationalen Instituts für Missionswissenschaftliche Forschung. XVII und 745 S. Verlag Herder, Freiburg 1958.

Van het bibliografisch standaardwerk, de Bibliotheca Missionum, door P. Rob. Streit O.M.I. onder medewerking van P. Joh. Dindinger O.M.I. begonnen en na het overlijden van P. Streit door P. Dindinger onder medewerking van zijn ordebroeder P. Joh. Rommerskirchen voortgezet, waren vóór de oorlog 1940–1945 reeds elf omvangrijke delen verschenen. Het manuscript van de drie volgende delen (12–14) met gegevens over de Chinese missieliteratuur, dat te Freiburg i. Br. voor de druk gereed lag, ging tengevolge van oorlogshandelingen verloren, zodat dit werk opnieuw moest worden aangevat. Ondanks moeilijkheden van verschillende aard zijn P. Dindinger en zijn onvermoeide medewerkers P. Joh. Rommerskirchen O.M.I. en P. Nik. Kowalsky O.M.I. hiermede aanstonds begonnen en legden onlangs – intussen hebben zij nog zeven andere delen (15–21) der Bibliotheca Missionum met gegevens over missieliteratuur betreffende Afrika, Australië en Oceanië gepubliceerd – als resultaat van hun moeizaam zwoegen het twaalfde deel, geticeld: „*Chinesische Missionsliteratur 1800–1884*", op tafel; het werd met evenveel piëteit als betekenis opgedragen: Confessoribus et Martyribus in Sinis.

In een sober „Vorwort" herinnert de intussen overleden P. Dindinger eraan, dat de geesteshouding van de achttiende eeuw, de Franse revolutie en de Napoleontische oorlogen aan de missie in China misschien nog meer dan elders belemmeringen in de weg hebben gelegd. Op de suggestie van Stefano Borgia om in China inheemse bisschoppen te benoemen is de S. Congregatio de Propaganda Fide toen, helaas, niet ingegaan. Gedurende de negentiende eeuw waren er in China slechts weinig Europese missionarissen; ook de inheemse priesters, die in het college te Napels hun studies hadden gemaakt, waren weinig talrijk; bovendien zijn tegen laatstgenoemden niet zelden klachten ingebracht, waarvan het al of niet gefundeerde moeilijk valt na te gaan. Daarbij kwamen vervolgingen van de kant der centrale en plaatselijke instanties. In de grond van de zaak waren de voorwaarden voor de christelijke godsdienst dezelfde in het Romeinse rijk en in China, nadat hier Yungchen het tolerantie-edict van K'ang-hsi opgeheven had: in beide gevallen ging het over een ongeoorloofde godsdienst, die zich vergreep aan de bepalingen van het wetboek van strafrecht, omdat men niet meedeed aan de keizercultus. In het Romeinse rijk was de positie van de geloofsboden in zover gunstiger, als deze Romeinse onderdanen of zelfs burgers waren. Naar China kwamen buitenlanders uit het onbekende en goeddeels verachte Westen. Tengevolge van de opium-oorlog omstreeks het midden van de negentiende eeuw opende Engeland min of meer de poorten van China; de overige Westerse mogendheden poogden zich al langer hoe

meer dergelijke handelsvoordelen te verzekeren. Bovendien streefden de Franse gezant Lagrené en zijn opvolgers, in het belang van het prestige en de culturele invloed van Frankrijk, naar vrijheid voor de missionarissen en de Chinese christenen. Zo ontwikkelde zich, onder erkenning van Rome, het protectoraat van Frankrijk over de missie, dat licht- en schaduwzijden had; zeker, de missionarissen konden thans werken, maar de heidense autoriteiten zagen in deze ,,ongelijke verdragen'', waarachter wapengeweld stond, een politieke inmenging in Chinese aangelegenheden. Zo ontstonden niet zelden heftige reacties; ook kwam het voor, dat heidenen zich voor het geloofsonderricht meldden in de hoop op stoffelijke voordelen, die de christenen genoten. Veel kwaad bloed zetten ook de schadeloosstellingen, die na overvallen door Chinezen van China geëist werden, zelfs na moord op missionarissen.

Ook het elfde deel van de Bibliotheca Missionum bevatte reeds veel gegevens over Chinese missionarissen, met name de martelaren onder hen, omdat in de zaligverklaring-processen de causae van de bloedgetuigen uit Annam, Tonkin en China tezamen behandeld werden; om veelvuldige verwijzingen te voorkomen vermeldt de samensteller in het voorwoord ongeveer honderd nummers uit het elfde deel, die in dit opzicht aandacht verdienen.

Bij het doorbladeren van dit twaalfde deel constateren we herhaaldelijk, dat dit monumentale werk niet louter een soort catalogus van de gedrukte missieliteratuur behelst, maar ook inzicht-gevende notities bevat over de inhoud van de aangehaalde geschriften, waaronder talrijke brieven van missionarissen, en niet zelden een korte levensschets van de schrijvers, o.a. Jean Gabriel Perboyre C.M. (blz. 122–142) – op blz. 137 wordt Huybergen blijkens het gebruikte lettertype abusievelijk als persoonsnaam beschouwd, terwijl het feitelijk een plaatsnaam is –, J. Gabet C.M. (blz. 207), E. Huc (blz. 237), J. M. Moije M.E.P. (blz. 478), de natuurkundige Armand David C.M. (blz. 458), H. Otto C.I.C.M. (blz. 582), J. Freinademetz S.V.D. (blz. 614), Mgr. Ferd. Hamer C.I.C.M. (blz. 630).

Zo vormt ook dit twaalfde deel van de Bibliotheca Missionum, waarvan de uitgave niet slechts de uiterst accurate samenstellers, maar ook het Internationales Institut für missionswissenschaftliche Forschung, onder welks auspiciën het verscheen, ot ere strekt, een onontbeerlijk hulpmiddel voor de beoefening van de missiewetenchap, met name van de missiegeschiedenis. Dat de uitgave ook druktechnisch uittekend verzorgd is, spreekt bij Verlag Herder Freiburg van zelf.

Nijmegen ALPH. MULDERS

ROBRECHT BOUDENS O.M.I.: *The Catholic Church in Ceylon under Dutch Rule.* 267 pag. Rome 1957.

De geschiedenis van de katholieke Kerk op Ceylon begint met de ontdekking van het land door de Portugezen in 1505. Aanvankelijk werd er slechts sporadisch missiearbeid verricht; pas in 1543 arriveerde een groep Franciscanen, die het werk meer systematisch kon aanpakken. In 1602 verschenen er de eerste Jezuïeten, vier jaar later gevolgd door Augustijnen en Dominicanen. Een nauwkeurige bestudering van alle beschikbare bronnen heeft uitgewezen, dat op het einde van de Portugese overheersing meer dan 120 missionarissen op Ceylon werkzaam waren. De Franciscanen bedienden 90 kerken of kapellen, de Jezuïeten 47, de Augustijnen 15, de Do-

minicanen 8; deze kerken waren vooral langs de noord-, west- en zuidkust van het eiland gelegen. Sommige steden, o.a. Colombo, Mannar, Jaffne en Galle, hadden een bijna katholiek aanzicht.

Dit alles werd vernietigd toen de Hollanders in een oorlog, die twintig jaar duurde (1638–1658), de Portugezen van het eiland verdreven. Op het verblijf van een katholiek priester werd de doodstraf gesteld, terwijl de Nederlands Hervormde Kerk alléén gemachtigd was aanhangers te werven. Feitelijk bleef het land ook zonder priesters totdat een Oratoriaan uit Goa, P. Jozef Vaz, als koeli vermomd, in 1687 Ceylon wist binnen te dringen. Hij was de eerste van een reeks Oratorianen, die door de autoriteiten van de Oostindische Compagnie eerst vervolgd, later geduld werden. Vanaf 1762 werd de werkzaamheid van katholieke priesters oogluikend toegestaan. Zij werkten met zoveel succes dat, volgens het officieel rapport van de Britse bezetter, die de Hollanders in 1796 wist te verjagen, het aantal katholieken (± 67.000) groter was dan dat van de protestanten. In 1806 publiceerde gouverneur Thomas Maitland een decreet, dat aan iedereen vrijheid van geweten en eredienst toekende en alle anti-roomse plakkaten ongeldig verklaarde.

Onder de Engelsen, die op godsdienstig gebied een zekere tolerantiepolitiek huldigden, kon het katholicisme zich uitbreiden en organiseren. Toen in 1948 Ceylon de status van onafhankelijk dominion verwierf, telde het op een bevolking van bijna 8 miljoen inwoners ruim 600.000 christenen, van wie ongeveer 70.000 protestanten.

Omtrent de geschiedenis van de katholieke Kerk op Ceylon gedurende de *Portugese* periode zijn we voldoende ingelicht door het werk van P. Gnana Prakasar O.M.I., A History of the Catholic Church in Ceylon. Period of the Beginnings (1505–1602), Colombo 1924, al kan dan ook het geschetste beeld hier en daar enigszins geretoucheerd worden. Het boek van P. J. Rommerskirchen O.M.I., Die Oblatenmissionen auf der Insel Ceylon im 19. Jahrhundert (1847–1893), Hünfeld 1931, beschrijft goeddeels de geschiedenis van de katholieke Kerk op Ceylon gedurende de *Britse* periode. Met betrekking tot de *Hollandse* periode (1658–1796) bezaten we weliswaar S. G. Perare S.J., Historical Sketches. Ceylon Church History. Jaffna 1938, maar een volledige geschiedenis hiervan wachtte nog steeds op de bestudering van de Hollandse documenten op Ceylon en in Nederland. Deze leemte heeft Sch., geschoold historicus, thans op deskunsige wijze aangevuld en voor zijn uitstekende studie bovendien enkele archieven te Rome en Lissabon geconsulteerd.

In verband met de bijzondere belangstelling voor de Eerbiedw. Jozef Vaz, wiens zaligverklaringsproces te Rome aanhangig gemaakt werd, heeft Sch. niet alleen een afzonderlijk hoofdstuk aan diens arbeid op Ceylon (1687–1711) gewijd, maar ook tien tot dusver onuitgegeven brieven van zijn hand in aanhangsel (blz. 225–248) toegevoegd.

Nijmegen A.M.

Communisme et Missions. Rapports et compte rendu de la XXVIIe Semaine de Missiologie, Louvain 1957. – 192 pag. Desclеé de Brouwer, Brugge s.a.

Kommunisme en Missie. Verslagboek van de XXVIIe Missiologische Week Leuven 1957. - 87 blz. Desclée de Brouwer, Brugge z.j.

In de gehele wereld is tegenwoordig het communisme aanwezig of mogelijk; ook in de missiegebieden roept het moeilijke vraagstukken op. Het spreekt vanzelf,

dat men het atheïstisch materialisme moet afwijzen, maar heeft het communisme als zodanig ons niets te bieden of te leren; bovendien, welke beginselen moeten ons voor ogen staan, welke methoden dienen we te volgen, welke verwachtingen kunnen ons bemoedigen als het erom gaat het communisme te bestuderen, te bezweren of te bestrijden?

Het algemeen onderwerp van de 27e Missiologische Week van Leuven ,,Communisme et Missions'' was derhalve wel bijzonder actueel en men heeft bij de behandeling ervan zowel de beginselen als de feiten onder de ogen gezien. Men heeft er het vraagstuk in drievoudig opzicht beschouwd: wat leert het communisme; waar en hoe werkt, om niet te zeggen wroet, het communisme; hoe dient de christelijke gedachte en het christelijke geweten hierop te reageren?

De voordrachten van deze missiologische week, door specialisten en missionarissen gehouden, zijn wel in staat belangstelling te wekken van de missiologen, de missionarissen, de sociologen, enz. Van de voordrachten, die niet in het Frans werden uitgesproken, nl. 5 in het Vlaams en 1 in het Nederlands, heeft men in het verslagboek slechts een korte inhoudsopgave afgedrukt, doch de volledige tekst ervan in een afzonderlijk deeltje gebundeld, zoals bijna telkens ter plaatse werd aangekondigd; hierbij worde aangetekend, dat blijkbaar nog 1 Nederlandse inleider verstek heeft laten gaan, zodat zijn voordracht dan ook niet, ofschoon aangekondigd, in het supplementaire boekje kon worden afgedrukt.

Een selecte bibliografie over het communisme besluit dit uiterst leerzame verslagboek.

Nijmegen A.M.

Missiejaarboek van België 1958. - 310 blz. Pauselijke Missiewerken, Molenstraat 29, Brussel III, 1958. Prijs: 50 B. fr. Dit Missiejaarboek is een overdruk van Deel IV van het ,,Katholiek Jaarboek voor België 1958'', Interdiocesaan Centrum, Guimardstraat 5, Brussel 1958. 1500 blz. Prijs: 225 B. frs.

Het Missieboek voor België, verzorgd door de Scheutist, P. Joris Ceuppens, is thans voor de zevende maal verschenen. Na een kort overzicht van de missieorganisatie in de Katholieke Kerk (blz. 1-8), verstrekt het gedetailleerde en volledige gegevens (statistieken, grafische voorstellingen en een geografische kaart) over de Katholieke Kerk in Belgisch-Kongo en Ruanda-Urundi (kerkelijke gebieden, Ordinarissen, Orden en Congregaties, missieposten, katholiek onderwijs, aalmoezeniersdienst, katholieke pers, sociale centra, katholieke organisaties, katholieke filmactie, naamlijst van priesters en broeders); dit hoofdstuk (blz. 9 - 219) beslaat het grootste gedeelte van het jaarboek. Daarna volgen nog gegevens over de Belgische missieactiviteit buiten Kongo (blz. 220 - 273), over het Belgisch missiepersoneel (blz. 274 - 298) over de organisaties ten dienste van de missies (blz. 299 - 305) en over de missietijdschriften (blz. 306 - 310).

Dit tweetalig Missiejaarboek (de ene kolom Vlaams, de andere Frans) vormt een nuttig en bruikbaar consultatieboek en geeft een hoge dunk van de door België verrichte missiearbeid. Samensteller en uitgever van dit boek wensen we gaarne geluk met deze aanbevelenswaardige prestatie.

Nijmegen A.M.

Katholisches Missionsjahrbuch der Schweiz 25 Jahrgang 1958. 37. Jahrbuch des Akademischen Missionsbundes Universität Freiburg (Schweiz). 96 S. Selbstverlag des Skamb, Freiburg 1958.

Het tweetalige (Duits en Frans) ,,Katholisches Missionsjahrbuch der Schweiz" behandelt in het jaar 1958 als algemeen onderwerp: afgescheiden broeders op het missieveld.

In het eerste gedeelte: Aufbruch zur Missionstat, levert dr. A. Ebneter een beschouwing over ,,Kirche und Mission im Protestantismus" (blz. 6–11) en schrijft prof. dr. H. Dürr over ,,Protestantische Mission in Vergangenheit und Gegenwart" (blz. 12–17).

In het tweede gedeelte moest wel de vinger gelegd worden op ,,die grosze Wunde" en schrijft p. Josef Rath C.S.Sp. over ,,Kirche und Sekten in Afrika" (blz. 18–21), waarnaast J. Frisque S.A.M. betoogt: La Mission, source et fin de l'oecuménisme chez nos frères séparés (blz. 22–27).

Het zwaartepunt ligt in het derde gedeelte: Wege der Annäherung, met artikelen van prof. dr. Joh. Beckmann S.M.B., Der Einflusz der Missionswissenschaft auf die Beziehungen der christlichen Konfessionen (blz. 28–35); prof. dr. Rud. Geigy, Ueberkonfessionnelle Wissenschaft (blz. 36–39); p. dr. Walbert Bühlmann O.F.M. Cap., Collaboration entre catholiques et protestants (blz. 40–48).

In aansluiting bij het bovenstaande volgt nog een beschrijving van ,,Die Kirche im Norden" en wel: de katholieke Kerk in Scandinavië (blz. 62–66), en de katholieke Kerk in Zweden (blz. 67–74), waarmede Zwitserland sinds jaren in nauwere relatie staat.

Ten slotte worden nog gegevens ,,aus dem heimatlichen Missionswesen" (blz. 75–96) verstrekt, o.a. een Missionsbibliographie der katholischen Schweiz door dr. J. Specker S.M.B.

Ook ditmaal is de verantwoordelijke redacteur p. dr. Walbert Bühlmann O.F.M. Cap. erin geslaagd een uitstekend en rijk-geïllustreerd jaarboek samen te stellen en zich hiervoor de medewerking van katholieken en protestanten te verzekeren.

Nijmegen A.M.

G. Rommerskirchen O.M.I. – G. Dindinger O.M.I. – N. Kowalsky O.M.I. – *Bibliografia Missionaria Anno XXI: 1957.* 111 pag. Unione Missionaria del Clero in Italia. Roma 1958.

Telken jare worden we verblijd met een uitstekend bibliografisch overzicht van de jongste missiewetenschappelijke literatuur in ruimere zin genomen; het wordt verzorgd door de bibliothecarissen van de pauselijke missiebibliotheek der S. Congregatio de Propaganda Fide, die wel in de meest gunstige omstandigheden verkeren om naar volledigheid te kunnen streven. Bovendien voegen zij er sinds enkele jaren nog korte boekaankondigingen aan toe. Voor beoefenaars van de missiewetenschap en ernstige belangstellenden in missievraagstukken is deze jaarlijkse missiebibliografie onmisbaar.

Nijmegen A.M.

INHOUDSOPGAVE VAN DE ZEVEN EN DERTIGSTE JAARGANG 1958

ARTIKELEN

blz.

Z.H. Paus Pius XII: *De encycliek „Ad Apostolorum Principis Sepulchrum" (29 juni 1958)* 193
Anastasius O.F.M.Cap., P. Dr.: *De facultate celebrandi super linteo* 108
Dijker S.M.M., Drs. R.: *Het diaconaat in de hiërarchie* 47
Dunselman O.F.M.Cap., P. Donatus: *Over titels bij de Mualang-Dajaks van Kalimantan Barat (West-Borneo)* 166
Hermans C.M., H.: *Lekenapostolaat in de Missie. Het Maria-Legioen in Tientsin* 91
Kramer O.F.M., Mgr. Constans: *De viering van zon- en feestdagen in de Missie* 10
Kramer O.F.M., Mgr. Constans: *De Zwijgende Kerk van China* 129
Loffeld C.S.Sp., Dr. Ed.: *Tussen twee Polen. I Afrikaanse indrukken en ervaringen* 75
Loffeld C.S.Sp., Dr. Ed.: *Tussen twee Polen. II Cultuur-ervaringen op een missiologische reis* 141
Loffeld C.S.Sp., Dr. Ed.: *Tussen twee Polen. III. Discriminatie – Paternalisme – Fraternisatie* 205
Mulders, Dr. Alph.: *Bij de Missie-Encycliek „Fidei donum"* 2
Mulders, Dr. Alph.: *Romeinse Documenten en Bestuursmaatregelen betreffende de missie uit het jaar 1957* 65
Oss C.I.C.M., M. van: *De Eucharistie in de missionering* 24
Smits W. P., Ant.: *De Overdracht van de Kerk in Afrika aan de inheemse clerus* 224
Statistische gegevens betreffende de Missie per 1 januari 1958 173
Vroemen S.M.M., M.: *Het Lied van een Eiland* 235
Wils, Dr. J.: *Een nieuwe synthese der Australische taalwetenschap?* 38

MISSIEBIBLIOGRAFIE

Mulders, Dr. Alph.: *Bibliografisch overzicht van de missiewetenschappelijke literatuur 1958* 248

MISCELLANEA

Missiewetenschappelijk Nieuws 53, 117, 188, 246

BOEKBESPREKING

Beckmann S.M.B., Joh.: Neuerscheinungen zur chinesischen Missionsgeschichte von 1945–1955 (A.M.) 122
Bijbels Woordenboek, tweede uitgave, afl. 5 (P. J. Cools O.P.) 127
Boudens O.M.I., R.: The Catholic Church in Ceylon unter Dutch Rule (A.M.) 267
Brink O.P.: e.a., H.: Theologisch Woordenboek, afl. 9 en 10 (A.M.) 125
Buliard O.M.I., R.: Inuk (P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.) 127

Camps O.F.M., A.: Jerome Xavier S.J. and the Muslims of the Mogul Empire (J. J. Houben S.J.) 56
Communisme et Missions. Rapports et compte rendu de la XXVIIe Semaine de Missiologie. Louvain 1957 (A.M.) 268
Conspectus Missionum Ordinis Fratrum Minorum (A.M.) 62
Couturier S.J., Ch.: Mission de l'Eglise . (A.M.) 122
Daniélou S.J., J.: Les manuscrits de la Mer Morte et les origines du Christianisme (J. van der Ploeg O.P.) 60
Hofinger S.J., Joh.: The art of teaching Christian doctrine (H.H.) 61
Hofinger S.J., Joh.: – Kellner S.J., Jos.: Liturgische Erneuerung in der Weltmission (A.M.) 121
Jungmann S.J., J.: De Eredienst van de Katholieke Kerk (A.M.) 63
Katholisches Missionsjahrbuch der Schweiz. 25 Jhrg. 1958 (A.M.) 270
Kilger O.S.B. u.a., L.: Die Neuheit des Lebens als Ziel und Frucht der Weltmission (A.M.) 55
Kommunisme en Missie. Verslagboek van de XXVIIe Missiologische Week. Leuven 1957 (A.M.) 268
Kowalsky O.M.I., N.: Stand der katholischen Missionen um das Jahr 1756 (A.M.) 123
Meersman O.F.M., Achilles: The Franciscans in Bombay (P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.) 127
Missie nu. Aktuele Missieproblemen (P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.) . . . 125
Missiejaarboek van België 1958 (A.M.) 269
Naaykens M.S.C., B.: Slechts één ding is noodzakelijk (A.M.) 64
Platzeck O.F.M., E. W.: Das Sonnenlied des heiligen Franziskus von Assisi (P. Dr. Gregorius O.F.M.Cap.) 192
Reeper M.H.F., J. de: The Sacraments on the Missions (Dr. E. Eykemans C.ss.R.) 189
Rommerskirchen O.M.I. u.a. G.: Bibliografia Missionaria XXI, 1957 (A.M.) 270
Rop M.S.C., A. de: De gesproken woordkunst van de Nkundó (J. Wils) . . 59
Rusche, Helga: Gastfreundschaft in der Verkündigung des Neuen Testaments und ihr Verhältnis zur Mission (A.M.) 191
Schnitzler, Ph.: Meditatie over de H. Mis. I. Canon en Consecratie (A.M.) . 124
Spicq O.P., C.: Priesterlijke Spiritualiteit naar de leer van St.-Paulus (A.M.) 123
Streit O.M.I., Rob. – Dindinger O.M.I., Joh.: Bibliotheca Missionum. Bd. XII. Chinesische Missionsliteratur 1800–1884 (Alph. Mulders) 266
Verhoeven O.C.S.O., P. Aloysius: God en wij: één (A.M.) 64
Wouters, H. – Raes, H.: Verhalen uit de Stille Zuidzee (J. Wils) 58
Inhoudsopgave van de 37e jaargang, 1958 271

DATE DUE

Temporarily circulated from
Pacific School of Religion

GAYLORD

PRINTED IN U.S.A.

Het Missiewerk

v.36-
37
1957-

v.36-
37
1957-
58

342361

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
BERKELEY, CA 94709

GTU Library
3 2400 00331 3040